1779/92

William Hynes Sparrow

2/6

43257.
WELSH BOTANOLOGY;

PART THE FIRST.

A

SYSTEMATIC CATALOGUE

OF THE

NATIVE PLANTS

OF THE

ISLE OF ANGLESEY,

IN

LATIN, ENGLISH, AND WELSH;

**WITH THE HABITATS OF THE RARER SPECIES,
AND A FEW OBSERVATIONS.**

TO WHICH IS ADDED,

AN APPENDIX,

CONSISTING OF

THOSE GENERA, IN THE THREE FIRST VOLUMES OF FLORA BRITANNICA,
WHICH ARE NOT OF SPONTANEOUS GROWTH IN ANGLESEY,
RENDERED LIKEWISE INTO WELSH.

BY HUGH DAVIES, F.L.S.

Nomina si nescis, perit et cognitio rerum.

Phil. Bot.

LONDON:

PRINTED, FOR THE AUTHOR,

BY W. MARCHANT, INGRAM-COURT, FENCHURCH-STREET; AND SOLD BY
E. WILLIAMS, NO. 11, STRAND; AND T. POOLE, CHESTER.

1813.

PREFACE.

A constitutional nervous sensibility, which increases with years to an oppressive degree, having rendered me unequal to the duties of my profession, it occurred to me to amuse myself in laying together the contents of the following pages.

To such an undertaking I felt actuated by THREE motives:—the FIRST was a desire to make some guess at the number of vegetables of spontaneous growth in the Island of ANGLESEY, the country which gave me birth and education, a very inconsiderable spot, indeed, in the map of Great Britain and its isles, but, I believe, productive of a greater variety of plants, than some counties in Britain of much larger extent.

Among those which form the following Catalogue, some were new or undescribed, and others at least unknown as British, at the time I first observed them;* several are rare and unexpectedly found in a low and level country, being deemed peculiar to alpine situations;† and a few, I think, have not yet been observed in Britain or any of its isles.‡

* *SCIRPUS multicaulis*; — *POTAMOGETON lanceolatum*, Eng. Bot. 1985, *heterophyllum*, and *fluitans*; — *STELLARIA glauca*; — *CAREX extensa*, *Æderi*, *lavigata*, and *filiformis*; — *ENCALYPTA Daviesii*; — *FUCUS hypoglossum* and *sarniensis*.

† *SCHÆNUS rufus*; — *LOBELIA Dortmanna*; — *SUBULARIA aquatica*; — *LYCOPodium Selago* and *selaginoides*; — *BRYUM alpinum*.

‡ *Knappia agrostidea*; — *POTAMOGETON lanceolatum*; — *CERASTIUM humile*; — *CINERARIA maritima*; — *LICHEN lavigatus*; — *CONFERVA Echinula*; — *HYDNUM Daviesii*; — *ULVA Ulvella*.

Several of these I communicated many years ago to my friend, the author of the *FLORA ANGLICA*; but from the miserable state of his health at one particular period, and the haste in which he was, at that time, in a manner compelled, by the solicitation of his friends, to publish the second edition of that work,* I can readily conceive how they were laid by unnoticed.

But such attention has been paid to, and so many discoveries made in, the science of Botany of late years, that these plants are now, perhaps, pretty generally known; they have at least found admission into works already in the hands of the public, *FLORA BRITANNICA*, *SYNOPSIS OF BRITISH FUCI*, &c.—Why then trouble myself and others with things already known?

To this question my *SECOND* motive makes a reply, viz. in order

* It may not be improper to observe here, that it falls particularly to my lot to be able to testify how solicitous Mr. Hudson was to give a third edition of his *Flora*. His primary object in Natural History, after the first publication of that work, was a *FAUNA ANGLICA*, but in respect of that design he was miserably disappointed, in consequence of the dreadful calamity which he sustained by fire, whereby he was deprived of his MS. then nearly ready for the press, when the melancholy event took place; and the loss of which, together with his collection, particularly of insects, he in two letters, bearing date January, 1784, seems to lament more than the whole of his severe misfortune besides. Mr. Hudson, despairing of being able to retrieve his loss in Zoology, set his mind, with attention, to supply the defects which he knew to exist in the second edition of his *Flora*, and to publish a more perfect one of it. In the year 1791, he tells me, by letter, of his success in having begun to collect and form a new *Hortus Siccus*, with that view. In 1792, I visited London, passed a good deal of time with Mr. Hudson, and had much conversation with him on the subject of his intended edition, which design he fully meant to execute in the course of the following year, when, in the month of May, it pleased Heaven, by means of a paralytic attack, to summon him to happier climes; of which event an immediate account was communicated to me, Mr. Hudson, probably, having imparted to his friends his intention of soon visiting me, to prepare a copy of his *Flora* for the accomplishment of his purpose, having given me, as one reason for his leaving Town on the occasion, that he should experience fewer interruptions, in a retirement in Wales, than in the metropolis.

to point out the particular habitats of some rarer and lately-observed species,—a desideratum of every person who visits a country with a view of making himself acquainted with its natural productions. Now, indeed, with regard to my second inducement, I have been, in some measure, anticipated by the labours of my accomplished friends, Mr. Turner and Mr. Dillwyn, in their *BOTANIST'S GUIDE through ENGLAND and WALES*.*

My *THIRD*, and indeed principal, motive is to comply with a wish, which I have for some time felt, of taking an opportunity of ascertaining the British names of plants, a work which Wales has long wanted, and, I believe, much wished for, but has always been disappointed in its expectations of, among the various attempts which have, with such view, been made in the several dictionaries of our language.

As this third inducement then remains in full force, let it call in the first to its aid, which, though it may not, in a particular manner, claim the attention of the tourist, yet, at the same time that it indulges the writer's partiality for his native spot, it may serve as a medium by which may be conveyed the British names of many plants, as of the *four hundred and twenty-four Genera* of *phænogamous* plants noted in the three first volumes of *Flora Britannica*, not less than *three hundred and eighteen* are found indigenous in Anglesey.† I feel myself therefore urged to attempt what may be at least amusing, perhaps not entirely useless, to my countrymen, scarcely flattering myself that it shall be admitted in addition to the *POLYGLOT DICTIONARY OF THE NAMES OF PLANTS*, compiled by the late celebrated Dr. Gærtner.‡

* In two vols. 8vo. Printed and sold by Phillips and Fardon, London, 1805.

† And of the *Cryptogamous* a much larger proportion, as of the *thirty-seven Genera* in the third volume of *Fl. Brit.* Anglesey produces *thirty-four*. N.B.—The concluding part of that work, which is to contain the *HEPATICÆ*, *ALGÆ*, and *FUNGI*, the world looks for with avidity.

‡ See pp. 89, 90, of *ANNALS OF BOTANY*, No. 1st. by *König* and *Sims*, F.F.L.S. London. 1805-6.

On this part of my design, then, I shall lay before the reader the few following introductory observations. The earliest essays of this kind, which I find in print, are by *the Rev. Dr. John Davies* and *Mr. Johnson*, both published about the same time, but neither writer seems to have been privy to the other's design. That by *Mr. Johnson* is given in his edition of *GERARD'S HERBAL*, and was communicated to him by "*Master ROBERT DAVYES of Guissaney, in Flintshire,*" under the following title, "*A Catalogue of the British Names of Plants.*" This contains about two hundred and forty names; the greater part of them are accurate, but there are among them many mistakes.*

The other essay in this way by the Reverend *Dr. John Davies*, the learned author of *ANTIQUÆ LINGUÆ BRITANNICÆ, et LINGUÆ LATINÆ DICTIONARIUM DUPLEX*, is inserted in that work, under the title *Botanologium*,† and it is transcribed verbatim by *Marcus Zuerius Boxhornius* into his *ORIGINES GALLICÆ*, published A.D. 1654.

* The informant has been unfortunate in his three first articles; *Amet*, which he gives as the British word for *Dill*, ought to have been *Anet*, which, by the bye, is no British word, being only an abridgement of *Anethum* the classical generic name of *Dill*. The two following are surely wrong,—*Aurddanadl* is not Red Archangel, (*LAMIUM purpureum*, *Lin.*) but *Lamium luteum* of that day, *GALEOBDOLO* of the present. *Aurfanadl* is not Rest-harrow (*ONONIS*, *Lin.*) but *GENISTA tinctoria*. Again, *Clyst yr ewig* is not the Laurel (*PRUNUS Lauro-cerasus*, *Lin.*) but the Spurge Laurel, *DAPHNE Laureola*. It were useless to proceed farther in the Alphabet to point out more mistakes in this place, it is hoped they will be rectified elsewhere; they are in the whole between twenty and thirty.

† This contains about a thousand British names of plants, and may, in particular, be said to claim the right of being the ground-work of this undertaking; but it is by no means exclusively so, great assistance having been obtained from the ancient MSS. of the celebrated *Meddygon* (*Physicians of*) *Myddfai*,† (from whence indeed *Dr. Davies* took most of his,) and the *ARCHÆOLOGIA BRITANNICA*

† For the use of which let me here make acknowledgement of my obligation to my worthy and learned friend *Mr. W. Owen Pughe*, F.A.S.

It may be supposed that as there is in the hands of the public a work, bearing such a title, by a person of such distinguished abilities and learning as Dr. Davies is known to have been, and who wrote at a time when the best information on the subject might have been obtained,—some of the noted family of Myddfai* then practising,—more attention being, perhaps, then paid to vegetables, on account of their properties, than at some later periods—that any subsequent attempt on the subject would not only be unnecessary, but even impertinent. The case, however, is much otherwise.—The venerable and candid author of the *Botanologium*

of the assiduous and eminent *Edward Lhwyd*, M.A. I have likewise received some information, and much satisfaction, in the perusal of several private family copies of, Lyte's and Priest's English translations of *Dodonæus*, *Culpepper's Herbal*, &c. wherein are frequently written the British names, and many of them correctly. In the neighbourhood of Holyhead, particularly, I see much done in that way, in the hand-writing of that good practical botanist, and proficient in the British language, *Mr. William Morris*, some time ago Comptroller of his Majesty's Customs at that place; and especially in a MS. by him which bears the title of "A Collection of Plants gathered in Anglesey."

* The history of these Physicians of Myddfai is truly curious and interesting; the first of this celebrated family that we hear of, was *Rhiwallon*, who lived in the beginning of the thirteenth century; he had three sons, *Cadwgan*, *Gruffydd*, and *Einion*, who were brought up to the same profession; they were patronised by *Rhys Grug*, a wise and liberal Prince of South Wales, about the year 1230, who bestowed on them a situation, lands, and privileges, at a place called *Myddfai*, in *Caermarthenshire*, that they might, without molestation or interruption, attend to the study of their profession, and administer relief to such as applied to them. It is very remarkable that their descendants pursued the same science, and practised at Myddfai, till the beginning of the eighteenth century; the last of the family did not practise, and died about the year 1740.

Mr. Owen, in his *Cambrian Biography*,* tells us that *Rhiwallon*, and his sons above-named, drew up a full account of the practice of physic as then known to them, and the original manuscript is still preserved in the Welsh Charity School in London, of which there are several old copies.

is careful to make known his inability to do the subject justice,* and submits it to those, whose profession may reasonably be supposed to render them most competent for the undertaking, in being best acquainted with vegetables, of which the *materia medica* at that time chiefly consisted. However, not much short of two centuries† have elapsed, since the Doctor published, but we do not find that any disciple of *Æsculapius* hath chosen to undertake the task;—it seems to fall to the lot of a superannuated of another profession. A hard case! But as, after all the inquiries which I have made, I cannot learn that there is at present any prospect of its better fate, I begin with, what is not pleasant to me, pointing out a few of the very numerous mistakes which exist in the said *Botanologium*.‡

With regard to the works of *Meddygon Myddfai*, I am compelled to make similar observations. Notwithstanding their value

* In re *Herbariâ* absolutum nihil à me, Lector, expectabis, utpote cui inter *Ἀσκληπιῶ παῖδας* nullus fuerit unquam locus. Herbarum nomina solùm Britannica plura ex historiis, pœtis, medicis, et doctorum adversariis notis congesseram, quæ ab aliis in animo fuit ut Latinis donarentur vocabulis. Quod quia tempestivè efficere non potui, vocabula Britannica imprimere, è re tuâ, Lector, futurum existimavi, ne fortè perirent. Ne nuda tamen et sola prodirent, qualem apud me habui Latinam interpretationem addidi, nec illam, spero, prorsùs contemnendam. In multis à me erratum esse nullus dubito. Medicinæ candidatorum sit errata corrigere, et perfectiora in publicum emittere. *Botanolog. additament.*

† Dr. Davies's Dictionary was published in the year 1632.

‡ *Y Dinllwyd* is rendered by the author *Potentilla*, which is right, (*POTENTILLA, Lin.*)—*Agrimonia*, (*AGRIMONIA, Lin.*)—*Tanacetum*, (*TANACETUM, Lin.*)—*Argentaria*, (*ALCHEMILLA, Lin.*)—*Inguinaria*, (*VALANTIA, Lin.*) Here are not less than five different genera introduced as one and the same species! besides making it synonymous with *Torllwyd* which is a quite different plant. Again, under the article *Gwyddfid* (*LONICERA, Lin.*) may be found at least an equal number for one and the same. Let it suffice, in this respect, to have pointed these out as perhaps the most remarkable; instances of two or three distinct subjects laid together, for one and the same, are indeed very numerous. Even foreign subjects are admitted as plants; *Aurbibau*, Auripigmentum; *Gwrllys*, an ornamental edging of a garment; *Ffyngyl*, a furrow, &c.

in general, they must be consulted with caution, they are very uncertain, and often very fallacious, guides. Their knowledge of languages, besides their own native, seems indeed to have been very limited, their spelling, consequently, is so extremely inaccurate, (and *that* probably still more vitiated by ignorant transcribers,) as to be frequently unintelligible.* But it is lamentable to find an eminent scholar, the Doctor, transcribing their barbarous terms into his work, but which I find exactly the same in their MSS. as in his Dictionary, nor do they exist any where else. Still more to my surprise do I find that I cannot implicitly depend on our celebrated countryman, Edward Lhwyd,† M.A. F.R.S. and Keeper of

* It is next to impossible to unravel some of their attempts to write the classic names of that age; and many more would remain quite obscure, did not the British name sometimes serve as a clue, to a person acquainted with the science, to discover the subject intended; for instance, Aptiaca, Matruscita, Nicea, Ossilum, Titinal. I confess I should have been much at a loss to decipher these, did not *Gwyg* give me a hint that the first should be Aphaca;—*Wdron* that by the second is meant Matrisylva;—*Pengaled* that the third should be Jacea;—*Drigon* that the next is intended as an abbreviation of Oxylapathum;—and *Eflamgoed* that the last is a corruption of Tithymalus. They frequently likewise give misconstructions in their INDEX PLANTARUM.—Asarabacca is rendered *Eflamgoed*;—Agnus castus, *Dail y fenddigid*;—Accipitrina, (Sophia, *Chirurg. B. Pin.*) *Gwylaeth*;—Agrimonia, *Dinlwydd*;—Damasonium, *Llydan y ffordd*;—Lithospermum, *Tormaen*;—Paralysis, *Llygad ebrill*, &c. &c. For the true classic names of which see LLYSIEUAETH CYMREIG.

† Mr. Lhwyd, misled I suppose by Dr. Davies, has *Cwyros* for LIGUSTRUM, and *Gwrthlys* for TUSSILAGO *Farfara*, making it synonymous with *Carn yr ebol*; *Gwrthlys* means a plant which is harsh in its effects, and surely not one that is mucilaginous and demulcent. TUSSILAGO *Farfara* bears in common the British name *Carn yr ebol*, Colt's foot;—ASARUM *Asarabacca*, the true *Gwrthlys*, is likewise sometimes named *Carn yr ebol*, but with the addition of *y gerddi*, that is the Garden Colt's foot; this particular escaped those writers, and hence the mistake. Under JUNCUS Mr. Lhwyd has *Brwynen*, *Morhesgen*, and *Bull-rush*,—three different genera! Again, under BRASSICA, he has *Erfin*, which is right, and unfortunately *Erbin* which is THYMUS *Calamintha*. I can point out more instances of botanical mistakes in the ARCHÆOLOGIA BRITANNICA, but it is irksome to me.

the Ashmolean Museum in Oxford, who, besides being an accomplished scholar, was a sound practical botanist, was cotemporary, and corresponded with the great Ray, who says of him, “non reitantum herbariæ sed totius Historiæ Naturalis peritissimus.”*

I am hurt at the idea of the liberties which I have thought it necessary to take with such celebrated names as Dr. Davies and Mr. Lhwyd, they have the appearance of presumption and ingratitude; but I trust that the candid reader will believe me, when I say that they have not proceeded from ostentation, much less from any illiberal motive. This has been a very unpleasing part of the concern, nor had these reflections been made, but with a view to shew the very confused state of the subject under consideration, and how necessary some such an endeavour as the present is, and, at the same time, that he who undertakes it has some difficulties to encounter.†

Let me now request that the *manes* of those heroes of antiquity and learning, Meddygon Myddfai, Dr. Davies, and Mr. Lhwyd, will accept of the unfeigned assurances of the sense of the obligation which we lie under to them, for the materials which they have left us, notwithstanding the imperfect state of them, without which an idea, of such an undertaking as the present, must have been vain.

As to every lexicographer subsequent to Dr. Davies, nothing

* Præfat. Synops. Stirpium Brit. Edit. 2.

† Among these it is not, perhaps, the least to ascertain the old names of vegetables, now grown obsolete, and quoted by, or even known to, very few modern botanists. On this point I am bound to make my acknowledgments to the united labours of the great *Author of System*, and the indefatigable *Casper Bauhin*;* the latter of whom I have found it necessary, “nocturna versare manu, versare diurna;” by those means I was introduced to Theophrastus, Dioscorides, Pliny, and others of the oldest fathers of botany for the necessary information.

* Caspari Baubini ΠΙΝΑΞ, &c. Opus XL Annorum. Basileæ CIOICLXXI.

accurate can be found in their attempts;* let it suffice to say, that they are injudiciously taken from Dr. Davies by persons entirely unacquainted with the subject, and as we have been compelled to admit that the fountain is impure, every rill which flows from it, through such channels, must likewise be inevitably corrupt.

When I began to make a collection of British names for this design, I felt rather averse to admit such as, I evidently saw, were corruptions of the classic names, or taken from other languages, such as *Saffrwm* or *Saffyr* from Saffron,—*Saets* from *Salvia* or Sage,—*Rhosyn* from *Rosa*,—*Pwpleren* from *Populus*,—*Effroes* from *Euphrasia*,—*Ysop* from *Hyssopus*,—&c. &c. but considering that such are sanctioned by our oldest poets† and historians, and observing, likewise, that in *Berzelius's NOMENCLATOR PLANTARUM*,‡ which consists of six different languages, viz. *Latin, Italian, French, English, Belgic, and German*, that three of the six plants, which I have here accidentally fixed upon, and a fourth, (the Latin excepted, viz. *Crocus*,) run entirely the same through the six languages, changing a letter or two only, for the sake of adapting them to the mode of pronunciation peculiar to each country, observing all this, I say, I changed my mind, and became more at ease on that point, and have admitted all, without reserve, from *Meddygon Myddfai*, Dr. Davies, and Mr. Lhwyd; but, generally, referring the reader from the corrupt word, v. g. *Afans*,—*Basil*,—*Lettus*,—*Licorus*,—*Pryfet*,—*Ysglarei*,—*Yswthornat*,—&c. to the true British name.

The frequent disagreements, not only between the few writers

* A passion has prevailed among the writers of our Welsh Dictionaries, in imitation of Dr. Davies, to add to their works something in this way:—*A Botany*, by Richards; *An English Welsh Herbal*, by Siôn Rhydderch; *A British and English Herbal*, by Thomas Jones, &c. Throughout them all extreme confusion prevails, which it would be endless as well as useless to particularise.

† “*Saffrwm ar lysiau Effroes.*”—*D. Edm.*

‡ *Lin. Amæn. Acad.* V. 414.

who have left us the British names of plants, but which are likewise found in the application of the same name by the self-same author, have caused not a little trouble ; but to assign the reasons why, in each instance, I have decided, respecting such doubts, in the manner I have done, would swell my volume greatly beyond its present size. Let it suffice, that I can aver, that I have, in no case of doubt, decided arbitrarily, but have had recourse to either quality, appearance, or some other particular, which might assist in the determination.*

I have detained the reader longer on this part of my design than I intended, let me now say what he shall find in the following pages.

THE FIRST PART contains A CATALOGUE OF THE NATIVE PLANTS OF THE ISLE OF ANGLESEY, the *Mona* of Tacitus, classed according to the sexual system of Linneus, and named after FLORA BRITANNICA, as far as that work at present goes, viz.

* *Dail y twrch*, for instance, is by one writer made to be the Black, by another, the White, Bryony ; a third makes it *HYPERICUM Androsæmum* ; let any one attend to the smell of that species of Hypericum, and to the effluvia of a swine, and he cannot hesitate a moment to conclude *Dail y twrch* to be *this plant*.

Caldrist† is, by all the old writers, applied in common to the whole tribe of Orchidæ ; but whoever views the pensive drooping spike of the *SERAPIAS*, as soon as it is formed, and before the expansion of the flowers, he cannot doubt that our observant ancestors bestowed, on *that genus*, this more apposite name, than it bears in any other language.

Cadafarth has been rendered Corn Marigold, which I must deem erroneous by the following quotation from *Taliesin*,—"Addwyn *Cadafarth* yn egin."

The Corn Marigold meets the sickle abundantly among Ripe Corn, but has never been seen in bloom among the Blade ; *Cadafarth* must be *SINAPIS arvensis*, Charlock, or Wild Mustard, which, among the Springing Corn, by its beautifully burnished-golden appearance, must forcibly attract the notice of every beholder, as well as of this veteran Bard.

In some instances I have altered the spelling ;—*EMPETRUM* is named *Cryglys*,

† *Calaf trist*,--*Καυλος*,—*Caulis tristis*.

to the end of ORDO II. (MUSCI) of CLASSIS XXIV.* It likewise agrees, in general throughout, with the ARRANGEMENT OF BRITISH PLANTS.† But some of the succeeding genera are named after authors, who have treated more particularly on each tribe or genus, viz. the FUCI after Dr. Goodenough, and Mr. Woodward;‡ and Mr. Turner.§ The CONFERVÆ after Mr. Dillwyn.|| And the tribe of FUNGI after Mr. Sowerby;¶ except the few which are referred to other authors, viz. Hudson, Withering, and Bolton, and which I am convinced are such subjects of those authors, but which may, perhaps, be varieties of some or other of Sowerby's species. To these eminent writers I must refer my reader for particulars, concerning each genus and species, as descriptions, &c. are not intended to form a part of this work, unless in a few instances, where I may accidentally be enabled to add to those already given. Then to each CLASSIS, ORDO, GENUS, and SPECIES, is added the British or Welsh name, the primary object of this undertaking, and the place where each rarer plant was found. A few observations are occasionally introduced.

which, I have not a doubt, was originally *Creiglys*, from its place of growth.† More examples will here be useless, several may be found in the alphabetical list of the British names, with references to the more accurate spellings.

* FLORA BRITANNICA, Auctore J. Ed. Smith, M.D. iii. vol. 8vo. *Londini*. 1800—1804.

† AN ARRANGEMENT OF BRITISH PLANTS, &c. by W. Withering, M.D. iii. vol. 8vo. 1796.

‡ Dr. Goodenough and Mr. Woodward's OBSERVATIONS ON THE BRITISH FUCI. *Trans. Lin. Soc.* vol. iii. 1797.

§ A SYNOPSIS OF THE BRITISH FUCI, by Dawson Turner, M.A. &c. 2 vol. 8vo. 1802.

|| BRITISH CONFERVÆ, &c. by L. W. Dillwyn, Esq. 4to. '1809.

¶ COLOURED FIGURES OF ENGLISH FUNGI, by J. Sowerby, F.L.S. 3 vol. Folio. 1797—1809.

Next follows an APPENDIX, containing the BRITISH GENERIC NAMES of those Plants in *Fl. Brit.* which are not of spontaneous growth in Mona.

To that is added INDEX I.—*The LATIN Names of the Plants of ANGLESEY.* Then INDEX II.—*The ENGLISH Names of all the Plants which are noted in the preceding pages.*

Then succeeds the SECOND, and principal PART, of this work;—AN ALPHABETICAL CATALOGUE OF ALL THE BRITISH NAMES OF PLANTS, which I have been able to collect from the various sources which I have explored; each explained by the *Classical Generic name* at least, and by the addition of the *specific* when proper, and the commonly received *English name*: and to each species, most remarkable for its qualities, either economical or medicinal, is subjoined an account of its uses or virtues, with the manner of preparing it, and the proper dose, all taken from the best writers on those subjects: this is intended particularly for the use and relief of such of my countrymen, as are so distantly situated, or so circumstanced, as not to be able, on every occasion, to apply to professional men.

To conclude:—With regard to the *Catalogue of the Native Plants of Anglesey*, I am sensible that, if that part of the design had been sooner thought of, it had been more numerous, as every day affords fresh proofs, that I have a more productive field to range in, than I at the beginning imagined. In the course of a walk I sometimes still add to the list; but my principal object being to ascertain the British names, with a view to make them more generally known, and as life is ever uncertain, but must be much more so when it has exceeded, very considerably, the limits which the Psalmist has set to the “days of our age,” I venture, indeed, at the desire of not a few respectable friends, to lay this essay before the public, in its present state, trusting that it shall be received with candour.

ERRATA.

	Errors.	Corrections.
Page.	Line.	
2.	9. DWYFENGW.	DWYFENYW.
8.	6. <i>wreddiog</i>	<i>wreiddiog</i>
	28-9. Whither.	withér.
21.	1. AUMGWR.	PUMGWR.
	26. <i>Cynghafawg, fawr,</i>	<i>dele comma</i>
22.	15. Llanfaelog,	Llanfaelog;
	35. <i>Sibth;</i>	Sibth.
24.	9. <i>Tethau, r</i>	<i>Tethau' r</i>
	26. Cadnaut	Cadnant
25.	5. <i>Erllysg</i>	<i>Erllysg,</i>
28.	30. Towyn	Tywyn
29.	4,5. <i>perlllys ddail</i>	<i>perlllys-ddail</i>
	10. <i>Gauberllys</i>	<i>Geuberllys</i>
31.	19. <i>angustifotium</i>	<i>angustifolium</i>
33.25&27.	JUNCUS	Juncus, and through pages
34, 35.	I	J
34.9&30.	<i>lampadocar</i>	<i>lampocar</i>
	28. <i>algron</i>	<i>talgron</i>
37.	11. <i>flodenog</i>	<i>flodeuog</i>
	22. Salsbriin	Salsbri in
43.	17. <i>air</i>	<i>tair</i>
	21. <i>dele y</i>	
48.	3. <i>Sirianem</i>	<i>Sirianen</i>
50.	32. <i>Mwaren</i>	<i>Mwyaren</i>
51.	9. <i>Myarllwyn</i>	<i>Mwyarllwyn</i>
57.	6. <i>A. nifer</i>	<i>A nifer</i>
61.	14. <i>Orfange</i>	<i>Orfunge,</i>
71.	23. <i>fechan</i>	<i>fechan, Gwe felen.</i>
72.	8. growth.	growth,
73.	1. Caeau	Caeau
76.	15. eir-rhan	teir-rhan
93.	29. <i>Prenawyr</i>	<i>Pren awyr.</i>
109.	19. JUNGER	JUNGER—and through this page and
part of 110.	I	J
109.	19. With	With.
110.	8. <i>afsen</i>	<i>asen</i>
119.	15. <i>dele F</i>	
121.	20. <i>perpurea</i>	<i>purpurea</i>
135.	24. <i>Gefel-lys</i>	<i>Gefell-lys</i>
136.	8. <i>ddanoed</i>	<i>ddanodd</i>
	17. STEPA	STIPA
146.	16. 34	134
147.	10. <i>Errata</i>	ADDITIONS

ERRATA.

GWALLAU.		DIWYGIADAU.
Page.	Line.	
155.	3. <i>athasm</i>	<i>atham</i>
169.	11. <i>bymthed</i>	<i>bymtheg</i>
173.	10. <i>CORYLUS</i>	<i>Corylus</i>
	18. <i>JUNCUS</i>	<i>Juncus</i>
176.	29. <i>pen ac a bair, beswch</i>	<i>pen, ac a bair beswch</i>
182.	16. <i>ddily</i>	<i>ddily—</i>
183.	29. <i>DIODWYD</i>	<i>DIODWYDD</i>
187.	27. <i>FREINIG</i>	<i>FFREINIG</i>
188.	18. <i>esmythau</i>	<i>esmwythau</i>
195.	28. <i>dileer</i>	<i>Gr.</i>
209.	24. <i>YN</i>	<i>YR</i>
211.	3. <i>crawn llyd</i>	<i>crawnlllyd</i>
212.	10. <i>LLY</i>	<i>LLys</i>
217.	7. <i>euad</i>	<i>euod</i>
222.	12. <i>fêl</i>	<i>fêl</i>
226.	5. <i>Oviganum</i>	<i>Origanum</i>
227.	21. <i>ynllwch</i>	<i>yn llwch</i>
232.	27. <i>ueddol</i>	<i>tueddol</i>
238.	8. <i>tyfted</i>	<i>tufted</i>
241.	20. <i>gwnin</i>	<i>gwin</i>

ABBREVIATIONS.

Ach. Acharius's Lichenograph. Suec. Prodr.—B. Bolton's Fungusses.—Brec. Brecon.—Dicks. Dickson's Fasciculi Plant. Crypt.—Dill. Dillenius.—Dillw. Dillwyn's Confervæ.—edr. edrych.—E. B. English Botany.—E. F. English Fungi.—Fl. Scot. Lightfoot's Flora Scotica.—Hoff. Hoffman's Enumeratio Lichenum.—H. or Huds. Hudson's Flora Anglica.—Lin. Linneus.—M. M. Meddygon Myddfai.—N. W. North Wales.—Sc. Scilicet.—Schæff. Schæffer's Fungi.—Scop. Scopoli Flora Carniolica.—Sibth. Sibthorp's Flora Oxoniensis.—S. W. South Wales.—T. W. Dr. Thomas Williams.—Trans. Lin. Soc. Transactions of the Linnean Society.—Turn. Turner's Fuci.—v. vide.—v. g. verbi gratia.—W. or With. Withering's Arrangement.

N.B. See Page 249, for ADDITIONS.

SYSTEMATIC CATALOGUE,

&c. &c.

CLASSIS I. — CENEDL I.

MONANDRIA. — UNGWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA. — LLWYTH I. UNFENYW.

1. SALICORNIA ; Marsh Samphire ; *Llyrlys*.

1. *S. herbacea* ; or Jointed Glasswort ; *Llyrl. llysieuaid*.
Muddy seacoast ; Dulas bay, &c. viii.

2. HIPPURIS ; Mare's-tail ; *Rhawn y gaseg*.

1. *H. vulgaris* ; Common Mare's-tail ; *Rhawn y gaseg cyffredin*.
Muddy ditches, Cors ddygai, &c. v.

3. CHARA ; Stone-wort ; *Rhawn yr ebol*.

1. *C. vulgaris* ; Common Stone-wort ; *Rhawn yr ebol cyffredin*.
Var. 2. Delicate Stone-wort ; *Amrywiaeth eiddil*.

In the rivulet at Trewilmot that crosses the road from Holyhead to the mountain. vii.

2. *C. hispida* ; Prickly Stone-wort ; *Rhawn yr ebol gwrychog*.
  3. *C. flexilis* ; Smooth Stone-wort ; *Rhawn yr ebol hyblyg*.
Ditches in Sybylltir demesne, Cors y Wiber, &c.
  4. *ZOSTERA* ; Grass-wrack ; *Gwellt y gamlas*.
    1. *Z. marina* ; Grass-wrack ; *Ysnoden las-werdd y môr, gwellt y gamlas*.
At Camlas, between Holyhead and Llanengnel, abundantly.
viii. ix.
-

ORDO II. DIGYNIA.—*LLWYTH II. DWYFENGW*.

5. *CALLITRICHE* ; Water Starwort ; *Brigwlydd, neu Llinhesg y dŵr*.
    1. *C. verna* ; Vernal Water Starwort ; *Brigwlydd gwanwynawl*.
    2. *C. autumnalis* ; Autumnal Water Starwort ; *Brigwlydd cynauafawl*.
-

CLASSIS II.—*CENEDL II*.DIANDRIA.—*DEUWRRYW*.ORDO I. MONOGYNIA.—*LLWYTH I. UNFENYW*.

6. *LIGUSTRUM* ; Privet, Print, or Prim-print ; *Yswydden*.
  1. *L. vulgare* ; Common Privet, &c. *Yswydden cyffredin*.
Seacoast not uncommon, Old Park, &c.
7. *FRAXINUS* ; Ash ; *Onen*.

1. *F. excelsior* ; Common Ash ; *Onen, Onwydden*.
Var. 2. Weeping Ash ; *Amrywiaeth ymlaesawl*.

8. *CIRCÆA* ; Enchanter's Nightshade ; *Llys Stephan*.

1. *C. lutesiana* ; Common Enchanter's Nightshade ; *Swynyddlys, Llys Stephan cyffredin*.

9. *VERONICA* ; Speedwell ; *Rhwyddlwyn, Llys Llewelyn*.

1. *V. officinalis* ; Male Speedwell ; *Rhwyddlwyn meddygawl, Gwrnerth, Jeutawdd*.

On dry ditch-banks, and grass-grown mole-hills. vi.

2. *V. serpyllifolia* ; Smooth Speedwell ; Paul's Betony ; *Rhwyddlwyn grywddail*.

Meadows and pastures. v.

3. *V. Becabunga* ; Brooklime ; *Goferini, Llychlyn y dwr*.

Shallow rills, and near springs. vi.

4. *V. Anagallis* ; Water Speedwell ; *Graeanllys y dwr*.

Ditches and slow streams. vii.

5. *V. scutellata* ; Narrow-leaved Speedwell ; *Rhwyddlwyn culddail y gors*.

Turbaries and swamps. vi.—viii.

6. *V. montana* ; Mountain Speedwell ; *Rwyddlwyn mynyddawl*.

Woods at Plasnewydd, and above Baronhill. v.—vi.

7. *V. Chamædrys* ; Germander Speedwell, Wild Germander ; *Rhwyddlwyn blewynnawg*.

By hedges, &c. common. v.—vi.

8. *V. agrestis* ; Procumbent Speedwell, Germander Chickweed ; *Rhwyddlwyn gorweddawl*. iv.

9. *V. arvensis* ; Wall Speedwell, Speedwell Chickweed ; *Mur-rhwyddlwyn*.

Old walls, and rubbish. v.

10. *V. hederifolia* ; Ivy-leaved Speedwell, Small Henbit ; *Rhwyddlwyn eiddew-ddail*.

Very common. v.—viii.

10. PINGUICULA; Butter-wort; *Toddaidd melyn*.

1. *P. vulgaris*; Common Butter-wort; *Toddaidd melyn cyffredin*.
Bogs and wet heaths. v.

11. UTRICULARIA; Bladder-wort, Hooded Milfoil; *Chwysigenwraidd*.

1. *U. vulgaris*; Common Bladder-wort; *Chwysigenwraidd cyffredin*.
In ditches and stagnant water. vii.
2. *U. minor*; Lesser Hooded Milfoil; *Chwysigenwraidd lleiaf*.
Rare. In a turbary between Tyfry and Hendref, and a few such places. vii.

12. LYCOPUS; Water Horehound, Gypsywort; *Llys-yr hudolesau*, *Llys y sipsiwn*.

1. *L. europæus*; Common Water Horehound, &c. *Llys yr hudolesau cyffredin*, &c.
In swamps; Cors-ddygai, Llyn-llwydiart, Cors y wiber, &c.
vii. — viii. Not common.

13. SALVIA; Sage, Clary; *Ceidwad*, *Gwerddonell*.

1. *S. pratensis*; Meadow Clary; *Gwerddonell y waun*.
I insert this on the authority of the Rev. Evan Lloyd, who found it on Cwirt-Farm, in the parish of Llangainwen. vii.
2. *S. verbenaca*; Wild English Clary; *Torfagl*, *Golwg Crist*.
Near the Priory at Penmon; Mynydd Mechell; Holyhead. vi.—viii.

ORDO II. DIGYNIA.—LLWYTH II. DWYFENYW.

14. ANTHOXANTHUM; Vernal Grass; *Melynwellt y gwanwyn*.

1. *A. odoratum*; Sweetscented Vernal Grass; *Melynwellt perarogl y gwanwyn*. v.

CLASSIS III. — CENEDL III.

TRIANDRIA. — TRIGWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

15. VALERIANA; Valerian; *Triaglog, Llys Cadwgan.*

1. *V. rubra*; Red Valerian; *Triaglog côch.*

Llanidan churchyard-wall. vii.

2. *V. dioica*; Small, or Marsh, Valerian; *Triaglog bychan y gors.*

Lleiniog meadow; ditches below Tregarnedd. vi.

3. *V. officinalis*; Great Wild Valerian; *Llys Cadwgan, Gwell na'r aur, cynffon y capwllt.*

Sides of rivers. vi.

4. *V. Locusta*; Corn Salad, Lamb's Lettuce; *Diadwyth, Gwylaeth yr oen.*

Walls and sides of hedges. iv.

5. *V. dentata*; Oval fruited Corn Salad; *Gwylaeth yr oen deintiawg.*

Corn fields and hedges. vii. — ix.

16. CROCUS; Saffron; *Saffyr, Saffrwm.*

1. *C. sativus*; Saffron Crocus; *Saffyr meddygawl.*

2. *C. vernus*; Spring, or Garden, Crocus; *Saffyr gwanwynawl.*

I once found considerable plenty of both these species a little way out of the town of Holyhead, on some waste ground.

17. IRIS; Flower-de-luce; *Cammined.*

1. *I. pseudacorus*; Yellow Iris, Water Flower-de-luce; *Cammined y dwr, Gellhesgen.* vii.

2. *I. fœtidissima*; Stinking Gladwyn, or Iris, Roast-beef plant; *Hyllgryg, Llys'r Hychgryg, y Gloria.*

Found in the Old Park, near Beaumares, in forming the Warren Bulkeley-road, A. D. 1804. Priestholm island. vi.

18. SCHÆNUS ; Bog-rush ; *Cors-frwynen*.

1. *S. Mariscus* ; Prickly Bog-rush ; *Llymdreiniog, Pibfrwynen*.

Cors bodeilio ; Cors ddygai. vii.

2. *S. nigricans* ; Black Bog-rush ; *Corsfrwynen ddú*.

3. *S. rufus* ; Brown Bog-rush ; *Corsfrwynen rúdd*.

Aberffraw, below the bridge ; above the beach between Bodorgan and Bodowen. vii.

I have had a full opportunity of making the following observations in addition to, and confirmation of, the description in Fl. Brit. The stalk is generally with us taller than there represented, viz. from six to even fourteen inches high, invariably round, smooth, and not striated ; spiculæ two-flowered, the uppermost has often three flowers. On repeated examinations I find no bristles at the base of the seed, as I do in many of this tribe ; the filaments of the stamina may mislead. Stigmata constantly two.

19. SCIRPUS ; Club-rush ; *Clwp-frwynen*.

1. *S. palustris* ; Marsh creeping Club-rush ; *Clwp-frwynen y gors*.

This has four bristles at the base of the seed, and two stigmata. vi. — vii.

2. *S. multicaulis* ; Many stalked Club-rush ; *Clwp-frwynen galafawg*.

On the sides of Holyhead mountain ; Trewilmot and other turbaries not uncommon. This has six white bristles at the base of the seed and constantly three stigmata. vii.

3. *S. cæspitosus* ; Scaly stalked Club-rush ; *Clwp-frwynen y fawnog*.

This has six bristles and three stigmata. vii.

4. *S. pauciflorus* ; Chocolate-headed Club-rush ; *Clwp-frwynen goch-ddu*.

Aberffraw with schœnus rufus. vii. — viii.

5. *S. acicularis* ; Least Club-rush ; *Clwp-frwynen leiaf*.

At the sides of lakes reduced by summer heat ; Llyn Llanfaelog ; Llyn Coron ; Llyn Lugeirion, &c. Stigma trifid. viii.

6. *S. fluitans*; Floating Club-rush; *Clwp-frwynen nofiadwy*.

This has two stigmata. vii. — viii.

7. *S. lacustris*; Bull-rush; *Tost-frwynen*.

The seed of this species has six aculeated bristles, the spinules reflexed. Stigma bifid, sometimes trifid. vii.

8. *S. glaucus*; Glaucous Club-rush; *Tost-frwynen arfor*.

At the west end of Tywyn-y-capel, Holyhead; and in ditches in Llanddona, bordering on Red-wharf; and in Cors ddygai.

9. *S. setaceus*; Small Club-rush; *Clwp-frwynen fechan*.

The seed of this has no bristles. Stigma trifid. vii. — viii.

10. *S. maritimus*; Salt marsh Club-rush; *Clwp-frwynen y morfa*.

Stigma trifid. vii.

20. **ERIOPHORUM**; Cotton-grass; *Plu gweunydd, Sidan y waun*.

1. *E. polystachion*; Broad-leaved Cotton-grass; *Plu gweunydd, Sidan y waun llydan-ddail*.

Lleiniog meadow, opposite the castle. Meadow between Bodgylchad and Cremlyn. iv. — v.

2. *E. angustifolium*; Common Cotton-grass; *Sidan y waun, Plu gweunydd cull-ddail, cyffredin*. iv. — v.

21. **NARDUS**; Mat-grass; *Cawnen ddú*.

1. *N. stricta*; Mat-grass; *Cawnen ddú, Cás gan bladurwr*. vii.

ORDO II. DIGYNIA.—LLWYTH II. DWYFENYW.

22. **PHALARIS**; Canary-grass; *Pefr-wellt*.

1. *P. canariensis*; Manured Canary-grass; *Pefr-wellt amaethawl*.

Rare; roadside between Tyfry and Penmynydd.

2. *P. arenaria*; Sea Canary-grass; *Pefr-wellt y tywod*.

Sandy sea-coast not uncommon. vi.

23. PHLEUM; Cat's-tail-grass; *Rhon-wellt y gath*.

1. *P. pratense*; common Cat's-tail-grass, Timothy-grass; *Rhon-wellt y gath cyffredin*.

Var. 2. 3. and vivipara; *Amrywiaethau clym-wreddiog, a bywhiliog*. vi.—x.

24. ALOPECURUS; Fox-tail-grass; *Rhon-wellt y cadnaw*.

1. *A. pratensis*; Meadow Fox-tail-grass; *Rhon-wellt y cadnaw y weirglawdd*. v.

2. *A. geniculatus*; Floating Fox-tail-grass; *Rhon-wellt y cadnaw cymmalog*.

Var. 2. 3. Amrywiaeth cra-wreiddiog. vii.

25. MILIUM; Millet; *Miled*; (*Ezec. iv. 9.*)

1. *M. effusum*; Millet-grass; *Miled-wellt*.

Rare; Old Park, near Beaumares. vi.—vii.

26. AGROSTIS; Bent-grass; *Meus-wellt*.

1. *A. canina*; Brown Bent-grass; *Meus-wellt y ci*,

Wet meadows. vii.

2. *A. vulgaris*; Fine Bent-grass; *Meus-wellt addfain*.

Var. 2. amrywiaeth. Var. 3. pumila. 3. amrywiaeth corraidd.

On Holyhead mountain. vii.

3. *A. seminuda*; Mr. Knapp on Br. Grasses.

4. *A. stolonifera*; Creeping Bent-grass; *Meus-wellt rhedegog*.

Porth dafarch, Porth-y-pistill, Holyhead. vii.—viii.

5. *A. alba*; Marsh Bent-grass; *Meus-wellt gwyn y waun*.

Var. 2. sylvatica, Huds, *Meus-wellt gwyn y coed*.

6. *A. palustris*; Whither. Arrang. *Meus-wellt y gors*.

7. *A. maritima*; Whither. Arr. *Meus-wellt arfor*.

Porth dafarch, Holyhead. vi.—vii.

27. KNAPPIA; Knappia; *Eiddil-welltyn*.

1. *K. agrostidea*; Early Knappia; *Eiddil-welltyn cynnar*.

Tywyn Aberffraw; most plentifully near the outlet of Llyn Corron; Tywyn Trewan. iii.

Each calyx expands, and immediately dismisses the seed, as soon as it is ripe, the uppermost first, the rest in succession, each enveloped in its cotony vest; a property which seems peculiar to this grass; probably an empty calyx or two, at the upper end of the spike, when the lowermost had by no means ripened their contents, gave origin to an idea of its being a monœcious plant.

28. AIRA; Hair-grass; *Brigwellt*.

1. *A. cristata*; Crested Hair-grass; *Brigwellt cribog*.

Llangoed above the sea; Llanfihangel Dinsylwi.

2. *A. aquatica*; Water Hair-grass; *Brigwellt dyfrdrig*.

Muddy ditches, not common, Tyfry and Dinam demesnes.

v. — vi.

3. *A. cæspitosa*; Turfy Hair-grass; *Brigwellt mawnog*.

4. *A. flexuosa*; Waved mountain Hair-grass; *Brigwellt gwyrgam mynyddawl*. vii.

5. *A. præcox*; Early Hair-grass; *Brigwellt y gwanwyn*. v. — vi.

6. *A. caryophyllea*; Silver Hair-grass; *Brigwellt ariannaidd*. vi.

29. HOLCUS; Soft-grass; *Maswellt*.

1. *H. lanatus*; Meadow Soft-grass; *Maswellt sypwraidd*.

2. *H. mollis*; Creeping Soft-grass; *Maswellt rheddegog*.

3. *H. avenaceus*; Oat-like Soft-grass; *Maswellt ceirchaid*. vi. — vii.

30. MELICA; Melic-grass; *Melic-wellt*.

1. *M. uniflora*; Wood Melic-grass; *Melic-wellt y goedwig*. v. — vi.

2. *M. cærulca*; Purple Melic-grass; *Melic-wellt rhuddlas*. vii. — viii.

It is remarkable that this plant has perfectly withstood the sulphureous fumes of the copperworks at Amlwch, where every other vegetable, within a certain distance, even the crustaceous lichens,

have been destroyed; and from its extreme toughness it seems designed for some uses, which we do not know to have been hitherto made of it. It is likewise most easily propagated, as it is naturally produced in cold, most sterile soil.

31. POA; Meadow-grass; *Gweun-wellt*.

1. *P. fluitans*; Flote Meadow-grass; *Gweun-wellt nawf*. v.—viii.

2. *P. maritima*; Creeping Sea Meadow-grass; *Gweun-wellt arfor*.

This speices varies in size from two inches (near the sea) to fifteen more distant from it. vii.

3. *P. rigida*; Hard Meadow-grass; *Gweun-wellt anhyblyg*.

Arthur's Round Table; rocks and old walls in Llangoed. vi.

4. *P. compressa*; Flat-stalked Meadow-grass; *Gweun-wellt cyngwas-gedig*.

On walls and dryish situations. vii.—viii.

5. *P. trivialis*; Roughish Meadow-grass; *Gweun-wellt lledarw*.

Var. 2. vi.—viii.

6. *P. pratensis*; Smooth-stalked Meadow-grass; *Gweun-wellt llyfn*.

v.—vi.

7. *P. humilis*; Short Blueish Meadow-grass; *Gweun-wellt wybrliw*.

Hedges and orchards. vi.—vii.

8. *P. annua*; Annual meadow-grass; *Gweun-wellt blynyddawl*. vi.—ix.

9. *P. nemoralis*; Wood Meadow-grass; *Gweun-wellt y goedwig*.

Old Park, near Beaumares. vi.

10. *P. decumbens*; Decumbent Meadow-grass; *Gweun-wellt gorweidd-*

iog. vii.

32. BRIZA; Quaking-grass; *Eigryn*, *Crydwellt*.

1. *B. media*; Common Quaking-grass; *Eigryn*, *Gwenith ysgyfarnog*.

v.—vi.

33. DACTYLIS; Cock's-foot-grass; *Byswellt*, *Troed y ceiliog*.

1. *D. glomerata*; Rough Cock's-foot-grass; *Byswellt garwaidd*. vii.

—viii.

34. CYNOSURUS ; Dog's-tail-grass ; *Rhon-wellt y ci*.

1. *C. cristatus* ; Crested Dog's-tail-grass ; *Rhon-wellt y ci cribog*.
Var. vivipara ; *Amrywiaeth bywhiliog*.

By road sides, and in cold soil, it is frequently found viviparous from September to November.

35. FESTUCA ; Fescue-grass ; *Peisg-wellt*.

1. *F. ovina* ; Sheep's Fescue-grass ; *Peisg-wellt y defaid*. vi.
2. *F. vivipara* ; Viviparous Fescue-grass ; *Peisg-wellt bywhiliog*.
In a field called Cae Graeanog, Dinam demesne. vii.
3. *F. duriuscula* ; Hard Fescue-grass, *Peisg-wellt caledaidd*. iv.
4. *F. rubra* ; Creeping Fescue-grass ; *Peisg-wellt ymdanawl*.
Rare : with *F. vivipara*, Dinam demesne. vii.
5. *F. bromoides* ; Barren Fescue-grass ; *Peisg-wellt anhiliawg*. vi.
6. *F. myurus* ; Wall Fescue-grass ; *Peisg-wellt y fagwyr*. vi.
7. *F. uniglumis* ; Single-husked Fescue-grass ; *Peisg-wellt uncib*.
Rare ; among *Arundo arenaria* below Tynllwydan ; between Newborough Common and Llanddwyn. vi.
8. *F. gigantea* ; Tall Fescue-grass ; *Peisg-wellt hirian*. vii. — viii.
9. *F. loliacea* ; Spiked Fescue-grass ; *Peisg-wellt tywysenaidd*. vi. — vii.
10. *F. pratensis* ; Meadow Fescue-grass ; *Peisg-wellt y gweunydd*.
vi. — vii.
11. *F. elatior* ; Tall Fescue-grass ; *Peisg-wellt hydwf*.
Above the sea, between Friars and Lleinog.

36. BROMUS ; Brome-grass ; *Pawr-wellt*.

1. *B. secalinus* ; Smooth Rye Brome-grass ; *Pawr-wellt Ller*.

This is certainly the plant which in North Wales is called Ller, and not *Lolium temulentum*, as Llwyd tells us in his *Archæologia*, p. 40. This has none of the noxious qualities of the other. Among winter corn, not common. vii.

2. *B. mollis* ; Soft Brome-grass ; *Pawr-wellt maswy*. vi.

3. *B. racemosus* ; Smooth Brome-grass ; *Pawr-wellt llyfn.*

Plentifully in a meadow below Sarn lân, in Llangeinwen ; and below Gwern Llanddona. vi.

4. *B. erectus* ; Upright Perennial Brome-grass ; *Pawr-wellt uniawn-syth.*

Between Llangoed Church and Tros y Marian. vii.

5. *B. asper* ; Hairy Wood Brome-grass ; *Pawr-wellt blewog.* vii.

6. *B. sterilis* ; Barren Brome-grass ; *Pawr-wellt anhiliawg.* vi. — vii.

7. *B. sylvaticus* ; Slender Wood Brome-grass ; *Pawr-wellt eiddil y goedwig.* vii.

37. AVENA ; Oat-grass ; *Ceirch-wellt.*

1. *A. fatua* ; Wild Oat or Haver ; *Fettur, Gwyllt-geirch.* viii.

2. *A. strigosa* ; Bristle-pointed Oat ; *Blew-geirch.*

Among corn, not uncommon. vii. — viii.

3. *A. pubescens* ; Downy Oat-grass ; *Ceirch-wellt mânbluaidd.*

Arthur's Round Table, &c. to the meadows below. vii.

4. *A. pratensis* ; Narrow-leaved Oat-grass ; *Ceirch-wellt culddail.*

Rare ; in exposed situations ; Round Table ; and above Carreg Onen, Llanfihangel Dinsylwi. vii.

5. *A. flavescens* ; Yellow Oat-grass ; *Ceirch-wellt melynauidd.*

Bryngwydryn, by the road-side, &c. vi. — vii.

38. ARUNDO ; Reed-grass ; *Cors-wellt, Corsen.*

1. *A. phragmites* ; Common Reed ; *Corsen gyffredin.*

2. *A. epigeios* ; Wood Reed ; *Corsen y sychdir.*

Above the beach between Friars and Lleiniog ; Lligwy wood, &c. vii.

3. *A. colorata* ; Canary Reed-grass ; *Gwyran, Cors-wellt amryliw.*

Var. 2. by the sides of Llynnyau Llanfihangel. vii.

4. *A. arenaria* ; Sea-reed, Marran, Sea Mat-weed ; *Morhesg, Merydd, Cors-wellt y tywod.*

Guards our island along the south-west coast. vii.

39. *LOLIUM* ; Darnel, Ray-grass ; *Efryn, Efre.*

1. *L. perenne* ; Perennial Darnel, Red Darnel, Ray-grass ; *Efryn parhaus.*

It sports in more numerous and strange varieties in this country than I have seen it in any other. vi.

2. *L. temulentum* ; Bearded Darnel ; *Efryn collog, Yd meddw.* vii.

3. *L. arvense* ; Beardless Darnel ; White Darnel ; *Efryn digol, Yd meddw gwyn.*

Nearly as common as *L. temulentum*, among wheat, &c. viii.

40. *ROTBOLLIA* ; Sea Hard-grass ; *Corwelltyn camaidd, Corwellt y morfa.*

1. *R. incurvata* ; Sea Hard-grass ; *Corwelltyn camaidd.*

Not common. Between Friars and Penmon just above the beach, Cemlyn and Dulas bays. vii.

41. *HORDEUM* ; Barley ; *Haidd-wellt.*

1. *H. murinum* ; Wall Barley, Mouse Barley, Way Bennet ; *Haidd-wellt y muriau.* vi. — viii.

42. *TRITICUM* ; Wheat-grass ; *Gwenith-wellt.*

1. *T. junceum* ; Sea Rushy Wheat-grass ; *Gwenith-wellt brwynaidd y morlan.*

Among drifted sand. vii.

2. *T. repens* ; Creeping Wheat-grass, Couch-grass ; *Gwenith-wellt ymdanawl.*

Var. 2. A variety of this is found on the north-east coast, particularly between Y-gader and Cemlyn, so very long awned as that it may mislead an unexperienced person to take it for the following species.

Var. 3. grows on the marsh, between Llysdulas and Pentre Ari-anell. vi. — viii.

3. *T. caninum* ; Fibrous, or Bearded, Wheat-grass ; *Gwenith-wellt sypwraidd collog.*

This species may be distinguished from var. 2. of the last spe-

cies, not only by its slender habit, and length of awns, but particularly by the rachis, being in this bristly, which I could never find in that!

Lligwy wood. vii.

4. *T. loliaceum*; Dwarf Sea Wheat-grass; *Corwenith-welli y morfin*.

On walls and in sandy pastures; the Green at Beaumares, &c. The branched variety which I communicated to Mr. Knapp, see his pl. 114. f. 2. I found repeatedly at Beaumares. vi.—vii.

ORDO III. TRIGYNIA.—LLWYTH III. TEIRBENYW.

43. *MONTIA*; Water Chick-weed; *Dyfr-wlyddyn*.

1. *M. fontana*; Water Chickweed, Blinks; *Dyfr-wlyddyn y ffynnon*.
v.—vi.

CLASSIS IV.—CENEDL IV.

TETRANDRIA.—PEDWARGWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

44. *DIPSACUS*; Teasel; *Teilai*.

1. *D. sylvestris*; Wild Teasel; *Teilai gwyllt*.
On the sea-coast. vii.

45. *SCABIOSA*; Scabious; *Clafrllys*.

1. *S. succisa*; Devil's-bit Scabious; *Clafrllys gwreidd-don*. viii.
2. *S. arvensis*; Field Scabious; *Clafrllys, Clais, Penlas*. vi.

3. *S. columbaria* ; Small Scabious ; *Clafrrllys bychan*.
Rare ; Arthur's Round Table. vii.

46. *SHERARDIA* ; Sherardia ; *Sherardia*.

1. *S. arvensis* ; Blue Sherardia, Little Field Maddar ; *Sherardia glâs*,
Corwreiddrydd. vi. — viii.

47. *ASPERULA* ; Woodruff ; *Llys yr eryr*, *Mandon*, *Wdron*.

1. *A. odorata* ; Sweet Woodruff, or Woodroof ; *Llys yr eryr perarogl*.
v.

48. *GALIUM* ; Bed-straw ; *Gwendon*, *Gwenwlydd*, *Briwlydd*.

1. *G. palustre* ; White Water Bed-straw ; *Gwendon*, *Gwenwlydd y gors*.
2. *G. saxatile* ; Smooth Heath Bed-straw ; *Gwenwlydd lefn*, *Briwlydd wen*. vii. — viii.
3. *G. uliginosum* ; Rough Marsh Bed-straw ; *Gwendon arw y migyn*. viii.
4. *G. verum* ; Yellow Bed-straw, Cheese-rennet ; *Briwlydd felen*,
Ceilion, *Llys y cywer*, *Briger y twynau*. vii. — viii.
5. *G. Aparine* ; Goose-grass, Cleavers ; *Cyngafan*, *Gwlydd y perthi*,
Llys yr hidl. v. — viii.

49. *RUBIA* ; Maddar ; *Gwreiddrudd*, *Cochwraidd*.

1. *R. peregrina* ; Wild Maddar ; *Gwreiddrudd gwyllt*.
On the sea-coast, but not common ; below the Old Park, near
Beaumares ; *Carreg Onen*. vi. — viii.

50. *PLANTAGO* ; Plantain ; *Llyriad*, *Erllyriad*.

1. *P. major* ; Greater Plantain ; *Llyriad mwyaf*, *Henllydan y ffordd*.
vi. — viii.
2. *P. lanceolata* ; Ribwort Plantain ; *Llyriad Lllwynhidydd*, *Llwyn y neidr*, *Pennau'r gwyr*, *Traeturiad y bugelydd*. vi. — vii.

3. *P. maritima*; Sea Plantain; *Bara can y defaid, Llyriad y môr, Gwerog. Mân y don.*

Var. 2. Amrywiacth a dail danheddog. vii.—viii.

From the numerous and significant British names which I find for this plant, I am inclined to think that there is not the attention bestowed upon it, which it merits in an agricultural light. Our ancestors certainly held it in very high esteem. They seem, indeed, to have imputed to it the greater value with regard to sheep, as we may gather from the names, — “*Llys y defaid*,” the sheep’s vegetable, — “*Sampier y ddafad*,” the sheep’s Samphire, from a resemblance which its succulent leaf bears to that of the *Crithmum*; — “*Bara can y defaid*,” the sheep’s favourite morsel, — and in general, “*gwerog*” the suet-producing; &c. And more modern observation and experience have discovered its great importance with regard to larger quadrupeds, as cattle which have been reduced in condition, from whatever cause, have been known to have recovered in a manner almost miraculous, by grazing on grounds chiefly productive of this vegetable; as I have learned from a gentleman resident in that part of Carnarvonshire, called *Lleyn*, where it is produced in greater plenty, and more luxuriant than I have known it any where else. But whether this originally happened accidentally, or by design of some of our forefathers, is not at this time to be determined, but the happy effects of it are experienced to this day, and are likely to continue permanent; and ought to serve as a hint for experiments on a more extensive scale. Mr. Pennant received a similar account in his visit to that country, which is noticed in the first edition of his *Tours in Wales*, vol. ii. p. 200, which, from an error of the press, has been productive of a mistake in Dr. Withering’s *Arrangement of Br. Pl.* vol. ii. p. 295. under the article *Crithmum*, where the value of *Plantago maritima*, the “*Sheep’s Samphire*,” is imputed to the *Crithmum maritimum*, “*Sea or Rock Samphire*.” I am sorry to observe an error, with regard to this plant, in the late edition of Mr. Pennant’s *Tours in Wales*, vol. ii. p. 386, where “*Sampier y ddafad*” is said in a note to signify *SALICORNIA herbacea* instead of *PLANTAGO maritima*.

4. *P. coronopus*; Buck's-horn Plantain, Star of the Earth; *Llyriad*
Corn y Carw, Llys Efa.

Varietates. Nifer o amrywiaethau. vii.—viii.

51. CENTUNCULUS; Chaff-weed; *Bril-lys.*

1. *C. minimus*; Small Chaff-weed, Bastard Pimpernel; *Bril-lys co-raidd.*

Side of Llyn Coron; and in a splash near Bangor Ferry, S. west side of the road. vi. vii.

52. CORNUS; Cornel-tree; *Cwytros.*

1. *C. sanguinea*; Wild Cornel-tree, Dog-wood; *Cwytros, Cwytrowalen.*

Grows in Lligwy wood, and by the road side between Porthllongdy and Rhôs Fawr. vi.

53. PARIETARIA; Pellitory; *Pelydr.*

1. *P. officinalis*; Pellitory of the wall; *Canhauawl, Cantafawd, Pelydr y gwèlydd, Murlwyn, Barthlys. vi.—ix.*

54. ALCHEMILLA; Ladies Mantle; *Mantell Fair.*

1. *A. vulgaris*; Common Ladies Mantle; *Mantell Fair gyffredin, Simmwr y cor, Palf-neu Troed y llew. vi. vii.*

2. *A. arvensis*; Field Ladies Mantle, Parsley Piert; *Troed y dryw.*

ORDO II. TETRAGYNIA.—LLWYTH II. PEDEIRBENYW.

55. ILEX; Holly-tree; *Celynen.*

1. *I. Aquifolium*; Holly-tree; *Celynen. v.*

56. POTAMOGETON; Pond-weed; *Dyfr-llys.*

1. *P. natans*; Broad-leaved Pond-weed; *Dyfr-llys llydan-ddail, Tafod y ci. vii.*

18 TETRANDR. TETRAGYN.—PEDWARGWR. PEDEIRBEN.

2. *P. heterophyllum* ; Various-leaved Pond-weed ; *Dyfr-llys amry-ddail*.
Cors Bodeilio ; Llyn Llwydiart ; Cors wiber ; &c. vi.
3. *P. fluitans* ; Long-leaved Floating Pond-weed ; *Dyfr-llys amryliw*.
Braint-river ; Rivulet in Bryngola demesne, Llangwillog.
4. *P. perfoliatum* ; Perfoliate Pond-weed ; *Dyfr-llys trydwl*.
Aberffraw river, and Cors ddygai. vii. viii.
5. *P. densum* ; Close-leaved Pond-weed ; *Dyfr-llys tewdws*.
Cors ddygai. vii. viii.
6. *P. lucens* ; Shining Pond-weed ; *Dyfr-llys disclaer*. vi. vii.
7. *P. crispum* ; Curled Pond-weed ; *Dyfr-llys crych*. vi. vii.
8. *P. serratum* ; Serrated Pond-weed ; *Dyfr-llys danheddog*.
Mill Stream, near Tyddyn y gwynt, Llanfaes.
9. *P. lanceolatum* ; Lanceolate Pond-weed ; *Dyfr-llys cul-ddail*.—
See Eng. Botany, 1935, where it is thus defined : “ Leaves lanceolate, membranous, entire, tapering at the base. Spikes ovate, dense, of few flowers.”
This (perhaps new) species I found in the rivulet between Bodafon and Lligwy. vii. viii.
10. *P. pusillum* ; Small Pond-weed ; *Dyfr-llys eiddil*.
Cors Bodeilio, and Turbaries. vii.
11. *P. pectinatum* ; Fennel-leaved Pond-weed ; *Dyfr-llys gwrych-ddail*.
Cors Bodeilio ; Llanddyfnan. vii.
12. *P. marinum* ; Sea Pond-weed ; *Dyfr-llys arfor*.
Tywyn y Capel, Holyhead ; Lower part of Cors ddygai. vii.

57. RUPPIA ; Ruppia ; *Rwppia*.

1. *R. maritima* ; Sea Ruppia, Tassel Pond-weed ; *Rwppia morawl*,
Tusw-dyfr-llys.
Ditches near the sea ; not rare.

58. SAGINA ; Pearl-wort ; *Corwlyddyn*.

1. *S. procumbens*; Procumbent Pearl-wort; *Corwlyddyn gorweddawl*.
v.—viii.
2. *S. apetala*; Small-flowered Pearl-wort; *Corwlyddyn anaf-flodeuog*.
v. vi.
3. *S. erecta*; Upwright Pearl-wort; *Corwlyddyn syth*.
Rare; on rocks sparingly covered with earth in Llandegfan, and
on a common called Rhôs cefn hîr, Pentraeth. v.

59. *RADIOLA*; All-seed; *Gorhadawg*,

1. *R. millegrana*; All-seed; *Gorhadawg*.
On wet commons. vii. viii.

CLASSIS V.—*CENEDL V.*

PENTANDRIA.—*PUMGWRRYW.*

ORDO I. MONOGYNIA.—*LLWYTH I. UNFENYW.*

60. *MYOSOTIS*; Scorpion-grass; *Ysgorpionllys*.

1. *M. Scorpioides*; Mouse-ear Scorpion-grass.
Var. 1, 2, and 3, arvensis; Field Scorpion-grass; *Ysgorpionllys y meusydd*.
Var. 4, palustris; Marsh Scorpion-grass; *Ysgorpionllys y gors*.
v.—viii.

61. *LITHOSPERMUM*; Gromwell; *Maenhad*.

1. *L. officinale*; common Gromwell, Gray mill, Gray Millet; *Maenhad meddygawl, Grawn yr haul*.
Among brushwood, between the Old Park and Borthwen, and
among hazel on Llanddyfnan demesne, plentifully. v.
2. *L. arvense*; Corn Gromwell, Bastard Alkanet; *Maenhad yr âr, Grawn y llew*.

Less common than the former; in Baron-hill and Red-hill demesnes, on each side of the road which leads by the Almshouse.
v. vi.

62. CYNOGLOSSUM ; Hound's-tongue ; *Pigyl, Pigl.*

1. *C. officinale* ; Common Hound's-tongue ; *Pigyl meddygawl, Tafod y bytheuad.* vi.

63. PULMONARIA ; Lungwort ; *Llys yr ysgyfaint.*

1. *P. maritima* ; Sea Lungwort ; *Llys yr ysgyfaint arfor, Glesyn y morlan.*

Very rare ; Beach in Cemlyn bay. viii.

64. BORAGO ; Borage ; *Bronwerth, Llawenlys.*

1. *B. officinalis* ; Common Borage ; *Bronwerth, Tafod yr ych, Glesyn cyffredin.* vi. vii.

65. LYCOPSIS ; Small Bugloss ; *Bleidd-drem.*

1. *L. arvensis* ; Small Bugloss ; *Bleidd-drem, neu Tafod yr ych culddail.*

66. ECHIAM ; Viper's Bugloss ; *Gwiberlys, Glesyn y wiber.*

1. *E. vulgare* ; common Viper's Bugloss ; *Gwiberlys cyffredin, Bronwerth y wiber, Tafod y bwch.*

In corn-fields.

Var. 2, Fl. Br. E. anglicum Huds. Fl. Angl. about Newborough. vi. vii.

67. PRIMULA ; Primrose ; *Briallu,*

1. *P. vulgaris* ; Common Primrose ; *Briallu cyffredin, Tewbannog fechan.* v.

2. *P. elatior* ; Oxlip, Great Cowslip ; *Briallu Mair disawr.*

In the wood near Tyfry. iv.

3. *P. veris* ; Common Cowslip, or Paigle ; *Briallu Mair sawyrus, Dagrau Mair, Llys y parlys.*

In pastures. v.

68. *MENYANTHES*; Buck-bean, Marsh Trefoil; *Ffaen y gors*.

1. *M. trifoliata*; Common Buck-bean; *Ffaen y gors teirdalen*. v. vi.

69. *HOTTONIA*; Featherfoil, Water Violet; *Gwythdydd*.

1. *H. palustris*; Featherfoil; *Gwythdydd y gors*.
Muddy ditches in Corsddygai, &c. vi. vii.

70. *LYSIMACHIA*; Loosestrife; *Trewynyn*.

1. *L. vulgaris*; Yellow Loosestrife; *Trewynyn cyffredin*.
Llyn Llwydiart; Llyn-traffwl, &c. vi. vii.
2. *L. thyrsiflora*; Tufted Loosestrife; *Trewynyn sypflodeuog*.
Llyn Llechylched; by Mr. Lhwyd. *R. Syn.* 283. vii.
3. *L. nemorum*; Wood Loosestrife; *Trewynyn y goedwig*, *Gwlydd melyn Mair*.
In shady places. v.—ix.

71. *ANAGALLIS*; Pimpernel; *Brathlys*, *Gwlydd Mair*.

1. *A. arvensis*; Scarlet Pimpernel; *Brathlys gwrryw*, *Gwlydd Mair*, *Llys y crymman*.
Obs. A variety is found in sandy pastures, on the S. west coast, with a beautiful pale pink flower, which seems different from all the varieties noticed in *Sm. Fl. Brit.* vii.
2. *A. tenella*; Bog Pimpernel; *Gwlydd Mair y gors*.
Meadows and turbaries. vii. viii.

72. *CONVOLVULUS*; Bindweed; *Cynghafawg*.

1. *C. arvensis*; Small Bindweed; *Cynghafawg fechan*, *Taglys*. vi. vii.
2. *C. sepium*; Great Bindweed; *Cynghafawg, fawr*, *Tagwydd*, *Cloffrwym y mwcci*, *Clych y perthi*. vii. viii.
3. *C. Soldanella*; Sea Bindweed; *Cynghafawg arfor*, *Ebolgarn y môr*.

In drifted sand, among *Arundo arenaria*. vii.

73. CAMPANULA; Bell-flower; *Clychlys*.

1. *C. rotundifolia*; Round-leaved Bell-flower; *clychlys amryddail*. viii. ix.

Var. 2, uniflora, Amrywiaeth unblodeuog.

2. *C. Rapunculus*; Rampion Bell-flower; *Clychlys erfinwraidd, new bwyttadwy*.

In ditches near the Gatehouse of Baron-hill, some time ago. vii.

3. *C. Trachelium*; Nettle-leaved Bell-flower; *Clychlys dynad-ddail*.
In the Old Park, near Beaumares. vii.

74. IASIONE; Sheep's Scabious; *Clefryn*.

1. *I. montana*; Sheep's-bit, Sheep's Scabious; *Clefryn*. vi. vii.

75. LOBELIA: Lobelia; *Lobelia, Bidawglys*.

1. *L. Dortmanna*; Water Lobelia; *Bidawglys dyfrdrig*.

In Llyn Llanfaelog, and Llyn Dinam, in Llanfair yn neubwll plentifully. vii.

76. VIOLA; Violet; *Gwiolydd, Fioled*.

1. *V. hirta*; Hairy Violet; *Gwiolydd flewog*.

In Penmon Park, east of the church, abundantly, &c. v.

2. *V. odorata* 2; White Sweet Violet; *Millyn gwyn, Crinllys*.

Llanedwan Church-yard; ascent from Beaumares towards the Almshouse, plentifully. iii. iv.

3. *V. palustris*; Marsh Violet; *Gwiolydd y gors*.

I have gathered this with a perfectly-white flower. v. vi.

4. *V. canina*; Dog's Violet; *Pen y neidr, Fioled y cwn*. iv. v.

5. *V. tricolor*; Pansy Violet, Heart's-ease; *Fioled dauwynebog, Llys y Drindod, Trilliw*. v.—ix.

Var. 2, arvensis, Sibth; Corn Pansy; *Trilliw yr ár*. viii. ix.

77. VERBASCUM; Mullein; *Pannog*.

1. *V. Thapsus*; Great Mullein, High Taper; *Tewbannog, Sircyn y melinydd.* vii. viii.

2. *V. phæniceum*; Purple Mullein; *Pannog brithgoch.*

In a scattered old fence, on the right hand from Beaumares to the Almshouse, in 1803. In the following year, it nearly covered acres of ground in the adjoining field. I have never seen it in a garden in the neighbourhood. vii. viii.

78. DATURA; Thorn-apple; *Meiwyn.*

1. *D. Stramonium*; Thorn-apple; *Meiwyn.*

This plant was produced abundantly on cutting up a piece of old ground in the demesne of Maes y porth: it is known that this land has undergone no process in agriculture within a century, prior to this.

79. HYOSCYAMUS; Henbane; *Parfyg, Bela, Llewyr yr jár.*

1. *H. niger*; Common Henbane; *Parfyg, &c. Ffaen y moch, Crysg y brenin.*

80. SOLANUM; Nightshade; *Mochlys.*

1. *S. Dulcamara*; Woody Nightshade, Bitter-sweet; *Elinog, Mynyglog.* vi. vii.

2. *S. nigrum*; Common or Garden Nightshade; *Mochlys cyffredin, Mochlys grawnddu.*

In the neighbourhood of Beaumares; near the mills; and above the beach between Friars and Friars bâch. vi.—ix.

81. CHIRONIA; Centaury; *Canrhi.*

1. *C. Centaurium*; Common Centaury; *Canrhi gôch, Bustly ddaear, Ysgol Fair; N.W.; Ysgol Crist. S.W.*

2. *C. littoralis*; Dwarf Tufted Centaury; *Canrhi gôch arfor.*

On the sea coast below Llanfaelog; and on Tywyn trewan.

On this extensive common I likewise find the two singular varie-

ties which have been observed to grow in the neighbourhood of Liverpool.—See Sm, Fl. Britannica, p. 1393.

82. SAMOLUS ; Brookweed ; *Claerlys*.

1. *S. Valerandi* ; Brookweed, Water Pimpernel ; *Claerlys*, *Sammuwl*, *Samylen*.

In marshes, and near springs. vii.

83. LONICERA ; Honeysuckle ; *Gwyddfid*, *Gwyddwydd*.

1. *L. Periclymenum* ; Common Honeysuckle, or Woodbine ; *Gwyddfid*, *Llaeth y geifr*, *Tethau*, *r gaseg*.

84. RHAMNUS ; Buckthorn ; *Rhafnwydden*.

1. *R. catharticus* ; Buckthorn ; *Rhafnwydden*.

In a very old plantation at Llysdulas, and in hedges near Wern, in Llandegfan. v. vi.

85. EUONYMUS ; Spindle-tree ; *Piswydden*.

1. *E. Europæus* ; Spindle-tree, Prickwood ; *Piswydden*.

Llanfihangel Dinsylwi, above the sea. Old fortification on Bryn Gwydryn, plentifully. v.

86. RIBES ; Currants ; *Rhyfwydden*, *Rhesinwydd*.

1. *R. alpinum* ; Tasteless Mountain Currants ; *Rhyfwydden mynyddawl*.

Plentifully in hedges near Plâs uchaf, in the parish of Llanidan. iv. v.

2. *R. Grossularia* ; Rough Gooseberry ; *Grwyswydd*. iv.

3. *R. Uva-crispa* ; Smooth Gooseberry ; *Gwyfonwydd*.

Both these species are found frequently at a distance from gardens ; at Cadnaut ; Bryn Gwydryn ; Penmon Park, &c. and seedlings were abundant along the Warren Bulkeley road in 1806, the second year after it was formed. Besides the British names given above, they are called indifferently *Eirin Mair* and *Perth Eurddrain*.

87. *HEDERA* ; Ivy ; *Eiddew, Eiddiorwog.*

1. *H. Helix* ; Common Ivy ; *Eiddew, Iorwg, Aedorw.* x.

88. *GLAUX* ; Salt-wort ; *Hel-las.*

1. *G. maritima* ; Black Salt-wort ; *Hel-las.*

89. *VINCA* ; Periwinkle ; *Perfagl, Llowrig, Erllysg Gwanwden.*

1. *V. minor* ; Lesser Periwinkle ; *Erllysg, &c. lleiaf.*

In a hedge between Treffos and the high road to the west, plentifully. v.

2. *V. major* ; Greater Periwinkle ; *Llowrig, Perfagl fwyaf, Gwanwden.*

In a wood near Tyfry. v.

ORDO II. DIGYNIA.—LLWYTH II. DWYFENYW.

90. *CHENOPODIUM* ; Goose-foot ; *Gwydd-droed.*

1. *C. Bonus Henricus* ; Mercury Goose-foot, Perennial Goose-foot ; *Sawdl y crydd, Llys y gwrda.*

2. *C. rubrum* ; Red Goose-foot ; *Gwydd-droed rhuddawg.*

Not common. By the Cowhouses at Trefriw, quite red, and near Amlwch, perfectly green. viii.

3. *C. album* ; White Goose-foot ; *Gwydd-droed gwynaid.*

Var. 2, 3, 4, viride, &c. Lin.—Nifer o amrywiaethau. viii. ix.

4. *C. acutifolium* ; *Eng. Bot.* Sharp Entire-leaved Goose-foot ; *Gwydd-droed, a deilen gyfa flaenfain.*

Found as a weed in Berw garden, by the Rev. E. Lloyd.

5. *C. maritimum* ; Sea Goosefoot ; *Gwydd-droed arfor.*

Muddy Sea coasts ; Dulas Bay, &c. vii. viii.

91. BETA; Beet; *Melged, Betysen.*

- 1.
- B. maritima*
- ; Sea Beet;
- Melged arfor.*

Not common on the sea-coast. viii.

92. SALSOLA; Saltwort; *Hel-lys.*

- 1.
- S. Kali*
- ; Prickly Saltwort;
- Hel-lys yspigawg.*

In drifted sand, not rare. vii.

93. ULMUS; Elm; *Llwyf, Llwyfanen.*

- 1.
- U. campestris*
- ; Common Elm;
- Llwyf gyffredin.*

- 2.
- U. suberosa*
- ;
- Eng. Bot.*
- Cork-barked Elm;
- Llwyfanen a rhisg gwrymiawg.*

Near Beaumares, &c. iv.

- 3.
- U. montana*
- ; Broad-leaved Elm; Wych Hazel;
- Llwyfanen lydan-ddail.*

In the Old Park. iv.

- 4.
- U. glabra*
- ;
- Eng. Bot.*
- Smooth-leaved, or Wych Elm;
- Llwyfanen a dail llyfnion.*

Near Beaumares, &c. iv.

94. GENTIANA; Gentian; *Crwynllys.*

- 1.
- G. Pneumonanthe*
- ; Marsh Gentian, Calathian violet;
- Crwynllys y rhôs, Blodau Mihangel.*

Rough heaths, near Holyhead; Rhos y meirch; Cae rhôs Lligwy, &c. viii. ix.

- 2.
- G. Amarella*
- ; Autumnal Gentian;
- Crwynllys chwerw.*

Very rare. Beneath the precipice at Bryngwydryn. viii.

- 3.
- G. campestris*
- ; Field Gentian;
- Crwynllys y maes.*

In old pastures frequent. viii. ix.

95. ERYNGIUM; Eryngo; *Boglynnon.*

- 1.
- E. maritimum*
- ; Sea Eryngo, Sea Holly;
- Boglynnon arfor.*
- vii. viii.

96. HYDROCOTYLE; White-rot, Marsh Pennywort; *Amrain, Toddaiidd wen*.

1. *H. vulgaris*; Marsh Pennywort, White-rot; *Toddaiidd wen, Cron y gweunydd, Llys y geiniog*. v. vi.
2. *H. inundata*; Floating White-rot; *Amrain dyfrdrig*.
In deep ditches and overflowed grounds. v. vi.

97. SANICULA; Sanicle; *Clyst yr arth, Golchwraidd*.

1. *S. europæa*; Wood Sanicle; *Golchwraidd, Golchyddes, Clyst yr arth*. v.

98. CAUCALIS; Hedge Parsley; *Troed y cyw, Eulyn-Berlllys*.

1. *C. Anthriscus*; Upright Hedge Parsley; *Eulyn Berlllys*.
2. *C. nodosa*; Knotted Hedge Parsley; *Chwm Eulyn Berlllys, Troed y cyw clymmog*. v. vi.

99. DAUCUS; Carrot; *Moronyn*.

1. *D. Carota*; Wild Carrot; *Moronyn y meusydd, Meddyglyn, Nyth aderyn*.

Var. 2, 3, and 4. of Withering, at Porth Dafarch, near Holyhead; Nifer o amrywiaethan. vi.

2. *D. maritimus*; Sea-coast Carrot; *Moronyn arfor*.

The plants, (for there were several of them) which I suppose to be this species, grew in that same bay, Porth Dafarch, in the clefts of very steep rocks, but out of my reach; so that I could not examine them as minutely as I wished to have done. They bore, however, that distinctive character of an Umbel in seed, perfectly flat, if not somewhat convex, and larger than I had ever before observed.

100. BUNIAM; Earth-nut; *Bywi, Clor*.

1. *B. flexuosum*; Common Earth-nut, Kipper, or Pig-nut; *Bywi, Clor, Cylor, Cneuen y ddaear, guffredin*. v. vi.

101. CONIUM; Hemlock; *Cegiden*.

1. *C. maculatum*; Common Hemlock; *Cegiden gyffredin*. vi. vii.

102. CRITHMUM; Sampire; *Corn Carw y môr*.

1. *C. maritimum*; Sea Sampire; *Corn Carw, neu Ffenigl y môr*. viii.

Let me here rectify a mistake in Dr. Withering's Arrangement of British Plants, p. 295, where he erroneously refers to Mr. Pennant's Tours in Wales, vol. ii. p. 200, for this plant. The passage is inaccurate in the original; instead of "y ddafad, or Samphire," it should have been "Sampier y ddafad, or Sheep's Samphire," a provincial name for *Plantago maritima*: for a more particular account of which plant, I beg leave to refer my reader to page 15.

103. HERACLEUM; Cow Parsnep, Hogweed; *Efwr, Efwr*.

1. *H. Sphondylium*; Common Cow Parsnep; *Efwr cyffredin, Cron*.
Var. 2. Long-leaved; in the wood at Plâs newydd; *Amrywiaeth culddail*.

104. ANGELICA; Angelica; *Llys yr Angel*.

1. *A. Sylvestris*; Wild Angelica; *Llys yr Angel y goedwig*.

105. SIUM; Water Parsnep; *Dyfr-foronyn*.

1. *S. latifolium*; Broad-leaved Water Parsnep; *Dyfr-foronyn llydan-ddail*. vii. viii.

In Cors ddygai, near Berw. Rare.

2. *S. angustifolium*; Narrow-leaved Water Parsnep; *Dyfr-foronyn culddail*. vii. viii.

In deep ditches and rivulets; not very common.

3. *S. nodiflorum*; Procumbent Water Parsnep; *Dyfr-foronyn syp-floeduog*. vii. viii.

4. *S. repens*; Creeping Water Parsnep; *Dyfr-foronyn ymlusgawl*.
 On the West-end of Towyn y capel, Holyhead. viii.

106. *ŒNANTHE*; Water Dropwort; *Dibynlor*.

1. *Œ. fistulosa*; Common Water Dropwort; *Dibynlor pibellaidd* vii. viii.

2. *Œ. pimpinelloides*; Parsley Water Dropwort; *Dibynlor perlllys ddail*.

On the sea-coast; Cemlyn bay, &c. vii.

3. *Œ. crocata*; Hemlock Water Dropwort; *Dibynlor cegidaidd, Gysplys*. vii.

107. *ÆTHUSA*; Fool's Parsley, Lesser Hemlock.

1. *Æ. Cynapium*; Fool's Parsley, &c.; *Gauberllys*.

108. *SCANDIX*; Shepherd's needle; *Creithig*.

1. *S. odorata*; Sweet Cicely, Great Shepherd's needle; *Creithig, neu Sisly bér*.

In the woods at Plasnewydd. v.

2. *S. Pecten Veneris*; Venus's comb, Common Shepherd's needle; *Creithig Nodwydd y bugail*.

3. *S. Anthriscus*; Rough Shepherd's needle; *Creithig gwrychog*; v.

109. *CHÆROPHYLLUM*, Chervil, Cow-parsley; *Gorthyfail*.

1. *C. sylvestre*; Smooth Chervil; *Gorthyfail llyfn*.

2. *C. temulentum*; Rough Chervil, Rough Cow-parsley; *Gorthyfail garw*. vi. vii.

110. *SMYRNIUM*; Alexanders; *Dulys*.

1. *S. Olusatrum*; Alexanders; Common Alisanders; *Dulys cyffredin*. v.

Beaumares; Aberffraw; &c. but most abundantly on Priestholm island. Dr. Withering, in saying that this plant "almost covers the South-west end of Anglesea," (*Arrangement of British Plants*, p. 310,) misapprehends Mr. Pennant, (*Tours in Wales*, v. ii. p. 253,)

who, in the passage there referred to, and in the two or three preceding pages, is treating of Priestholm island, and not of Anglesea.

111. ANETHUM ; Fennel, Dill ; *Ffenigl, Ffenigyl*.

1. *A. Feniculum* ; Common Fennel ; *Ffenigl cyffredin*.

Plentifully on rocks between Borth and Llandysilio. vii. viii.

112. CARUM ; Caraway ; *Carwas*.

1. *C. Carui* ; Common Caraway ; *Carwas, Carddwy*.

I found it on a hedge in the parish of Llansadwrn, between Cefn côch and the Church. vi.

113. PIMPINELLA ; Burnet Saxifrage ; *Gwraiddiriog*.

1. *P. saxifraga* ; Common Burnet Saxifrage : *Gwraiddiriog cyffredin*. vii. viii.

2. *P. dissecta* ; Jagged Burnet Saxifrage ; *Gwraiddiriog mândryll-ddail*. vii. viii.

114. APIUM ; Smallage ; *Mers, Halogan*.

1. *A. graveolens* ; Smallage, Wild Celery ; *Mers, Halogan, Perlllys yr hêl*.

In the Castle-moat at Beaumares abundantly, and on the banks of most of our rivers near the sea. viii.

ORDO III. TRIGYNIA.—LLWYTH III. TEIRBENYW.

115. VIBURNUM ; Guelder-rose ; *Gwifwrnwydd*.

1. *V. Opulus* ; Common Guelder-rose, Water Elder ; *Gwifwrnwydd y gors, Corswigen*.

Rare. Lligwy Wood ; River side between Henlllys and Cichle.

116. SAMBUCUS; Elder; *Ysgawen*, *Ysgawlwyn*.

1. *S. Ebulus*; Dwarf Elder, Danewort; *Corysgawen*, *Creulys mawr*, *Ysgawen bendiged*, *Ysgawen Fair*, *Gwaed y gwyr*.

I have seen it plentifully on several spots near Beaumares; at present, on a small declivity near Bryn; near Fferam gorniog, in Pen-traeth. vii.

2. *S. nigra*; Common Elder; *Ysgawlwyn cyffredin*. vi.

ORDO IV. TETRAGYNIA.—LLWYTH IV. PEDEIRBENYW.

117. PARNASSIA; Grass of Parnassus; *Brial*.

1. *P. palustris*; Grass of Parnassus; *Brial y gors*. viii. ix.

ORDO V. PENTAGYNIA.—LLWYTH V. PUMBENYW.

118. STATICE; Thrift; *Archmain*.

1. *S. Armeria*; Thrift, Sea Gilliflower; *Archmain*, *Clustog Fair*. vii. viii.

2. *S. Limonium*; Sea Lavender; *Llemyg*.

On rocks on the S.-west coast, not uncommon. viii.

119. LINUM; Flax; *Llín*.

1. *L. usitatissimum*; Common Flax; *Llín cyffredin*. vii.

2. *L. angustifolium*; Narrow-leaved pale Flax; *Llín culddail*.

Rare. On the beach between the Mount and Friar's bâch; below Trefarthen. vii.

3. *L. catharticum*; Purging Flax, Mill-mountain; *Llín y tylwyth tég*. vi.—viii.

ORDO VI. HEXAGYNIA.—LLWYTH VI. CHWEBENYW.

120. DROSERA ; Sundew ; *Toddaidd rúdd, Gwlithlys.*

1. *D. rotundifolia* ; Round-leaved Sundew ; *Toddaidd rúdd, neu Tawddrudd crynddail.*
2. *D. longifolia* ; Long-leaved Sundew ; *Tawddrudd hirddail, Gwlithlys hirddail.*

Rare. In a swamp about south of Trejorwerth ; and Cors y bòl.
vii. viii.

 CLASSIS VI.—CENEDL VI.

HEXANDRIA.—CHWEGWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

121. GALANTHUS ; Snow-drop ; *Eiriawl.*

1. *G. nivalis* ; Snow-drop ; *Eiriawl, Cloch baban.*

Pentraeth, among brushwood, not far from the church towards S.-east. ii.

122. NARCISSUS ; Daffodil ; *Gylfinog.*

1. *N. biflorus* ; Pale Daffodil ; Primrose peerless ; *Gylfinog deuflo-deuog.*

In several hedges and fields in the parish of Llangadwaladr ; and discovered, certainly indigenous, by Mrs. Jones, on Pant Howel demesne. iv. v.

2. *N. Pseudonarcissus* ; Common Daffodil ; *Gylfinog cyffredin, Croeso gwanwyn, Cenhinen Pedr.*

In old orchards frequent; and hay-fields in the parish of Llanedwan. iii.

123. *ALLIUM*; Garlick; *Craf, Cenhinen*.

1. *A. vineale*; Crow Garlick; *Craf gwyllt, Garlleg gwyllt*.

In rough, rocky ground among furze. vii.

2. *A. ursinum*; Broad-leaved Garlick, Ramsons; *Craf y geifr*.

124. *ORNITHOGALUM*; Star of Bethlehem; *Seren Fethlehem*.

1. *O. umbellatum*; Common Star of Bethlehem; *Seren Fethlehem gyffredin*.

In a wood near Maes y porth. iv. v.

125. *SCILLA*; Squill; *Serenyn*.

1. *S. verna*; Vernal Squill; *Serenyn y gwanwyn*. v. vi.

2. *S. nutans*; Hare-bell Squill, Wild Hyacinth; *Bwtias y gôg, Cenhinen y brain, Croeso hâf, Glâs y llwyn, Cloch yr eos*.

I have known it vary with a white flower. v.

126. *NARTHECIUM*; Asphodel.

1. *N. ossifragum*; Lancashire Asphodel; *Llafn y bladur*.

In turbaries, &c. vii. viii.

127. *ASPARAGUS*; Sperage; *Gwillon, Merllys*.

1. *A. officinalis*; 2. Common Asparagus, or Sperage; *Gwillon, neu Merllys cyffredin, Llys y dyfrglwyf*.

On a sandy hillock below Llanfaelog. In this situation the foliage is invariably procumbent. viii.

128. *IUNCUS*;* Rush; *Brwynen*.

* Having, in an essay, which is published in the tenth volume of the Transactions of the Linnæan Society, added to the number of species of *Iuncus* with knotted leaves, I find it necessary to alter the arrangement of the Genus from the manner in which it has heretofore

* *Culmis nudis.** *A chalafon di-ddail.*

1. *I. maritimus*; Lesser Sharp Sea Rush; *Morfrwynen.* viii.
2. *I. glaucus*; Hard Rush; *Brwynen galed.* vii.
3. *I. conglomeratus*; Common Rush; *Brwynen bellenaidd.* vii.
4. *I. effusus*; Soft Rush; *Pabwyren, Canwyll-frwynen.* vii.
5. *I. squarrosus*; Moss Rush, Goose Corn; *Brwynen Troellgoryn.*

** *Culmis foliosis.*** *A chalafon deiliog.*† *Foliis nodoso-articulatis.*† *A dail clwmgyymmalog.*

6. *I. lampadocarpus*; Shining-fruited Jointed Rush; *Brwynen glymmog glaer-gib.*

I. foliis compressis, paniculâ terminali compositâ erectâ, calycis foliolis tribus exterioribus ovato-lanceolatis, acuminatis; interioribus, scarioso-marginatis obtusiusculis, capsulâ ovatâ triquetrâ stylo brevi terminatâ fusco-purpureâ nitidâ, culmo 3—6 folio.

7. *I. acutiflorus*; Sharp-flowered Jointed Rush; *Brwynen glymmog a blodau blaenfain.*

I. foliis compressiusculis, paniculâ terminali supradecompositâ diffusâ, calycis foliolis omnibus lanceolatis acuminatis, capsulâ ovato-oblongâ triquetrâ mucronatâ, culmo 3—4 folio.

8. *I. obtusiflorus*; Blunt-flowered Jointed Rush; *Brwynen glymmog a blodau blaendwn.*

I. foliis teretibus, panicula terminali supradecompositâ, pedunculis divaricato-refractis! Calycis foliolis ellipticis obtusis, Capsulâ ovato-acuminatâ triquetrâ, culmo bifolio!

9. *I. uliginosus*; Little bulbous Rush; *Corfrwynen ledglymmog.*

And a viviparous variety.—*Amrywiaeth bywhiliog.*

†† *Foliis æqualibus.*†† *A dail di-glwm.*

10. *I. bulbosus*; Round-fruited Rush; *Brwynen algron.* vii.

11. *I. bufonius*; Toad Rush; *Brwynen y llyffant.* vii. viii.

appeared; and as the definitions of the three species, *lampadocarpus*, *acutiflorus*, and *obtusiflorus*, occur only in the said volume, a publication not commonly met with, it may not be improper to introduce them here.

12. *I. pilosus*; Hairy Rush; *Brwynen flewog*. iii. iv.
13. *I. sylvaticus*; Wood Rush; *Brwynen y goedwig*. v.
14. *I. campestris*; Hairy Field Rush; *Brwynen flewog y maes*.
Var. 2. Amrywiaeth, bengron. iv. v.

129. PEPLIS; Purslane; *Porpin, Pwrpin*.

1. *P. Portula*; Water Purslane; *Porpin Troed y gywen*. vii. viii.

ORDO II. TRIGYNIA.—LLWYTH II. TEIRBENYW.

130. RUMEX; Dock; *Tafolen*.

1. *R. sanguineus*; Bloody-veined Dock; *Tafolen góch, Tafolen waedlyd*.
Var. 2, viridis. Sibth. Amrywiaeth, werdd.
Both these may be found in the wood above Baron-hill. vii.
2. *R. crispus*; Curled Dock; *Tafolen grych*. vi. vii.
3. *R. acutus*; Sharp Dock; *Trython, Tafolen Mair, Chwysoglen*.
Var. 2, Amrywiaeth, fechan. vii.
4. *R. obtusifolius*; Broad-leaved Dock; *Tafolen gyffredin, Tafolen lydanddail*. vii. viii.
5. *R. aquaticus*; Great Water Dock; *Tafolen hîr, Tafolen y dwr*.
In Cors ddygai, and on the banks of the larger rivers, Alaw, &c. vii. viii.
6. *R. Acetosa*; Common Sorrel; *Suran y waun, Suran y cwn, Suran y frân*. vi.
7. *R. Acetosella*; Sheep's Sorrel; *Dringol, Drigon, Suran yr yd*.

131. TRIGLOCHIN; Arrow-grass; *Saethbenig*.

1. *T. palustre*; Marsh Arrow-grass; *Saethbenig y gors*.
Turbaries, &c. vii.
2. *T. maritimum*; Sea Arrow-grass; *Saethbenig y morfa*.
Salt marshes. v.—viii.

ORDO III. POLYGYNIA.—LLWYTH III. AMLFENYW.

132. ALISMA ; Water Plantain ; *Dyfr Lyriad*.

1. *A. Plantago* ; Greater Water Plantain ; *Dyfr Lyriad mwyaf*.
Var. 2, lanceolata. *Wither.*—*Amrywiacth culddail*.

The variety is found in the mill-pond near Beaumares, and Dinard demesne. viii.

2. *A. natans* ; Floating Water Plantain ; *Dyfr Lyriad nofiadwy*.
 In llyn coron ; Llyniau Llanfihangel ; &c. vii.

This is by no means an uncommon plant, but seldom seen in flower, owing to the extreme variableness of the depth of water in a level country, where lakes and rivers have no supply but immediately from the sky. In the month of May or June, this plant may be seen drawn by a stream to the length of many feet, from three to ten, or even more, where, at the end of six or eight weeks after, the water being often so very much reduced as in some places not to cover the bed of the river, we can scarcely perceive any traces of it.

3. *A. ranunculoides* ; Small Water Plantain ; *Dyfr Lyriad bychan*.
 In muddy ditches and turbaries not uncommon. vii.

4. *A. repens?* Creeping Water Plantain ; *Dyfr Lyriad ymlusgawl*.

In the month of September, and even October, I find on the margins of several of our lakes a plant which answers to the trivial, which I have here ventured to apply with a mark of doubt. Its time of flourishing is different from every other species I know. It is entirely procumbent and trailing, striking roots repeatedly at short distances, about one, two, or three inches asunder, and seems much to resemble *Cavanille's* figure, tab. 55, as well as to answer his definition, "*A. caulibus repentibus, foliis lanceolatis petiolatis acutis.*" p. 41.—If it can possibly prove to be *A. ranunculoides*, that plant, which I indeed find subject to very considerable variations, must at times assume appearances under which I have not sagacity sufficient to recognise it.

CLASSIS VIII.—*CENEDL VIII.*OCTANDRIA.—*WYTHGWRRYW.*ORDO I. MONOGYNIA.—*LLWYTH I. UNFENYW.*133. *EPILOBIUM*; Willow-herb; *Helyg-lys.*

1. *E. angustifolium*; Rose-bay Willow-herb, Persian or French Willow: *Helyg-lys hardd.*
In a wood near Tyfry. vii.
2. *E. hirsutum*; Great hairy Willow-herb, Codlings and cream; *Helyglys pér, Helyglys panawg.* vii.
3. *E. parviflorum*; Small-flowered hoary Willow-herb; *Helyglys lledwyd mân-flodenog.* vii.
4. *E. montanum*; Broad Smooth-leaved Willow-herb; *Helyglys llyfn llydanddail.* vii.
5. *E. tetragonum*; Square-stalked Willow-herb; *Helyglys pedrongl.*
6. *E. palustre*; Round-stalked marsh Willow-herb; *Helyglys culddail y fawnog.* vii.

134. *VACCINIUM*; Bilberry, Whortle; *Lluswydden.*

1. *V. Myrtillus*; Bleaberry, Bilberry; *Llusen, Lluswydden.*
Not common; Cadnant, Cae rhôs Lligwy, Caeau Mair, &c. v.
2. *V. Oxycoccus*; Cranberry; *Llygaeron, Ceiros y waun.*
Rare; near Llyn Dinam; below Bodafon uchaf, and on a farm called Salsbriin Llanbadric. vi.

135. *ERICA*; Heath; *Grug, Myncog.*

1. *E. vulgaris*; Common Heath, or Ling; *Grug cyffredin.*
Var. 2, ciliaris. Huds. Ed. i.—Amrywiaeth blewog. vi. vii.
2. *E. tetralix*; Cross-leaved Heath; *Grug croesddeiliog.* vii. viii.

3. *E. cinerea* ; Fine-leaved Heath ; *Grug lledlwyd*. vii. viii.

All these species are found here, not uncommonly, with white bloom.

136. DAPHNE ; Mezereon ; *Llogglys*, *Bliwllys*.

1. *D. Laureola* ; Spurge Laurel ; *Clust yr Ewig*.

In a wood near Tyfry. iii. iv.

137. ACER ; Maple ; *Masarnwydd*.

1. *A. pseudoplatanus* ; Greater Maple, Sycamore ; *Masarnwydd mwyaf*. v.

2. *A. campestre* ; Common Maple ; *Masarnwydd lleiaf*, *Cynhowlen*.
N. W. *Gwenwialen*. S. W. v. vi.

Rare ; In a high-road hedge in the parish of Llangeinwen, near Maes y porth ; and on Trefarthen demesne, the largest I have ever seen of the species. v. vi.

ORDO II. TRIGYNIA.—LLWYTH II. TEIRBENYW.

138. POLYGONUM ; Knot-grass, Persicaria ; *Clymmog*.

1. *P. amphibium* ; Amphibious Persicaria, or Knot-grass ; *Canwraidd goch*. vii. viii.

2. *P. Persicaria* ; Spotted Persicaria, or Knot-grass ; *Elinog gôch*. vii. viii.

3. *P. lapathifolium* ; Pale-flowered Persicaria, or Knot-grass ; *Costog y dom*. *Llys y dom*.

We find a variety of it with stalk and flowers red.—*Amrywiaeth rhudd*. vii. viii.

4. *P. Hydropiper* ; Biting Persicaria, or Knot-grass ; *Tinboeth*, *Llys y dîn*. ix.

5. *P. minus* ; Small creeping Persicaria, or Knot-grass ; *Clymmog bychan*, *Treigledlys*. ix.

Rather rare; by the border of Llyn coron; Llangeinwen mill-pool; &c. I found it almost invariably with five stamina; very rarely with four; never with six.

6. *P. Bistorta*; Great Bistort, or Snake-weed; *Llys y neidr*.

In a meadow near Llanfaes Church, and on Treffos demesne. vi.

7. *P. aviculare*; Common Knot-grass; *Canclwm. Berwr yr iâr, Gwaedlys, Clymmog*. v.—x.

And its three varieties; *Nifer o Amrywiaethau*.

8. *P. Fagopyrum*; Buck-wheat; *Gwenith yr hydd*.

In Plasnewydd wood. vii. viii.

9. *P. Convolvulus*; Climbing Buck-wheat, Black Bindweed; *Yttag, Taglys yr yd, Perthlys*. vi. vii.

ORDO III. TETRAGYNIA.—LLWYTH III. PEDEIRFENYW.

139. PARIS; Herb Paris; *Cwlwm cariad*.

1. *P. quadrifolia*; Herb Paris, True-love; *Cwlwm cariad*. v.

“Near Carreg y forwyllt, on the west side of the river near Llan-gefni.” This account I have taken from an old, elegantly-written manuscript.

I have walked the ground but once in search of this plant; let not my disappointment, in not finding it, discourage the botanist from future searches, for Dr. Pulteney observes, that at one time he failed of seeing a single plant on a spot of ground, which, in the preceding year, was thickly overspread with it.

140. ADOXA; Moschatell; *Mwsglys, Anfri*.

1. *A. Moschatellina*; Tuberous Moschatell; *Anfri, Mwsglys*. iv. v.

CLASSIS IX.—*CENEDL IX.*ENNEANDRIA.—*NAWGWRRYW.*ORDO I. HEXAGYNIA.—*LLWYTH I. CHWEBENYW.*141. BUTOMUS; Gladiole; *Engraff.*

1. *B. umbellatus*; Flowering Rush, Water Gladiole; *Engraff*,
Brwynen flodeuog.

Grows in deep, muddy ditches, in Cors ddygai, &c. vi. vii.

CLASSIS X.—*CENEDL X.*DECANDRIA.—*DENGWRRYW.*ORDO I. MONOGYNIA.—*LLWYTH I. UNFENYW.*142. PYROLA; Winter-green; *Coedwyrdd.*

1. *P. minor*; Lesser Winter-green; *Coedwyrdd bychan, Glesyn y gauaf.*

This is one of the very few which I take upon hearsay: I find it in a list of Anglesey plants, which was made by that ingenious man, and skilful naturalist, Mr. William Morris, whom I have had occasion to mention in my preface; he says he found it in Lligwy wood. vii.

ORDO II. DIGYNIA.—*LLWYTH II. DWYFENYW.*143. CHRYSOSPLENIUM; Golden Saxifrage; *Eglyn.*

1. *C. oppositifolium* ; Opposite-leaved Golden Saxifrage ; *Eglyn cyferbynddail*. v.

144. SAXIFRAGA ; Saxifrage ; *Llyfenwcy, Tormaen*.

1. *S. granulata* ; White Saxifrage ; *Llyfenwcy, neu Tormaen gwyn, Clór y brain*.

In sandy pastures of Rhuddgar farm, in Llangeinwen ; first observed sparingly by the Rev. Evan Lloyd ; I have since found it abundantly on the same farm. v.

2. *S. tridactylites* ; Rue-leaved Saxifrage ; *Tormaen tribys*. v.

145. SCLERANTHUS ; Knawell ; *Dinodd*.

1. *S. annuus* ; Annual Knawel ; *Dinodd blynyddawl*. vii.

146. SAPONARIA ; Soapwort ; *Sebonllys*.

1. *S. officinalis* ; Common Soapwort ; *Sebonllys meddygawl*.

It grows in a hedge not far from the windmill in Llandegfan ; by the roadside between Llangadwaladr church and Trefriw. viii. ix.

147. DIANTHUS ; Pink ; *Pennigan*.

1. *D. Armeria* ; Deptford Pink ; *Pennigan y porfeydd*.

Rare, and scarce ; just above the beach between Friar's bâch and Lleiniog ; and below the old deer-park at Penmon. vii. viii.

ORDO III. TRIGYNIA.—LLWYTH III. TEIRBENYW.

148. CUCUBALUS ; Chickweed ; *Gwlydd*.

1. *C. baccifer* ; Berry-bearing Chickweed ; *Gwlydd gronynog*.

This I admit on the authority of Dillenius. *R. Syn.* 267.

149. SILENE ; Catchfly ; *Glydllys*.

1. *S. anglica* ; English Catchfly ; *Glydllys brutanaidd*.

Aberffraw; Llanedwen, &c. not very uncommon. vii.

2. *S. inflata*; Bladder Catchfly, or Campion; *Glydlys Codrwrth, Llys y poer, Menyg y góg.*

I find, in the parish of Llangoed, and some other situations, that it varies with stalk and leaves, densely, downy, and ciliated.

3. *S. maritima*; Sea Campion, or Catchfly; *Glydlys arfor, Gwlydd y geifr.* viii. ix.

150. STELLARIA; Stitchwort; *Tafod yr edn.*

1. *S. media*; Common Chickweed; *Gwlydd y cywion, Tafod yr edn canolig, Brechlys.* iv.—viii.
2. *S. holostea*; Greater Stitchwort; *Tafod yr edn mwyaf.* v.
3. *S. graminea*; Lesser Stitchwort; *Tafod yr edn lleiaf.* vi.
4. *S. glauca*; Glaucous Marsh Stitchwort; *Tafod yr edn llwydglas.*

This grows on ditch banks, and in ditches in Cors ddygai, below Berw. vi. vii.

5. *S. uliginosa*; Bog Stitchwort; *Tafod yr edn y gors.* vi.

151. ARENARIA; Sandwort; *Tywodwlydd.*

1. *A. peploides*; Sea Sandwort, or Chickweed; *Tywodwlydd arfor.* vi. vii.
2. *A. trinervia*; Plantain-leaved Sandwort, or Chickweed; *Tywodwlydd llyriad-ddail.*
Grows in shady hedges. v. vi.
3. *A. serpyllifolia*; Thyme-leaved Sandwort; *Tywodwlydd gryw-ddail.* vi. vii.
4. *A. rubra*; Purple Sandwort; *Tywodwlydd glastrudd.* viii. ix.

5. *A. marina*; Sea Spurrey Sandwort; *Tywodwlydd y morgreigiau.*
And a variety bearing seed with a dilated membranaceous white margin. *Amrywiaeth.* vi. vii.

6. *A. tenuifolia*; Fine-leaved Sandwort; *Tywodwlydd meindwf.*
On rocks in Bodowen Park. vi.

ORDO IV. PENTAGYNIA.—LLWYTH IV. PUMBENYW.

152. COTYLEDON; Navelwort; *Bogeil-lys*.

1. *C. Umbilicus*; Common Navelwort; *Crondoddaidd, Deilen-gron, Bogail Gwener, Bogail y forwyn.* vi. vii.

153. SEDUM; Stonecrop; *Bywydog, Bywlys, Briweg*.

1. *S. Telephium*; Orpine, or Live-long; *Bywlys Llydanddail, Berwr Taliesin, Canhewin.* viii.
2. *S. anglicum*; English Stonecrop; *Briweg y cerrig, Gwenith y brain.* vii.
3. *S. acre*; Biting Stonecrop, Wall Pepper; *Bywydog boeth, Pupur y fagwyr.* vi.
4. *S. reflexum*; Yellow Stonecrop; *Bywydog Llwynau 'r fagwyr, Glys, Pidín fy modryb.*
On old walls and roofs of houses; at Berw plentifully. viii.

154. OXALIS; Wood-Sorrel; *Suran y coed*.

1. *O. Acetosella*; Common Wood-Sorrel; *Suran y coed gyffredin, Suran y góg, Suran air-dalen, Aleluya.* iv. v.

155. AGROSTEMMA; Cockle; *Bulwg*.

1. *A. Githago*; Corn Cockle; *Bulwg, Gith.* M. M.

156. LYCHNIS; Campion; *Lluglys*.

1. *L. Flos Cuculi*; Ragged Robin, Meadow Lychnis; *Blodeuyn y y frán.* vi.
2. *L. dioica*; Red Campion; *Llys yr ychen, Lluglys ysgar, a blodeuyn rhudd.* v.—ix.

A variety, with a stronger stalk, larger seed-vessel, and white flower; *Amrywiaeth gwynflodeuog*.

157. CERASTIUM; Mouse-ear Chickweed; *Corn-zwlyddyn, Clust Llygoden*.

1. *C. vulgatum*; Broad-leaved Mouse-ear Chickweed; *Corn-wlyddyn, neu Cyst-llygden, llydandail.* iv. v.
2. *C. viscosum*; Narrow-leaved Mouse-ear Chickweed; *Corn-wlyddyn, neu Clust Llygden, culddail.* v.—viii.
3. *C. semidecandrum*; Little Mouse-ear Chickweed; *Corn-wlyddyn, neu Clust Llygden, corraidd, a blodeuddail gwahanedig.*
4. *C. humile, hirsutum floribus pentandris, petalis linearibus integris, calyce brevioribus, caulibus procumbentibus.*

Pentandrous entire-petaled Mouse-ear Chickweed. *Corn-wlyddyn, neu Clust llygden mân, a blodeuddail cyfan.*

From the definition of *C. pentandrum* in *Sp. Pl.* I thought this plant to be that species, but Dr. Smith tells me, on comparing it with Linneus's plant, that it is not. It differs in habit, as well as in the characters given above, from every other known British species. If it should be thought to have any affinity with *C. semidecandrum*, it will be found to differ from it in the following particulars: This plant is more slender and branched, and procumbent, which that in a diminutive state never is; the leaves are oblong and larger in proportion, and in some measure reflected. The petals are linear, obtuse, and entire; the seed-vessel, as far as I can judge from the few which I found, (for the plant, though abundant, was in rather an early state,) is shorter. Stamina vary in number 4 or 5, and pistilla likewise.

I found it on Aberffraw Common, bordering on Bwlan farm, on the 30th of April, 1799.

5. *C. tetrandrum*; Tetrandrous Mouse-ear Chickweed; *Corn-wlyddyn, neu Clust llygden, Pedwar-gwrryw.*

Just above the beach on the small common near the deer-park at Penmon; bank of Aberffraw river, &c. not very uncommon. v. vi.

158. SPERGULA; Spurrey; *Troellig*.

1. *S. arvensis*; Corn Spurrey; *Troellig yr yd, Troellig mwyaf, Cedor y wrach.* M. M.
2. *S. nodosa*; Knotted Spurrey; *Troellig clymmog.*
In marshy grounds. vii. viii.

3. *S. subulata*; Ciliated Awl-shaped Spurrey; *Troellig mynawydidd*.
Grows on gravelly banks, and rocks thinly covered with earth;
near Holyhead, &c. vii. viii.

CLASSIS XI.—CENEDL XI.

DODECANDRIA.—DEUDDENGWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

159. LYTHRUM; Grasspoly; *Gwyarllys*.

1. *L. Salicaria*; Purple Grasspoly; *Gwyarllys, Llys y milwr*.

ORDO II. DIGYNIA.—LLWYTH II. DWYFENYW.

160. AGRIMONIA; Agrimony; *Tryw, Trydon*.

1. *A. Eupatoria*; Common Agrimony; *Tryw, Trydon, Caliwlyn y mel, Cwlyn y mel, Blaen y conyn ar y mel, Llys y fuddau*.

ORDO III. TRIGYNIA.—LLWYTH III. TEIRBENYW.

161. RESEDA; Weld, Dyer's-weed; *Melengu*.

1. *R. Luteola*; Dyer's-weed, Yellow-weed, Weld; *Melengu, Cynffon tittw*.

Grows on the Point near Beaumares, Newborough, &c. vii.

162. EUPHORBIA; Spurge; *Dalen dda, Fflamgoed*.

1. *E. Peplus* ; Petty Spurge ; *Fflamgoed fechan, Llaeth y cythraul*.

2. *E. exigua* ; Pointed Dwarf Spurge ; *Fflamgoed ciddil flaenfain*.

In corn-fields, but rare ; near Maes y porth ; and I once found it, among other weeds, in my garden at Beaumares. vii.

3. *E. retusa* ; *Gmel. Lin.* Blunt Dwarf Spurge ; *Fflamgoed ciddil flaendon*.

Very rare ; among corn on Tre Castell farm, in the parish of Penmon. vii. viii.

When I first observed this plant, I judged it to be "*Esula exigua foliis obtusis* ;" *B. Pin.* and it accorded exactly with the description in *Aman. Acad.* iii. 119, "*foliis apice truncatis cum acumine*."

The involucra and involucella were linear and corresponded remarkably, and seemed to indicate a very distinct species. On attending, however, to it for a few years on the same spot, I must say, that under some circumstances, the involucra and involucella assume the form of those of *E. exigua*, become broader at the base and lanceolate. The *Eu. exigua* and *retusa*, consequently, will probably at last prove to be but one species. The transparent serratures at the edges, which I found very conspicuous in *retusa*, will scarcely keep them distinct.

4. *E. Portlandica* ; Portland Spurge ; *Fflamgoed y morgreigiau*.

Grows on rocks at Porth Dafarch, near Holyhead, and on towards the South Stack ; but most plentifully at Llanddwyn. vii. viii.

5. *E. paralia* ? Sea Spurge ; *Llys y famaeth*.

Grows on the sandy S. West coast. vii. viii.

I do not find in *Fl. Britannica*, a definition which corresponds with the plant which I here introduce with a mark of doubt. But on my application, where I expected a solution of my difficulties concerning it, I am told it is *Euph. paralia*. It is, indeed, as that is described in *Fl. Brit.* "*herba cæsia lævissima* ;" then the umbel likewise resembles that of the figure in *English Botany*, but from thence to the root they are exceedingly different. *Fl. Brit.* describes the leaves of *E. paralia*, "*obovata, sursum imbricata, concava*." Withering has "*stems thickly tiled with leaves*," and again, "*leaves lying one over another so closely as to hide the stem*." These several accounts ac-

cord precisely with Clusius's and Gerard's figure, and that of Sowerby; but, in the plant now under consideration, the leaves are very few, (compared with the figures now quoted), distant, linear, the uppermost patent, even horizontal; and, as they descend, they become reflexed, and the lowest lie quite close to the stem. Such was my plant when I gathered it in two distant places, viz. Crigyll Bay, below Tywyn Trewan; and in Tywyn y Capel, near Holyhead; and such it continues unaltered in my garden.

Since I wrote the above, I have found this plant in the greatest profusion below Llanbedrog in Llyn; and among the thousands that cover the beach there, single plants, or as tufts or bushes, I found not one differing from the comparative description given above; I therefore am much disposed to believe it a distinct species.

6. *E. helioscopia*; Sun Spurge, or Wartwort; *Llaeth ysgyfarnog*.
vii. viii.

ORDO IV. DODECAGYNIA.—LLWYTH IV. DEUDDENG-FENYW.

163. SEMPERVIVUM; Houseleek; *Bywfyth*, &c.

1. *S. tectorum*; Common Houseleek; *Bywfyth*, *Byddarllys*, *Dilosg*,
Llys pentai.

It is seen, not uncommonly, on walls and tops of thatched cottages. vii.

CLASSIS XII.—CENEDL XII.

ICOSANDRIA.—UGEINWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

164. PRUNUS; Plum-tree; *Eirinbren*, *Pren eirin*.

1. *P. Cerasus*; Cherry-tree; *Ceiriosen*. S. W. *Sirianen*. N. W.
In hedges not uncommon. v.
2. *P. avium*; Black Cherry; *Ceiriosen*, *neu Sirianem*, *ddú*.
In the wood above Baron-hill. v.
3. *P. domestica*; Plum-tree; *Eirinen*, *Eirin-bren*.
In hedges, chiefly about the middle of the country. iv.
4. *P. insititia*; Bullace-tree; *Eirinen Bulas*.
I have seen both the black and white varieties, some years ago,
growing in several hedges in the neighbourhood of Beaumares. iv.
5. *P. spinosa*; Sloe-tree, Black-thorn; *Draenen ddú*, *Eirin-berth*.
iii. iv.

ORDO II. PENTAGYNIA.—LLWYTH II. PUMBENYW.

165. MESPILUS; Medlar; *Merys*, *Meryswydd*.

1. *M. Oxyacantha*; Hawthorn, White-thorn, May; *Draenen-wen*,
Yspyddaden, *Egfaenwydd*.

166. PYRUS; Pear-tree; *Gellygbren*.

1. *P. communis*; Iron Pear-tree; *Rhwning-bren*, *Gellygbren*. N. W.
Perbren. *Perwydd*. S. W. iv.
2. *P. Malus*; Crab Apple, Wilding; *Afallen*, *Afalwydden*. v.
3. *P. torminalis*; Wild Service Pear-tree; *Cerddinen wyllt*, *Criafallen*
wyllt.
On Trefarthen demesne. iv. v.
4. *P. aucuparia*; Mountain Ash, Quicken-tree; *Pren criafal*, *Criafallen*, *Cerddinen*. v.

The Pear, in a wild state, grows in considerable plenty in a plantation on Dinam demesne. The Crab-tree in hedges not uncommon; and the Quicken-tree on a farm called Llwyn On, in the parish of Llanedwen, &c.

167. SPIRÆA; *Spiræa*; *Erwain*, *Erwaint*.

1. *S. salicifolia*; Willow-leaved *Spiræa*; *Erwain helyg-ddail*.

In a hedge in the parish of Llangwillog, at a distance from every garden, between Bryngola and the church. vii.

2. *S. Filipendula*; Common Dropwort; *Crogedyf*.

I found it in the parish of Llanbedr, between the church and the Llanerchymêdd road. vii.

3. *S. Ulmaria*; Meadow-sweet; *Erwaint*, *Chwys Arthur*, *Meddllys*. vi. vii.

ORDO III. POLYGYNIA.—LLWYTH III. AMLFENYW.

168. ROSA; *Rose*; *Rhôs*, *Rhoswydd*, *Brail*, *Breila*, *Breilylwyn*.

1. *R. spinosissima*; Burnet Rose; *Mwccog*.

The beautiful variety, with a crimson and white variegated flower, called by Sibbald the Ciphian Rose, is found in several hedges in the parishes of Llangaffo and Llanddeiniel. vii.

2. *R. arvensis*; White Dog-rose; *Ciros gwyn*. vi. vii.

3. *R. Sherardi*; Sherardian Rose; *Rhosyn Sherard*. *Rosa sylvestris folio molliter hirsuto, fructu rotundo glabro, calyce et pediculo hispidis. R. Syn. 478.* I do not find this plant, which Dillenius has added to the Synopsis, quoted by any writer besides Dr. Smith, who, in his Fl. Brit. makes it a variety of *R. villosa*, or Apple Rose, but with a mark of doubt. I have had frequent opportunities of examining it, and, from the following observations, I suppose it to be clearly distinct from *villosa*.

The spines of the branches are larger and more bent; the flowers more numerous, and frequently in the form of an umbel; the fruit smaller, more globular, glossy, and without bristles. I then define it, *R. fructibus globosis glabris, pedunculis calycibusque hispidis; aculeis caulinis subaduncis, foliolis ellipticis utrinque tomentosis.* Such is

its general appearance; and I have ventured to bestow on it, as a trivial, the name of the person to whom the discovery of it is attributed. But no one, who has paid much attention to this most variable genus, will expect to find even a small number of the same species agree in every particular; accordingly, I have observed, with regard to this, that, when it appears in a small or stunted state, the peduncles, calyx, and even the germen, are very bristly; but, when larger, and of more luxuriant growth, the peduncles and calyx only are so, till at length I have known them all perfectly smooth, except, that on the calyx appeared small glands on very short pedicels. It grows in hedges by the sides of our roads not uncommonly. vi. vii.

4. *R. tomentosa*; Downy-leaved Dog-rose; *Rhosyn lledwlanog*.

In the road near Dyffryn, in the parish of Penmynydd; and elsewhere, not uncommon. vi. vii.

5. *R. scabriuscula*; Roughish-leaved Dog-rose; *Rhosyn lledarw*.
Eng. Bot. 1896.

This species is not so common as any of the preceding; nor do I recollect the particular spot where I gathered it. My memorandum tells me it was by the road side, between Llangwillog and Tyfry, by the Talwrn road. vi. vii.

6. *R. Eglanteria*; Sweet Briar, Eglantine; *Rhoslwyn pér*.

This is propagated in hedges frequently; but abundantly near Llysduelas. vi. vii.

Dr. Adam Afzelius has, with much acuteness of criticism, demonstrated, past a doubt, that our Sweet-briar is the true and original *R. Eglanteria* of Linneus, and not the yellow rose, as has been of late imagined. See *Annals of Botany*, by König and Sims, vol. ii. p. 213.

7. *R. canina*; Common Dog-rose, Wild-briar, or Hep-tree; *Ciros*,
Egroeswydd, *Ogfaenllwyn*, *March-fiaren*. vi.

169. RUBUS; Bramble; *Mwaren*, *Mwyarllwyn*, *Dyrysien*, *Dyryslwyn*.

1. *R. idæus*; Rasp-berry; *Afanllwyn*, *Mafonen*, *Mafon-llwyn*.

In the Old Park, near Beaumares; and in Parcia Llaneugrad, &c.
v. vi.

2. *R. cæsius*; Dew-berry; *Mwyarllwyn glás, Mwyaren Mair*.

Not rare; on the sandy sea-coast; Bodowen Park, abundantly.
The fruit has a pleasant acidity.

3. *R. corylifolius*; Hazel-leaved Bramble; *Mwyarllwyn cyll-ddail*.

In hedges and ditches as common as the following. vii.

4. *R. fruticosus*; Common Bramble, Black-berry Bramble; *Mwyaren ddu, Myarllwyn du*. vii. viii.

170. FRAGARIA; Strawberry; *Mefusen, Mefuswydd, N.W. Syfien, S. W.*

1. *F. vesca*; Wood Strawberry; *Mefusen y goedwig* v. vi.

2. *F. sterilis*; Barren Strawberry; *Coeg-fefusen*. iii. iv.

171. POTENTILLA; Cinquefoil; *Pumbys, Pumnalén*.

1. *P. anserina*; Silver-weed, Wild Tansey; *Tinllwyd, Llwyd y dín, Gwyn y merched*.

2. *P. reptans*; Common Creeping Cinquefoil; *Pumnalén gyffredin ymlusgaidd*. vi.—viii.

172. TORMENTILLA; Tormentil, Septfoil; *Tresgl, Ysgras*.

1. *T. officinalis*; Common Tormentil, or Septfoil; *Tresgl y moch, Melyn y twynau*.

On commons and pastures, frequent. vi. vii.

2. *reptans*; Trailing Tormentil; *Tresgl ymlusgaidd*.

On Holyhead mountain, and banks near Llysduelas, but rare.
vi. vii.

173. GEUM; Avens; *Mabgoll, Llys f' anwylyd*.

1. *G. urbanum*; Common Avens, Herb Bennet; *Mabgoll, Bendi-geidlys, Llys Bened*. v.—viii.

2. *G. rivale*; Water Avens; *Mabgoll glan y dwr*.

It grows in Lligwy wood, and by a rivulet N. west of, and near Plâs y brain, in the parish of Llanbedr. vi. vii.

174. COMARUM; Marshlocks; *Llygad ysgyfarnog*.

1. *C. palustre*; Purple Marshlocks, Marsh Cinquefoil; *Llygad ysgyfarnog*.

It varies with a silvery, downy leaf; Amrywiaeth ariannaidd-flewog.

In wet, spongy meadows, not uncommon. vi. vii.

CLASSIS XIII.—CENEDL XIII.

POLYANDRIA.—AMLWRRYW.

ORDO I. MONOGYNIA.—LLWYTH I. UNFENYW.

175. CHELIDONIUM; Celandine; *Dilwydd*.

1. *C. majus*; Common Celandine; *Dilwydd felen*, *Llym y llygaid*, *Llygadlys*, *Llys y wennol*.

Grows in hedges near Lligwy. v. vi.

176. GLAUCIUM; Horned Poppy; *Llwyddlas*.

1. *G. luteum*; Yellow Horned Poppy; *Llwyddlas*, *Pabi corniog melyn*.

On the sea beach, not uncommon. vii. viii.

177. PAPAVER; Poppy; *Pabi*, *Drewg*, *Drewlys*.

1. *P. Argemone*; Long-rough-headed Poppy; *Pabi*, *neu Drewg Hŷben-gwrychog*.

Rare; between Llanfaelog church and the sea; and about Newborough plentifully. vi. vii.

2. *P. dubium*; Long-smooth-headed Poppy; *Pabi neu Drewg Hir-ben-llyfn.* vi.—viii.

3. *P. Rhæas*; Common Red Poppy, Corn Rose; *Pabi cryn-ben-llyfn, Llygad y cythraul.* vi. vii.

In the parish of Bodedern, and near Beaumares, but rare.

178. NYMPHÆA; Water Lily; *Lili 'r dŵr.*

1. *N. lutea*; Yellow Water Lily; *Bwlitis, Lili melyn y dŵr.* vii.

2. *N. alba*; White Water Lily; *Alaw, Magwyr wen.*

Both, in pools, and larger rivers frequent. vii.

179. TILIA; Lime-tree, Linden-tree; *Pisgen, Pisgwydden.*

1. *T. europæa*; Lime-tree; *Pisgwydden, Gwaglwysen.* vii.

180. CISTUS; Rock-rose; *Cor-rosyn, Rhosyn y graig.*

1. *C. marifolius*; Hoary Dwarf Rock-rose, or Cistus; *Cor-rosyn lledlwyd.*

On the steeper sides of Arthur's Round Table, in the parish of Llanfihangel Dinsylwi. v. vi.

2. *C. guttatus*; Spotted-flowered Rock-rose, or Cistus; *Cor-rosyn rhudd-manog.*

Found by the Rev. Mr. Williams, Rector of Llanfairynghornwy, on a hill in that parish called y gader; by myself many years ago, plentifully, N. west of, and near Amlwch, and on Holyhead Mountain; and lately, near Brewer's Habitat, on Holyhead Mountain, by the Rev. Mr. Lloyd, Minister of that parish. vii. viii.

I take this opportunity of obviating a mistake which prevails in Dr. Withering's Arrangement of Br. Plants, at pages 122, 130, 134, 135, 137, &c. vol. iv. and which finds its way, I observe, in this instance, into other works, with regard to the *Mona* of Dillenius, when he quotes Mr. Brewer as his authority. I have a copy of Brewer's Diary, by which I find where he discovered this plant, and the many other which he communicated to Dillenius. I believe Brewer never visited the Isle of Man. The *Mona*, however, of Dillenius,—of Hudson, with regard to *Cistus guttatus*, and wherever he quotes Dillenius and Brewer, is not the Isle of Man, the

Mona of Cæsar; but Anglesey the Mona of Tacitus, and the hallowed scene of Mason's *Caractacus*.

3. *C. Helianthemum*; Common Rock-Rose, or Cistus; *Cor-rosyn cyffredin*.

ORDO II. PENTAGYNIA.—LLWYTH II. PUMBENYW.

181. *AQUILEGIA*; Columbine; *Madwysg*.

1. *A. vulgaris*; Common Columbine; *Madwysg cyffredin*.

It is found in Penmon deer-park; between Pont y brenin and Llangoed mill; in the Old Park, near Beaumares, plentifully.

The white-flowered variety, by the side of the river Braint, near Pont Dic, and just above the beach below Trefarthen. vii.

ORDO III. POLYGYNIA.—LLWYTH III. AMLFENYW.

182. *ANEMONE*; Wind-flower; *Frithogen, Blodeuyn y gwynt*.

1. *A. nemorosa*; Wood Wind-flower, or Anemone; *Frithogen y goedwig, Blodeuyn y gwynt*. iv.

183. *THALICTRUM*; Meadow-rue; *Arianllys*.

1. *T. minus*; Lesser Meadow-rue; *Arianllys bychan*.

Grows above the beach at Red-wharf; Tywyn Trewan; and Tywyn Maelog. vi. vii.

2. *T. flavum*; Common Meadow-rue; *Arianllys cyffredin, Troed y barcud*.

A patch of crymllwyn, in the parish of Pentraeth, is covered with it; it likewise grows plentifully in hedges and ditches near Plas y brain, in the parish of Llanbedr. vi. vii.

184. *RANUNCULUS*; Crowfoot; *Egyllt, Crafangc y frân.*

1. *R. Flammula*; Lesser Spearwort; *Poethflam, Blaen y gwaew lleiaf.*

The creeping variety is found on the margins of lakes, not uncommonly. vi.—viii.

2. *R. Lingua*; Greater Spear-wort; *Blaen y gwaew mwyaf.*

In a bog in the parish of Llangoed; Cors ddygai; and similar places, not uncommon. vii.

3. *R. Ficaria*; Pilewort, Lesser Celandine; *Llygad ebrill, Bronwys, Melyn y gwanwyn.* iv.

4. *R. auricomus*; Wood Crowfoot, Goldilocks; *Peneuraidd.*

Rare; in the wood above Baronhill. iv. v.

5. *R. sceleratus*; Celery-leaved Crowfoot: *Crafangc yr eryr.*

Rather rare; in Cors ddygai; most plentifully in a swamp on the farm called Tan y twr, in the parish of Llangeinwen. vi.—viii.

6. *R. bulbosus*; Bulbous Crowfoot, Butter-cups; *Chwys Mair, Blodau yr ymenyn.* v.

7. *R. repens*; Creeping Crowfoot; *Crafangc y frân ymlusgaid.* vi.—viii.

8. *R. acris*; Upwright Meadow Crowfoot; *Crafangc y frân syth boethus y gweunydd.* vi. vii.

9. *R. parviflorus*; Small-flowered Crowfoot; *Crafangc y frân mân-flodeuog.*

Rather rare; in hedges bordering on Tywyn y Capel, near Holyhead; at Aberffraw. v. vi.

10. *R. hederaceus*; Ivy Crowfoot; *Crafangc y frân eiddewddail.* v.—viii.

11. *R. aquatilis*; Water Crowfoot; *Crafangc y frân dyfrle.*

Several varieties. *A nifer o amrywiaethau.*

12. *R. fluvialis*; Sibth. River Crowfoot; *Crafangc y frân afonawl.* v. vi.

185. *HELLEBORUS*; Hellebore; *Hylithyr, Hylyf.*

1. *H. fœtidus*; Stinking Hellebore, Bear's-foot, Setterwort; *Crafangc yr arth, Llewylg y llyngyr, &c.*
In woods near Tyfry. iii. iv.

186. *CALTHA*; Marsh Marigold; *Troed yr ebol.*

1. *C. palustris*; Marsh Marigold; *Troed yr ebol, Gold, neu Rhuddos y gors.*

CLASSIS XIV.—*CENEDL XIV.*

DIDYNAMIA.—*DEURINWEDDAWG.*

ORDO I. GYMNOSEPERMIA.—*LLWYTH I. NOETH-HADAWG.*

187. *AJUGA*; Bugle; *Golchenid.*

1. *A. reptans*; Common Bugle; *Golchenid cyffredin, Glesyn y coed.*
A variety with white flowers. *Amrywiaeth blodeuwyn.*

188. *TEUCRIUM*; Germander; *Derlys, Derwyls.*

1. *T. Scorodonia*; Wood Germander, Wood Sage; *Triagl y cymro, Chwerwyls yr eithin, Chwerwyn y twyn, Saets gwyllt.* vii.

189. *NEPETA*; Nep; *Mintys y gath.*

1. *N. cataria*; Nep, or Cat-mint; *Mintys y gath.*
Rare; Near Moel y don ferry; Llandegfan road, near the four crosses, Llandysilio. vii.

190. *VERBENA*; Vervain; *Briw 'r march.*

1. *V. officinalis*; Common Vervain; *Cas gan gythraul, Llys yr hudol, Briw 'r march.* vii.
Not common, by road sides; on the Point near Beaumares.

191. MENTHA ; Mint ; *Mintys*.

1. *M. rotundifolia* ; Round-leaved Mint ; *Mintys lledcrynddail*.

Rare ; by the road side in Llanfairynghornwy, and between Bryngwydryn and Brynsiencyn. viii. ix.

2. *M. hirsuta* ; Hairy Mint ; *Mintys blewog*. viii. ix.

And several *varieties*. *A. nifer o amrywiaethau*.

3. *M. sativa* ; *Huds.* Marsh Mint ; *Mintys troellaidd*.

By Llyn coron ; Llyn Llwydiart, &c. not very common. viii. ix.

4. *M. rubra* ; Tall Red Mint ; *Mintys côch*. ix.

A weed in gardens at Beaumares. viii. ix.

5. *M. gracilis* 2 ; Narrow-leaved Mint ; *Mintys culddail*.

Rare ; a weed in the garden at Bodafon uchaf. viii.

6. *M. arvensis* ; Corn-Mint ; *Mintys ar-dir*.

A *variety*, *M. agrestis*. *Sole. t. 14. Amrywiaeth.*

The first is common ; the variety I found near Trefriw ; below Lligwy wood ; and by the Old Park pool, near Beaumares. vi.—ix.

7. *M. Pulegium* ; Penny-royal ; *Brymllys, Colyddlys, Llyrcadys*.

Rare ; it is found on two commons, called Rhôs y gâd, and Rhôs wen, in the parish of Llanfair y pwll, plentifully. ix.

192. GLECHOMA ; Gill, Alehoof ; *Eidral*.

1. *G. hederacea* ; Ground-Ivy, Gill, Alehoof ; *Eidral, Bydiawg, neu Beidiawg lûs*. iv. v.

193. LAMIUM ; Dead-nettle ; *Marddanadlen, neu Marwddanadlen*.

1. *L. purpureum* ; Red Dead-nettle, or Archangel ; *Marddanadlen gôch, Dynad, neu Danadlen farw gôch*. v.

2. *L. dissectum* ; *With.* Dissected Red Dead-nettle ; *Marddanadlen gôch a dail gwahanedig*. iv.—ix.

3. *L. amplexicaule* ; Henbit Archangel, Great Henbit ; *Marddanadlen gôch cylchddail*. iii.—vi.

194. GALEOPSIS ; Hemp-nettle ; *Penboeth*.

1. *G. Tetrahit* ; Common Hemp-nettle ; *Penboeth gyffredin*. vii. viii.

195. BETONICA ; Betony ; *Dannogen*.

1. *B. officinalis* ; Wood Betony ; *Cribau St. Ffraid, Llys dwyfawg, Dannogen*. vii. viii.

196. STACHYS ; Woundwort ; *Briwllys*.

1. *S. sylvatica* ; Hedge Woundwort ; *Briwllys y goedwig*. vii. viii.
2. *S. palustris* ; Marsh Woundwort ; *Briwllys y gors, Briwllys y taiog*. viii.
3. *S. arvensis* ; Corn Woundwort ; *Briwllys yr ár*. vii. viii.

197. BALOTA ; Black Horehound ; *Marddynad ddu*.

1. *B. nigra* ; Black or Stinking Horehound ; *Marddynad, neu Marddanadlen ddu, neu ddrewsawr*. vii. viii.

198. MARRUBIUM ; Horehound ; *Llwyd y cwn*.

1. *M. vulgare* ; White Horehound ; *Perchwerwyn, Marddynad, neu Marddanadlen bér, Llwyd y cwn*.
Sparingly near Beaumares ; at Penmon ; plentifully near Newborough. vii.

199. LEONURUS ; Motherwort ; *Mammoglys*.

1. *L. Cardiaea* ; Motherwort ; *Mamlys, Llys y fammog*.
On old walls near Llanddyfnan Hall ; on the Point near Beaumares. vii. viii.

200. CLINOPODIUM ; Basil ; *Breninlllys*.

1. *C. vulgare* ; Wild or Field Basil ; *Breninlllys gwyllt*.

201. ORIGANUM ; Marjoram ; *Mesuriad*.

1. *O. vulgare* ; Common Marjoram ; *Mesuriad cyffredin, Penrudd, Mintys y creigiau*. vii. viii.

202. THYMUS; Thyme; *Gruw, Gruwtlys*.

1. *T. Serpyllum*; Wild Thyme, Mother of Thyme; *Gruwtlys gwyllt*.
vii. viii.

And a *variety* with white flowers, another hairy, &c. *A nifer • amrywiaethau*.

2. *T. Calamintha*; Common Calamint; *Erbin cyffredin*.

Rather rare; on the higher parts of Penmon parish, and Llan-goed. viii.

When this plant grows, as it often does in the habitats above given, on a dry situation, in a limestone country, it frequently assumes the more rigid appearance of *Th. Nepeta*; and the relative proportion of the peduncles, and the leaves, cease to be so perfectly a distinctive character as might be wished; in that case, the greater length of the two lower segments of the calyx, in this species, will keep it invariably and clearly distinct from *Nepeta*, in which the five teeth are very nearly equal.

203. SCUTELLARIA; Skull-cap; *Cycyll-llys, Cycyllog*.

1. *S. galericulata*; Common Skull-cap; *Cycyllog mwyaf*.

Banks of rivers and margins of lakes, not rare. v. vi.

2. *S. minor*; Lesser Skull-cap; *Cycyllog lleiaf*.

Much rarer than the preceding; on Cae rhôs Lligwy, &c. viii.

204. PRUNELLA; Self-heal; *Meddyges lās*.

1. *P. vulgaris*; Common Self-heal; *Meddyges lās, neu Craith un-nos*.
vii. viii.

ORDO II. ANGIOSPERMIA.—LLWYTH II. CIBHADAUG.

205. BARTSIA; Bartsia; *Bartsia, Gorudd*.

1. *B. Odontites*; Red Bartsia; *Gorudd, Gwaedlys bychan*. vii. viii.

206. RHINANTHUS ; Rattle ; *Cribell*.

1. *R. Crista galli* ; Yellow Rattle ; *Cribell melyn, Arian y gweirwyr, Arian gwion.*

207. EUPHRASIA ; Eye-bright ; *Effros Gloewlys*.

1. *E. officinalis* ; Common Eye-bright ; *Goleudrem, Golyglys, Gloewlys, Effros.* vii.—ix.

208. MELAMPYRUM ; Cow-wheat ; *Gliniogai*.

1. *M. pratense* ; Common Yellow Cow-wheat ; *Gliniogai melyn, Biwlith, Buelith.* vii. viii.

209. PEDICULARIS ; Lousewort ; *Melsugn, Melawg*.

1. *P. palustris* ; Marsh Lousewort ; *Melawg y waun, Mely gweunydd.* vi. vii.
2. *P. sylvatica* ; Pasture Lousewort ; *Melsugn y borfa, Mèl y cwn.* vi. vii.

I have seen a variety on Plas newydd farm, in the parish of Llan-goed, with white flowers, and more minutely-divided leaves. vii.

210. ANTIRRHINUM ; Snapdragon ; *Trwyn y lló*.

1. *A. Cymbalaria* ; Ivy-leaved Snapdragon ; *Trwyn y lló eiddewddail.*

At Llysdulas abundantly ; and at Beaumares. v.—x.

2. *A. Elatine* ; Sharp-pointed Fluellin ; *Trwyn y lló blaenfeinddail.*
Grows in corn fields, but not common. vii.—ix.

3. *A. Linaria* ; Common Yellow Toadflax ; *Llín y llyffant, Llín y forwyn, Gingroen fechan.* vi. vii.

4. *A. majus* ; Great Snapdragon ; *Safn y llew, Trwyn y lló mwyaf.*
On the church and walls at Beaumares and Holyhead. vii. viii.

5. *A. Orontium* ; Lesser Snapdragon ; *Trwyn y lló bychan.*

Rare ; on Llysdulas demesne, between the mansion and the church. — By the road side between Trejorwerth and Bodedern. vii. viii.

211. SCROPHULARIA; Figwort; *Gornerth*.

1. *S. nodosa*; Knotty-rooted Figwort; *Deulen ddú ddá, Gornerth, neu Goreunerth*. vii.
2. *S. aquatica*; Water Figwort, Water Betony; *Gornerth y dwr, Dannogen y dwr*.

Very rare; between the third and fourth milestones, by the Warren Bulkeley road; and just above the beach, near where the Garth ferry-boat lands, N. east side; and in Cadnant. vii.

212. DIGITALIS; Foxglove; *Menyg ellyllon*.

1. *D. purpurea*; Purple Foxglove; *Ffon y ffridd, Bysedd cochion, Menyg y llwynog*. vi. vii.

I have seen it bear perfectly white flowers by the post road side in the parish of Penmynydd, and elsewhere.

213. OROBANCHE; Broom-rape; *Orfangc Paladr hîr*.

- O. major*; Greater Broom-rape; *Corn yr afr, Corn y bwch, Paladr hîr, Orfangc*. vi. vii.

CLASSIS XV.—CENEDL XV.

TETRADYNAMIA.—PEDWAR-RIN-
WEDDAWG.

ORDO I. SILICULOSA.—LLWYTH I. BYRGIBAWG.

214. SUBULARIA; Awlwort; *Mynawydlys*.

1. *S. aquatica*; Water Awlwort; *Mynawydlys dyfrdrig*.

In the dry summer of 1798, as I walked the bed of a lake called Llyn Llywman, in the parish of Bodedern, whence the water had re-

tired about two months before, I, very unexpectedly, discovered this plant in great abundance. Notwithstanding its appearance was very different from what I had been used to see in the Arvonian Alpine lakes, where it always blossoms and seeds at the bottom, under water of considerable depth, yet it did not seem to regret the privation; the foliage was spread, the leaves somewhat reclining, and the flowering stems procumbent; the calyx and corolla were fully expanded; the petals, which are white and of an obovate form, were horizontal, the seed-vessels and seed quite perfected; and, on the whole, it seemed to indicate a quite different plant. vi. vii.

215. DRABA; Whitlow-grass; *Llys y bystwn*.

1. *D. verna*; Common Whitlow-grass; *Llys y bystwn cyffredin*.
iii. iv.

216. LEPIDIUM; Pepperwort; *Pybyrlllys*.

1. *L. latifolium*; Broad-leaved Pepperwort; *Pybyrlllys llydanddail*,
Berwr gwyllt.
In hedges at Aberffraw, and Llanrhuddlad. vii.

217. THLASPI; Mithridate Mustard; *Codywasg*.

1. *T. campestre*; Common Mithridate Mustard; *Codywasg y maes*. vi.
2. *T. Bursa Pastoris*; Common Shepherd's Purse; *Llys tryfal*,
Pwrs y bugail. iii.—x.

218. COCHLEARIA; Scurvy-grass; *Lleynlys*, *Môrllwyau*,
Llwylys.

1. *C. officinalis*; Common Scurvy-grass; *Môrllwyau meddygawl*,
neu cyffredin. v. vi.
And two varieties. *A. dau amrywiaeth*.

The one variety is common on the roofs of houses, and old walls in Beaumares; the other in muddy ditches on the sea-coast.

2. *C. anglica*; English Scurvy-grass; *Môrllwyau brutanaidd*.

Near the sea, in muddy ditches, and mouths of rivers, red wharf, &c. v.

3. *C. Danica* ; Danish Scurvy-grass ; *Morlwyau Daniaidd, neu eiddew-ddail*.

The beach at Borthwen, Friars, Malltraeth, Llanbadric, &c. v.

4. *C. Armoracia* ; Horse-radish ; *Rhuddygl mawrth*.

In a field near Trefriw ; in a ditch between Carreglwyd and Llanrhwydrus. v. vi.

219. CORONOPUS ; Wart-cress ; *Olbrain*.

1. *C. Ruellii* ; Common Wart-cress, Swine's cress : *Olbrain dafadenawg, Berwr y môch*. vi.—viii.

220. IBERIS ; Candy-tuft ; *Beryn*.

1. *I. amara* ; Bitter Candy-tuft ; *Beryn Chwerw*.

Above the beach between the Mount and Lleiniog, in several places. vii.

2. *I. nudicaulis* ; Naked-stalked Candy-tuft ; *Beryn coesnoeth*.

On hedges in Llansadwrn and Pentraeth ; on the right of the road which leads from Trefor to Pentraeth. On the 24th of April, 1800, I found a patch of ground in Tywyn Aberffraw, near an acre in extent, almost covered with this plant, of a very diminutive size, there being scarcely one among them above an inch and half high. iv.—vi.

221. BUNIAS ; Sea Rocket ; *Hegydd*.

1. *B. Cakile* ; Sea Rocket ; *Hegydd y morlan*.

On the sandy sea-coast, not uncommon. vi.—ix.

222. CRAMBE ; Kale ; *Ysgedd*.

1. *C. maritima* ; Sea Kale ; *Ysgedd arfor*.

On the sea-beach, near Bodowen mill ; at Penmon, and Llanddona, but rather scarce. v. vi.

ORDO II. SILIQUOSA.—LLWYTH II. HIRGIBAWG.

223. CARDAMINE ; Ladies'-smock ; *Hydyf*.

64 TETRADYNAM. SILIQ.—PEDWAR-RINW. HIRGIB.

1. *C. hirsuta*; Hairy Ladies'-smock; *Hydyf blewog*. iii.—vi.
2. *C. pratensis*; Meadow Ladies'-smock, Cuckow Flower; *Hydyf y waun, Blodeuyn y gôg*. v. vi.

224. SISYMBRIUM; Water Rocket; *Berwr y dwr*.

1. *S. Nasturtium*; Water-cress; *Berwr y dwr, Berwr y ffynnonau*.
The two varieties, with smaller leaves, and fewer pinnulæ, I found in a swamp on Tan y twr farm, in Llangeinwen. vi.—viii.
2. *S. terrestre*; Annual Water Rocket; *Berwr melyn blynyddawl y dwr*.

In the clay-pits, at Beaumares, Cors ddygai, not rare. vii.—ix.

3. *S. monense*; Dwarf Sea Rocket; *Berwr Môn, a Manaw*.
At Abermeney, very scarce, where I remember it in plenty. vi. vii.
4. *S. Sophia*; Flixweed; *Piblys*.
In waste ground, near Henllys, Llanfaes. vii.

225. ERYSIMUM; Hedge-mustard; *Arfog*.

1. *E. officinale*; Common Hedge-mustard; *Arfog meddygawl*. vi. vii.
2. *E. Barbarea*; Yellow Rocket, Bitter Winter Cress; *Berwr y gauaf*. v.—viii.

On the banks of Pentraeth river; and in fields between Beaumares Castle and Friars.

3. *E. Alliaria*; Garlick Hedge-mustard, Jack by the hedge, Sauce alone; *Garllegog, Arfog arllegog, Troed yr asen*. v. vi.

226. CHEIRANTHUS; Stock, Wall-flower; *Murwyll*.

1. *C. fruticulosus*; Wild Wall-flower; *Melyn y gauaf, Murwyll*.
v. vi.
2. *C. sinuatus*; Sea Stock; *Murwyll tewbannog arfor*.

Near Abermeney, *Llwyd*. Within a mile of Llanddwyn, *Brewer's M.S.*

227. ARABIS; Turkey-pod; *Berfain*.

1. *A. thaliana*; Common Turkey-pod, or Wall-Cress; *Berfain cyffredin*.

In sandy pastures on the S. west coast; and the small variety on old walls near Tyfry, &c. iv. v.

228. TURRITIS; Tower Mustard; *Twr-ged*.

1. *T. hirsuta*; Hairy Tower Mustard; *Twr-ged blewog*.

On old walls near Penmon Church, and rocks, not very rare. v.

229. BRASSICA; Cabbage; *Bresych, Cawl*.

1. *B. Napus*; Rape, Navew, Cole-seed; *Bresych yr yd*.
2. *B. Rapa*; Turnep; *Meipen*, N.W. *Erfinen*, S.W.

230. SINAPIS; Mustard; *Cedu, Cedw, Ysniab*.

1. *S. arvensis*; Charlock, Wild Mustard; *Cedw gwyllt, Cedu, neu Ysniab yr yd*. *Corn*
2. *S. nigra*; Common Mustard; *Cedu dú, Mwstardd cyffredin*.
3. *S. alba*; White Mustard; *Cedu, neu Mwstardd gwyn*.

Not nearly so common as the preceding species; in hedges in the parishes of Llanfaes, and Llangoed. vi.

231. RAPHANUS; Radish; *Rhuddygl, Heddig*.

1. *R. Raphanistrum*; Wild Radish, Jointed Charlock; *Rhuddygl, neu Heddig gwyllt, Bysedd yr iâr*. vi. vii.

CLASSIS XVI.—CENEDL XVI.

MONADELPHIA.—UNCYSSWLLT.

ORDO I. PENTANDRIA.—LLWYTH I. PUMGWRRYW.

232. ERODIUM; Stork's-bill; *Pig y Crëyr*.

1. *E. cicutarium*; Hemlock Stork's-bill; *Pig y Crëyr cegidaidd*.
Along the sandy coast. vi.—viii.

2. *E. moschatum*; Musky Stork's-bill, Muscovy; *Pig y Crëyr mws-gaidd*.

Above the beach between Friars and Friars bâch, very plentifully in some seasons; on the side of the post-road between the 2d and 3d milestones from Holyhead. vi. vii.

3. *E. maritimum*; Sea Stork's-bill; *Pig y Crëyr arfor*.

On the Point, Beaumares; about Penmon, &c. v.—viii.

The petals are obtuse, entire, and extremely fugacious; I never found more than two on one flower.

ORDO II. DECANDRIA.—LLWYTH II. DENGWRRYW.

233. GERANIUM; Crane's-bill; *Pig yr Aran*.

1. *G. pratense*; Crowfoot-leaved Crane's-bill; *Pig yr Aran y weirglawdd*.

In the field between Beaumares and the Point; and between Friars and Trecastell, just above the beach. vii.

2. *G. robertianum*; Stinking Crane's-bill, Herb Robert; *Pig yr Aran troedrudd, Llys y llwynog*. v.—ix.

3. *G. lucidum*; Shining Crane's-bill; *Pig yr Aran dislaer*.

On old walls and rocks; on Bryngwydryn; about Tyfry abundantly, &c. v.—viii.

4. *G. molle*; Dove's-foot Crane's-bill; *Troed y golomen, Pig yr Aran cyffredin*. v.—viii.

5. *G. pusillum*; Small-flowered Crane's-bill; *Pig yr Aran mân-flodeuog*. v.—viii.

Very rare; just above the beach between Aberffraw bridge and the sea.

6. *G. dissectum*; Jagged-leaved Crane's-bill; *Pig yr Aran llarpiog*. v. vi.

DIADELPH. HEXANDR.—DEUGYSSWLLT. CHWEGWR. 67

7. *G. columbinum*; Long-stalked Crane's-bill; *Pig yr Aran hir-goesog*.

In waste ground and hedges, not common; on Bryn Gwydryn, and Bryn Siencyn. vi. vii.

8. *G. sanguineum*; Bloody Crane's-bill; *Pig yr Aran rhuddgoch*.

This elegant plant surrounds the country just above the sea. vii.—ix.

ORDO III. POLYANDRIA.—LLWYTH III. AMLWRRYW.

234. MALVA; Mallow; *Hoccys, Meddalai, Melottai, Glyf*.

1. *M. sylvestris*; Common Mallow; *Hoccys, &c. cyffredin*. v.—viii.

2. *M. rotundifolia*; Dwarf Mallow; *Hoccys bychan, Hoccys cryn-ddail*. vi.—viii.

At the foot of the wall between Friars and Friars bâch, &c.

3. *M. moschata*; Musk Mallow; *Hoccys mws, Llys Simwnt*.

In hedges, &c. more common than the last species. vii.

235. LAVATERA; Sea Tree-Mallow; *Hoccys-wyddden*.

1. *L. arborea*; Sea Tree-Mallow; *Mor-Hoccysen, Hoccys-wyddden*.

On islets S. west and west coast of Anglesey; near Llanddwyn; and on the South Stack, near Holyhead. vii.—ix.

CLASSIS XVII.—CENEDL XVII.

DIADELPHIA.—DEUGYSSWLLT.

ORDO I. HEXANDRIA.—LLWYTH I. CHWEGWRRYW.

236. FUMARIA; Fumitory; *Mwg y ddaear*.

68   DIADELPH. DECANDR.—DEUGYSSWLLT. DENGWR.

1. *F. officinalis*; Common Fumitory; *Mwg y ddaear cyffredin, neu meddygawl.* v.—viii.

2. *F. capreolata*; Ramping Fumitory; *Mwg y ddaear afreolys.* vi.—ix.

Not very common; at Llangefni; near Bodafon uchaf; &c.

3. *F. claviculata*; White climbing Fumitory; *Mwg y ddaear gafaelgar.*

Very rare; on the south side of Carn ynghornwy. vi. vii.

ORDO II. OCTANDRIA.—LLWYTH II. WYTHGWRRYW.

237. POLYGALA; Milkwort; *Amlaethai.*

1. *P. vulgaris*; Common Milkwort; *Llys Crist, Amlaethai.* vi. vii.

ORDO III. DECANDRIA.—LLWYTH III. DENGWRRYW.

238. SPARTIUM; Broom; *Banadlen, N. W. Banhallen, S. W.*

1. *S. scoparium*; Common Broom; *Banadlen.*

In hedges, &c. not very common. v. vi.

239. GENISTA; Green-weed; *Banadlos, Corfanadl.*

1. *G. tinctoria*; Dyer's Green-weed, Wood-waxen; *Melynog y waun, Llys melyn, Banadlos, &c.*

Not common; in meadows in the parish of Llandyfydog; between the mansion at Tregayan and the river; &c. vii. viii.

2. *G. anglica*; Needle Green-weed, Petty Whin; *Crackeithinen, Eithinen yr iâr.* v. vi.

240. ULEX ; Furze, Whin or Gorse ; *Aith, Eithinen*.

1. *U. europæus* ; Common Furze, Whin or Gorse ; *Eithinen ffreinig*.
iv. v.
2. *U. nanus* ; Dwarf Furze ; *Aith, neu Eithin mân*. viii.—x.

These two species differ exceedingly in their time of flowering ; the former renders our hedges and fields richly beautiful and sweet in the month of May, the latter scarcely appears in bloom before August.

241. ONONIS ; Rest-harrow, Cammock ; *Tagaradr*.

1. *O. arvensis* ; Rest-harrow, &c. ; *Hwp yr ychen, Cas gan arddwr, Tegwch meinwen, Duglwyd*. vi.—viii.
And *Var. 3. Amrywiaeth*, mewn lleoedd tywedog.

242. ANTHYLLIS ; Kidney-vetch, Ladies-finger ; *Plucen*.

1. *A. vulneraria* ; Kidney-vetch ; *Plucen felen, Meillionen felen*.

And two *varieties*, one with a crimson flower, the other nearly white. The first variety is very common along our sandy S. west coast, from whence I have transplanted it into my garden, and have observed the flowers to alter their colour considerably, and the plant to grow more luxuriant, the second year ; and, in the third year, it was become entirely the common plant in every respect. Of the other variety I found several tufts of a pretty pale cream-colour, near the old fortification, on Bryn Gwydryn. vi.—viii.

243. OROBUS ; Heath Pea ; *Pysen y coed*.

1. *O. tuberosus* ; Common Orobis, Heath Pea ; *Pysen y coed gnapwreiddiawg*. v. vi.

244. LATHYRUS ; Vetchling ; *Ydbysen, Ytbysen*.

1. *L. pratensis* ; Meadow Vetchling ; *Ydbysen y waun*. vii. viii.
2. *L. sylvestris* ; Narrow-leaved Lathyrus, or everlasting Pea ; *Ydbysen barhaus gulddail*. vii. viii.

In hedges ; on a farm called Tai cochion, in the parish of Llani-dan.

245. VICIA ; Vetch ; *Ffugbysen, Ffacbysen.*

1. *V. sylvatica* ; Wood Vetch ; *Ffugbysen y wîg.*
In the Old Park, and mill dingle, near Beaumares. vi.—viii.
2. *V. Cracca* ; Tufted Vetch ; *Tagwyg bysen.* vii. viii.
3. *V. sativa* ; Common Vetch ; *Ffugbysen maethawl.*
And two *varieties.* The 2d var. near Holyhead mountain.
In hedges and borders of fields not uncommon.
4. *V. sepium* ; Bush Vetch : *Ffugbysen y cloddiau.* v. vi.

246. ERVUM ; Tare ; *Cor-bysen, Pysen y garanod.*

1. *E. tetraspermum* ; Smooth Tare ; *Corbysen lefn bedair ronynog.*
Cae'r brics, near Beaumares. vi.
2. *E. hirsutum* ; Hairy Tare ; *Corbysen flewog.* vi.
Much more common than the preceding.

247. ORNITHOPUS ; Bird's-foot ; *Troed yr aderyn.*

1. *O. perpusillus* ; Common Bird's-foot ; *Troed yr aderyn cyffredin.*
v.
On old ditch banks, and among Gorse. v. vi.

248. HEDYSARUM ; Saint-foin ; *Codawg.*

1. *H. Onobrychis* ; Saint-foin ; *Codawg.* vi. vii.
On a gorsey bank, in a park between Pentraeth and Llanddyfnan.

249. TRIFOLIUM ; Trefoil ; *Meillionen.*

1. *T. officinale* ; Common Melilot ; *Meillionen y ceirw, Gwydro.*
vi. vii.
Very rare ; just above the beach below the grazing-parks at Penmon.
2. *T. ornithopodioides* ; Bird's-foot Trefoil ; *Corfeillionen wen.*
On the Green at Beaumares, and at a little distance above the beach between that and Penmon. vi. vii.
3. *T. repens* ; White Trefoil, Dutch Clover ; *Millfeillionen, Meillionen wen y waun, Meillionen Olwen.* v.—viii.

4. *T. subterraneum* ; Subterraneous Trefoil ; *Meillionen wen ymgydd*.
Rare ; near Penrhos bradwen ; on the sandy pasture at the bottom of Bwlan farm, near the bridge which leads from it to Aberffraw common, in good plenty. v.

5. *T. pratense* ; Common Purple Trefoil, or Clover, Honeysuckle Trefoil ; *March-feillionen, Meillionen gôch*. v.—ix.
And some varieties.

6. *T. medium* ; Zigzag Trefoil ; *Meillionen wyrgam*.
Not common ; in the Old Park near Beaumares ; old high road hedges, between Llanddyfnan and Tregayan. vii.

7. *T. arvense* ; Hare's-foot Trefoil ; *Meillionen gedenog, Troed yr ysgyfarnog*. vii. viii.
In the Old Park wood ; on sandy pastures not rare.

8. *T. striatum* ; Soft knotted Trefoil ; *Meillionen rychog*.
In sandy pastures ; on Beaumares Green, &c. vi.

9. *T. suffocatum* ; Suffocated Trefoil ; *Meillionen fygiedig*.
On Beaumares Green. vii.

10. *T. fragiferum* ; Strawberry-headed Trefoil ; *Meillionen fefusaidd*.
In sandy pastures on the S. west coast ; Tywyn Trewan ; Tywyn y Capel, Holyhead, &c. vii. viii.

11. *T. procumbens* ; Hop Trefoil ; *Meillionen hoppysaidd*. vi. vii.

12. *T. minus* ; Lesser yellow Trefoil ; *Meillionen felen fechan*. vi. vii.

13. *T. filiforme* ; Slender yellow Trefoil ; *Meillionen felen eiddil*.
Not common ; on grass-grown Molehills above the beach, below Trefarthen. vi. vii.

250. LOTUS ; Bird's-foot Trefoil ; *Pysen y Ceirw*.

1. *L. gibbus* ; Gibbous Bird's-foot Trefoil ; *Pysen y ceirw grythog*.
This is *L. corniculatus* of *Fl. Brit.* of which there occurs a variety with narrower leaves. *Amrywiaeth, gulddail*. v.—vii.
To the Rev. Dr. Beeke, by the medium of the Botanist's Guide,*

* *Botanist's Guide*, &c. 2 vols. by Turner and Dillwyn, 1805.

we are obliged for the distinctive character of the gibbous vexillum in this species. The narrow-leaved variety I found in a pasture near Maes y porth on Cwrt farm; it is rare.

2. *L. pilosus*; Hairy Bird's-foot Trefoil; *Pysen y Ceirw flewog*.

This is the third variety of *L. corniculatus*, *Fl. Brit.*

The more constant, and greater degree of hairiness,—superior stature,—more numerous flowers (5—11),—later time of flowering, and diffuse mode of growth. I had long since thought sufficient to constitute of this a species distinct from *L. gibbus*. vii. viii.

251. MEDICAGO; Medick; *Maglys*.

1. *M. sativa*; Lucerne, Purple Medick; *Maglys rhuddlas*.

On Friar's demesne. vi. vii.

2. *M. lupulina*; Black Medick, or Nonesuch; *Maglys gwineuddu*. v.—viii.

3. *M. polymorpha*, (*arabica*); Heart Medick, or Claver; *Maglys amrywedd*.

Was pointed out to me by the Rev. E. Lloyd, on a spot of waste ground at Maes y porth.

CLASSIS XVIII.—CENEDL XVIII.

POLYADELPHIA.—AMLGYSWLLT.

ORDO I. POLYANDRIA.—LLWYTH I. AMLWRRYW.

252. HYPERICUM; St. John's Wort; *Eurinllys*, *Nele*.

1. *H. Androsæmum*; * Tutsan, Park leaves; *Creulys bendiged*, *Llys perfigedd*, *Dail y twrch*, *Gwaed y gwyr*.

* I have not a doubt that this plant has a claim to the Welsh name *Gwaed y gwyr* (*Androsæmum*, *Ἀνδρος ἄνισμα*;) prior to *Sambucus Ebulus*, as it has a reason in its favour,

Rather rare; Cacau'r Ychen, near Beaumares; Gwern Llanddona.
vii. viii.

2. *H. quadrangulum*; Square St. John's Wort, St. Peter's Wort;
Eurinllys pedrongl. vii. viii.
3. *H. perforatum*; Perforated St. John's Wort; *Candoll*, *Eurinllys trydwell*. vii. viii.
4. *H. dubium*; Imperforated St. John's Wort; *Godwyllon*, *Eurinllys mawr*. vii. viii.

Rare; I have seen it plentifully on the brow to the west of Beaumares mills; near Plàs y brain, in Llanbedr.

5. *H. humifusum*; Trailing St. John's Wort; *Eurinllys mân ymdaenawl*. vii.
6. *H. montanum*; Mountain St. John's Wort; *Eurinllys mynyddawl*. vii.

Rare; except in the parish of Llangoed, between the church and Tros y Marian; and on Arthur's round table.

7. *H. pulchrum*; Small upright St. John's Wort; *Eurinllys mân syth*.

On gorse banks not uncommon. vii.

8. *H. elodes*; Marsh St. John's Wort; *Eurinllys y gors*, vii. viii.
In spongy swamps.

CLASSIS XIX.—CENEDL. XIX.

SYNGENESIA. CYDBENIG.

253. TRAGOPOGON; Goat's-beard; *Barf yr afr*.

1. *T. pratensis*; Yellow Goat's-beard; *Barf yr afr felen*.

that if the yellow flowering tops are bruised between the fingers, they will immediately communicate a deep crimson stain. The Ebulus claims it on the strength of a fabulous tale, that the plant originally sprung from the blood of the Danes, who were slain in Britain, whence it has also obtained the English name Dane-wort.—See *Catal. Pl. Angl. a Raio*, p. 40, and *R. Syn. Pl. Ed. 2.* p. 307. *Ed. 3.* p. 461. *Catal.* p. 97.

I found it several times, but very scarce, in sandy pastures between Lleiniog and Penmon park. vi.

254. **PICRIS** ; Ox-tongue ; *Tafod y llew*.

1. *P. echinoides* ; Bristly Ox-tongue ; *Gwylaeth chwerw, Tafod y llew*.
Near the sea in Penmon parish ; opposite Lleiniog. vi. vii.

255. **SONCHUS** ; Sow-thistle ; *Llaeth ysgallen*.

1. *S. arvensis* ; Corn Sow-thistle ; *Llaeth ysgallen, neu Moch-ysgallen yr ár*. viii.
2. *S. oleraceus* ; Common Sow-thistle ; *Llaeth-ysgallen, Moch-ysgallen gyffredin*.

And numerous smooth and rough varieties. A nifer o amrywiathau llyfnion a phigog. vii.—ix.

256. **LEONTODON** ; Dandelion ; *Dant y llew*.

1. *L. Taraxacum* ; Common Dandelion ; *Dant y llew cyffredin*.
iv.—vii.
2. *L. palustre* ; Marsh Dandelion ; *Dant y llew y waun*.
In the meadows of Dinam demesne abundantly. vi. vii.

257. **HEDYPNOIS** ; Hawkbit ; *Peradyl*.

1. *H. hispida* ; Rough Hawkbit ; *Peradyl garw*. vii.
2. *H. autumnalis* ; Autumnal Hawkbit ; *Peradyl cynhauafawl*. viii.

258. **HIERACIUM** ; Hawkweed ; *Heboglys*.

1. *H. Pilosella* ; Mouse-ear Hawkweed ; *Heboglys torllwyd, Torllwydig, Blewynog*.
2. *H. murorum* ; Wall Hawkweed, Golden Lungwort ; *Heboglys y Muriau*. vii.
3. *H. sylvaticum* ; *Tr. Lin. Soc.* ix. 239 ; and *Eng. Bot.* Wood Hawkweed ; *Heboglys y goedwig*.
4. *H. subaudum* ; Shrubby broad-leaved Hawkweed, *Heboglys llydanddail*. viii. ix.

5. *H. umbellatum*; Narrow-leaved Hawkweed; *Heboglys culddail*.
And two *varieties*, a smooth and a lesser. *Amrywiaethau llyfn*
a mân.

Not uncommon on S. east side of the country; the varieties near
Trefriw. viii. ix.

259. CREPIS; Hawk's-beard; *Gwalchlys*.

1. *C. tectorum*; Smooth Hawk's-beard, Smooth Succory Hawkweed;
Gwalchlys llyfn. vi.—ix.

260. HYPOCHÆRIS; Cat's-ear; *Melynydd*.

1. *H. radicata*; Long-rooted Cat's-ear; *Melynydd gorwreiddiog*.
vi.—viii.

261. LAPSANA; Nipple-wort; *Cartheig*.

1. *L. communis*; Common Nipple-wort; *Cartheig cyffredin*. vi. vii.

262. CICHORIUM; Succory; *Ysgellog*.

1. *C. Intybus*; Wild Succory; *Ysgallen y meirch*, *Ysgellog gwyllt*.
vii. viii.

Not common; in hedges in Llangoed and Llanedwen; in the year
1807, I observed it abundantly in a corn-field near Holyhead.

263. ARCTIUM; Burdock; *Cyngaf*.

1. *A. Lappa*; Burdock, Clot-bur; *Cedowrach*, *Baw-mwcci*, *Caca-*
mwcci, *Ciawg*, *Cribau'r bleiddiau*, *Cyngaf mawr*.

264. SERRATULA; Saw-wort; *Lliflys*.

1. *S. tinctoria*; Common Saw-wort; *Dant y pysgodyn*, *Lliflys cyf-*
fredin.

265. CARDUUS; Thistle; *Ysgallen*.

1. *C. lanceolatus*; Spear Thistle; *March Ysgallen*. vi.—ix.
2. *C. nutans*; Musk Thistle; *Ysgallen ogwydd*.

Rare; between Llanfaelog church and the sea abundantly. vii. viii.

3. *C. acanthoides*; Curled or Welled Thistle; *Ysgallen grych*.

Rather uncommon; on Bryngwydryn; between Berw and Llan-gefnî. vi. vii.

4. *C. tenuiflorus*; Slender-flowered Thistle; *Ysgallen mân-flodeuog*.

Near Beaumares, and some other places. vi. vii.

5. *C. palustris*; Marsh Thistle; *Ysgallen y gors*. vii. viii.

6. *C. arvensis*; Creeping Thistle; *Ysgallen gyffredin yr âr*. vii.

7. *C. marianus*; Milk Thistle; *Ysgallen wen*, *Ysgallen fraith*, *Ysgallen Fair*, *Cribau Mair*.

Not common; between Beaumares and Penmon; about Newborough. viii.

266. CARLINA; Carline Thistle; *Ellast*.

1. *C. vulgaris*; Common Carline Thistle; *Ellast cyffredin*. vi.

267. BIDENS; Bur Marygold; *Graban*.

1. *B. tripartita*; Trifid Bur Marygold; *Graban eir-rhan*. viii. ix.

2. *B. cernua*; Nodding Bur Marygold; *Graban ogwydd*.

And a variety *COREOPSIS Bidens*, *Lin.* and another *B. minima*, *Lin.*

The first variety is very rare; I have seen it only by the road side between Llanyngeuol and Rhyddpont. ix.

268. EUPATORIUM; Hemp-agrimony; *Byddon*.

1. *E. cannabinum*; Hemp-agrimony; *Byddon chwerw*. vii. viii.

269. SANTOLINA; Cotton-weed; *Môredafeddog*.

1. *S. maritima*; Sea Cotton-weed; *Llwyd boneddig*. *Môredafeddog*. viii. ix.

This plant is now become very scarce below Llanfaelog, where Mr. Brewer "found it in great plenty for a mile together" on Sept. the 5th, 1727.

270. TANACETUM; Tansy; *Gysthys*.

1. *T. vulgare*; Common Tansy; *Tanclys, Wroith, Gystlys cyffredin.*
vii. viii.

On hedges, &c. accidentally not common. I believe indigenous in the lower end of the mount-field, by the green, Beaumares; but certainly so, in a field between Penmon church and the sea, by the side of a rill.

271. ARTEMISIA; Wormwood; *Chwerwyls.*

1. *A. maritima*; Drooping - flowered Sea Wormwood; *Chwerwyls, neu Wermod y môr ogwyddfodeuog.*

A singular and beautiful variety of this plant, almost snow-white, with the clusters of flowers pendulous, and all inclined to one side, a particular which I do not find noticed by any writer, and which it has retained for two years now in my garden, and very different from the figure given in Eng. Bot. at t. 1706, grows on a rock just below the mill in Bodowen Park. viii.

2. *A. gallica*; Upright-flowered Sea Wormwood; *Chwerwyls, neu Wermod arfor sythfodeuog.* Engl. Bot. t. 1001.

On rocks just above the sea, S. west of Aberffraw. viii.

3. *A. Absinthium*; Common Wormwood; *Chwerwyn, neu Wermod lwyd.* viii.

4. *A. vulgaris*; Mugwort; *Bydiawg lwyd, Canwraidd lwyd, Llwydlys.* viii.

272. GNAPHALIUM; Cudweed; *Edafeddog.*

1. *G. dioicum*; Mountain Cudweed; *Edafeddog fynyddig, Edafeddog ysgaredig.*

On heathy commons; Talwrn, Rhôs y meirch, &c. not uncommon. vii.

2. *G. rectum*; Upright Wood Cudweed; *Edafeddog uniawnsyth y goedwig.*

Among woods and thickets; above the mills, Beaumares. viii.

3. *G. uliginosum*; Marsh Cudweed; *Penddu, Edafeddog benddu.* viii.

4. *G. minimum*; Least Cudweed; *Edafeddog leiaf, Digoll lwyd.* vii.

On dry, gravelly banks, not uncommon. vii.

5. *G. Germanicum*; Common Cudweed; *Edafeddog lwyd, Llys y gynddaredd, Llwyd y ffordd, Pen llwyd.*

273. CONYZA; Spikenard; *Codowydd.*

1. *C. squarrosa*; Plowman's Spikenard; *Meddyg Mair, Codowydd, Meddyg y bugail.*

In dry, exposed situations; Penmon, &c. vii. viii.

274. ERIGERON; Flea-bane; *Ammrhydllwyd.*

1. *E. acre*; Blue Flea-bane, *Ammrhydllwyd rhuddlas.*

Rare. On Newborough Common; near Tan y Fron, in the parish of Penmon. vii. viii.

275. TUSSILAGO; Coughwort, Colt's-foot; *Alan.*

1. *T. Farfara*; Common Colt's-foot; *Alan bychan, Pesychlys, Carn yr ebol.* iii. iv.

2. *T. Petasites*; Common Butter-bur; *Alan mawr, Dail y tryfan.* iv.

276. SENECEO; Groundsel; *Grëulys, Carnedd.*

1. *S. vulgaris*; Common Groundsel, Simson; *Grëulys, Carnedd felen, neu Penfelen fenyw.* iii.—x.

2. *S. sylvaticus*; Mountain Groundsel; *Grëulys, neu Penfelen fynyddawl.* vii.—x.

By road sides, and on hedges frequent. vii.

3. *S. tenuifolius*; Hoary Ragwort; *Penfelen, neu Grëulys lledlwyd culddail.*

Not common. By the road-side between Talwrn and Ceint, plentifully; and on towards Llangefni. viii.

4. *S. Jacobæa*; Common Ragwort; *Grëulys, neu Carnedd felen wrryw, Llys y gingroen.* vii. viii.

5. *S. aquaticus*: Marsh Ragwort; *Grëulys, neu Penfelen y gors.*
vii. viii.

277. **ASTER**; Starwort; *Serenllys.*

1. *A. Tripolium*; Sea Starwort; *Serenllys y morfa.* Llys tanewyn.
In muddy sea-coasts, not uncommon. viii.

278. **SOLIDAGO**; Golden-rod; *Melyneuraidd.*

1. *S. Virgaurea*; Common Golden-rod; *Eurwialen, Melyneuraidd.*

On dry, elevated situations, Arthur's round table, &c. it grows stunted, or dwarfish; in this state it is taken by some authors for a distinct species, under the name of Welsh Golden-rod. vii.—ix.

279. **INULA**; Fleabane; *Cedowys.*

1. *I. Helenium*; Elecampane; *Marchalan, Llwyglys.*

Rare. At the bottom of the precipice at Bryngwydryn; and between the King's Bridge and Llangoed Mill, abundant, and certainly indigenous. vii. viii.

2. *I. dysenterica*; Common Fleabane; *Cedowys cyffredin.* viii.

3. *I. crithmoides*; Samphire-leaved Fleabane; *Cedowys sugawl, Sampier y geifr.* viii.

On sea rocks, particularly S. west coast, Llanddwyn, &c. rarely attainable without climbing. viii.

280. **CINERARIA**; Fleawort; *Chweinllys, Ilys y lludw, Magl chwanen.*

1. *C. maritima, integrifolia.* 2. *Sm. Fl. Brit.* Marine Fleawort; *Chweinllys arfor.*

It grows on declivities above the sea, at Porth y pistill, and Porth y felin, near Holyhead. vi. There is something singular in the particular attachment of this plant to its maritime situation; although it must for ages have annually ripened its seed, on the south-west side of this country, from which point the wind blows

above three-fourths of the year, and must consequently convey the downy seed plentifully into the country, yet we never see a plant of it, at any distance from its favourite ground, though there is a good deal of uncultivated land near, where it might be propagated without interruption. The common size of this plant is from one to two feet, it sometimes exceeds even that.

281. *BELLIS* ; Daisy ; *Llygad y dydd*.

1. *B. perennis* ; Common Daisy ; *Llygad y dydd cyffredin*. iii.—x.

282. *CHRYSANTHEMUM* ; Ox-eye ; *Gold*. N.W. *Aban*. S.W.

1. *Ch. Leucanthemum* ; Great White Ox-eye ; *Aspygan*, *Sensigl*, *Llygad y dydd mawr*. vi. vii.
 2. *Ch. segetum* ; Yellow Ox-eye, Corn Marigold ; *Gold yr yd* ; *Golt*, *neu Aban*. S.W. vii.—ix.

283. *PYRETHRUM* ; Feverfew ; *Tarfgyrd*.

1. *P. Parthenium* ; Common Feverfew ; *Tormwyth*, *Tarfgyrd*, *Wermod wen*.

On waste ground and hedges ; on a rock near the sea, at Bangor ferry, plentifully. vi. vii.

2. *P. inodorum* ; Corn Feverfew, Scentless Mayweed ; *Ffenigl y cwn*.

In corn-fields, and by road sides. viii. ix.

284. *MATRICARIA* ; Whitewort ; *Amranwen*.

1. *M. Chamomilla* ; Wild Chamomile, or Whitewort ; *Amranwen cyffredin*.

Not common ; on Trefriw demesne, near the farm-yard. v.—vii.

285. *ANTHEMIS* ; Chamomile ; *Milwydd*, *Camri*.

1. *A. nobilis* ; Common Chamomile ; *Milwydd*, *neu Camri cyffredin*.

Not rare on our grassy commons ; near Penmon deer-park, on Rhôs fawr, &c. viii. ix.

2. *A. Cotula*; Stinking Chamomile, Mayweed; *Milwydd, neu Camri y cwn*.

Among corn. vi. vii.

286. *ACHILLEA*; Yarrow; *Gwilffrai*.

1. *A. Ptarmica*; Sneeze-wort Yarrow, Goose-tongue; *Ystrewlys, Dystrewlys, Tafod yr wydd*.
2. *A. Millefolium*; Common Yarrow, Milfoil; *Gwilffrai, Milddail, Llys y gwaedlif*.

287. *CENTAUREA*; Knapweed; *Crammenog, Pengaled*.

1. *C. nigra*; Black, or lesser Knapweed; *Pengaled leiaf benddu*.
And two *varieties*.—The first, with radiated flowers, is not common; between Ceint and Berw. The second variety, with a divided downy leaf, is still less common; I found it among gorse on Tower-hill farm. vi.—viii.
2. *C. Cyanus*; Corn Blue-bottle; *Crammenog yr yd, Penlas yr yd*.
vii. viii.
3. *C. Scabiosa*; Greater Knapweed; *Crammenog fwyaf, Pengaled fwyaf*.
Rather rare. Abundant in the parish of Llanbedr.

CLASSIS XX.—*CENEDL XX*.

GYNANDRIA.—*BENWRRYW*.

ORDO I. DIANDRIA.—*LLWYTH I. DEUWRRYW*.

288. *ORCHIS*; Orchis, Cullion; *Tegeirian*.

1. *O. bifolia*; Butterfly Orchis; *Tegeirian dwyddalenawg*. vi.
2. *O. pyramidalis*; Pyramidal Orchis; *Tegeirian bera, Tegeirian eôch yr hâf*. vii.

Very rare; Tywyn y Capel, Holyhead; in sandy pastures, between the entrance of the Beaumares road, and that of Llanddona, from Redwharf; but scarce in each place.

3. *O. Morio*; Meadow Orchis; *Tegeirian y waun, Tegeirian ynfydyn*.

Rare. In meadows in the parish of Pentraeth, rarely; in a field between Penmon church and the sea, plentifully. vi.

4. *O. mascula*; Early Purple Orchis; *Hosanau 'r gôg, Tegeirian côch y gwanwyn*. iv. v.

I have found this several times with perfectly white flowers, near Tyfry and Dinam; which color it has retained for years, when transplanted into a garden.

5. *O. latifolia*; Marsh Orchis; *Tegeirian y gors*.

And a *variety* entirely red; *Amrywiaeth cyfangoch*. This variety, of a more intense red colour, I found in a meadow near, and about east of, Trefriw. v. vi.

6. *O. maculata*; Spotted Palmate Orchis; *Tegeirian manog byseddog*. vi. vii.

7. *O. conopsea*; Aromatic Orchis, *Tegeirian peraroglaidd*.

This sweet plant generally prefers the more elevated moist situations. vi.

289. SATYRIUM; Satyrion; *Baldar*.

1. *S. viride*; Frog Satyrion; *Baldar blodeuwyrdd, Llys ysgysfarnog*.

Not common. On Trefor demesne, Llansadwrn; in Lligwy wood, &c.

290. OPHRYS; Ophrys; *Caineirian*.

1. *O. ovata*; Common Twayblade, Ovate Ophrys; *Caineirian Gelfell-lys*.

Not common; and scarce where found. Above Baron hill, and in the wood at Plâs newydd. vi.

2. *O. spiralis*; Spiral Ophrys, Ladies' Traces; *Teircaill, Caineirian nydd-droëdig.* viii. ix.

In old pastures, more frequent than the last. viii. ix.

3. *O. muscifera*; Fly Ophrys; *Caineirian yr ednogyn.*

This elegant plant is very rare, and scarce; I found it at the N. east end of Cors-Bodeilio; and in the turbary between that and the mansion of Llanddyfnan.

291. SERAPIAS; Helleborine; *Caldrist.*

1. *S. latifolia*; Broad-leaved Helleborine; *Caldrist llydanddail.*

In the wood above Baron hill. vii. viii.

2. *S. palustris*; Marsh Helleborine; *Caldrist y gors.*

This beautiful plant is found not uncommonly in spongy meadows and turbaries; Cae rhôs Lligwy; near Bodgylchad, &c. vii. viii.

CLASSIS XXI.—CENEDL XXI.

MONÆCIA.—UNANNEDDAWL.

ORDO I. MONANDRIA.—LLWYTH I. UNGWRRYW.

292. ZANNICHELLIA.

1. *Z. palustris*; Horned Pondweed; *Llynwlyddyn corniog.* vii.

ORDO II. DIANDRIA.—LLWYTH II. DEUWRRYW.

293. LEMNA; Duck-weed; *Bwyd hwyaidd.*

1. *L. minor*; Lesser Duck-weed; *Bwyd hwyaidd, neu Llinhad y dwr lleiaf.* vi. vii.

ORDO III. TRIANDRIA.—LLWYTH III. TRIGWRRYW.

294. TYPHA ; Reed-mace ; *Hesgen felfedog*.

1. *T. latifolia* ; Great Reed-mace, or Cat's-tail ; *Cynffon y gath, neu Hesgen felfedog fwyaf*. vii.
2. *T. angustifolia* ; Lesser Reed-mace, or Cat's-tail ; *Hesgen felfedog, neu Cynffon y gath leiaf*. vi. vii.

295. SPARGANIUM ; Bur-reed ; *Cleddyflys, Carwen*. s. w.

1. *S. ramosum* ; Branched Bur-reed ; *Cleddyflys cangenawg*. vii. viii.
2. *S. simplex* ; Unbranched Upright Bur-reed ; *Cleddyflys undwfsyth*. vii.
3. *S. natans* ; Floating Bur-reed ; *Cleddyflys undwfs nafiadwy*. vii.
In deep muddy ditches ; the first species common ; the second and third, not very rare ; Cors y bòl, Cors ddygai, &c.

296. CAREX ; Sedge ; *Hescen*.

1. *C. dioica*? Common Separate-headed sedge, or Carex ; *Hesgen ysgar*? v. vi.

The culm three-angled is a character given to *C. dioica* by all writers. The plant introduced here is very common in this country, but I have never seen it in any situation otherwise than with a perfectly round stalk ; I therefore add a mark of doubt, for, never having seen a plant with an angular culm, I have not had an opportunity of comparing and judging whether this may differ in any other respects from *C. dioica*.

2. *C. pulicaris* ; Flea Sedge, or Carex ; *Ckwain Hesgen*. vi.
3. *C. stellulata* ; Little Prickly Sedge ; *Hesgen seraidd. Hesgen bigog leiaf*. v. vi.

4. *C. curta*; White Sedge; *Hesgen benwen*.

This rare and pretty species I found in a turbary exactly in a line between the parsonage at Llandyfydog and Trewyn. vi.

5. *C. ovalis*; Oval spiked Sedge; *Hesgen hirgylchaidd*. vi.

6. *C. remota*; Remote Sedge; *Hesgen anghyfagos*. v. vi.

In Caeau 'r Ychen, and mill dingle, near Beaumares.

7. *C. arenaria*; Sea Sedge; *Hesgen arfor*, *Hesgen y tywod*. vi.

8. *C. intermedia*; Soft brown Sedge; *Hesgen lygliw benblydd*. v. vi.

9. *C. muricata*, var. 2. *Trans. Lin. Soc.* ii. 160. *Fl. Brit.* 975.

The plant which I here mean is, without doubt, that quoted above as a variety of *C. muricata*. It differs in many particulars from the true *muricata*; some parts of the descriptions of which I shall cite from those respectable works, and then proceed with mine comparatively; the *muricata* itself I have never seen. Those descriptions say, "*folia culmo longiora*,"—among my numerous specimens there is scarcely an instance of a leaf being so long as the stalk.—"*Culmus pedalis et ultra*,"—mine generally much shorter.—"*Angulis acutis asperis*,"—in mine perfectly smooth, except a small space of the upper part.—"*Spica sæpe decomposita*,"—mine not so in one single instance.—"*Spiculæ circiter decem*,"—mine never exceed seven, generally fewer.

I cannot avoid supposing this a distinct species, particularly when I observe that it is so constantly uniform in its mode of growth and appearance, notwithstanding the very different situations I have gathered it in,—viz. in a wood (the old park near Beaumares);—on an islet (called ynys Llewelyn), in one of the lakes of Llanfihangel;—and near the summit of one of our highest hills, (Carn ynghornwy); all dry situations. vi. vii.

Scheuchzer's fig. 5. of tab. xi. is not a mean representation of this plant.

10. *C. vulpina*; Great Spiked Carex; *Hesgen dywysenog fwyaf*.

11. *C. teretiuscula*; Lesser Panicked Sedge; *Hesgen rafunog leiaf*.

A rare species; found in turbaries in Llandegfan, and Llansadwrn. v. vi.

12. *C. paniculata*; Great Panicle Sedge; *Hesgen rafunog fwyaf*.

Near Llangoed mill; and in some of our larger lakes and swamps.
Not common. vi.

13. *C. sylvatica*; Pendulous Wood Sedge; *Hesgen dibynaidd y goedwig*.

In Caeau 'r Ychen, and the mill dingle, near Beaumares. v. vi.

14. *C. limosa*; Green and gold Sedge; *Hesgen eurwerdd*.

On a farm called Salsbri, in Llanbadric, near a spot where the cranberry grows; nor have I ever seen it elsewhere. vi.

15. *C. flava*; Yellow Sedge; *Hesgen felen*.

C. vaginis abbreviatis, pedunculis subæqualibus, bractea inferiore longa, spicis fæmineis subremotis, ovato-subrotundis, fructibus rostratis, arcuato-deflexis, nervo squamarum abbreviato, culmo læviusculo. v. vi.

16. *C. Æderi*; Æder's Sedge; *Hesgen Æder*.

C. vaginis pedunculisque brevissimis, bracteis longis, spicis fæmineis confertis, ovato-subrotundis, subandrogynis! subcompositis! fructibus rostratis rectis, nervo squamarum abbreviato, culmo lævi.

17. *C. extensa*; Long-bracteate Sedge; *Hesgen hiriain*.

C. vaginis pedunculisque brevissimis, bracteis longissimis, spicis fæmineis confertis, cylindræo-subrotundis, fructibus ovatis, nervo squamarum elongato spinuloso! culmo lævi.

Notwithstanding the singular affinity which prevails between these three species, they may, I think, be kept perfectly distinct by means of the definitions given above, and the following observations:—The peduncles of the male and lowest female spikes are longer in *C. flava* than in either of the other two, and the spikes are constantly more remote from each other, and the capsules are reflexed; add to this that the larger bractæ of *C. Æderi*, the crowded spikes, and their tendency to be androgynous, and compound, will keep it clearly distinct from *C. flava*. The general habit indeed, viz. the crowded spikes and the two long bractæ give *C. Æderi* a stronger affinity to *C. extensa* than to *C. flava*; but the shorter beak of the capsule, and particularly the broad mucronated scales,

the much larger bracteæ, and glaucous hue of *C. extensa*, set it at a perfect distance from *C. Œderi*, the upper bractea of which is constantly proportionably larger than that of *C. flava*. I suppose that I trace *C. Œderi* in several of the descriptions which I find of *C. flava*, v. g. “spicis confertis;” *Lin.*—“Spicæ fæmineæ superiores plerumque approximatae;” *Fl. Brit.*—“Spicæ fæmineæ duæ s. tres approximatae;” *Leers*;—and here, perhaps, I see *C. extensa* likewise; “squamæ lato-lanceolatae, mucronatae;” *l. c.*—“Spicæ fæmineæ duæ vel tres sibi vicinæ, quarum supremæ marem pene contingunt;” *Haller.*—“Spicæ fæmineæ modo omnes ad summitatem culmi congestæ;”—and again, “modo inferior remota, cæteris prope masculam congestis;”—then follows the description of the true *C. flava*, “modo omnes a se invicem remotæ;” *Act. Lin. Soc.* ii. 174.

I had written my definition of *C. Œderi* before I saw that of *Roth*, where I find the same observation as I have made of the spikes being androgynous; I am rather surprised that my other remark, (*composite*), which, though not constant yet, very frequently occurs, should have escaped that author.

C. Œderi is as common in this country, I believe, as the *flava*; particularly on the verge of the swamp at Bodgylchad, near Beaumares, it abounds; it blooms later than the *flava*.

C. extensa I have gathered at Aberffraw below the bridge; on a salt marsh between Bodjor and Rhyddbont; and just above the beach below Tros y marian. vii. viii.

18. *C. fulva*; Tawny Sedge; *Hesgen dywell-felen*.

A very common plant in wettish cold pastures. vi. vii.

19. *C. distans*; Loose Sedge; *Hesgen anghysbell*.

In meadows near the sea; on cliffs and slopes just on the sea-coast, around the island. vi.

20. *C. binervis*; Green-ribbed Sedge; *Hesgen deulasnod*.

On heathy and gorsey commons frequent; it varies in size from four or five inches to about four feet. vi.

21. *C. præcox*; Vernal Sedge; *Hesgen gynnar*. iv.

22. *C. pilulifera*; Round-headed Sedge; *Hesgen bengron*. iv. v.

23. *C. panicea*; Pink-leaved Sedge; *Hesgen bennigen-ddail*. v. vi.
 24. *C. recurva*; Glaucous Heath Sedge; *Hesgen oleulas wyrgam-ddail*. v. vi.
 25. *C. cæspitosa*; Tufted Bog Sedge; *Swp-Hesgen y fawnog*. v.
 26. *C. stricta*; Glaucous Straight-leaved Sedge; *Hesgen oleulas syth-ddail*. iv.

In cors Bodeilio; and Llyn dinam, in Llanfihangel, &c. Not common.

27. *C. acuta*; Slender-spiked Sedge; *Hesgen eiddil-dywysenog*.
 Rare. In ditches below Tregarnedd, at the upper end of Cors ddygai. v.
 28. *C. paludosa*; Lesser Common Sedge; *Hesgen ganolig-dywyssenog*. v.
 29. *C. riparia*; Great Common Sedge; *Hesgen braff-dywysenog*. iv. v.

Much rarer than the preceding; between Cremlyn and Bodgylched; between Aberffraw and Bwlan. v.

30. *C. lævigata*; Smooth-stalked Beaked Sedge; *Hesgen ylfynog lefn*. v. vi.

This species I discovered many years ago on Tyfry demesne; it has been totally destroyed in a meadow which once abounded with it; but is still found on the side of a deep glen, which lies about south of the mansion, where it is likely to bid defiance to the ruthless hand of improvement, both imaginary and real.

31. *C. vesicaria*; Short-spiked Bladder Sedge; *Hesgen chwysigenaid, berdywsennog*.

Rather rare. It grows at the south-end of Llyn Bodgylched, on the banks of Braint river, and in Cors llechylched, &c. v.

32. *C. ampullacea*; Slender-beaked Bladder Sedge; *Hesgen chwysigenaid ylfinfain*.

33. *C. hirta*; Hairy Sedge; *Hesgen flewog*. v. vi.

34. *C. filiformis*; Slender-leaved Sedge; *Hesgen feindwf*.

This species is the most abundant of the genus, in this country,

covering in some places acres together of swamp, but does not fructify freely. vi.

ORDO IV. TETRANDRIA.—LLWYTH IV. PEDWARGWRRYW.

297. LITTORELLA; Shore-weed; *Beisdonell*.

1. *L. lacustris*; Plantain Shore-weed; *Beisdonell merllyn*. vi.

298. BETULA; Birch: *Bedwen*.

1. *B. alba*; Common Birch; *Bedwen gyffredin*.

The largest I have ever seen grow on a farm called Llwyn On, in the parish of Llanedwen. iv. v.

2. *B. Alnus*; Common Alder; *Gwernen*. iii.

299. URTICA; Nettle; *Danadlen*, N. W. *Dynhaden*, S. W.

1. *U. pilulifera*; Roman Nettle; *Danadlen belaid*.

I have seen it a troublesome weed in the parterres, at Baron hill. v. vi.

2. *U. urens*; Small Nettle; *Danadlen leiaf*. vi.—x.

3. *U. dioica*; Great Nettle; *Danadlen fwyaf*, *Danadlen ysgar*. vii. viii.

ORDO V. POLYANDRIA.—LLWYTH V. AMLWRRYW.

300. MYRIOPHYLLUM; Water Millfoil; *Myrdd-ddail*.

1. *M. spicatum*; Spiked Water Millfoil; *Myrdd-ddail tywysenaidd*. vii. viii.

2. *M. verticillatum*; Verticillate Water Millfoil; *Myrdd-ddail troellog*.

Very rare; I have found it, but seldom, in Cors ddygai; in a ditch, between Gweunfynydd and Cors llechylched, in better plenty. vii.

301. SAGITTARIA; Arrow-head; *Saethlys*.

1. *S. sagittifolia*; Common Arrow-head; *Saethlys saeth-ddeiliaidd*.

Rare; in Llyn llywenan, near Presaddfed; and one of the lakes of Llanfihangel yn nhywyn. vii. viii.

302. ARUM; Cuckow-pint; *Pidyn y gôg*.

1. *A. maculatum*; Common Cuckow-pint, Wake Robin; *Cala'r gethlydd*, *Pidyn y gôg*. v.

303. POTERIUM; Burnet; *Gwyddlwdn*.

1. *P. sanguisorba*; Common Burnet; *Gwyddlwyn*, *neu Gwyddlwdn cyffredin*. vii.

304. QUERCUS; Oak; *Dar*, *Derwen*, *Mesbren*.

1. *Q. Robur*; Common British Oak; *Derwen goesog*. iv.
2. *Q. sessiliflora*; Sessile-fruited Oak; *Derwen ddigoesog*.

This species, the existence of which, as spontaneously British, Ray doubts, in his Hist. Pl. T. ii. p. 1386, is the common oak of this and the neighbouring counties. iv. v.

305. FAGUS; Beech; *Ffawydd*.

1. *F. Castanea*; Chesnut-tree; *Castanwydden*, *Sataen*. v.
2. *F. sylvatica*; Beech-tree; *Ffawydd*. iv. v.

306. CARPINUS; Horn-beam; *Oestrwydden*.

1. *C. Betulus*; Common Horn-beam; *Oestrwydden gyffredin*.

307. CORYLUS; Hazel; *Collen*.

1. *C. Avellana*; Hazel-nut tree; *Coll-lwyn*, *Collen*.

ORDO VI. MONADELPHIA.—LLWYTH VI. UNCYSWLLT.

308. PINUS; Fir; *Pinwydden*.1. *P. sylvestris*; Scotch Fir; *Pinwydden wyllt*, *Ffynidwydd*. v.

I admit a plant of this genus as indigenous, being supported by, not only the timber which is frequently dug up in our peat-grounds, but, likewise, by some venerable remains which have lately, on sinking the outlet of a lake, called Llyn Llwydiart, in the parish of Pentraeth, appeared above ground; they are a number of stumps of uncommon size; then the species we venture to determine, as the *sylvestris* is the only species of *Pinus* indigenous in Britain, and as the cones which are found among the fir or pines discovered under ground, in various parts of the kingdom, evidently prove them to be of this species.

The spot where these are seen, merits a visit from the curious tourist, who must experience much satisfaction in contemplating a change which has taken place from a violent convulsion, the effects of which are visible among the rocks which surround the lake, where the parts, evidently once connected, are removed to a considerable distance: indeed, the lake, which is very deep, may be supposed to have been a volcanic crater, or the bason may be the effect of an earthquake, as the centre has evidently been swallowed, together with its superincumbent burden of timber, (oak and fir,) of which, at this time, the remains are visible along the verge.

 CLASSIS XXII.—CENEDL XXII.

DICECIA.—DWYANNEDDAWL.

ORDO I. DIANDRIA.—LLWYTH I. DEUWRRYW.

309. SALIX; Willow; *Helygen*.

1. *S. Helix* ; Rose Willow ; *Helygen gyferbynddail*.

This I observed by the road side between Red Wharf and Llanallgo, on a tenement called Fferam. It is very rare. iii. iv.

2. *S. rubra* ; Green Osier ; *Helygen werdd*.

By the side of the walk which leads from the Henlllys-lane gate to Baron hill ; and in a plantation near Treffos ; uncommon. iv. v.

3. *S. triandra* ; Long-leaved Triandrous Willow ; *Helygen deir-gwrryw hirddail*.

On Dinam demesne ; Plas llangaffo ; &c. v.

4. *S. Russeliana* ; Bedford Willow ; *Helygen Bedfford*.

Not uncommon in willow plantations ; but has been generally confounded with *Salix fragilis*. iv. v.

5. *S. pentandra* ; Sweet Willow, Bay-leaved Willow ; *Helygen beraroglaidd*.

Near Plasgwyn, by the road side ;—Tyfry ;—and in Berw marsh abundantly. v. vi.

6. *S. vitellina* ; Yellow Willow ; *Merhelygen*. v.

7. *S. fragilis* ; Crack Willow ; *Helygen frau*.

At Trejorwerth ;—Treffos ;—Dinam ; &c. iv. v.

8. *S. argentea* ; Silky Sand Willow ; *Helygen sidanaidd y tywyn*.

Along the sandy Sea coast, particularly the S. west. v. And sometimes, viii. ix.

9. *S. repens* ; Creeping Dwarf Willow ; *Cor Helygen. Helygen y cwn*. v.

10. *S. aurita* ; Round-eared Willow ; *Helygen grynglustiawg, Helygen grych grynddail*.

11. *S. aquatica* ; Common Willow, Water Sallow ; *Dyfr Helygen, Helygen gyffredin*. iv.

12. *S. oleifolia* ; Olive-leaved Willow ; *Helygen oliwydd-ddail*. v.
Common near Beaumares.

13. *S. caprea* ; Great Round-leaved Sallow ; *Helygen grynddail fwyaf*. iv.

14. *S. acuminata* ; Long-leaved Sallow ; *Helygen grych hirddail*.

I found this wrinkle-leaved *variety* at Cors y bôl only.

15. *S. stipularis*; Auricled Osier; *Helygen glustenawg*.

About Beaumares; &c. iii. iv.

16. *S. mollissima*; Velvet Osier, *Helygen felfedaidd*.

This, and the preceding species, are so very like each other, that to a common observer they must pass for one and the same; but, if the smaller stipulæ and divided stigmata of this are permanent, and will constitute a species, we have the two in the neighbourhood of Beaumares, particularly the former, very common. I have seen them likewise in the osieries at Friars, Pant Howel, &c.

17. *S. Viminalis*; Common Osier; *Helygen gyffredin afonawl*.

Banks of rivers common. iii. iv.

18. *S. affinis*; (*viminali* sc.)

This plant resembles *S. viminalis*, and will generally pass for that species. I communicated it to Dr. Smith, who tells me it is the *S. viminalis* of *Hoffman*, compared with his own specimens, but not the *viminalis* of the *Fl. Brit.* from which, let me observe, it differs particularly in the following respects; it is inferior in size, but the very striking distinctive character lies in the stigmata being divided to the bottom. I have met with it in several places:—Cors y bôl;—bank of the river below Tregaian; &c. but it seems to have been about the same time of the year, so that I have not had opportunities of examining its foliage in different states; nor have I seen its stipulæ.

19. *S. alba*; Common White Willow; *Helygen wen*.

And a glaucous *variety* on Dinam demesne. iv. v.

ORDO II. TETRANDRIA.—LLWYTH II. PEDWARGWRRYW.

210. VISCUM; Misseltoe; *Uchelfar*, *Pren awyr*.

1. *V. album*; Misseltoe; *Uchelawg*, *Uchelfar*, *Uchelwydd*, *Prenawyr*, *Gwysglys*, *Heonllys*. v.

I have not seen this plant; but we can scarcely suppose that the Druids had fixed upon, as a favourite residence, a spot that did not produce this highly venerated plant; add to this, that there is a place in the parish of Llangeinwen which is supposed to take its name from it.

311. MYRICA; Gale; *Madywydd*, *Gwyrddling*.

1. M. *Gale*; Sweet Gale, Dutch Myrtle; *Madywydd*, *Gwyrddling*, *Mordwydd*, *Helygen Mair*. v.
-

ORDO III. PENTANDRIA.—LLWYTH III. PUMGWRRYW.

312. HUMULUS; Hop; *Pensoeg*.

1. H. *Lupulus*; Hop; *Llewig y blaidd*, *Pensoeg*.
-

ORDO IV. HEXANDRIA.—LLWYTH IV. CHWENGWRRYW.

313. TAMUS; Lady's Seal; *Afal Adda*.

1. T. *communis*; Black Bryony; *Gwinwydden ddú*, *Rhwymyn y coed*, *Paderau'r gath*, *Afal Adda*.
-

ORDO V. OCTANDRIA.—LLWYTH V. WYTHGWRRYW.

314. POPULUS; Poplar; *Aethnen*.

1. P. *alba*; Great White Poplar, Abele-tree; *Aethnen wen*. iii.
2. P. *canescens*; Common White Poplar, Grey Poplar; *Aethnen lwyd*. iii.

3. *P. tremula*; Asp, Aspen, Trembling Poplar; *Aethnen, Crydaethnen.* iii. iv.
4. *P. nigra*; Black Poplar; *Aethnen ddû, Pwpleren.* (*Brecn.*)

ORDO VI. ENNEANDRIA.—LLWYTH VI. NAWGWRRYW.

315. MERCURIALIS; Mercury; *Clais yr húdd.*

1. *M. perennis*; Perennial Mercury; *Clais yr húdd, neu Bresych y cwn, parhäus, Cwlwm yr asgwrn.* iv. v.

I am not so fond of novelty as to propose the removal of this genus from its present class, though I have seen this species quite monœcious, in considerable plenty, with the seeds perfected. The same has been observed I find of *M. annua*; then the *ambigua* is perfectly monœcious.

2. *M. annua*; Annual Mercury; *Clais yr húdd blyneddawl.* vii.—ix.

This is a weed in several gardens at Beaumares; I have also seen it on dunghills, and in a corn-field between the almshouse and Cefn-côch.

ORDO VII. MONADELPHIA.—LLWYTH VII. UNCYSWLLT.

316. JUNIPERUS; Juniper; *Merywen.*

1. *communis*; Common Juniper; *Merywen gyffredin.*

I venture this as once an inhabitant, from the name of a place, Cefn y Ferywen, the Juniper bank, in the parish of Llanidau. v.

317. TAXUS; Yew; *Ywen.*

1. *T. baccata*; Yew-tree; *Ywen, Pren-yw.* iii. iv.

CLASSIS XXIII.—CENEDL XXIII.

POLYGAMIA.—AMRYWBRIODAWL.

ORDO MONŒCIA.—LLWYTH UNANNEDDAWL.

318. ATRIPLEX ; Orache ; *Llygwyn*.

1. *A. portulacoides* ; Shrubby Orache ; *Eurllys, Llygwyn llyswyddaid*.

It grows on an island called Ynys wellt, near Llandysilio church ; on high rocks in Bodowen Park, and near Holyhead, where the inhabitants call it by the name of *Ysgyrft gwrryw* ; I have seen it also on a salt marsh up Dulas bay. vii. viii.

2. *A. laciniata* ; Frosted Sea Orache ; *Llygwyn ariannaid*.

Very rare ; on the S. east side of Holyhead harbour. vii.

3. *A. patula* ; Spreading Halberd-leaved Orache ; *Llygwyn tryfal*.

And a darker-coloured *variety*. vi.—viii.

4. *A. angustifolia* ; Spreading Narrow-leaved Orache ; *Llygwyn culddail ymledawl*. vi.—viii.

5. *A. littoralis* ; Grass-leaved Sea Orache ; *Llygwyn arfor*.

On the border of Dulas bay, between Sandhall and Pentre arianell. viii. ix.

CLASSIS XXIV.—CENEDL XXIV.

CRYPTOGAMIA.—DIRGELBRIODAWL.

ORDO I. FILICES.—LLWYTH I. RHEDYN.

319. EQUISETUM ; Horsetail ; *Rhawn y march*.

1. *E. arvense*; Corn Horsetail; *Rhawn y march yr ârdîr*. iii. iv.
2. *E. palustre*; Marsh Horsetail; *Rhawn y march y gors*. vi. vii.
3. *E. fluviatile*; Great Water Horsetail; *Rhawn y march afonawl*.
iv.
4. *E. limosum*; Smooth Naked Horsetail; *Rhawn y march lled-didail*. vi.—viii.

320. OPHIOGLOSSUM; Adder's-tongue; *Tafod y neidr*.

1. *O. vulgatum*; Common Adder's-tongue; *Tafod y neidr cyffredin*.
v. vi.

Grows in wettish old pastures; not common.

321. OSMUNDA; Moonwort; *Lloerlys, Lloer-redynen*.

1. *O. Lunaria*; Common Moonwort; *Lloer-redynen gyffredin*. vi.
In old pastures, rather rare; in meadows, near Alaw and Aberffraw rivers.
2. *O. regalis*; Royal Moonwort, Osmund Royal; *Lloer-redynen cyfrdwy, Rhedynen cyfrdwy*.

Rather rare, and scarce where found; by Llyn Traffwll, in the turbary at Trewilmot, Holyhead; above the beach on moist declivities along the N. east coast; Llaneilian, Holyhead, &c. vi. vii.

322. LYCOPODIUM; Club-moss; *Cnwep-fwsogl*.

1. *L. selaginoides*; Prickly Club-moss; *Cnwep-fwsogl syth lleiaf*.
On Tywyn Trewan and Tywyn Aberffraw, abundantly; and similar places not very uncommon. viii.
2. *L. Selago*; Fir Club-moss; *Cnwep-fwsogl syth mwyaf*.
Rare. On Rhôs ffransis, near Llanjestyn; and in Cae rhôs lligwy. vi.—viii.

323. POLYPODIUM; Polypody; *Llawredynen*.

1. *P. vulgare*; Common Polypody; *Llawredynen y derw, Llawredynen y fagwyr*. v.—ix.

324. *ASPIDIUM*; Shield-fern; *March-redynen*.

- 1.
- A. Thelypteris*
- ; Marsh Shield-fern;
- March-redynen y gors*
- .

On the margin at the west side of Llyn-llwydiart plentifully.
have never seen it elsewhere. vii.

- 2.
- A. oreopteris*
- ; Heath Shield-fern;
- March-redynen y mynydd, Rhedyn Mair*
- .

Rather rare. In Cadnant dingle. vii.

- 3.
- A. Filix mas*
- ; Male Fern, Male Shield-fern;
- March-redynen wrryw, Rhedyn y Cadno*
- . vii.

- 4.
- A. aculeatum*
- ; Common Prickly Shield-fern;
- March-redynen wrychog*
- .

Near Lleiniog castle, &c. vii.

- 5.
- A. lobatum*
- ; Close-leaved Prickly Shield-fern;
- March-redynen glustiawg*
- .

In Henllys-lane, near Beaumares; in Cadnant dingle, &c. More
common than the preceding. vi.

- 6.
- A. Filix fœmina*
- ; Female Shield-fern;
- March-redynen fenyw*
- .
-
- vi. vii.

- 7.
- A. spinulosum*
- ; Lesser Crested Shield-fern;
- March-redynen eddiawg*
- .

On Bodafon mountain. vi. vii.

- 8.
- A. dilatatum*
- ; Great Crested Shield-fern;
- March-redynen eang*
- .
-
- vi. vii.

325. *ASPLENIUM*; Spleenwort; *Dueg-redynen*.

- 1.
- A. Trickomanes*
- ; Common Maidenhair Spleenwort;
- Dueg-redynen Gwallt y forwyn*
- . i.—xii.

- 2.
- A. marinum*
- ; Sea Spleenwort;
- Dueg-redynen arfor*
- .

On steep rocks around the sea-coast. vi.—x.

- 3.
- A. Ruta muraria*
- ; Wall-rue Spleenwort, White Maidenhair;
- Dueg-redynen y muriau, Rhyw'r muriau*
- . vi.—x.

It varies much in form and size.

4. *A. Adiantum nigrum*; Black Maidenhair Spleenwort; *Dueg-redynen ddú, Dugoesog, Duwallt y forwyn.* vi.—x.
And several *varieties*; Nifer o *amrywiaethau*.

326. SCOLOPENDRIUM; Hart's-tongue; *Tafod yr húdd.*

1. *S. vulgare*; Common Hart's tongue; *Tafod yr húdd cyffredin.*

There are of this several *varieties*; some narrow and curled; others broader than common, and cloven at the ends. In Beaumares castle, and on rocks near Tyfry, &c.

Mae o hwn *amrywiaethau*, rhai culaidd crychion, eraill llydain gwahanedig. vii.

2. *S. Ceterach*; Common Scaly Spleenwort; *Rhedyn y gogofau, Dueg-redynen feddygawl.* i.—xii.

Very rare. In caves in Holyhead mountain; become very scarce from being gathered for bait in rock-cod-fishing!

327. BLECHNUM; Rough Spleenwort; *Gwib-redynen.*

1. *B. boreale*; Northern Blechnum, Rough Spleenwort; *Rhedyn Gwib.* vii.

328. PTERIS; Brakes; *Adain-redynen.*

1. *P. aquilina*; Common Brakes; *Adain-redynen eryraidd.* vii.

329. CYATHEA; Cup-fern; *Ffiol-redynen.*

1. *C. dentata*; Toothed Cup-fern; *Ffiol-redynen ddcintlawg.* vii.

On rocks in rising ground lying about north of the mansion of Trejorwerth; very rare.

330. HYMENOPHYLLUM; *Rhedynach.*

1. *H. Tunbridgense*; Filmy-leaved Fern; *Rhedynach teneuwe.*

At Trewilmot and Holyhead mountain; very scarce. v. vi.

331. PILULARIA; Pillwort; *Pelanollys.*

1. *P. globulifera* ; Pillwort ; *Pelanllys gronynawg*.

In moist ditches and turbaries ; rather rare. vi. vii.

ORDO II. MUSCI.—LLWYTH II. MWSOGL.

332. SPHAGNUM ; Bog-moss ; *Migwyn, Mygn, Migin*.

1. *S. latifolium*.

vi.

2. *S. capillifolium*.

vi.

And a variety.

333. PHASCUM ; Earth-moss ; *Daeafwsogl*.

1. *P. subulatum*.

xi.—iii.

2. *P. alternifolium*. On a wet common, between Tyfry and Plasgwyn, called Rhôs cefn hîr. iv.

334. GYMNOSTOMUM ; Beardless-moss ; *Mwsogl minfoel*.

1. *G. truncatulum*.

iii.

G. intermedium.

iii.

G. ovatum.

iv.

G. Heimii. On the small common near the beach, about south of Penmon deer-park. v. vi.

5. *G. luteolum*. On the side of a peat-pit, which lies about north of Trejorwerth. vi.

G. fasciculare. In Cadnant dingle, and on Rhôs cefn hîr, in Pen-traeth. xi.—iii.

G. pyriforme. On ditch-banks and heaths. iv. v.

8. *G. ciliatum*. On rocks in exposed situations. viii.—x.

335. SPLACHNUM ; Gland-moss ; *Chwarenfwsogl*.

1. *S. ampullaceum*. In a turbary which lies about north of Tyfry.*
vi. vii.

336. *ANDRÆA*; *Andræa*; *Creigymlyn*.

1. *A. rupestris*. On rocks in Cadnant dingle. v. vi.

337. *TETRAPHIS*; Four-toothed-moss; *Mwsogl pedwar-deintiawg*.

1. *T. pellucida*. On the higher rocks near Redwharf, on the S. west side of the road from Beaumares. iv. v.

338. *ENCALYPTA*; Extinguisher-moss; *Cwst-fwsogl*.

1. *E. vulgaris*. In and about Penmon park, &c. iv. v.
2. *E. ciliata*. Near Lligwy and Llanallgo. vi.
3. *E. Daviesii*. At Carreg Onnan, and maritime rocks below Llanfihangel Dinsylwi. iv.—vi. GRIMMIA, *Dav. Bot. Guide*, 9.

339. *GRIMMIA*.

1. *G. lanceolata*. On Rhôs cefn hîr.
G. controversa. ii. iii.
G. Dicksoni. On rocks by the river, below cefn côch, in Llan-sadwrn; and Llanddona hills. iv.
G. cirrata. On rocks, &c. in Pentraeth. iii.
5. *G. recurvirostra*. Not uncommon; but varies exceedingly in appearance and in size. vi.—viii.
G. verticillata. On the sides of steep banks, just above the beach, below Trosymarian and Plasnewydd, Llangoed. iv.—vii.
G. crispula. On the sides of peat-pits. iv.—vii.

* This turbary, which lies between Tyfry and Hendref, the remotest house in the parish, from the church of Llanffinnan, well deserves a visit of the botanist, at the least thrice or four times in the year.

- G. atro-virens.* (*Eng. Bot.*) Just above the beach between Friars bâch and Penmon, near Lleiniog, &c. iii.
- G. alpicola.* On rocks near Pentraeth village.
10. *G. maritima.* Maritime rocks at Amlwch. ix.
- G. stricta.* (*Musc. Hib. Spic.*) On the sea-coast.
- G. rivularis.* On rocks in Cadnant river.
13. *G. apocarpa.* On rocks, &c. iv. v.

340. DICRANUM; Fork-moss; *Fforch-fwsogl.*

1. *D. scoparium.* Not uncommon. iv.—viii.
- D. majus.* Rare. Llaneugrad park, near Lligwy.
- D. undulatum.* Turbary N. of Tyfry. vi. vii.
- D. heteromallum.* ix. x.
5. *D. varium.* Near the Point by Beaumares. iii.
- D. rigidulum.* Old pastures between Beaumares and Penmon. iii. iv.
- D. aciculare.* On rocks in a wet situation. iv. v.
- D. patens.* Mill dingle,* near Beaumares.
- D. pulvinatum;* GRIMMIA, *Eng. Bot.* iii. iv.
10. *D. glaucum.* Heathy grounds. v. vi.
- D. purpureum.* iii. iv.
- D. bipartitum.* iii. iv.
- D. pusillum.* Llanlliana park, on the side of a ditch. vi.
- D. cerviculatum.* On banks of rivers, near Cremlyn and Pentraeth. v. vi.
15. *D. pellucidum.* By a rill, between Tyfry mansion and the gate.

* By the Mill dingle, which I shall frequently quote, being a very prolific habitat, and deserving the particular attention of the botanist,—I mean the dingle through which the stream is conveyed to Beaumares mills.

- D. flavescens*. In the mill dingle.
- D. viridissimum*. On Holyhead mountain, long before the year 1800. V. *Bot. Guide*, p. 177.
- D. Strumiferum*. On the rabbit-warren at Trefriw. vi. vii.
- D. flexuosum*, 3. On wet, heathy commons.
20. *D. fragile*. At the N. east end of the park pool, and in Caeau 'r Ychen, near Beaumares. I cannot suppose this a variety of *D. flexuosum*. iii. iv.
- D. bryoides*. Sides of ditch-banks. iv. v.
- D. taxifolium*. Above Baron hill, near Henllys, and in hedges. Not common. iv.
23. *D. adiantoides*. In Llaneugrad park, and near Bodafon. Rather rare. iv.—vi.

341. TRICHOSTOMUM; Fringe-moss; *Eddi-fwsogl*.

1. *T. rigidulum*. Near Beaumares. iv.
- T. cirratum. polyphyllum*. Turn. *Musc. Hib.* On rocks and stone fences, common. iv.
- T. heterostichum*. v.
- T. lanuginosum*. ix. x.
5. *T. ericoides*. v. vi.
- T. canescens*. Mill dingle, near Beaumares. iii.
- T. fasciculare*. iii. iv.
- T. microcarpon*. On Holyhead mountain, &c. viii.
- T. obtusum*. viii.
- T. lineare*. Above the beach beyond the point, and between Friars bâch and Trecastell. iv. v.
11. *T. fontinalioides*. On rocks in rivers, and at the sides of lakes, varying from one inch to five in length. v.—viii.

342. TORTULA; Screw-moss; *Nydd-fwsogl*.

1. *T. rigida*. On old ditch-banks, and walls built with clay instead of lime. iv. v.

T. humilis. *Turn. Musc. Hib.* On a rock near Joan's coffin, Baron hill.

And a variety of it, much larger in all its parts, on rocks between Tyfry and Pentraeth.

T. apiculata. *Turn. Musc. Hib.* On the level earth just above the beach, by Tros yr afon, in Penmon parish.

T. mucronulata.

And a *variety*. Having attended a little to this plant, I find it is not an annual; and I am much inclined to think that *Tortula unguiculata* of Hudson, and some other writers, is this same plant in the first year in which it fructifies, producing fruit-stalks at the ends of the shoots: in the following year or years it grows branched, produces the fruit-stalks at the sides, and becomes *Tortula mucronulata*. iii. iv.

5. *T. unguiculata*; *Turn. Musc. Hib.* On the Caeau Mair side of the mill dingle, Beaumares. iii.—v.

T. fallax. On nearly the same place.

T. convoluta. On sandy pastures, between Maltraeth and Llangaffo. vi.

T. ruralis. iii.—v.

T. subulata. Sides of ditch-banks. iv. v.

10. *T. muralis*. iv. v.

T. tortuosa. Llaneugrad, Lligwy, &c. vii. viii.

12. *T. tenuis*. *Dill. t. 48. f. 49.* Near Lligwy, in 1803. This figure of Dillenius is erroneously quoted for *T. mucronulata*. iii. iv.

343. ORTHOTRICHUM; Bristle-moss; *Gwrych-fwsogl*.

1. *O. Striatum*. At the side of Llyncoron and near Pentraeth. iii. iv.

2. *O. affine*. Near Cadnant mills. vi. vii.

3. *O. crispum*. On trees common. iii. iv.
4. *O. anomalum*. In Penmon park, and near Pentraeth. iii. iv.

344. PTEROGONIUM ; Wing-moss ; *Adain-fwsogl*.

1. *P. gracile*. On rocks in the old park near Beaumares, &c.
iv.—vi.

345. NECKERA ; Neckera ; *Neccera*.

1. *N. crispa*. In Lligwy wood, and on rocks S. east side of Cae-rhos-Lligwy. iv.
2. *N. heteromalla*. Rare ; On trees in the orchard at Henllys, and by the fish-pond at Tyfry. iii. iv.
3. *N. curtispindula*. Rare ; On a stone-fence, in a direction from Red-hill mansion to the old park gate. iv. v.
4. *N. viticulosa*. On rocks in wet situations. iv.

346. HYPNUM ; Feather-moss ; *Pluaid-fwsogl*.

1. *H. subtile*. On rocks and stones in Llangoed, and on stiles between Friars and Lleiniog. iv.

H. sericeum. xi.—iii.

H. dendroides. At the side of the park-pool, near Beaumares.
iii. iv.

H. curvatum. On trees, not uncommon. iv.—vi.

5. *H. myosuroides*. On trees, common. iv.

H. complanatum. Mill dingle, Beaumares. iii. iv.

H. trichomanoides. Mill dingle. ii. iii.

H. denticulatum. Mill dingle. iii. iv.

H. Teesdalii. By a small water-fall in the mill dingle, Beaumares.
vi. vii.

10. *H. riparium*. In the mill dingle and Cadnant. vi.—ix.

H. ruscifolium. By the side of a rill, which runs under the Warren Bulkeley road, near Borthwen. iii.—ix.

H. *Swartzii*. In shady hedges of Llanfaes, Llangoed, and Penmon.

H. undulatum. Rare; On the N. west side of Holyhead mountain. iv.—viii.

H. *lucens*. Rare; On the ground at the upper end of the mill dingle. iv.—vii.

15. <i>H. splendens.</i>	}	Common.	}	iii. iv.
<i>H. proliferum.</i>				iii. iv.
<i>H. praelongum.</i>				xii.—iii.

And a variety, *abbreviatum*, *Turn. Musc. Hib.*

H. *Stokesii*. On the earth in old pastures. iv. v.

H. *alopecurum*. In the mill dingle, Beaumares, and near other water-mills. iii.—v.

20. *H. confertum*. On trees, near Tyfry, &c. iii.

H. *murale*. On damp walls of houses facing N. west, at the west end of Beaumares. iii. iv.

H. velutinum. On trees, &c. very common. iii.

H. *serpens*. On wet stones. iii. iv.

And a variety, (*Spinulosum* Hedw.) On the side of a bridge below Tregaian mansion, and by Pentraeth river. iii. iv.

H. atro-virens. On stones near Pentraeth river. iv. v.

25. *H. albicans*. In sandy pastures near Abermeny, and on the side of Bodafon mountain. iii. iv.

H. *lutescens*. In sandy pastures, N. west side of Redwharf. iii.
iv.

H. *purum*. xi.

H. illecebrum. Near Cefn côch, Llansadwrn; and the park at
Llaneuhrad.

H. *Schreberi*. Mill dingle, Caeau'r Ychen, and the old park near Beaumares. vii.

30. *H. cuspidatum*. iv.—vi.

H. piliferum. Near Trejorwerth.

H. rutabulum. iii.—v.

H. striatum. Mill dingle, Beaumares. iv.

H. stellatum. In turbaries in Llandegfan and llyn llwydiart.
iv. v.

35. *H. squarrosum*. ix.—iii.

H. loreum. On a large rock in Caeau'r Ychen, just above the mill dingle, Beaumares. iii. iv.

H. triquetrum. xi. & ii.

<i>H. scorpioides</i> .	} In turbaries ;	{ xi. & iii.
<i>H. aduncum</i> .		

40. *H. fluviatile*. Mill dingle. iv. v.

H. cupressiforme. On stone fences, &c. iv. v

H. dubium. I have not noted the spot.

H. commutatum. In wet ditches, by the sides of roads. v. vi.

H. filicinum. Llangoed swamp, mill dingle, &c. v.

H. polymorphum. Hedw. In ditches, &c. v. vi.

46. *H. molluscum*. On a rock in the mill dingle river, in fine perfection. v. vi.

347. FONTINALIS ; Water-moss ; *Dyfr-fwsogl*.

1. *F. antipyretica*. v. vi.

348. FUNARIA ; Cord-moss ; *Rheffyn-fwsogl*.

1. *F. hygrometrica*. iv. v.

349. BARTRAMIA ; Apple-headed-moss ; *Cryn-fwsogl*.

1. *B. pomiformis*. On rocks in Caeau'r Ychen, and sides of ditch-banks. iv. v.

2. *B. fontana*. Mill dingle, &c. It indicates the purest springs.
vi. vii.

3. *B. arcuata*. Very rare in this country; in the turbary north of Tyfry. ix.

350. MNIMUM; Spring-moss; *Mwsogl y ffynnonau*.

1. *M. androgynum*. At the bottom of steep rocks near Redwharf, S. west side of the Beaumares road. v. vi.
2. *M. palustre*. v.—vii.

351. BRYUM; Thread-moss; *Edau-fwsogl*.

1. *B. nutans*. On Aberffraw common, near the river; and on the flat between Newborough and Llanddwyn. vii. viii.
B. carneum. Mill dingle, Henlllys lane, &c. near Beaumares. iv.
B. alpinum. On Llanddona hills; and on a rock facing the north, by the Beaumares road side, near Redwharf, not ten feet high above full sea mark. v. vi.
B. cæspitium. iv. v.
5. *B. argenteum*. ix.—iii.
B. julaceum. On the roof of a house at Beaumares. ii. iii.
B. capillare. iii. iv.
B. annotinum. In turbaries and borders of lakes. v.—viii.
B. hornum. iii. iv.
10. *B. crudum*. In a turbary near Bodgylchad. vi.
B. bimum. In the turbary north of Tyfry. vi. vii.
B. turbinatum. l. c. v.—vii.
B. cuspidatum. On wet spots in the wood above Baron hill. iv. v.
B. punctatum. In the mill dingle. iii. iv.
15. *B. rostratum*. Mill dingle. iv.—vi.
B. roseum. Mill dingle, and above Baron hill. x.—xii.
17. *B. ligulatum*. In the wood above Baron hill. iv.

352. POLYTRICHUM; Hair-moss; *Briger-fwsogl*.

1. *P. commune*; Common Hair-moss; *Gwallt y ddaear, Eurwallt y forwyn*.
P. attenuatum. I have not noted the very spot.
P. piliferum. On Bodafon hill, and near Beaumares. iv. v.
P. juniperinum. } On Bodafon hill, and the common between
5. *P. strictum*. } Cadnant and Borth ferry. iv. v.
P. alpinum. On the common just above Cadnant, on the Llandysilio side. viii.
P. urnigerum. On the steep side of Caeau Mair, very near the mills, Beaumares; and on Bodafon mountain. viii.
P. subrotundum. Bodafon mountain. viii.
P. nanum. On the Point near Beaumares. iv.
P. aloides. Baron hill walks, north of the mansion, and on Bodafon mountain. v.
11. *P. undulatum*. *Bryum undulatum*. *Lin. Huds. &c. &c.* Shady woods, &c. Common. iv. v.

ORDO III. HEPATICÆ.—LLWYTH III. AFUAIDD.

353. IUNGERMANNIA; Star-tip; *Cynglennydd*.

1. <i>I. albicans</i> . <i>I. asplenioides</i> ; and a variety. <i>I. bicuspidata</i> . <i>I. bidentata</i> . 5. <i>I. ciliaris</i> . In Cae bricks.	<i>I. cochleariformis</i> . With <i>purpurea</i> . Fl. Scot. <i>I. complanata</i> . <i>I. dilatata</i> . Caeau'r Ychen. <i>I. epiphylla</i> . <i>Cynglennydd</i> <i>yr afon</i> . 10. <i>I. furcata</i> . <i>I. inflata</i> .

I. lanceolata.

I. macrorrhiza.

I. multifida. Turbary north of Tyfry.

15. *I. pinguis.* At Porthdafarch near Holyhead.

I. platyphylla.

I. reptans. Porth y felin, Holyhead.

I. scalaris. Hedge by the road from the old park to Borth.

I. sinuata.

20. *I. sphærocephala.* Llanddona hills.

I. tamariscifolia.

22. *I. undulata.*

All the above species I gathered in the mill dingle, except those which are otherwise noted.

354. TARGIONIA.

1. *T. hypophylla.* Very rare.

Near Tyfry, on a low stone fence, on the left hand of an old road to Pentraeth.

355. MARCHANTIA ; Livergreen ; *Afuad, Lllys yr afu.*

1. *M. conica ; Clust yr afsen.*

2. *M. Cruciata.*

3. *M. hemispherica ; Yscenlllys.*

4. *M. polymorpha. Gofserlllys ;* and several varieties.

356. RICCIA.

1. *R. fruticulosa.*

Near Tregaian ; and on aged oak, at the farther end of the old park.

2. *R. glauca.*

Near the sea ; on rocks barely covered with earth near Borthwen and Trefriw.

ORDO IV. ALGÆ.—LLWYTH IV. ADFYWADWY.

357. LICHEN ;* Liverwort ; A. LICHEN PULVERULEN-Cen.

* I am not insensible that several of these following genera, Lichen, Tremella, Fucus, Ulva, Conferva, &c. do already appear under different or new generic names ; but I do not think it worth while to separate a few, as much more in that way will appear when the world is favoured with the result of the labours of those men of science, and first-rate abilities, who have of late bestowed much time and application on these abstruse subjects.

TUS; Dusty Liverwort; *Llychgen*.

1. *L. albus*.

L. antiquitatis.

L. botryoides.

L. cinereus.

5. *L. flavus*.

L. incanus.

L. Iolithus.

B. LICHEN LEPROSUS; Leprous Liverwort; *Clafrogen, neu Cen y cer-rig*.

1. *L. ater*.

L. atro-albus.

L. aurantiacus.

L. calcareus.

5. *L. calcivorus*. *Flavus*. Hoff.

L. calvus.

L. canescens.

L. capitatus.

L. cechumena. Borrer.

10. *L. cerinus*.

L. cinereus. *E. Bot.*

L. cinereus. *Ach. & Hoffm.*

L. citrinus. *Ach. & Hoffm.*

L. coarctatus.

15. *L. cæruleo-nigricans*.

L. concentricus.

L. confluens.

L. corallinus.

L. crenulatus.

20. *L. Dicksoni*. *Cæsius Dicks*.

L. discoideus. *Ach. albescens*
Huds.

L. ericetorum.

L. escharoides.

L. exiguus. On an old gate
between Friars and Pen-
mon.

25. *L. fagineus*.

L. ferrugineus.

L. flavescens.

L. fulvus.

L. gelasinatus.

30. *L. geographicus*.

L. hæmatomma. *Holyhead*.

L. Hoffmanni. *Ach. rupicola*
Hoff.

L. hymenius.

L. hypnophila. *Turner's MS.*
A new species, on Lleiniog
castle.

35. *L. icmadophila*. On Holy-
head hill.

L. immersus.

L. inclusus.

L. lacteus.

L. leucophæus.

40. *L. luridus*.

- L. luteo-albus.* Holyhead.
L. marmoreus.
L. muralis.
L. muscorum.
 45. *L. niger.* Huds.
L. niger. Ach.
L. Oederi.
L. orostheus.
L. pallescens. Above Tan y
 fron, Penmon.
 50. *L. pallidus.*
L. parasemus.
L. parellus.
L. pericleus. On an aged
 Ash near Lleiniog castle.
L. pertusus.
 55. *L. pezizoides.* Dicks. *brun-*
neus, Ach.
L. pilularis. Bodowen park.
L. pinicola.
L. polycarpus.
L. polytropus.
 60. *L. porriginosus.*
L. querneus.
L. rimosus.
L. rivulosus. I confirm Dr.
 Smith's opinion, that
 this is the *fusco-ater*
 of Huds.
- L. rufus.* Dingle, S. W. of
 Llysduelas.
 65. *L. rupestris,* near Llyn llwy-
 diart.
L. rupicola. Hoff. Hoff-
 manni, Ach.
L. salicinus.
L. sanguinariis. On New-
 borough common.
L. saxifragus.
 70. *L. scruposus.* Abundantly on
 the same fence as Tar-
 gionia. q. v.
L. silaceus. Near ffordd-dêg.
L. simplex. Bodowen park.
L. smaragdulus. *Endocar-*
pon. Ach. Near Tre-
 jorwerth.
L. subfuscus.
 75. *L. sulphureus.*
L. tartareus.
L. tessulatus.
L. uliginosus.
L. ulmi.
 80. *L. umbrinus.*
L. varians.
L. ventosus. Holyhead.
L. vitellinus.
 84. *L. Westringii.* Near Borth-
 wen.

C. LICHEN IMBRICATUS;
Tiled Liverwort; *Cip
y coed*.

1. *L. affinis*. (*plumbeo* sc.)
L. aquilus. Ach. *fuscus*. Huds.
L. centrifugus. Huds. *con-*
spersus, Achar.
L. corrugatus.
5. *L. crassus*.
L. crispus.
L. cristatus.
L. cycloselis.
L. elegans. Ach.
10. *L. fascicularis*.
L. granulatus.
L. marginalis.
L. olivaceus.
L. omphalodes.
15. *L. parietinus*.
L. physodes.
L. plumbeus.
L. psora. Dicks. *cæsius* Achar.
and Hoffm. Enum. t.12,
f. 1.
L. pulverulentus, Achar, *stel-*
laris, var. Huds.
20. *L. saxatilis*.
L. sinuatus.
L. stellaris.
23. *L. tenax*.

D. LICHEN PYXIDATUS;
Cup Liverwort; *Ffi-
olgen*.

1. *L. alpicornis*.
L. cervicornis.
L. cocciferus.
L. cornucopioides.
5. *L. cornutus*.
L. deformis.
L. digitatus.
L. fibula.
L. filiformis.
10. *L. fimbriatus*.
L. gracilis.
L. pleolepis.
L. pyxidatus; *Clych y cerrig*,
Cwppanau y ddaear.
L. radiatus.
L. turbinatus.
16. *L. ventricosus*.

E. LICHEN FRUTICULOSUS;
Shrubby Liverwort;
Manwyddgen.

1. *L. fragilis*.
L. furcatus.
L. globiferus.
L. hispidus, *With. aculea-*
tus, Ach.
5. *L. papillaria*. Llaneilian.

L. paschalis.

L. rangiferinus;
and *var. sylvaticus.* Huds.

L. spinosus. Rare; Holyhead
mountain.

L. sterilis. Ach. *fragilis.* Lin.

L. subulatus.

11. *L. uncialis.*

F. LICHEN FILAMENTOSUS; Stringy Liverwort; Gweryd.

1. *L. bicolor.*

L. chalybeiformis.

L. flavicans. Eng. Bot. *vulpinus.* Huds. On maritime
rocks, not very rare.

L. hirtus.

5. *L. pubescens.* Eng. Bot. *scaber.* Huds.

G. LICHEN FOLIACEUS; Foliateous Liverwort; Callod, Callodr, Callawdyr.

1. *L. calicaris.*

L. caperatus.

L. ciliaris.

L. cochleatus.

5. *L. concolor.*

L. farinaceus.

L. fastigiatus.

L. fraxineus.

L. glaucus.

10. *L. glomuliferus.*

L. læte-virens, herbaceous.
Huds.

L. lævigatus. Rocks above
Llyn llwydiart.

L. nigrescens.

L. parasiticus.

15. *L. perlatus.*

L. prunastri.

L. pulmonarius; Clustiau y
derw, Lllys yr ysgyfaint.

L. saturninus.

L. scopulorum.

20. *L. scrobiculatus.* verrucosus.
Huds.

L. siliculosus.

L. tenellus.

23. *L. tremelloides.* With. lace
rus. Ach.

H. LICHEN UMBILICATUS; Umbilicated Liverwort; Bogeilgen.

1. *L. complicatus.*

L. Hedwigii, Ach. *trapeziformis,* Dicks.

L. miniatus.

4. *L. Weberi.*

I. LICHEN CORIACEUS;

Coriaceous Liver-
wort ; *Croeneidd-*
gen.

1. *L. caninus*, — *Maeseifuan*,
Clustiau'r ddaear.

L. fuliginosus.

L. horizontalis.

L. limbatus.

5. *L. polydactylus.*

L. resupinatus.

L. rufescens.

8. *L. sylvaticus.*

358. OPEGRAPHA ; Lichen
scriptus, *Lin. Huds.*
&c. Lettered Liver-
wort ; *Ysgrifgen.*

1. *O. astroidea.*

O. betulina.

O. calcarea.

O. cerasi.

5. *O. dendritica.*

O. denigrata.

O. diaphora.

O. epipasta.

O. epiphega.

10. *O. herpetica.*

O. macularis.

O. microscopica

O. notha.

O. Persoonii ; *L. simplex.* q.v.

15. *O. pulcaris* ; *Hysterium pu-*
licare.

O. pulverulenta.

O. rubella.

O. scripta.

O. serpentina.

20. *O. vulgata.*

359. TREMELLA ; *Hygryn-*
ydd.

1. *T. albida.* Mill dingle, &c.

T. arborea.

T. cinerea.

T. cruenta. On my garden
wall ; rare.

5. *T. difformis.*

T. globulus.

T. granulata. Claypits, Beau-
mares.

T. hemisphærica. Llangwyfan.

T. hypni. On *H. myosuroides.*
In the Old Park.

10. *T. mesenterica, juniperina.*
Huds.

T. meteorica ; Star-shot ;
Chwyd awyr, Chwy-
dredd y sér.

Trem. meteorica. Sinuosos-
gyrosa, alba, subtus mem-
brana coarctata. *Per-*
soon. Gmel. Lin. tom. ii.
p. 1446.

The various opinions which
have prevailed concerning

this vegetable notwithstanding, I, without hesitation, give it a place as a species of this genus, perfectly distinct from *TR. Nostoc*, with which it has long been confounded;*

I, consequently, cannot fall in with the idea, which has been admitted by some authors, of its being a substance of animal origin, either “the disgorge of birds,”† or “the remains of frozen frogs.”‡ The first English writer, as far as I find, who has noticed it, is Morton, in his *Natural History of Northamptonshire*, under the name *Star-shot*, or *Star-gelly*; and has defined it, “*Lichen terrestris gelatinosus, subflavus, crispatus.*” A part of his description and account of it is likewise as follows: “A sky-coloured, “tremulous, viscid or tenacious gelly, the largest “mass about the size of a “goose-egg; it sometimes “contains black specks, and “a tough skin, and long, “tenacious string-like bodies, “which are branched, and “distended through the whole “mass; being seethed in wa-

“ter, it does not dissolve.” These particulars accord precisely with my own observations, and experiment of boiling it. But I wonder, when he says, that on “being kept “for some time, it becomes “putrid, and smells like a “carcase in a putrid state.”

I have repeatedly collected quantities of it, which I have kept till they became, by very slow degrees, a perfectly horny substance, and never knew it acquire any smell besides its own natural one, which is a faint earthy scent. On laying a piece of it newly gathered on a red-hot heater, it emitted the smell exactly of a hot fresh-baked muffin or wheaten bread. It is wonderful to observe how speedily some pieces of it, which have been dried for years, and seemed as hard as horn, on being steeped in water, have recovered their former size and appearance, a property which no substance, that I am acquainted with, possesses in an equal degree with a tremella; a part of *this*, when laid on a

* *Gmel. Hist. Fuc.* 222. *Dill. Hist. Musc.* 53,

† *Morton's Nat. Hist. of Northamptonshire*, 353, &c.

‡ *Withering's Arrangement of Brit. Plants*, vol. iv. p. 88.

hot iron, gave the smell of a well-toasted crust of bread. These scents could not have proceeded from animal substances. I have not a doubt that the “black specks,” which Mr. Morton notices, and which I have frequently seen, are the fructification; they are of the size of black mustard-seed and solid; and their substance, on being cut, much resembles that of *Tuber solidum*.

I have, indeed, once I believe only, found it on the remains of a frog, but I have likewise found it on other animal substances, (the lob-worm for instance), but these have not occurred to me above two or three times, among the many scores, I may perhaps with truth say hundreds, of specimens which I, from time to time, have seen of this substance, which is commonly found in the winter months on wet pasture lands, moors, and commons. Why may not vegetables of this tribe be produced occasionally on decayed animal,

as well as decayed vegetable, substances? Then, as to a gull having been seen in her dying convulsions to disgorge this substance, it proves to me nothing more than that that voracious bird had made a full meal of the *TREMELLA meteorica*.*

Some of my countrymen (the physicians of Myddfai) have noticed its medical qualities some centuries before Mr. Morton applied it to his horses' heels; and I have known the good effects of the application of it to inflamed chilblains, by rubbing them therewith.

T. Nostoc.

T. Sabinae. On Junip. *Sabina* in Dinam garden, abundantly.

T. sarcoides.

T. utriculata. Cadnant dingle.

16. *T. verrucosa.* On the little common below the deer park, Penmon.

360. *FUCUS*; Wrack; *Gwylmon*, *Gwylg y môr*.

* Mr. Morton says, “chickens eat it,” and, that some smaller birds feed on the seeds of it, I am convinced, from having at times seen a quantity of it reduced into small fragments, which I cannot conceive to proceed from any other cause but the birds picking the seeds out of it.

1. *F. aculeatus*;
and *variety*.
F. alatus;
and *variety*.
F. amphibius. On the stalks
of *Atriplex portulacoides* plentifully; on
an island called Ynys
wellt, by Llandysilio.
F. articulatus.
5. *F. bifidus*.
F. Brodiaei. *Turn. Hist. Fuc.*
No. 72. Near Llandd-
wyn.
F. bulbosus. Holyhead.
F. canaliculatus.
F. capillaris. Very rare;
near Llangwyfan.
10. *F. ceranoides*; and *variety*.
Just below Bodowen
mill.
F. ciliatus.
With very numerous and
beautiful *varieties*.
F. clavellus.
F. coccineus.
F. confervoides;
and four *varieties*.
15. *F. coronopifolius*.
F. crispus;
and six *varieties*.
F. diffusus?
F. digitatus; Sea girdles and
hangers; *Mór Wiail*;
and *variety*.
F. edulis.
20. *F. esculentus. var. teres*.
F. filum; Sea-laces; *Mór*
garreiau.
F. flagelliformis.
F. fruticosus.
F. fruticosus; of *Wulfen*.
25. *F. hypoglossum*;
a *variety*.
F. kaliformis;
and *variety*.
F. laceratus. Near trefadog
and *variety*.
F. laciniatus.
F. ligulatus.
30. *F. loreus*; Sea thongs; *Ysno-*
den y môr.
F. lumbricalis;
and *variety*.
F. mammillosus.
F. membranifolius;
and *varieties*.
F. nodosus.
35. *F. opuntia*;
and *variety*.
F. ovalis. Near Trefriw;
rare.
F. palmatus; commonly, but
erroneously, called La-
ver; *Dylusg*, *Delysg*.

- F. pedunculatus.*
- F. phyllitis*; *Mór-dowys.*
40. *F. pinnatifidus*;
and three or four *varieties.*
- F. plicatus.*
- F. plumosus.*
- F. purpurascens.*
- F. pygmæus.*
45. *F. rotundus*;
and two *varieties.*
- F. rubens.*
- F. saccharinus*; Sea - belt;
Mór-wregys;
- F.* and two or three *varieties.*
- F. sanguineus.*
- F. sarniensis.* *Turn. Hist. Fuc.*
t. 44.
50. *F. serratus.*
- F. siliculosus.*
- F. siliquosus.*
- F. sinuosus*;
and a *variety.*
- F. subfuscus.*
55. *F. subtilis.* *Conf. fæniculacea.* *Huds. &c.* It certainly is not a *Conferva*; whether it be not an *Ulva* I do not so positively assert.
- F. tamariscifolius.* Very rare;
I found it several seasons below Llangwyfan.

F. tenuissimus.

F. teres; *esculentus.* *var. 2.*
Turn. Br. F.

59. *F. vesiculosus*; and the following, which are deemed varieties of it:

divaricatus;
inflatus;
spiralis;
linearis; &c.

361. *ULVA*; Laver; *Llafan*, *Yslafan.*

1. *U. bullosa.*
U. compressa.
U. crinita. *Roth.* Near *Trefadog.*
U. crispa.
5. *U. dichotoma.*
U. incrassata.
U. intestinalis.
U. fistulosa.
U. flavescens.
10. *U. furcellata.* Near *Llandysilio.*
U. fusca. *Huds.*
U. Lactuca;
and a *variety*,
lubrica. *Roth.*
U. latissima.
U. ligulata. *Lin. Trans. iii.*
54.

15. *U. linza*.*U. montana*.*U. pavonia*.*U. pisiformis*.*U. plumosa*.20. *U. pruniformis*.*U. purpurascens*.*U. rubens*.

U. ulvella. Albida ramosissima, ramis vagis, simplicibus elongatis, axillis obtusissimis.

A delicate and beautiful plant under the microscope; it is parasitic on the larger confervæ, and has on a transient view the appearance of a part of them in decay and bleached.

Beneath Tywyn y Capel, Holyhead. viii.

U. umbilicalis.

25. *U. vilis*. Huds. M. S. Dill. ix. 4.

362. CONFERVA; Hair-weed; *Llinwisg, Cyflafan,* *Llyfannawg.*

1. *C. æruginosa*.*C. amphibia*.

C. atra. In the spring which supplies Tower-hill, a-

bundantly; Bodgylchad;
&c.

C. aurea.5. *C. bipunctata*.*C. bullosa*. Huds.*C. byssoides*.

C. canalicularis; i. e.
amphibiæ varietas.

C. capillaris;
and *variety*.

10. *C. castanea*.*C. ciliata*.*C. coccinea*.*C. comoides*.*C. confervicola*.

15. *C. corallina*. South side of
the Point, plentifully.

C. crispata.*C. curta*.*C. Daviesii*.*C. decorticans*.20. *C. diaphana*.

C. dichotoma. Submarine,
Holyhead.

C. diffusa.

C. Dillwynii. Roth. Dillw.
t. 16.

C. distorta. This rare species I first observed in a deep ditch by the side of the road, called Sarn-

gôch, from Cwirt to Tal
y foel; afterwards on
Dinam demesne and
Malltraeth.

25. *C. Echinula*. This hitherto
unnoticed subject I ob-
served to cover a large
space of the surface of
one of the Llanfihangel
lakes.

C. elongata.

C. equisetifolia.

C. ericetorum.

C. flacca.

30. *C. flexuosa*.

C. flocculosa.

C. fluviatilis.

C. fontinalis.

C. fracta.

35. *C. frigida*.—*Dillwynii*. q.v.

C. fucicola.

C. fucoides.

C. furcata.

C. fusca.

40. *C. fusco-purpurea*.

C. gelatinosa.

C. genuflexa.

C. glomerata.

C. Hookeri.

45. *C. jugalis*.—*nitida*, in a dif-
ferent state.

C. lanosa.

C. late-virens.

C. limosa.

C. littoralis.

50. *C. lucens*.

C. muralis.

C. mutabilis.

C. myochrous.

C. nigrescens.

55. *C. nitida*.—*jugalis*, in a dif-
ferent state.

C. parasitica.

C. pectinalis.

C. pellucida.

C. pennata.

60. *C. phosphorea*.

C. polymorpha.

C. punctalis.

C. purpurascens.

C. perpurea.

65. *C. repens*.

C. rivularis.

C. rosea.

C. Rothii. On a rock just
above high water-mark,
where a tophus is formed
by the constant dripping
of fresh water; the spot
lies between Trosyma-
rian and Penmon park.

*C. rubiginosa.*70. *C. rubra.**C. rupestris.**C. scoparia.**C. sericea.**C. setacea.*75. *C. sordida.**C. stricta.**C. spiralis.**C. spongiosa.**C. tetragona.*80. *C. tomentosa.**C. tortuosa.**C. torulosa.**C. typhlodermis.**C. velutina.**C. verticillata.*86. *C. villosa.*363. BYSSUS; *Sirig.*1. *B. æruginosa.*2. *B. barbata.*3. *B. candida.*4. *B. flos aquæ.*5. *B. septica.*

The vegetables that once bore this name, being of late better understood, are arranged under different genera, viz. Lichen, Conferva, &c. It is indeed doubted whether the *genus* will be much longer continued.

ORDO V. FUNGI.—LLWYTH V. FFWNG, FFYNGODD. M.M.

364. ÆCIDIDIUM.

1. *Æ. fuscum.*2. *Æ. fragariæ.*3. *Æ. grossulariæ.*4. *Æ. salicis.*5. *Æ. tussilaginis.*365. AGARICUS; *Caws llyffaint, Bwyd y barcud, Bwyd ellyllon.*1. *A. acris. With. Bolt.**A. adnatus. Huds. Schæff.**A. æruginosus.**A. aggregatus.*5. *A. agrestis. With.**A. amethystinus.**A. aquosus. Bolt. cryptarum. With. var. 2.**A. araneosus.*

A. aurantius;
and rare beautiful varieties. x.

10. *A. aureus*. Elegant, at the root of an aged oak above Baron hill.

A. betulinus.

A. bulbosus.

A. bulbosus. With. Huds.

A. cacuminatus. W. Schæff.

15. *A. campanulatus*. W.

A. campestris;
and varieties W. 1. 2. 4.

A. candidus. Huds.

A. carneo-flavus. W.

A. castaneus. W.

20. *A. ceraceus*.

A. chocolatus. W.

A. cinereus. W. *fimmetarius*.
Huds.

A. cinnamomeus.

A. clavus. W. and a very tall variety, above Baron hill.

25. *A. clypeatus*.

A. clypeolarius. In gardens; Baron hill, Treffos, and Tyfry.

A. columbarius. Old pastures.

A. colus. Post-road by Holyhead, and Dinam. viii.

A. compressus;
and varieties.

30. *A. concinnus*. Bolt. & W.

A. confluens. E. F. 168. By the figure, I suppose this to be a species which I once found on the decaying stump of a fir above Baron hill; but my plants emitted a most pleasant aromatic fragrance, so as to scent a whole room in a few minutes.

A. congregatus.

A. connatus. W.

A. contiguus. In the shady walk from Baron hill lodge towards the mills. viii.

35. *A. coriaceus*. W.

A. coronatus. W.

A. corticalis.

A. croceus;
and varieties.

A. cuspidatus. W. & B. tener.

40. *A. cyaneus*. W.

A. cyathiformis. W.

A. cylindricus.

A. deliciosus;
and variety.

A. depressus. W.

45. *A. Dillenii*. I have for several successive years found the plant, to which I give this specific name, in abundance in an old pasture between Bodgylchad and Cefn côch. See *With.* p. 206, and *R. Syn.* p. 3. n. 13.
- A. dryophyllus*.—*orcales* *W.*
- A. elephantinus*.
- A. elixus*.
- A. equestris*. *W. Huds.*
50. *A. exaratus*. *W. campanulatus*; *var. Huds.*
- A. farinaceus*;
and a monstrous *variety*.
- A. fascicularis*.
- A. fibula*.
- A. fimetarius*.
55. *A. fimetarius*. *Huds. cinereus. W.*
- A. fimiputris*. *W.* perhaps *semiovatus*. *E. F.*
- A. flabelliformis*;
and some beautiful *varieties*.
- A. flaccidus*.
- A. flavidus*.
60. *A. floccosus*.
- A. fragrans*. This small,
plain plant emits a most pleasant ratifia scent.
- A. fuliginosus. H. striatus.*
- A. fulvus. With.*
- A. furfurosus.*
65. *A. fusco-flavus. W.*
- A. galericulatus.*
- A. geophyllus*; and *variety, purpureus. With.*
- A. Georgii.*
- A. giganteus.*
70. *A. glaucopus.*
- A. glutinosus. V. semiglobatus.*
- A. hinnulus. W.*
- A. horizontalis.*
- A. hypni. W.*
75. *A. jecorinus. W.*
- A. impuber.*
- A. infundibuliformis. W.*
- A. integer*;
and very numerous beautiful *varieties*.
- A. irregularis. W.*
80. *A. lacer. W.*
- A. lacrymabundus*;
and *variety*.
- A. lacrymalis. var. W.*
- A. lacticaulis. var. W.*
- A. lactifluus*;
and *variety*.

85. *A. lateralis*. Huds. a variety of *flabelliformis*.
A. latus.
A. leucocephalus. W.
A. Listeri;
 and several varieties.
A. livido-purpureus. W.
 perhaps a variety of *ame-thystinus*.
90. *A. lobatus*.
A. macer. W.
A. melleus. W.
A. micaceus. W.
A. minutulus. W.
95. *A. mollis*;
 and variety.
A. momentaneus.
A. mucosus. W.
A. muralis.
A. muricatus.
100. *A. muscarius*;
 and varieties.
A. nemoralis. W.
A. niveus.
A. nuceus. W.
A. nutans.
105. *A. obsoletus*. W.
A. opacus.
A. oricalcheus. W.
A. ovatus. W.
- A. parvus*. W.
110. *A. pectinatus*. Huds.
A. pileolarius.
piperatus. W. H. & Fl.
Scot. zonarius. E. F.
planus.
plicatilis.
115. *A. polygrammus*. *varius*. W.
 and very many varieties.
A. polyspermos.
A. pratensis. H. *coriaceus*.
 Fl. *Scot. orchades*. W.
dryophylli, var. E.F.
- A. procerus*.
A. proliferus.
120. *A. psittacinus*;
 and a number of beautiful varieties.
A. pumilus.
A. purpurascens. W.
A. purpureus. W. & B.
A. pyramidatus. W.
125. *A. quercinus*.
A. radicans. I have found singularly beautiful varieties of this species, silvery, golden, bronze, orange, &c. by the side of the walk which leads to the church from Tre-gayan garden.

- A. ramealis.* *W. & B.*
A. rimosus.
A. roseus.
 130. *A. rotula.* *Merulius collari-*
atus. W.
A. rubecundus. W.
A. ruber. W.
A. rubescens. W.
A. rubiginosus. W.
 135. *A. sanguineus.*
A. scariosus. W.
A. semiglobatus;
 and most numerous equally
 noxious *varieties.* See
 Suppl. t. 407.
A. semiovatus.
A. sordido-flavus. W. I
 think it distinct from
Elephantinus, which it
 much resembles; not
 only as the gills are
 more numerous and de-
 licate, but as this never
 changes into black in
 decay, which *elephan-*
tinus always does. viii.
 —x. Above Baron-
 hill.
 140. *A. sordidus.*
A. splendens. W. I sup-
 pose this a variety of
radicatus. See above.
A. squamula.
A. stercorarius. W.
A. stipitis.
 145. *A. striatus.*
A. subpurpurascens. W.
A. sulcatus. W.
A. sulphureus. This pretty,
 entirely yellow species
 I found in Friar's wood:
 It emitted the most hor-
 ribly fetid carrion smell
 of any substance I ever
 saw!
A. tener;
 and *variety.*
 150. *A. tentaculum.*
A. terreus.
A. tigrinus.
A. tomentosus. A new spe-
 cies, says Mr. Sowerby.
A. torminosus;
 smooth *variety.*
 155. *A. tortilis. W. & B.*
A. turfusus.
A. velutipes.
A. verrucosus. Huds.
 a variety of *muscarius.*
A. violaceus;
 and some beautiful varie-
 ties, one of which has
 the smell of *Phallus im-*

pudicus, but not so strong.

160. *A. viridarius*. *W.*

A. viridis. *Huds.*

A. virgineus; and its many varieties : *eburneus*. *With.*

A. virosus. *E. F. Suppl. 407.*

This new name is added by Mr. Sowerby to that deleterious species, which occurs above under the name *semiglobatus*, with hope that it may operate as a caution against the use of it in food.

A. volvaceus;
and variety.

165. *A. vulpinus*.

A. ulmarius.

A. umbratus. *W.*

A. unicolor. *W.*

A. xerampelinus.

A. xylophilus.

171. *A. zonarius*.

366. AURICULARIA.

1. *A. cinerea*.

A. corrugata.

A. corticalis.

A. ferruginea.

5. *A. papyrina*. On old stumps

of gorse in hedges in Llangwillog.

A. phosphorea. Conferva of Mr. Dillwyn.

A. reflexa.

8. *A. tabacina*. Was found plentifully on that part of an old dial-post of oak which had been concealed in the church-yard wall in the parish of Llangoed.

367. BOLETUS ; Porous Toad-stool ; *Madar-chen*.

1. *B. albus*.

B. angustatus.

B. bovinus.

B. communis, sanguineus. *W.*

5. *B. flavus*. *W.*

B. hybridus.

B. igniarius.

B. imbricatus. On the outside of Lord Uxbridge's park-wall, near two feet in diameter. viii.

B. imuber.

10. *B. lacrymans*. An elegant variety on the wall in Llangadwaladr church.

B. luteus.

B. marginatus. A new and elegant species, which I discovered in the wood above Baron hill.

B. medulla panis.

B. olivaceus. *W.*

15. *B. perennis.* *H. & W.*

B. rubeolarius.

B. squamosus.

B. suberosus.

B. subsquamosus. *W.* Rare, elegant, at Baron hill.

20. *B. subtomentosus.* *W.*

B. sulphureus. At Baron hill.

B. velutinus. On aged ash, at Baron hill.

B. versicolor.

24. *B. ulmarius.* In the Old Park.

368. CLATHRUS.

1. *C. denudatus.*

C. flavus. *Huds.*

C. nudus. *Llysdulas.*

C. nutans.

5. *C. turbinatus.* Baron hill.

369. CLAVARIA.

1. *C. coralloides.* And a white variety on Malltraeth.

C. cylindrica.

C. elegans. *W.* I do not think it distinct from *coralloides*.

C. fabæ. *E. F.* 404, where it is misnamed *rugosa*.

5. *C. fastigiata.*

C. herculanea. *W.* var. 5. *Vail. Bot. Par. t. viii. f. 2.* is a good representation of my plant.

C. muscoides.

C. ophioglossoides.

C. pistillaris.

10. *C. rugosa.* *E. F.* 235.

11. *C. vermiculata.*

370. FARINARIA.

1. *F. poæ.* Found in the panicle of *Poa fluitans*.

371. HELVELLA.

1. *H. esculenta.* In hedges in Penmon and Llangoed. iv.

H. fuliginosa.

H. gelatinosa.

H. membranacea.

5. *H. Mitra.*

6. *H. spatulata.* Among decaying leaves of fir near the bath at Tregayan.

372. *HYDNUM*; *Caws llyff-
aint draenog*.1. *H. auriscalpum*.

On Dinam demesne; observed by the Rev. Richard Prichard, on decayed cones of *pinus sylvestris*. Here I observed it vary in a manner hitherto, I believe, unnoticed; the pileus was perfectly conical, with the apex elongated, and the stem placed in the centre. If I had not found some of the common form growing out of one common base with these, I had certainly thought these a distinct species.

2. *H. Daviesii*.

To prevent mistakes, it is necessary I should observe that this acquired, in drying, the color of which Mr. Sowerby has represented it; it is naturally of a pure semitransparent white. I found it in abundance on the decaying stump of an apple-tree in the garden at Llysduelas.

3. *H. repandum*. Mill dingle.

Every one of this genus is very rare with us.

HYSTERIUM. See *OPEGRA-
PHA*.

373. *LYCOPERDON*; Puff-
ball; *Coden euraid*,
Coden eurych, *Coden
hyred*, *Cwd y mwg*,
Coden euraid.1. *L. Bovista*.

L. epidendrum. On a gate post at Dinam.

L. fragile. On fallen leaves of fir at Llysduelas.

L. pedunculatum.

5. *L. Proteus*.

And all the *varieties*.

L. recolligens.

In old pastures on Dinam demesne, and on the skirts of Holyhead mountain.

7. *L. stellatum*.

On Treffos demesne. For this I am obliged to Mrs. Williams.

374. *MERULIUS*.1. *M. androsaceus*.

M. buccinalis.

M. cantharellus.

M. collariatus.

5. *M. fætidus*.

M. fuscus. *W*.

7. *M. squamula*.375. *MUCOR*; Mould;
Llwydni.

1. *M. botrytis*.*M. cæspitosus*. *W*.*M. chrysospermus*.*M. crustaceus*. var. *W*.5. *M. Erysiphe*. *Lin. W. I*found it abundantly infesting *Lithospermum arvense*, near Baron hill.*M. furfuraceus*. *Lin. Trichia. With.**M. glaucus*.*M. leprosus*. *Huds. and With.**M. miniatus*, *Scop.* On cheese.10. *M. Mucedo*.*M. roseus*. On tuber solidum, near Baron hill.12. *M. urceolatus*.

376. NIDULARIA.

1. *N. campanulata*.

Observed by Mr. Prichard in his garden at Dinam.

2. *N. striata*.

In the same place.

377. PEZIZA.

1. *P. aurea*.*P. auricula*. *W*.*P. cinerea*.*P. coccinea*.5. *P. cochleata*.*P. cornucopioides*. Rare ; Old Park wood.*P. cupularis*. *W*.*P. epidendra* ; and variety.*P. fulva*. *Huds. W*.10. *P. nivea*.*P. ochroleuca*.*P. polymorpha*. *W*.*P. radiculata*.*P. scutellata*.15. *P. stercoraria*. *Eng. Fung.**P. stercoraria?* *Ascobolus, &c. Persoon, &c.**P. stipitata*. Rare ; in a shady walk, Llysdules.*P. tuberosa*.

In Caeau Mair, plentifully. iv. 1806.

19. *P. vesiculosa*. On a cucumber-bed at Dinam.378. PHALLUS ; Morel ; *Gingroen, Cingroen.*1. *PH. esculentus*. *V. Helvella*.2. *PH. fætidus*.

379. RETICULARIA.

1. *R. alba*.2. *R. septica*.

380. RHIZOMORPHA.

1. *R. patens*.

I found it in a fine state between the bark and trunk of a decaying ash, at Tre-gayan.

381. SPHÆRIA.

1. *S. acuta*.

S. arundinacea.

S. betulina.

S. bifrons.

5. *S. bombardica*.

S. brassicæ.

S. coccinea. *New species*, Mr. Sowerby.

S. communis.

S. concava.

10. *S. decomponens*.

S. decorticans.

S. depressa.

S. fragiformis.

S. fraxinea. Rare; abundantly on a dead standing ash near Llangoed mill.

15. *S. fuliginosa*.

S. granulosa.

S. gregaria. *Spiloma tumidulum*. *Eng. Bot.*

S. hederæ.

S. hypoxylon.

20. *S. irregularis*.

S. lauri.

S. maxima.

In Lord Uxbridge's park, on a rudely formed seat.

S. militaris.

S. mori.

25. *S. nitida*.

S. papillosa.

S. perforans.

S. pertusa. *New species*, Mr. Sowerby.

S. pteridis.

30. *S. punctata*,

S. sanguinea.

S. spiculifera.

S. sphincterica.

S. subconfluens.

35. *S. sulcata*.

S. tentaculata.

S. tremelloides.

S. tuberculosa.

39. *S. ulmaria*.

TRICHIA, see CLATHRUS.

382. TUBER; Truffle; *Clor*

y môch, Ffwng y môch. M. M.

1. *T. cibarium*; Truffle. *Clor,*
&c.

Formerly in considerable
plenty in the deer park
at Penmon.

2. *T. radicum.* *W.*

3. *T. solidum.*

In the plantation between
Baron hill and Red hill.

383. UREDO; Blight; *Llogsfallder, Mallder.*

1. *U. aurea.*

U. cerastii.

U. frumenti.

U. longissima.

5. *U. oxyacanthæ.*

U. rosæ.

7. *U. salicis.*

384. XYLOMA; *Brech ddu.*

1. *X. acerinum.*

385. XYLOSTROMA; *Bloneg y derw.*

1. *X. giganteum*; Oak-leather;
Bloneg y derw. Buddle,
p. 49. *Brit. Museum.*
Tode, Fung. Mecklenb.
p. 36, t. vi. f. 51. Coed
cadw, on aged oak.

APPENDIX.

The British Generic Names of those Phænogamous Plants in Flora Britannica, which are not of spontaneous Growth in Anglesey.

1. ACORUS ; Sweet Flag ; *Gellhesgen perarogl.*
 ACTÆA ; Herb Christopher ; *Llys Cristoffis.*
 ADONIS ; Pheasant's-eye ; *Llygad y goediar.*
 ÆGOPODIUM ; Gout-weed ; *Llys y gymmalwst.*
5. ALTHÆA ; Marsh Mallow ; *Malw yr hel.*
 ALYSSUM ; Gold of Pleasure ; *Cyddlin.*
 AMARANTHUS ; Amaranth ; *Blodau ammor.*
 ANCHUSA ; Alkanet ; *Llys y gwrid.*
 ANDROMEDA ; Andromeda, or Wild Rosemary ;
Rhosmari gwyllt.
10. ANTHERICUM ; Spiderwort ; *Brwynddail y mynydd.*
 ARBUTUS ; Strawberry-tree ; *Mefusbren.*
 ARISTOLOCHIA ; Birthwort ; *Esgorllys, Henllydan.*
 ASARUM ; Asarabacca ; *Gwrthlys, Alannon, Llys y cyfog.*
 ASPERUGO ; Madwort ; *Cyngafan mwyaf.*
15. ATHAMANTA ; Stone Parsley ; *Creigberllys.*
 ASTRAGALUS ; Milk-vetch, Wild Liquorice ; *Llaethwyg, Geuperwraidd.*
 ATROPA ; Deadly Nightshade ; *Codwarth.*
 AZALEA ; Azalea ; *Eilgor-ros.*
 BERBERIS ; Barberry ; *Draenen ysbinus, Pren melyn.*
20. BRYONIA ; Bryony ; *Greol, Greuolen.*

- BUFFONIA ; Buffonia ; *Bwffonia*.
 BUPLEURUM ; Thorow-wax ; *Paladr trwyddo*.
 BUXUS ; Box-tree ; *Ysbeiniwydd, Boccys*.
 CERATOPHYLLUM ; Hornwort ; *Gwygyrnddail*.
 25. CHERLERIA ; Cyphel ; *Eilun briwieg*.
 CHLORA ; Yellow-wort ; *Canrhi felen*.
 CICUTA ; Cowbane ; *Cegyr mawr*.
 CLEMATIS ; Traveller's Joy ; *Cydd y coed, Dringie-
dydd*.
 COLCHICUM ; Meadow Saffron ; *Saffrwm y gweunydd*.
 30. CONVALLARIA ; Convally ; *Clych Enid*.
 CORIANDRUM ; Coriander ; *Brwysgedlys*.
 CORRIGIOLA ; Strapwort ; *Corglymmig*.
 CUSCUTA ; Dodder ; *Llinckwm, Llindag*.
 CYCLAMEN ; Sowbread ; *Llys y ddidol, Bara 'r hwech,
Egel*.
 35. CYPERUS ; Galingale ; *Ysnoden Fair*.
 CYPRIPIEDUM ; Ladies' slipper ; *Esgid Fair*.
 DELPHINIUM ; Larkspur ; *Yspardyn y marchog*.
 DENTARIA ; Coralwort ; *Deintlys*.
 DORONICUM ; Leopard's bane ; *Lleopard-dag*.
 40. DRYAS ; Mountain Avens ; *Derig*.
 ECHINOPHORA ; Prickly Parsnep ; *Moronyn pigog*.
 ELATINE ; Waterwort ; *Gwybybyr*.
 ELYMUS ; Lyme-grass ; *Amdo-wellt*.
 EMPETRUM ; Crow, or Crake-berry ; *Creiglys*.
 45. EPIMEDIUM ; Barrenwort ; *Anhiliawg*.
 ERIOCAULON ; Pipewort ; *Pibenawg*.
 EXACUM ; Gentianella ; *Canrhi felen eiddil*.
 FRANKENIA ; Sea Heath ; *Grygeilun*.
 FRITILLARIA ; Fritillary ; *Britheg*.
 50. GALEOBDOLO ; Weasel-snout ; *Eurddanadlen*.

HERNIARIA; Rupturewort; *Llys y fors.*

HESPERIS; Dame's violet; *Disawr.*

HIPPOCREPIS; Horse-shoe vetch; *Pedol y march.*

HIPPOPHAE; Sea Buckthorn; *Myr-rhafnwydd.*

55. HOLOSTEUM; Umbelliferous Chickweed; *Gwlyddyn llydanfrig.*

HYDROCHARIS; Frogbit; *Alaw lleiaf.*

HYOSERIS; Swine's Succory; *Gwylaeth y môch.*

ILLECEBRUM; Mountain Knotgrass; *Clymmogyn troellawg.*

IMPATIENS; Balsam; *Ffromlys.*

60. IMPERATORIA; Masterwort; *Poethwraidd.*

ISATIS; Woad; *Gweddlys, Glaslys.*

ISOETES; Quillwort; *Gwair merllyn.*

LACTUCA; Lettuce; *Gwylaeth.*

LAGURUS; Hare's-tail grass; *Cwt ysgyfarnog.*

65. LATHRÆA; Toothwort; *Deintlys cenog.*

LEUCOJUM; Snowflake; *Eiryaidd.*

LIGUSTICUM; Lovage; *Llefach.*

LIMOSELLA; Mudwort; *Lleidlys.*

LINNÆA; Linnea; *Linnea.*

70. MALAXIS; Marsh Twayblade; *Gefel-lys y gors.*

MELITTIS; Bastard Balm; *Gwenynog.*

MEUM; Spignel, Meu, Bald Money; *Ffenigl Helen lueddawg.*

MONOTROPA; Bird's-nest; *Cyd-dwef.*

MYOSURUS; Mouse-tail; *Cynffon llygodan.*

75. ONOPORDUM; Cotton Thistle; *Ysgallen gottymog.*

PANICUM; Panic-grass; *Cibawg.*

PASTINACA; Parsnep; *Moronyn.*

PEUCEDANUM; Sulphurwort; *Pyglys.*

PELLANDRIUM; Horsebane; *Cegiden y dwfr.*

80. PHYTEUMA ; Rampion ; *Cyrnogyn*.
 PISUM ; Pea ; *Pysen*.
 POLEMONIUM ; Greek Valerian, Jacob's Ladder,
Llawethan.
 POLYCARPON ; All-seed ; *Gorhilig*.
 PRENANTHES ; Ivy-leaved Lettuce ; *Gwylaeth y*
fagwyr.
85. RHODIOLA ; Rose-root ; *Pren y ddanoedd*.
 RUSCUS ; Butcher's Broom ; *Celynén Mair*.
 SANGUISORBA ; Great Burnet ; *Llysuaŵg, Llysyrllys*.
 SELINUM ; Milk Parsley ; *Llaeth-berlllys*.
 SESLERIA ; Moor-grass ; *Corswellt rhuddlas*.
90. SIBBALDIA ; Sibbaldia ; *Pumbys yr Alban*.
 SIBTHORPIA ; Cornish Moneywort ; *Ceinioglys Cerniw*.
 SISON ; Honewort ; *Githran*.
 STAPHYLEA ; Bladder-nut ; *Dagrau Addaf*.
 STEPA ; Feather-grass ; *Plueidd-wellt*.
95. STRATIOTES ; Water Aloe, Water Soldier ; *Alaw*
diosgo.
 SWERTIA ; Felwort ; *Crwynllys y morfa*.
 SYMPHYTUM ; Comfrey ; *Cyfardref, Llys y cwlwm*.
 TAMARIX ; Tamarisk ; *Grug-bren*.
 THESIUM ; Bastard Toad-flax ; *Geulin y jorwyn*.
100. TILLÆA ; Tillæa ; *Anwywig*.
 TOFIELDIA ; Tofieldia, or Scottish Asphodel ; *Toffieldia*.
 TORDYLIUM ; Hartwort ; *Carwllys*.
 TRIENTALIS ; Winter-green ; *Gwerddig*.
 TROLLIUS ; Globe-flower ; *Cronell*.
105. TULIPA ; Tulip ; *Tiwlip*.
 VELLA ; Cress-rocket ; *Berygryn*.
107. XANTHIUM ; Lesser Burdock ; *Cedowrach leiaf*.

INDEX I.

*The LATIN Names of the Plants of ANGLESEY. See the
APPENDIX, p. 133.*

	Page		Page
Acer	38	Arum	90
Achillea	81	Arundo	12
Adoxa	39	Asparagus	33
Æcidium	122	Asperula	15
Æthusa	29	Aspidium	98
Agaricus	122—127	Asplenium	98
Agrimonia	45	Aster	79
Agrostemma	43	Atriplex	96
Agrostis	8	Auricularia	127
Aira	9	Avena	12
Ajuga	56		
Alchemilla	17	Ballota	58
Alisma	36	Bartramia	107
Allium	33	Bartsia	59
Alopecurus	8	Bellis	80
Anagallis	21	Beta	26
Andræa	101	Betonica	58
Anemone	54	Betula	89
Anethum	30	Bidens	76
Angelica	28	Blechnum	99
Anthemis	80	Boletus	127
Anthoxanthum	4	Borago	20
Anthyllis	69	Brassica	65
Antirrhinum	60	Briza	10
Apium	30	Bromus	11
Aquilegia	54	Bryum	108
Arabis	64	Bunias	63
Arctium	75	Bunium	27
Arenaria	42	Butomus	40
Artemisia	77	Byssus	122

Callitriche	2	Crithmum	28
Caltha	56	Crocus	5
Campanula	22	Cucubalus	41
Cardamine	63	Cyathea	99
Carduus	75	Cynoglossum	20
Carex	84—88	Cynosurus	11
Carlina	76		
Carpinus	90	Dactylis	10
Carum	30	Daphne	38
Caucalis	27	Datura	23
Centaurea	81	Daucus	27
Centunculus	17	Dianthus	41
Cerastium	43	Dicranum	102
Chærophyllum	29	Digitalis	61
Chara	1	Dipsacus	14
Cheiranthus	64	Draba	62
Chelidonium	52	Drosera	32
Chenopodium	25		
Chironia	23	Echium	20
Chrysanthemum	80	Encalypta	101
Chrysosplenium	40	Epilobium	37
Cichorium	75	Equisetum	96
Cineraria	79	Erica	37
Circæa	3	Erigeron	78
Cistus	53	Eriophorum	7
Clathrus	128	Erodium	65
Clavaria	128	Ervum	70
Clinopodium	58	Eryngium	26
Cochlearia	62	Erysimum	64
Comarum	52	Euonymus	24
Conferva	120—122	Eupatorium	76
Conium	28	Euphorbia	45
Convolvulus	21	Euphrasia	60
Conyza	78		
Cornus	17	Fagus	90
Coronopus	63	Farinaria	128
Corylus	90	Festuca	11
Cotyledon	43	Fontinalis	107
Crambe	63	Fragaria	51
Crepis	75	Fraxinus	2

Fucus	117—119	Ilex	17
Fumaria	67	Inula	79
Funaria	107	Iris	5
Galanthus	32	Juncus	33
Galeopsis	58	Jungermannia	109
Galium	15	Juniperus	95
Genista	68		
Gentiana	26	Knappia	9
Geranium	66		
Geum	51	Lamium	57
Glaucium	52	Lapsana	75
Glaux	25	Lathyrus	69
Glechoma	57	Lavatera	67
Gnaphalium	77	Lemna	83
Grimmia	101	Leontodon	74
Gymnostomum	100	Leonurus	58
		Lepidium	62
Hedera	25	Lichen	110—115
Hedypnois	74	Ligustrum	2
Hedysarum	70	Linum	31
Helleborus	54	Lithospermum	19
Helvella	128	Littorella	89
Heracleum	28	Lobelia	22
Hieracium	74	Lolium	13
Hippuris	1	Lonicera	24
Holcus	9	Lotus	71
Hordeum	13	Lychnis	43
Hottonia	21	Lycoperdon	129
Humulus	94	Lycopodium	97
Hydnum	129	Lycopsis	20
Hydrocotyle	27	Lycopus	4
Hymenophyllum	99	Lysimachia	21
Hyoscyamus	23	Lythrum	45
Hypericum	72		
Hypnum	105	Malva	67
Hypochæris	75	Marchantia	110
Hysterium	129	Marrubium	58
		Matricaria	80
Iasione	22	Medicago	72
Iberis	63	Melampyrum	60

Melica	9	Parnassia	31
Mentha	57	Pedicularis	60
Menyanthes	21	Peplis	35
Mercurialis	95	Peziza	130
Merulius	129	Phalaris	7
Mespilus	48	Phallus	130
Milium	8	Phascum	100
Mnium	108	Phleum	8
Montia	14	Picris	74
Mucor	129	Pilularia	99
Mycosotis	19	Pimpinella	30
Myrica	94	Pinguicula	4
Myriophyllum	89	Pinus	90
Narcissus	32	Plantago	15
Nardus	7	Poa	10
Narthesium	33	Polygala	68
Neckera	105	Polygonum	38
Nepeta	56	Polypodium	97
Nidularia	130	Polytrichum	109
Nymphæa	53	Populus	94
Œnanthe	29	Potamogeton	17
Ononis	69	Potentilla	51
Opegrapha	115	Poterium	90
Ophioglossum	97	Primula	20
Ophrys	82	Prunella	59
Orchis	81	Prunus	47
Origanum	58	Pteris	99
Ornithogalum	33	Pterogonium	105
Ornithopus	70	Pulmonaria	20
Orobanche	61	Pyrethrum	80
Orobus	69	Pyrola	40
Orthotrichum	104	Pyrus	48
Osmunda	97	Quercus	90
Oxalis	43	Radiola	19
Papaver	52	Ranunculus	54
Parietaria	17	Raphanus	65
Paris	39	Reseda	45
		Reticularia	130

Rhamnus	24	Silene	41
Rhinanthus	60	Sinapis	65
Rhizomorpha	131	Sisymbrium	64
Ribes	24	Sium	28
Riccia	110	Smyrnum	29
Rosa	49	Solanum	23
Rotbollia	13	Solidago	79
Rubia	15	Sonchus	74
Rubus	50	Sparganium	84
Rumex	35	Spartium	68
Ruppia	18	Spergula	44
Sagina	18	Sphæria	131
Sagittaria	90	Sphagnum	100
Salicornia	1	Spiræa	49
Salix	90	Splachnum	100
Salsola	26	Stachys	58
Salvia	4	Statice	31
Sambucus	31	Stellaria	42
Samolus	24	Subularia	61
Sanicula	27	Tamus	94
Santolina	76	Tanacetum	76
Saponaria	41	Targionia	110
Satyrium	82	Taxus	95
Saxifraga	41	Tetraphis	101
Scabiosa	14	Teucrium	56
Scandix	29	Thalictrum	54
Schoenus	6	Thlaspi	62
Scilla	33	Thymus	59
Scirpus	6	Tilia	53
Scleranthus	41	Tormentilla	51
Scolopendrium	99	Tortula	103
Scrophularia	61	Tragopogon	73
Scutellaria	59	Tremella	115—117
Sedum	43	Trichostomum	103
Sempervivum	47	Trichia v Clathrus	128
Senecio	78	Trifolium	70
Serapias	83	Triglochin	35
Serratula	75	Triticum	13
Sherardia	15	Tuber	131

Turritis	65	Verbena	56
Tussilago	78	Veronica	3
Typha	84	Viburnum	30
Ulex	69	Vicia	70
Ulmus	26	Vinca	25
Ulva	119	Viola	22
Uredo	132	Viscum	93
Urtica	89	Xyloma	132
Utricularia	4	Xylostroma	132
Vaccinium	37	Zannichellia	83
Valeriana	5	Zostera	2
Verbascum	22		

INDEX II.

*The ENGLISH Names of the Plants which are noted in
the preceding Pages.*

	Page		Page
Abele	94	Bartsia	59
Adder's tongue	97	Basil	58
Agrimony	45	Bastard-balm	135—71
Alder	89	Barley	13
Alehoof	57	Barrenwort	134—45
Alexanders	29	Bear's foot	56
Alkanet	133—8	Bedstraw	15
bastard	19	Beet	26
Allseed	19—136—83	Beach-tree	90
Amaranth	133—7	Bell-flower	22
Andrea	101	Rampion	22
Andromeda	133—9	Betony	58
Angelica	28	Paul's	3
Apple	48	Water	61
Archangel	57	Bilberry	67
Arrow-grass	35	Bindweed	21—39
Arrow-head	90	Birch	89
Asarabacca	133—13	Bird's nest	135—73
Ash-tree	2	Bird's foot	70
Mountain	48	Bird's foot Trefoil	71
Aspen	95	Birthwort	133—12
Asphodel	33	Bistort	39
Scottish	136—101	Black-thorn	48
Avens	51	Bladder-nut	136—93
Mountain	134—40	wort	4
Awlwort	61	Blight	132
Azalea	133—18	Blea-berry	37
Bald-money	135—72	Blinks	14
Balsam	135—59	Blue-bottle	81
Barberry	133—19	Borage	20
		Box	134—23

Brakes	99	Cat's tail	84
Bramble	50	Celandine	52, 55
Brooklime	3	Celery	30
Brookweed	24	Centaury	23
Broom	68	Chamomile	80
Broom-rape	61	Chaffweed	17
Bryony	133—20	Charlock	65
Buckbean	21	Cheese-rennet	15
Buckthorn	24	Cherry	48
Sea	135—54	Chervil	29
Buckwheat	39	Chesnut	90
Buffonia	134—21	Chickweed	3, 14, 41, 43
Bugle	56	umbelliferous	135—55
Bugloss	20	Cinquefoil	51
viper's	20	Clary	4
Bullace	48	Claver	72
Burdock	75	Cleavers	15
lesser	136—107	Clotbur	75
Bur-marigold	76	Clover	70
Burnet	90	Cockle	43
great	136—87	Coleseed	65
Burnet Saxifrage	30	Colt's foot	78
Bur-reed	84	Columbine	54
Butcher's broom	136—86	Comfrey	136—97
Butterbur	78	Convally	134—30
Buttercups	55	Coralwort	134—38
Butterwort	4	Coriander	134—31
Cabbage	65	Cornel-tree	7
Calamint	59	Corn-salad	5
Cammock	69	Cottonweed	76
Campion	42, 43	Coughwort	78
Candytuft	63	Cowbane	134—27
Caraway	30	Cowslip	20
Carex	84, &c.	Cow-wheat	60
Carline-thistle	76	Crab-tree	48
Carrot	27	Crake-berry	134—44
Catchfly	41	Cranberry	37
Cat-mint	56	Crane's bill	66
Cat's ear	75	Cress	63, 64
		Rocket	136—106

Cress, Swine's	63	Feverfew	80
wart	63	Figwort	61
water	64	Fir	91
Crowberry	134—44	Flax	31
Crowfoot	55	Fleabane	78, 79
Cuckow-pint	90	Fleawort	79
Cudweed	77	Flixweed	64
Cullion	81	Flower-de-luce	5
Currant	24	Fluellin	60
Cyphel	134—25	Foxglove	61
		Fritillary	134—49
Daffodil	32	Frogbit	135—56
Daisy	80	Fumitory	67
Dame's violet	135—52	Furze	69
Dandelion	74		
Danewort	31	Gale	94
Dewberry	51	Galingale	134—35
Devil's bit	14	Garlick	33
Dill	30	Gentian	26
Dock	35	Gentianella	134—47
Dodder	134—33	Germander	56
Dropwort	49	wild	3
water	29	Gill	57
Duckweed	83	Gillyflower	31
Dutch myrtle	94	Gladiole	40
Dyer's weed	45	Gladwyn	5
		Glasswort	1
Earth-nut	27	Globe-flower	136—104
Elder	30, 31	Goat's beard	73
Elecampane	79	Gold of pleasure	133—6
Elm	26	Golden rod	79
Eryngo	26	Goldilocks	55
Eyebright	60	Goose-berry	24
		Goose-corn	34
Featherfoil	21	Goose-foot	25
Felwort	136—96	Goose-grass	15
Fennel	30	Goose-tongue	81
Fern	98, 99	Gorse	69
Cup	99	Goutweed	133—4
filmyleaved	99	Grass, Arrow	35
Shield	98	Grass Barley	13

Grass Bent	8	Hairweed	120
Brome	11	Hare-bell	33
Canary	7	Hart's tongue	99
Cat's tail	8	Hartwort	136—102
Cock's foot	10	Haver	12
Cotton	7	Hawk's beard	75
Couch	13	Hawk-bit	74
Darnel	13	Hawk-weed	74
Dog's tail	11	Hawthorn	48
Feather	136—94	Hazel-nut-tree	90
Fescue	11	Heart's-ease	22
Fox-tail	8	Heath	37
Hair	9	pea	69
Hard	13	Hedge-mustard	64
Hare's tail	135, 64	Hellebore	55, 56
Lyme	34—43	Helleborine	83
Mat	7	Hemlock	28, 29
Meadow	10	Hemp-agrimony	76
Melic	9	Hemp-nettle	58
Millet	8	Henbane	23
Moor	136—89	Henbit	3—57
Oat	12	Herb-Christopher	133—2
Panic	135—76	Herb-Paris	39
Quaking	10	Herb-Robert	66
Ray	13	High-Taper	23
Reed	12	Hog-weed	28
Soft	9	Holly-tree	17
Vernal	4	Honewort	136—93
Wheat	13, 14	Honeysuckle	24
Wrack	2	Hop	94
Grasspoly	45	Horehound	4, 58
Gray mill	19	water	4
Gray millet	19	Hornbeam	90
Green weed	68	Hornwort	134—24
Grimmia	101	Horned poppy	52
Gromwell	19	Horse-bane	135—79
Ground-ivy	57	Horse-radish	63
Groundsel	78	Horse-tail	96
Guelder-rose	30	Houseleek	47
Gypsy wort	4	Horse-shoe-vetch	135—53

Hound's tongue	20	Lousewort	60
Jack-by-the-hedge	64	Lovage	135—67
Ivy	25	Lucerne	72
Jacob's ladder	136—82	Lungwort	20
Jungermannia	109	golden	74
Juniper	95	Madder	15
Kale	63	little field :	15
Kidney vetch	69	Madwort	133—14
Kipper	27	Maidenhair	98, 99
Knappia	9	true (<i>See the Errata</i>)	
Knapweed	81	Mallow	67
Knawell	41	Maple	38
Knot-grass	38	Mare's tail	1
mountain	135—58	Marjoram	58
Ladies' finger	69	Marran	12
mantle	17	Marshlocks	52
seal	94	Marsh mallow	133—5
slipper	134—36	Marigold-bur	76
smock	65	corn	80
traces	83	marsh :	56
Lamb's lettuce	5	Masterwort	135—60
Lark's-spur	134—37	Matweed	12
Lavender sea	31	Mayweed	80
Laver	119	Meadow-rue	54
Leopard's bane	134—39	Meadow-sweet	49
Lettuce	135—63	Medick	72
ivy-leaved	136—84	Medlar	48
lamb's	5	Melilot	70
Lily of the valley	134—30	Mercury	95
Lime-tree	53	Meu	135—72
Linden-tree	53	Mezereon	38
Linnæa	135—69	Milfoil	81
Liquorice, wild	133—16	hooded	4
Livergreen :	110	water	89
Liverwort	110, &c.	Milk vetch	133—16
Lobelia	22	wort	68
Loose strife	21	Mint	57
		Misseltoe	93
		Moneywort, Cornish	136—91
		Moonwort	97

Mofel	130	Nightshade Deadly	133—17
Moss, apple-headed	107	Enchanters	3
Beardless	100	Nipplewort	75
Bog	100	Oak	90
Bristle	104	Ophrys	82
Club	97	Orache	96
Cord	107	Orchis	81
Earth	100	Orpine	43
Extinguisher	101	Osier	92, &c.
Feather	105	Osmund Royal	97
Fork	102	Ox-eye	80
Four-toothed	101	Ox-lip	20
Fringe	103	Ox-tongue	74
Gland	100	Paigle	20
Hair	109	Pansy	22
Screw	103	Parkleaves	72
Sphæric	107	Parnassus, grass of	31
Spring	108	Parsley, Cow	29
Thread	108	Fool's	29
Water	107	hedge	27
Wing	105	milk	136—88
Moschatel	39	piert	17
Motherwort	58	stone	133—15
Mould	129	water	28
Mouse-ear	43—74	Parsnep	135—77
Mouse-tail	135—74	Cow	28
Mudwort	135—68	Prickly	134—41
Mugwort	77	Water	28
Mullein	22	Pea	136—81
Mustard	62, 64, 65	Heath	69
Mithridate	62	Pearlwort	18
Muscovy	66	Pear-tree	48
Navelwort	43	Pellitory	17
Neckera	105	Pennyroyal	57
Nep	56	Pennywort	27
Nettle	89	Pepperwort	62
Dead	57	Periwinkle	25
Hemp	58	Persicaria	38
Nightshade	23		

Pheasant's eye	133—3	Rocket, water	64
Pignut	27	Rock-rose	53
Pilewort	55	Rose	49, 50
Pillwort	99	Rosemary, wild	133—9
Pink	41	Rose-root	136—85
Pimpernel	21	Ruppia	18
Pipewort	134—46	Rupturewort	135—51
Plantain	15	Rush	33
Plantain, water	36	Rush, Bog	6
Plowman's spikenard	78	Bull	7
Plumb	47	Club	6
Polypody	97	Flowering	40
Pondweed	17	Saffron	5
Horned	83	meadow	134—29
Poplar	94	Sage	4—56
Poppy	52	Saintfoin	70
Horned	52	St. John's wort	72
Primprint	2	St. Peter's wort	73
Primrose	20—32	Saltwort	25, 26
Print	2	Samphire	28
Privet	2	Marsh	1
Puff ball	129	Sandwort	42
Purslane	35	Sanicle	27
Quicken tree	48	Satyron	82
Quillwort	135—62	Sauce alone	64
Radish	65	Sawwort	75
Ragged Robin	43	Saxifrage	41
Ragwort	78	golden	40
Rampion	22—136—80	Scabious	14—22
Rape	65	Sheep's	22
Rasp-berry	50	Scorpion-grass	19
Rattle	60	Scurvy-grass	62, 63
Reed	12	Sea-heath	134—48
Reedmace	84	holly	26
Restharrow	69	Sea kale	63
Ribwort	15	Sea spurrey	42
Roast-beef-plant	5	Sea rocket	63
Rocket, sea	63	Sea stock	64
		Sedge	84—86

Selfheal	58	Stonecrop	43
Septfoil	51	Stonewort	1
Service tree	48	Stork's bill	65
Setterwort	56	Strapwort	134—32
Shepherd's purse	62	Strawberry	51
needle	29	tree	133—11
Shoreweed	89	Succory	75
Sibbaldia	136—90	swine's	135—57
Sibthorpia	136—91	Sulphurwort	135—78
Silverweed	51	Sundew	32
Skullcap	59	Sweet Cicely	29
Sloe tree	48	Sweet flag	133—1
Smallage	30	Sweet gale	94
Snakeweed	35		
Snapdragon	66	Tamarisk	136—98
Sneezewort	81	Tansy	76
Snowdrop	32	wild	51
Snowflake	135—66	Tare	70
Soapwort	41	Teasel	14
Sorrel	35	Thistle	75, 76
Sowbread	134—34	Cotton	135, 75
Sow thistle	74	Thorn apple	23
Spearwort	55	Thorow-wax	134—22
Speedwell	3	Thrift	31
Sperage	33	Thyme	59
Spiderwort	133—10	Tillæa	136—100
Spignel	135—72	Toad-flax	60
Spikenard	78	bastard	136—99
Spindle tree	24	Toad-stool	127
Spleenwort	98, 99	Tofieldia	136—101
Spurge	45, 46	Toothwort	135—65
Spurge-laurel	38	Tormentil	51
Spurrey	44	Touch-me-not	135—59
Squill	38	Tower mustard	65
Star of Bethlehem	33	Traveller's joy	134—28
Startip	109	Trefoil	70, 71
Starwort	79	marsh	21
water	2	Tree-mallow	67
Stitchwort	42	True-love	39
Stock	64	Truffle	131

INDEX II.

151

Tulip	136—105	Water-wort	134—42
Turkey-pod	64	Way Bennet	13
Turnep	65	Weasel-snout	134—50
Tutsan	72	Weld	45
Tway-blade	82—135—70	Whin	68, 69
Valerian	5	White rot	27
Greek	136—82	White-thorn	48
Venus's comb	29	White-wort	80
Vervain	56	Whitlow-grass	62
Vetch	70	Whortle-berry	37
Vetchling	69	Wilding	48
Violet	22	Willow	91
Calathian	26	herb	37
water	21	Windflower	54
Viper's Bugloss	20	Winter-green	40—136—103
Wake Robin	90	Cress	64
Wall-cress	64	Woad	135—61
Wall-flower	64	Wood-sorrel	43
Wall-rue	98	Wood-ruff	15
Wart-cress	63	Wood-waxen	68
Wart-wort	47	Wormwood	77
Water-aloe	136—95	Woundwort	58
Water-cress	64	Wrack	117
Water-lily	53	Wych-Elm	26
Water-milfoil	89	Yarrow	81
Water-plantain	36	Yellow-weed	45
Water-rocket	67	Yellow-wort	134—26
Water-soldier	136—95	Yew tree	95

LLYSIEUIAITH GYMREIG,

YR AIL RAN ;

SEF

ENWAU BLAGUR O BOB RHYW,

Y RHAI A AMLYGIR TRWY EU CYFIEITHU I'R

LLADIN A'R SEISONEG.

YNGHYD A BYR DRAETHIAD O WASANAETH, A RHINWEDDAU MEDDY-

GAWL, Y RHAI MWYAF HYNOD.

Y RHAI HYN A GASGLWYD AC A DREFNWDYD GAN

HUGH DAVIES, A. G. L.

Pall Enwan, Pall Celfyddyd.

THE SECOND PART

OF

WELSH BOTANOLOGY

IS

AN ALPHABETICAL CATALOGUE

OF THE

WELSH NAMES OF VEGETABLES

RENDERED INTO

LATIN AND ENGLISH ;

WITH SOME ACCOUNT OF THE QUALITIES, ECONOMICAL OR MEDICINAL,
OF THE MOST REMARKABLE.

RHAGY MADRODD.

GAN i mi ganfod aml ymgais, yn amryw eirlyfrau ein jaith, i gyfansoddi rhyw fath o lysieulyfr, nid allaf lai na gwybod mor awyddus yw fy nghydwladwyr i weled y fath waith; ac yr wyf yn cydsynio a hwynt y byddai y cyfryw orchwyl yn gymmeradwy, a gwasanaethgar iddynt. Canys gan nad oes ym mhob pentref, neu gwr o'r wlad feddygon wrth law a galwad, e allai penteuluoedd, pe byddai iddynt ychydig gywreindeb, ddwyn cymmorth, nid yn unig i'w teuluoedd eu hunain, ond hefyd i'w cymmydogion, ped adwaenent lysiau wrth eu henwau, a phed faent adnabyddus a'u natur a'u rhinweddau. Buddiol iawn, gan hynny, a fyddai gwybodaeth am lysiau, cyd bai ddim ychwaneg nag ynghylch yr ychydig nifer a wyddir yn eu cylch, ac a arferir yn gyffredin mewn meddyginiaeth gan bobl o is radd; a nifer o ba rai sydd iw cael ym mhob maes a chlawdd. Y pwyth cyntaf, gan hynny, tuagat y cyfryw wybodaeth, ydyw bod yn gyflawn ysbys o enw dalen, a'i hadwaen wrth ei henw, o herwydd "pall enwau, pall celfyddyd." Tuagat hwylio ymlaen yr wybodaeth hon, tra chymmwys, mi feddyliais, fyddai rhestr gywir a chelfydd o enwau llysiau,

yn y tair jeithoedd, sef yn y Gymraeg, y Lladin, a'r Saesoneg: felly ysgatfydd yr adwaenai rhyw un y ddalen a ddymunid, yn un o'r jeithoedd, ac yn ddilynol yn y teiriaith. E ddeuai felly y cywir enwau yn fuan yn sefydledig, ac na byddai rhagllaw achos camsyniad yn eu cylch. Tra diffygiol ac anghywair ydyw pob bwriad, i rododi ni hyfforddiant ynghylch cywir enwau llysiau, a welwn ni yn yr amryw ddywededig cirlyfrau, sydd yn ein plith, sef yr eiddo y parchedig Dr. Davies, Mr. Richards, Siôn Rhydderch, Risiart Morris, &c. Y mae yr awduron hyn, y Dr. Davies yn bennaf un, yn ddiau yn rhoddi i ni gantoedd o wir brif enwau llysiau, sef y rhai a arferid gan y meddygon o'r oesoedd gynt; eithr nid ydynt ond o ychydig wasanaeth i ni yn y cyflwr y maent, o herwydd eu bod, o leiaf y rhan fwyaf o honynt, gwedi eu camddeongli, neu yn feius eu cyfieithu i'r ieithoedd lladin a saesoneg; ac nid oedd modd i'r peth ddigwydd amgen, canys gan ddynion llwyr anwybodus yn nghelfyddyd llysieuwr y casglwyd ac y trefnwyd y rhai hynny, fel y mae y Dr. Davies yn cyfaddef yn deg, gan ddywedyd "nad ellid disgwyl dim perffaith o'i dwylaw ef ar y testyn," o achos ei anwybodaeth o'r gelfyddyd; ac y mae ef yn rhoddi ar ryw un mwy deallus yn y gwaith, ddiwygio y beiau hynny, nad oedd modd iddo ef eu gochelyd. A chan mai o'i lyfr ef yn bennaf y benthgiodd Mr. Richards, a'r sawl a ddaethant ar ei ol ef oddiwrtho yntef, nid oes modd i'r gorchwyl fod gwedi ei wellhau ond ychydig, gan dreiglau trwy y fath ddwylaw, mor lwyr anwybodus o'r swydd.

Gan mai fel hyn y mae yn dygwydd, tybiais y gallwn wneuthur cymmwynas nid bechan i'm cydwladwyr, pe gosodwn ger eu bron y faith waith ag a grybwyllais uchod, sef y Rhestr Deiriaith; y cyfryw gan hynny yr wyf yr awrhon yn ei gyflwyno i ti, y Cymro hynaws, sef casgliad o enwau yr amryw Wŷdd, Llysieuwydd a Llysiau, nid yn unig a dyfant yn naturiol yn dy wlad dy hun, ond hefyd cynnifer oll ac y daethym i wybodaeth am

danynt: yn eu plith y mae rhai rhywogaethau o wledydd dieithr tramor, y rhai y crybwyllir am danynt yn yr ysgrythyrau: Y rhai hyn oll a gynnullais, trwy lafur nid bychan, o'r amryw drysorau a'r cynnorthwyon a ddygwyddasant i'm llaw; ym mhlith pa rai gallaf enwi ysgrifenedau yr hen ardderchog Feddygon Myddfai;* y parchedig John Davies Athraw Difeinyddiaeth;—Edward Lhwyd, Athraw Celfyddydau; y cywreinwyr Mr. William Morris, golygwr y dollfa yn Nghaer Gybi, Mr. Owain Gruffydd o blwyf Llan Sadwrn; &c. ac yr wyf yn gobeithio y gallaf ddywedyd, yn ddiymffrost, eu bod gwedi eu trefnu a'u cyfieithu yn gywirach nag yr ymddangosasant erioed o'r blaen; gan hynny nid wyf yn anobeithio nad allant dy ddenu di i fwrw ychydig o'th amser, fal y bo lhamdden yn caniatáu, i chwilio pa rywogaethau a dyfant yn dy wlad dy hun, beunydd o flaen dy lygaid, a than dy draed, er dyddanwech i ti dy hun, ac er parch i'r Hanfod mawr a daionus, yr hwn a'u creawdd er dy fwyn. Hyn o leiaf a ellid ei ddisgwyl gan greadur cynnysgaeddawl a rheswm. Eithr heblaw hyn celfyddyd tra buddiol i ddynol ryw ydyw llysieuath, nid yn unig o herwydd rhinweddau yr amryw flagur,† ond hefyd o ran y

* Y meddygon enwog hyn oeddynt *Rhiwallon* a'i dri meibion, nid amgen na *Chadwgan*, a *Gruffydd*, ac *Einion*; Sef meddygon oeddynt i *Rhys Grug*, ab *Gruffydd* ab *Rhys* ab *Tewdwr* eu Harglwydd, yr hwn, ynghylch dechreuad y drydedd ganrhif ar ddeg, a roddes iddynt ansawdd, a thiroedd, a breintiau ym *Myddfai*, fel y gellynt ymgynnal ac ymddarbod a'u celfyddyd a'u dysgeidiaeth, er iachâd a lles a'u hymgeisiau. Y diweddaf o'r teulu fu farw ynghylch y flwyddyn 1740.

† Gan, hyd y gwybum I, nad arferir yn gyffredin, yn yr iaith gymraeg, air o gyflawn ystyr y gair saesoneg *Vegetable*, neu'r lladin, *Vegetabilis*; y rhai a arwyddocant pob rhyw o bethau a dyfant o'r ddaear, o'r Mwssoglyn lleiaf, hyd y Gedrwydden hardd-deg, myfi a arferaf y gair *Blagur* i arwyddo y rhai hyn oll; gan mai union gysson ydyw gwreiddiol ystyr y ddau air, sef, *Vegetabilis*,—yr hyn a dyf, megis llysiau a gwydd;—*Blaguro*,—impio, blaendarddu, tyfu.

boddlondeb meddwl, a'r iechyd a dardda oddiwrth eu sylwi a'u casglu. "Ystyriwch y Lili," medd DAIONI a CHARIAD ei hun; "yr wyf yn dywedyd i chwi na wisgwyd Solomon yn ei holl ogoniant fel un o'r rhai hyn." A chan fod y cyfryw aneirif amrywiaethau o lysiau a dyfant, nid yn unig mewn gerddi, ond hefyd ar feusydd, bryniau, mynyddoedd, mewn dyffrynodd, gwigodd, tewgoed, corsydd, llynodd, afonydd, yn y mor, ar greigiau, a'r naill ar y llall; ac i'r rhai hyn oll aroglau, a blasau i foddhau ein synhwyrâu, a'r fath luniau a lliwiau prydfeth, i ddifyrru y sawl a'u sylwant, y mae natur megis yn ein gwahodd, an llithio i fyfrio arnynt, ac i fwynhau y fath ddyddanwch canmoladwy a chymmwys. Hyn a ryddha feddwl dyn oddiwrth ormesol a blin negesau y byd, ac a ddyry iddo wir hyfrydwch, ac ni oddef i'w ychydig amser segur fyned ymaith yn llwyr ddifydd.

Yn benaf ystyried dyn y nodau enwedigol a ellir eu canfod ar ddail, blodau, ffrwythau, hadau a gwraidd yr amryw llysiau, fal y gallo ddarnad yr amryw Genhedlodd, Llwythau, Tylwythau a Rhywogaethau a ellir eu trefnu a'u sefydlu ym mhlith blagur y ddaear. Ac nac ofned y bydd y myfyr hwn yn anfuddiol ac yn ddiles iddo, canys nid oes dim a gynhwysir yn y byd isloer hwn, oddiwrth ba un y mae bywyd dyn yn derbyn mwy o fanteision a lleshâd, nac y mae oddiwrth y lluoedd o amryw lysiau, a gwydd, a'r cyffelyb a darddant o'r ddaear. Yr wyf yn dywedyd mai oddiwrth yr amryw flagur y mae dynol ryw yn cael yn agos bob peth angenrheidiol tuagat gynhaliath, yn gystal a hyfrydwch bywyd. Ystyriwn fod gwendid dynol yn gofyn bwyd, diod, meddyginiaeth, dillad, lletty, dodrefn, llestri i fordwyo, lleni papur ysgrifenu, ar ba rai y traddodir i ni yr ysgrythyrau o oes i oes, ac aneirif bethau eraill, i foddhau ein synhwyrâu a'n meddyliau;—y pethau a dyfant o'r ddaear a'n diwallant, ac a'n porthant a'r bendithion hyn oll! Yn enwedig canfyddwn y manteision

annhraethol a ddylifant oddiwrth y gwaelfaf, a diystyraf ar olwg, o lysiau y maes, sef Glaswellt; canys oddiwrth yr amryw rywogaethau o'r rhai hyn y tardda y rhanau mwyaf pwysfawr o'n bwyd a'n dillad;—Bara,—Cigfwyd,—Cwrw,—Llaeth,—Ymenyn,—Caws,—Lledr,—Gwlan,—heblaw gwasanaeth yr amryw anifeiliaid, gan lafurio ein tiroedd, arweddu dyn, a chludo ei dda a'i eiddo yn ebrwydd, ac yn ddiogel o le i le!

I ddiweddu, gan fod y Creawdwr Mawr, yn ol anfeidroldeb ei allu, gwedi creu'r holl amrywiaethau aneirif o flagyr er mwyn dyn, a chan nad oes ar y ddaear berchen bywyd cynnysgaeddol o'r ddawn ardderchog o reswm, ac yn ddilynol, a gallu ganddo i'w hystyried, a myfyrio arnynt, heblaw dyn, diau fod yn ddyledys arno eu sylwi a'u manwl chwilio, fel na ddiystyrer un rhan o'r greadigaeth, ac na chollo'r Lluniwr doeth, haelionus a da, y parch a'r anrhydedd sydd ddyledus iddo.

Geill y myfyrdodau hyn fod ym mhellach yn fuddiol, gan ddwyn ar gof i ni ein diwedd, a'n rhybyddio i barottoi erbyn y diben pwysfawr hwnnw. “Pob cnawd sydd wellt (medd y prophwyd Esay 40. 6.) a'i holl odidawgrwydd fel blodeuyn y maes, gwywa'r gwelltyn, syrth y blodeuyn.”

“Un naws a dail einioes dyn.”

Gr. Owain.

Eithr, os dwys fyfyriwn ym mhellach ar y testyn, e fydd yn ddyddanwch i ni feddwl na fyddwn ni farw yn hollol, eithr fel y diflana glesni, a harddwch llysieuyn yn y gauaf, ac a adfywiogant eilchwaith yn y gwanwyn, felly mae elfydd bywyd yn aros mewn dyn, er i bob arwydd ac ymddangosiad o hono ddiflanu. A fedr y doethaf o ddynion ddywedyd; pa fodd y mae gwres ffrwythlawn yr haul yn ailfywiogi y sylwedd hwnnw a lygrwyd

yn y ddaear; a pha sut y mae angau, a llygredigaeth yn angenrheidiol i ffrwythlondeb! Yn y modd hyn, y mae pob maes yn datcan, ac yn pregethu i ni, ein adgyfodiad ein hunain, ac nyni, os cyflawnwn amryw ammodau esmwyth, a flagurwn drachefn mewn gwanwyn didranc, ac a flodeuwn eilchwyl, yn fwy heinif a phrydferth na chynt, mewn gogoniant diddiflanedig.

E arferai rhai o'r hen llysieuwyr gynt y geiriau Gwrryw a Benyw megis perthynasol i lysiau, ond prin y meddylasant fod yn wir ddiau Ystlen Wrryw ac Ystlen Fenyw o honynt.

Eithr y mae'r awduron diweddar yn canfod, yn ddiammau, fod hynny yn bod; ac y mae yn ddifyr iawn weled y modd cywrain y maent yn dangos i ni weithredoedd rhagluniaeth mewn dull dieithr, ac yn gosod ger ein bron mor gelfydd, y cyssondeb rhyfeddol sydd rhwng y rhan honno o'r greadigaeth sydd ag einioes iddi, a'r rhan difwyd o honi. Ac y mae yr pennaf o honynt, sef yr enwog LINNEWS, wedi llunio, ac adeiladu TREFN ar y sail honno, yr hon a eilw efe y DREFN YSTLENAIDD; ym mha un y dosperthir llysieuath, neu holl flagur y byd, i PEDAIR CENEDL AR UGAIN; sef yn ol y rhifedi o wrrywod a'u trefn ym mhob blodeuyn, fel y gellir gweled yn y rhan flaenaf o'r llyfr hwn, sef, CATALOGUE, &c. (*tu dal.* 1.) megis y GENEDL gyntaf UNGWRRYW, yr ail GENEDL DEUWRRYW, y drydedd TRIGWRRYW, &c. ym mha rai y mae cynnifer o wrrywod, ac un neu ychwaneg o fenywod, canys y mae i'r rhan fwyaf o llysiau, ne flagur y byd, flodau *deuryw*, *gwrffenywaidd*, sef aelodau gwrrywaidd a benywaidd yn yr un blodeuyn, am hynny y gelwir hwynt yn *briodawl*; a thair genedl ar ugain o'r pedair ar ugain a ddywedir eu bod yn *Amlwg-briodawl*. Eithr yn y genedl olaf, sef y bedwaredd ar

ugain, nid ellir dirnad yr aelodau hynny o'r blodeuyn mor amlwg, ac eglur, ag yn y tair ar ugain eraill, o herwydd eu bod mor fân ac eiddil, am hynny y genedl honno a elwir *Dirgel-briodawl*.

Er eglurhâd y drefn hon, sef y DREFN YSTLENAIDD, gosodir ger bron, yn niwedd y traethawd hwn, ddarluniad o un esampl o bob CENEDL. *edr.* MYNEGAI CENEDLODD LLYSIEUAETH, &c. *tu dal.* xv.

Heblaw hynny, pob un o'r PEDAIR (I.) CENEDL (CLASSES, NATIONS) AR UGAIN a dosperthir i (II.) LWYTHAU, (ORDINES, TRIBES);—a'r *Llwythau* i (III.) DYWLWYTHAU, (GENERA, FAMILIES);—sef cynnifer ag a ddygwyddo fod yn y *Llwyth* hwnnw;—a thrachefn pob *Tylwyth* a adrenir i (IV.) RYWOGAETHAU, neu UNIGUNAU, (SPECIES, INDIVIDUALS);—ac weithiau e ddywedir ynghylch (V.) AMRYWIAETHAU, (VARIETATES, VARIETIES);—sef yr un *Rywogaeth* yn ymrithio dan amryw ddulliau; yr hyn a ddygwydd o herwydd rhai damweiniau, sef pan dyf llysieuyn mewn lle sychach, neu leithach nag y bo yn naturiol yn e'i chwynnyn, neu o herwydd rhyw achos arall. Edrych esampl o hyn oll yn y *Bedwaredd* GENEDL (*tu dal.* 14) sef PEDWARGWRRYW, a'r LLWYTH *Cyntaf*, sef UNFENYW, a'r *Seithfed* TYWLWYTH (50.), sef LLYRIAD, (*tu dal.* 15) ym mha *Dylwyth* y gwelir pedair RHYWOGAETH, sef 1. LLYRIAD *mwya*,—2. LLYRIAD *Llwynhidydd*,—3. LLYRIAD *y mor*,—4. LLYRIAD *Llys Efa*; a'r ddwy *Rywogaeth* olaf hyn a newidiant eu dull yn aml, yn ol cyflwr y lle y bont yn tyfu ynddo, ac yna eu gelwir AMRYWIAETHAU.

Canfydder yma un peth ychwaneg, sef bod yn angenrheidiol i bob llysieuyn gael dau enw, yn unwedd ag i bob dyn, sef enw *tylwythaid*, ac enw *neillduol*; heb hyn nis gellir gwahanu rhwng y naill unigun, neu rywogaeth, a'r llall, pan ddywedir yn eu cylch.

Gan hynny bydded ysbys nad llwyr ddigonol, mewn un modd, ydyw adnabod yr amryw *Dylwythau* yn unig, eithr angenrhaid yw adnabod y *Rhywogaethau*, o herwydd er dygwydd yn aml bod pob rhywogaeth o unrhyw dylwyth yn meddiannu, mewn rhan, yr un rhinweddau, y naill a'r llall, etto y mae rhai yn feddiannol o honynt mewn uwch gradd na'u gilydd, ac yn rhagori llawer ar eraill; am hynny y mae'r wybodaeth hon o honynt, o fawr bwys, canys heb hyn nis gellir eu harferu yn ddiogel, a llwyddianus, at y gwasanaeth yr amcenir hwynt iddo.

Gan nad allaf ddisgwyl ond i ychydig nifer o 'm cydwladwyr, dynion o'r radd honno yn y byd, er mwyn pa rai yr amcenir y rhagymadrodd byr hwn, dreulio llawer o'u hamser ar fyfyrddodau sydd yn gofyn cymmaint o amynedd, diwydrwydd, dwys ystyriaeth a manwl olrhain, heblaw y fath gymmorth i'r golwg o syllwydrau, a thrembeiriant, na ddichon i bobl gyffredin yn hawdd eu cael, gan nas gellir disgwyl hyn, meddaf, nid ymdrafferthaf i hel a llunio enwau i'r blagur diwlan a mân, ac anhawdd eu sylwi a'u deall, ac ydynt yn yr un pryd yn lliosog iawn, ym mron aneirif, y rhai a gynhwysir yn y bedwaredd genedl ar ugain, sef y *dirgel-briodawl*, heblaw yn unig yr enwau *tylwythaid*; etto yr wyf yn tybio nad anghymwys fydd rhoddi hyn o fyr adroddiad, a chryno wybodaeth, o'r *drefn ragorol*, yr hon y mae pob llysieuwr celfydd o'r oes hon yn ei dilyn, er nad ymboenaf i draethu yn helaeth, ac yn fanwl ar egwyddorion y DREFN YSTLENAIDD.

Gallaf, er hynny, fyned ychydig ym mlaen, gan obeithio y geill fod yn ddifyr wybod, ped fai ond ychydig yn ei chylch. E mae i'r rhan fwyaf o llysiau, fel y dywedais uchod, flodau *deuryw*, sef *gwrffenywaidd*, hynny yw, ac aelodau gwrrywaidd a benywaidd yn yr un blodeuyn;—y mae i eraill flodau cyfan-wrryw a chyfan-fenyw, a'r rhai hyn ar yr un plannigyn,

ac a ddywedir eu bod o'r Genedl UNANNEDDAWL. Y mae i eraill amryw anneddau, hynny yw, y maent yn ysgaredig; sef y mae o'r un tylwyth, ac o'r un rywogaeth un planhigyn yn wryw, ac un arall yn fenyw, un yn ddiau yn dwyn blodau gwryw, a'r llall yn dwyn blodau benyw, a'r fenyw yn unig sydd yn dwyn ffrwyth neu had; ac os na thyf gwryw yn agos at y fenyw ni bydd yr had yn ffrwythlon.

Dangosiad o'r genedl ddiweddfaf hon a ellir ei ganfod yn y llysieuyn cyffredin, sef y *Cywarch*, yr hwn sydd llysieuyn o'r genedl DDWYANNEDDAWL; ac a'i gelwir yn wryw a benyw, er yn fynychaf y camenwir hwynt, sef y gwir wryw a elwir y fenyw, a'r fenyw a elwir y gwryw.

Os oes neb cywraint yn chwenych dirnad yn fanwl ddangosiad, neu siampl o'r drefn ystlennaidd, cymmered flodeuyn yr *Elestren*, sef y lili, yr hon a welir yn gyffredin mewn gerddi, ac ym mha un y mae pob aelod eppilaidd o'r blodeuyn ym mwy amlwg nac yn odid un arall, ac wedi lledu y Blodeu-ddail *a. a. a. a. a. a.*, (*edr. y darluniadau*) ymddengys yn y canol *Baledryn* o dair rhan, sef y Bôn *b.* yr hwn a gynnwys rith yr had,— y Goesig *c.* a'r Pen neu y Blaen *d.* hwn yw yr aelod eppilaidd benyw o'r blodeuyn. O amgylch hwn gellir canfod chwech sylweddyn, sef y *Briger*, mal edafedd a chnepyn hir-gul ar ben pob un o honynt, *e. e. e. e. e. e.* y chwech hyn ydynt yr aelodau gwryw o'r blodeuyn, a'r cnapiau ar flaenau y briger ydynt megis blychau, y rhai, pan addfedant, a agorant, ac a wasgarant, ac a daenant flawd* ar led, yr hwn gan ddisgyn ar flaen y paledryn a ffrwythlona yr had. Y blodeuyn hwn a'r cyffelyb a ddywedir

* O'r defnydd hwn, mewn rhan, y gwna yr wenynen ei chell. Y mae i rai blodau ran arall, yr hon a eilw y dysgedigion *Nectarium*, a nyhi a'i cyfieithwn y *Melgell*, yr hon a gynnwys ychydig sug melus, o'r hon y casgl y gwenyn diwyd eu per drysorau! Y mae agos pob plentyn yn gydnabyddus a hon mewn rhai llysiau; sef *Mel y gweunydd*, *Gwyddfîd*, &c.

ei fod yn *wrfenywaidd*, o herwydd, mal y dywedais o'r blaen, iddo gynwys aelodau o'r ddwy ystlen, sef gwrryw a bennyw, a'r rhan fwyaf o flagur y byd ydynt, megis hwn, yn wrfenywaidd, ac y mae iddynt aelodau cyfatebol i'r rhai hyn, er iddynt ragori llawer yn eu llun, eu rhifedi a'u maintioli.

Ym mhlith y rhestr ganlynol o enwau cymreig, nid ellir llai na dal sulw ar gryn nifer o rai go anghyfaith, nid amgen na BWFFONIA, IUNGERMANIA, KNAPPIA, LINNEA, TOFFIELDIA, a'r cyffelyb, y rhai a arferir yn yr un modd ym mhob iaith, ynghylch y cyfryw, cymmwys yw i mi rybyddio y darllenydd, mai gorchymmyn yr ardderchoccaf lysieuwr Linnews ydyw, y dylid eu cadw a'u cynnal yn fwyaf gofalus, canys enwau ydynt, a roddwyd i'r cyfryw lysiau er parch i wyr, a choffadwriaeth am danynt,* sef *Bwffon*, *Jungerman*, *Knapp*, *Linnews*, *Toffield*, &c. y rhai a fuant enwog a gwasanaethgar gan ddwyn ym mlaen, a dyrchafu, mewn rhyw foddion y gelfyddid o llysieuath, heb dderbyn un mantais neu wobr arall, oddieithr y boddlondeb (yr hwn sydd yn wir ddigonol) o ganfod y Creawdwr mawr yn ei weithredoedd, a “ nodi—

“ Gwyrth Duw mewn rhagorwaith Dail.”

Gr. Owain.

* Nid amgen yr arferai rhai o'n hynafiaid ein hunain ddangos eu hewyllys da i enwau parchedig, pan roddasant i'r llysiau canlynol eu henwau; sef 1. GWENONWY.—2. ERBIN.—3. CLYCH ENID.—4. BOLED OLWEN.—5. YSPYDDADEN,—&c.—*Gwenonwy* oedd fenyw a grybwyllir am dani yn aml gan ein beirdd, er na wyddom ni yn awr ddim ychwaneg o'i hanes na'i bod yn lân odiaethol.—*Erbin* ydoedd dywysog Dyfnaint ynghylch canol y bunmed ganrhif.—*Enid* oedd ferch Yniwl, yr hon oedd dra theg ac un o'r tair ardderchog fenywod yn llys Arthur.—*Olwen* * oedd ferch Yspyddaden;—as *Yspyddaden* oedd enwog yn ei ddydd tan y gorenw Pencawr.

* See Owen's Cambrian Biography, *Olwen* and *Culhwch*.

At yr hyn a addewais yn y dalenau rhagflaenol myfi a chwanegais, nid ychydig, ynghylch gwasanaeth a rhinweddau meddygawl gryn rifedi o'r llysiau mwyaf rhagorol, yr hyn a gymmerais allan o ysgrifenedau a llyfrau yr awduron mwyaf enwog yn y gelfyddid o feddyginiaeth, gan dybied y buasai fy mwriad a'm llafur yn ddiffygiol heb ryw fesur o'r cyfryw orchwyl; ac fel y byddai y rhân honno yn fwy cyflawn, tybiais yn addas roddi ychydig hyfforddiad ynghylch y moddion i barottöi yr amryw gyffyrïau, ynghyd a'r dognau, sef yr hyn a ddylid ei roddi i glaf ar dro, o'r meddyginiaeth; a hyn a wneuthym wrth fesurau, neu bwysau, megis y modd mwyaf cywir; felly yn lle mawaid,—llonaid llaw,—dyrneidyn (yr hyn nid yw ddim amgennach nag ar amcan) o wraidd neu ddail, y rhai fyddant annilys a siomgar, dywedir pwys gronyn,—scrwpl,—dram,—wns,* &c. Ac yn lle diod, sef y gair a arferai hen feddygon ein gwlad am gymmaint ag a yfai ddyn ar unwaith, dywedir am yfed hyn neu hyn o wnsiau,—chwarter neu hanner peintiaid o unrhyw feddyglyn.

Bellach, gan obeithio y bydd fy llafur, y rhan hon yn enwedig o hono, yn fuddiol i'm cydwladwyr, yr wyf yn ei gyflwyno i'r darlennydd hynaws, tan obaith y derbyn efe hyn o gais gyda mwyneiddra a thiriondeb, gan radlawn faddeu y diffygiadau a ddygwyddant ym mhob gwaith dynol, ac yn enwedig pan fo'r awdur gwedi ymdeithio, yspaid nid bychan, tu hwnt i'r terfyn a osododd y Psalmydd ar "ddyddiau ein blynyddoedd." Ac os derbyn efe wrth ei ddarllen a'i chwilio, foddlondeb yn agos cyfattedbol i'r drafferth a ddygwyddodd i mi wrth ei gasglu a'i drëfnu, e'm llwyr foddlonir am fy llafur.

* Yma dalier sulw fod *wns* yn cynnwys *wyth dram*;—a *dram* yn cynnwys *tri scrwpl*;—a *scrwpl* yn cynnwys *ugain gronyn* o wenith iach gwedi ei gynhauafa.

I ddiweddu, cymmwys yw i mi rybyddio y darllenydd, mai dan y llythyren wreiddiol y mae iddo geisio y gair a ewyllysio ei weled yn y rhestr ganlynol;—sef *Bedwen*, nid y *Fedwen*.—*Candoll*, nid y *Gandoll*.—*Dannogen*, nid y *Ddannogen*.—*Garllegog*, nid yr *Arllegog*.—*Meillionen*;—*Penfelen*;—*Torfagl*. &c.

- 1 Ungwryw
  - 2 Deuwryw
  - 3 Trigwryw
  - 4 Pedwargwryw
  - 5 Pumgwryw
  - 6 Clwegwryw
  - 7 Seithgwryw
  - 8 Wythgwryw
  - 9 Nawgwryw
  - 10 Dengwryw
  - 11 Deuddengwryw
  - 12 Ugeinwryw
  - 13 Amlwryw
  - 14 Deuriuweddog
  - 15 Pedrinweddog
  - 16 Uncysswllt
  - 17 Deugysswllt
  - 18 Amlgysswllt
  - 19 Cydbenig
  - 20 Benwryw
  - 21 Unannedd
  - 22 Dwyannedd
  - 23 Amrybriodol
  - 24 Dirgelbriodol
-
- Un Brigeryn ym mhob blodeuyn..... Rhawn y gaseg.
  - 2 Friger ym mhob, &c. .... Rhwyddlwyn.
  - 3 Briger ym mhob, &c. .... Gwellt.
  - 4 Briger ym mhob. &c. cyhyd; *edr.* cenedl 14 ..... Teilai.
  - 5 Briger ym mhob, &c. .... Gwyddfid.
  - 6 Briger ym mhob, &c. cyhyd; *edr.* cenedl 15 ..... Bwtias y góg.
  - 7 Briger ym mhob, &c. .... Gwerddig.
  - 8 Briger ym mhob, &c. .... Clyst yr ewig.
  - 9 Briger ym mhob, &c. .... Engraff.
  - 10 Briger ym mhob, &c. digysswllt eu bonion ..... Pennigan.
  - 12 i 19 Briger ym, &c. gosodedig ar y derbynfaf..... Bywfyth.
  - 20 Briger ym mhob, &c. gosodedig ar y cwpan, ne'r blodeuddail.. Mefusen.
  - 20 i 1000 o friger ym, &c. gosodedig ar y derbynfaf..... Drewg.
  - 4 Briger ym mhob, &c. dau yn hwy, un paledryn, blodau safnwrth Bysedd cochion.
  - 6 Briger ym, &c. pedwar yn hwy, un paledryn, blodau croes-ddull Bresych.
  - Briger cyssylltiedig yn y bonion, rhyddion eu penau ..... Hoccys.
  - Briger cyssylltiedig yn y bonion ynddwy ran, blodau yn rhithgloyn Pysen.
  - Briger cyssylltiedig yn dair cymdeithas, neu ychwaneg..... Candoll.
  - Blodeuyn yn cymmwys lliaws o fan flodau, ac i bob un o'r rhai llyn y mae 5 briger a'u penau yn cydgyhwrdd o amgylch y paledryn.. Gold yr yd.
  - Briger yn osodedig, neu yn tyfu ar y Paledryn ..... Tegeirian.
  - Briger a'r Pelydyr yn ysgaredig ar yr un planigyn ..... Hegen.
  - Briger a'r Pelydyr yn ysgaredig ar amryw blanigion ..... Blaen yr jwrch.
  - Briger yn unig; Pelydyr yn unig; neu eu deuoedd yn yr un blodeuyn Llygwyn.
  - Blodau yn anhywel .....

LLYSIEUAETH CYMREIG,

&c. &c.

ABAITIS; (S. W.) *edr.* BRESYCH.

ABAN; (S. W.) *Chrysanthemum segetum*; Corn Marigold.

ADAFEDDOG. *edr.* EDAFEDDOG.

ADAIN-REDYNEN; *Pteris*; — Brakes.

ADAIN-REDYNEN Y CHWARELAU; *Pteris crispa*; Curled Stone-fern, Rock
Brakes.

AEDORW; *Hedera*; — Ivy.

AETH. *edr.* EITHINEN.

AETHNEN;

AETHWYDDEN; } *Populus tremula*; Trembling Poplar, Aspen.

“Cryn fal dail yr Aethwydd.” *Diark.*

AFAD. *edr.* AFUAD.

AFAL ADDA; *Tamus communis*; Black Bryony.

AFAL DAEAR; *Aristolochia*; — Birthwort. *edr.* ESGORLLYS.

AFAL DREINIOG; *Datura Stramonium*; Thorn-apple.

AFAL EURAID; *Citrus Aurantium*; Orange.

AFAL GRONYNOG; *Punica Granatum*; Pomegranate.

AFAL MELYNHIR; *Citrus medica* β *Limon*; Lemon.

AFAL PEATUS; *Amygdalus Persica*; Peach.

AFAL { TINDOLL; }
TINEGORED; } *Mespilus germanica*; Medlar.

AFALWYDDEN ; }
AFALLEN ; } Pyrus *Malus* ; Apple-tree, Crab-tree.

AFAN, AFANLLWYN ; Rubus *idæus* ; Rasp-berry.

AFANS. *edr.* MABGOLL.

AFUAD, AFFUAD ; Marchantia ;——Liver-green.

AITH ; Ulex ;——Furze, Gorse.

ALAN BYCHAN ; Tussilago *Farfara* ; Colt's-foot. *edr.* CARN YR EBOL.

ALAN MAWR ; Tussilago *Petasites* ; Common Butter-bur.

ALANNAN ; Asarum *europæum* ; Asarabacca. *edr.* CARN YR EBOL Y
GERDDI.

ALAW ; Nymphæa *alba* ; White Water Lily.

ALAW CREWYLL ; Convallaria *majalis* ; Lily of the valley.

ALAW DIOSGO ; Stratiotes *aloïdes* ; Water Aloe, Water Soldier.

ALAW GERDDI ; Lilium *candidum* ; White Lily.

ALAW LLEIAF ; Hydrocharis *morsus ranæ* ; Frog-bit.

ALELUYA ; Oxalis *Acetosella* ; Wood-sorrel.

ALISANTR. *edr.* DULYS.

ALMONWYDD ; Amygdalus *communis* ; Almond.

ALÖEWYDD ; Cordia ;——Sebeston, or Lign-aloe.

ALLWEST ; Gramen ;——Grass.

ALLWYDDAU MAIR ; Ashe-keys.

AMCWYN ; Artemisia *Taragon* ; Taragon.

AMDO-WELT ; Elymus ;——Lyme-grass.

AMLAETHAI ; Polygala *vulgaris* ; Milkwort.

Mwydiad o'r llysieuyn hwn mewn dwr berwedig sydd dra llesol rhag clefyd yr ysgyfaint, a pheswch gormwythawl, gan achwanegu peswchboeriad ; yfed y claf ynghylch y bedwaredd ran o beintiaid beunydd ar ei gythlwg. Emae yn dda iawn hefyd rhag yr eisglwyf neu wayw ystlys ; y dogn ynghylch hanner dram.

AMMRHYDLLWYD ; Erigeron ;——Fleabane.

AMRAIN ; Hydrocotyle *vulgaris* ; Marsh Pennywort.

AMRANWEN ; Matricaria *Chamomilla* ; Wild Chamomile, or Whitewort.

Mae hon yn feddiannol o'r un rhinweddau a'r milwydd neu 'r Camri cyffredin, ond yn wannach, ac a eill wasanaethu pan na byddo honno i'w chael. Cyfrifir hon yn gynhesach ei natur na

honno, am hynny geill hon fod yn fwy llesol i gylla llesg, oeraidd, na honno.

AMRANWEN HELEN LUEDDAWG; Meum *athasmanticum*; Spignel, Meu, Bald-money.

ANDRÆA. *edr.* CREIGYMLYN.

ANFRI; Adoxa *Moschatellina*; Tuberous Moschatel.

ANHILIAWG; Epimedium *alpinum*; Barrenwort.

ANWYWIG; Tillæa *muscosa*; Mossy Tillæa.

ANYS; Pimpinella *Anisum*; Anise.

Yr hâd yn unig a arferir ym meddyginiaeth o'r llysieuyn rhinweddol hwn; y mae yn beraroglaidd, twymn, a llesol rhag pob math o glefyd gwynt yn yr ymysgaroedd; rhag gwendid a llesgedd o'r cylla, a'r coluddion. Yr hâd yn ei sylwedd ydyw yr modd goreu o'i gymmeryd. Ei cyfrifir yn mwy llesol nac yr un llysieuyn o'r un genedl ag ef; y dogn o hwn (ac o'r Brwysgedlys) yw ynghylch scrwpl neu ddau.

ARCHMAIN; Statice *Armeria*; Thrift.

ARFOG; Erysimum *officinale*; Hedge-mustard.

Y dwr berwedig a dywallter ar y llysieuyn hwn, a'r gwraidd gwedi ei ysigo, sydd droethbair, ac yn llesol i bureiddio y gwaed; y mae hefyd yn fuddiol i'r ysgyfaint, rhag peswch a chrygni, ac a rwyddha peswchboeriad; hyn oll a gadarnheir gan y Meddyg Cùlen, yr hwn hefyd sydd yn canmol y sug ynghyd a'r un faint o fêl neu siwgr uwchlaw pob peth yn llesol rhag dolur ynghorn y gwddf, a'r geneu.

Dylid cynhauafa'r hâd i'r un gwasanaeth, yr hwn sydd lawn cystal.

ARIAN COR;

ARIAN GWEIRWYR;

ARIAN GWION;

ARIANLLYS; Thalictrum;—Meadow-rue.

ARLLADLYS; Chironia *Centaurium*; Centaury.

ASPYGAN; Chrysanthemum *Leucanthemum*; Greater Daisy, White Ox-eye.

} Rhinanthus *Crista galli*; Yellow Rattle.

ASTYLLLENLYS; } (s. w.) *Plantago lanceolata*; Ribwort Plantain.
 ASTYLLYNES; }

AUR. *edr.* EUR.

AZALEA; *Azalea procumbens*; Creeping Azalea.

BALALWYF. *edr.* PAL.

BALDAR; *Satyrium*;—*Satyrium*.

BALAWG. (*Ulygrair*;) *edr.* MELAWG Y WAUN.

BANADLEN;

BANHADLEN; } *Spartium Scoparium*; Common Broom.

BANHALLEN; (s. w.) }

Trwyth neu ferwad y dail a blaenau gleision y brigau ynghyd a llwyaid o hâd mwstardd heb ei ysigo, neu yn gyfan, a jachaodd rai o'r dyfrglwyf, gan yfed hanner peintiaid o hono bob boreu a hwyr, pan fethodd amryw foddion eraill. Tywalltiad dwr berwedig ar yr had ai yfed yn helaeth sydd effeithiol i'r un perwyl; e mae yn peri ymadael a dwr yn rhagorol.

Neu; Berwer hanner wns o'i frigau irion a'r dail mewn peintiaid o ddwr hyd na leiheir ei hanner; ac yfed y clwyfus ddwy lonaid llwy bob awr hyd na phair arloes, neu hyd nad yfer y cwbl; gan wneuthur hyn bob dydd, neu bob yn ail dydd, y llwyr iachawyd dyfrglwyfus. (*Cûlen.*)

BANADLEN AUR; } *Genista tinctoria*; Dyer's Greenweed, Dyer's
 BANADLOS; } Broom.

BANADLEN BIGOG; *Ruscus aculeatus*; Butcher's Broom.

BARA CAN Y DEFAID; *Plantago maritima*; Sea Plantain.

BARA CAN Y GWCCW; *Oxalis Acetosella*; Wood Sorrel.

BARA CAN A LLAETH; *Stellaria Holostea*; Greater Stitchwort.

BARA'R CYTHRAUL; *Scabiosa succisa*; Devil's Bit Scabious.

BARA'R HWCH; *Cyclamen europæum*; Sowbread.

BARF YR AFR; *Tragopogon*;—Goat's Beard.

BARF Y BWCH. *edr.* ERWAIN.

BARF Y GWR HEN; *Clematis Vitalba*; Traveller's Joy.

BARFAU'R DERW; *Lichen plicatus*; Tree Lichen, or Moss.

BARFRWYNEN; *Iuncus acutus*; Great Sharp Sea Rush.

- BARLYS; *Hordeum*; —Barley.
- BARTHLYS; *Parietaria officinalis*; Pellitory of the wall.
- BARTRAMIA. *edr.* CRYNFWISOGL.
- BARTSIA. *edr.* GORUDD.
- BASIL. *edr.* BRENINLLYS.
- BAW MWCCI; *Arctium Lappa*; Burdock.
- BAWM. *edr.* GWENYNDDAIL.
- BEATWS. *edr.* BETYSEN.
- BEDWEN; *Betula alba*; Birch.
- BEDWEN CHWERW. *edr.* BYDDON.
- BEIDIAWG LAS; *Glechoma hederacea*; Gill, Ground Ivy.
- BEIDIAWG LWYD; *Artemisia vulgaris*; Mugwort.
- BEIDIAWG RUDD, *neu* GOCH; *Polygonum amphibium*; Amphibious Persicaria.
- BEISDONELL; *Littorella lacustris*; Plantain Shore-weed.
- BELA; *Hyoscyamus niger*; Common Henbane.
- BENDIGEIDLYS; *Geum urbanum*; Common Avens.
- BERW (N. W.)   {
- BERWR.   { CAERSALEM; *Sisymbrium Irio*; London Rocket.
- BERWY (S. W.)   { CHWERW; *Cardamine amara*; Bitter Ladies' Smock.
- BERWR Y DWR; *Sisymbrium Nasturtium*; Water Cress.
- Fe a'i arferir, neu e ddyldid e'i arferu, yn gyffredin yn fwydlys iachus, yn enwedig yn y gwanwyn; gan iddo yn hynod bureiddio 'r gwaed, a'i fod yn llesol iawn i 'r cylla, ac i chwalu rhwystrau yn yr ymysgaroedd; cyffelyb yw ei natur i 'r Llwylys neu ddail yr ysgyrfi. Dr. Cùlen a ddywed fod hwn, a 'r amryw lysiau eraill o 'r un genedl, sef y llwylys, yr hydyf, &c. yn fwy effeithiol eu rhinweddau, ynghyd a llysiau surion, sef Suran y coed, Suran y cwn, neu suran yr yd.
- BERWR Y FAGWYR;   {
- BERWR Y CERRIG;   { Arabis; —Wall Cress.
- BERWR Y FAM; *Sisymbrium Sophia*; Flixweed.
- BERWR FFRENGIG, *neu* YR ARDD; *Lepidium sativum*; Garden Cress.
- BERWR Y FFYNONAU, *edr.* B. Y DWR.
- BERWR Y GAUAF; *Erysimum Barbarea*; Bitter Winter Cress.
- BERWR Y GLINWST; *Iberis*; —Sciatica Cress.

BERWR GWYLLT; *Lepidium latifolium*; Broad-leaved Pepperwort.

Tebyg ei natur ydyw i ferwr y dwr, ond yn fwy surboeth a chryfach; llesol yw i buro 'r gwaed; trwyth o hono sydd gyfogydd bair.

BERWR YR IAR; *Polygonum aviculare*; Knot-grass.

BERWR MÔN A MANAW; *Sisymbrium monense*; Dwarf Sea Rocket.

BERWR MELYN BLYNYDDAWL Y DWYR; *Sisymbrium terrestre*; Annual Water Rocket.

BERWR Y MEUSYDD; *Cardamine hirsuta*; Hairy Ladies' Smock.

BERWR Y MÔCH; *Coronopus Ruellii*; Wart Cress, Swine's Cress.

BERWR TALIESIN; *Sedum Telephium*; Orpine, Live-long.

Dyferwad o'r dail mewn llefrith sydd droethbair cryf. E mae hefyd yn fuddiol rhag y lledewigwst, gan ei fod yn rhywiog a llysnafeddog.

BERWR Y TORLENYDD; } *Sisymbrium amphibium*; Great

BERWR MELYN MWYAF Y DWYR; } Water Rocket.

BERWY. *edr.* BERW.

BERYN; *Iberis*;—Candytuft.

BERYW; } *Juniperus*;—Juniper.

BERYWDYDD; }

BERYRYN; *Vella annua*; Annual Cress Rocket.

BETYSEN; *Beta maritima*; Sea Beet. MELGED.

BIDAWGLYS; *Lobelia Dortmanna*; Water Lobelia.

BIWLITH; *Melampyrum*;—Cow-wheat.

BLAEN Y CONYN AR Y MEL; *Agrimonia Eupatoria*; Common Agrimony.

BLAEN Y GWAEW; *Ranunculus Flammula*; Lesser Spearwort.

Sydd dra ysol-sur ac a bair chwysigenau ar gorph dyn. *Edr.*

CRAFANGC Y FRAN.

BLAEN YR IWRCH; *Mercurialis perennis*; Perennial Mercury.

BLEIDD-DAG; *Aconitum Napellus*; Wolf's Bane.

BLEIDD-DREM; *Lycopsis arvensis*; Small Bugloss. *Edr.* TAFOD YR YCH CULDDAIL.

BLEWOG; *Verbascum Thapsus*; Great Mullein.

BLEWGEIRCH; *Avena strigosa*; Bristle-pointed Oat.

BLEWYNOG; *Hieracium Pilosella*; Mouse-ear Hawk-weed.

BLIW ;
 BLIWLYS ; }
 BLIWYN ; } Daphne *Mezereon* ; Spurge Olive.

BLODAU AMMOR ; *Amaranthus* ;—Flower gentle.

BLODAU 'R BRENIN ; *Pæonia officinalis* ; Peony.

BLODAU 'R FRAN ; *Lychnis Flos cuculi* ; Ragged Robin, Meadow Lych-nis.

BLODAU 'R GÔG ; *Cardamine pratensis* ; Meadow Ladies' Smock, Cuckow Flower.

Y blodau, a'r blodeu-ben a arferir yn llwyddianus rhag y clwyf dygwydd ; ac a ddifa lyngyr yn y cylla ; y dogn yw o hanner dram i ddwy ddram yn bylor.

Gellir bwyta y llysieuyn, neu tywallter dwr berwedig arno, ac yfer hwnnw.

BLODEUYN Y GWYNT ; *Anemone nemorosa* ; Wood Anemone.

Pob rhan o'r llysieuyn hwn sydd lym syr.

BLODEUYN MIHANGEL, *Gentiana Pneumonanthe* ; Calathian Violet.

BLODEUYN Y PASC ; *Anemone Pulsatilla* ; Pasque Flower.

BLODEUYN YR YMENYN ; *Ranunculus bulbosus* ; Bulbous Crow-foot, Butter-cups.

BLONEG Y DERW ; *Xylostroma giganteum* ; Oak-leather.

BLONEG Y DDAEAR ; *Bryonia dioica* ; Red-berried Bryony.

BOCCYS, PREN BOCCYS ; *Buxus sempervirens* ; Box-tree.

Pylor o'r dail a ladd lyngyr ; a thrwyth o honynt a dewycha gwallt y pen.

BOGAIL Y FORWYN ; }
 BOGAIL GWENER ; } *Cotyledon Umbilicus* ; Common Navelwort.

BOGEIL-GEN ; Lichen *Umbilicatus* ; Umbilicated Liverwort ; a division of the genus LICHEN.

BOGEIL-LYS ; *Cotyledon* ;—Navelwort.

BOGLYNON ; *Eryngium* ;—Eryngo.

BOGLYNON ARFOR ; *Eryngium maritimum* ; Sea Eryngo, Sea Holly.

Mae gan y gwraidd yr un rhinweddau a gwraidd y Tegeirian.

BOLED OLWEN ; *Convolvulus sepium* ; Great Bindweed.

Yr *Olwen* hon oedd lân odiaethol a merch i Yspyddadan.

BOTASEN Y GÔG ; *Scilla nutans* ; Wild Hyacinth.

BRAGWAIR ; *Gramina vivipara* ; Viviparous Grasses.

Yr wyf yn tybio i 'n hynafiaid gynnwys tan yr enw hwn bob math o las-wellt bywhiliog.

BRAIL ; *Rosa* ;—Rose.

BRATHLYS ; (*edr.* GWLYDDYN MAIR.) *Anagallis arvensis* ; Pimpernel.

BRAUWYDD ; *Rhamnus Frangula* ; Berry-bearing Alder.

Chwarter neu hanner wns o 'r ail risgl wedi ei ferwi mewn diod fain sydd garth-ddiod lem, a buddiol rhag y dyfrglwyf; ac hefyd yn hynod i symmud rhwystrau yn ngholuddion anifeiliaid corniog, ac i beri arloes.

BRECHLYS ; *Stellaria media* ; Common Chick-weed.

Y llysieuyn cyffredin hwn sydd fwydlys iachus a blasus, gwedi ei ferwi, ynghyd a chigfwyd.

BREFAI ;
BREFLYS ; } *Mentha Pulegium* ; Pennyroyal. *edr.* BRYMLYS.

BREILA, BREILW, BREILYLWYN. *edr.* **BRAIL.**

BRENINLLYS DOF ; *Ocimum Basilicum* ; Great Basil.

BRENINLLYS GWYLLT ; *Clinopodium vulgare* ; Wild Basil.

BRESYCH ; *Brassica oleracea* ; Sea Cabbage.

BRESYCH BENGRON WEN ; *Br. oler.* δ. White Cabbage.

BRESYCH BENGRON GÔCH ; *Br. oler.* γ. Red Cabbage.

BRESYCH Y CWN ; *Mercurialis perennis* ; Perennial Mercury.

BRESYCH Y MÔR. *edr.* YSGEDD.

BRESYCH YR YD ; *Brassica Napus* ; Rape, Navew, Cole-seed.

BRIAL ; *Parnassia palustris* ; Grass of Parnassus.

BRIALLU ; *Primula vulgaris* ; Common Primrose.

Y llysieuyn cyffredin hwn sydd hynod lesol rhag y fynyglog; ysiger y gwraidd, a diferer ychydig o'r sug ar gleidr llaw y claf, a ffroen-sugned neu dynned efe hwn i fynu i 'w ffroenau: Gwybywyd iddo ddwyn esmwythâd yn fuan iawn. Yr hen hynod llysieuwr *Gerard* a ddywed fod dram a hanner o'r gwraidd sychion, a heliwyd yn y cynhauaf, gwedi eu malu, yn gyfogbair cryf a diniweid.

BRIALLU MAIR SAWYRUS ; *Primula veris* ; Cowslip, Paigle.

BRIALLU MAIR DISAWR ; *Primula elatior* ; Great Cowslip, Oxlip.

BRICYLLWYDDEN ; *Prunus Armeniaca* ; Apricot-tree.

BRIGAU 'R TWYNAU ; *Galium verum* ; Yellow Bed-straw, Cheese-rennet.

BRIGER-FWSOGL; *Polytrichum*; Hair-moss.

BRIGER GWENER; } *Adiantum Capillus Veneris*; True Maiden-hair.
BRIGER GWENO; }

BRIGWELLT; *Aira*;—Hair-grass.

BRIGWLYDD; *Callitriche*;—Water Starwort.

BRIL-LYS; *Centunculus minimus*; Bastard Pimpernel, Small Chaff-weed.

BRIW 'R MARCH; *Verbena officinalis*; Common Vervain.

Yn yr oesoedd gynt, o herwydd rhyw goelgrefydd, lliosog y tybiwyd rhinweddau y llysiuyn hwn; eithr yn yr oes hon ni chaniattein iddo gan feddygon yr un o honynt.

BRITHEG; *Fritillaria Meleagris*; Checquered Daffodil, Snake's Head.

BRIWEG; *Sedum*;—Stonecrop.

BRIWEG Y CERRIG; *Sedum anglicum*; English Stonecrop.

BRIWLYS; *Stachys*;—Woundwort.

BRIWLYS TEWBANNOG; *Stachys germanica*; Downy Woundwort.

BRIWLYS Y TAI OG; *Stachys palustris*; Marsh Woundwort.

BRIWYDD; *Galium*;—Bedstraw.

BRONWEN. (*Ulygrair.*) *edr.* AMRANWEN.

BRONWERTH; *Borago officinalis*; Common Borage. *edr.* GLESYN.

BRONWERTH Y WIBER; *Echium*;—Viper's Bugloss.

BRONWST; } *Ranunculus Ficaria*; Pilewort.
BRONWYS; }

BRUSEG. *edr.* CELYNEN MAIR.

BRWYNEN; *Iuncus*;—Rush.

BRWYNEN FLODEUOG. *edr.* ENGRAFF.

BRWYNDDAIL Y MYNYDD; *Anthericum serotinum*; Mountain Spiderwort.

BRWYSGEDLYS; *Coriandrum sativum*; Coriander.

Unnaws ydyw a 'r Anys. *edr.* ANYS.

BRYMLYS; *Mentha Pulegium*; Pennyroyal.

Sug, neu fwydiad y ddeilen rinweddol hon mewn dwr berwedig, ynghyd ag ychydig siwgr, sydd lesol iawn rhag y pês, mae hi yn dda hefyd rhag clefyd y fam, clefyd y gwynt, a chwlm y gwythi, ac i gryfhau'r cylla. *edr.* PUPUR FINTYS.

BRYTWN; *Artemisia campestris*; Field Southernwood.

BUELITH. *edr.* BIWLITH.

BULADD. *edr.* BUMUSTL.

BULAS. *edr.* EIRINEN.

BULWG ;

B. RHUFAIN ;

} *Agrostemma Githago* ; Corn Cockle.

BULWG FFRENGIG ; Papaver ;—Poppy.

BUMUSTL ; *Cicuta virosa* ; Water Cowbane, Water Hemlock.

Hwn a gyfrifir ymhlith yr erchyllaf o'r llysieuaid wenwyn ; er hynny, oddiallan y mae'n wasanaethgar yn sugaethan, i esmwythau poen a gofid y gymmalwst, a'r cyffelyb.

Finegr ydyw'r meddygiaeth goreu rhag effaith gwenwynllyd y llysieuyn hwn,—y Gegiden gyffredin,—y Gysplys a'r cyffelyb pe digwyddai achos.

BUSTL Y DDAEAR ; *Chironia Centaurium* ; Centaury.

BWFFONIA ; *Buffonia* ;—Chickweed Toad-grass.

BWLTYS ; *Nymphæa lutea* ; Yellow Water Lily.

Trwyth o bwys o'r gwraidd i'r mewn galwyn o ddwr berwedig, a iachaodd darddiant allan ar fraich dyn, nid anghyffelyb i'r gwa-hanglwyf, gan i'r claf yfed o hono beintiaid hwyr a boreu.

BWRLI. *edr.* GWYRDDDLING.

BWTIAS. *edr.* BOTASEN.

BWYD Y BARCUD ; *Agaricus* ;—Agaric.

BWYD HWYAID ; *Lemna* ;—Duckweed.

BWYD ELLYLLON.

B. LLYFFAINT.

} *edr.* BWYD Y BARCUD.

BYDIAWG LAS ; *Glechoma hederacea* ; Ground-ivy, Gill, Alehoof. *edr.*

EIDRAL.

BYDIAWG LWYD ; *Artemisia vulgaris* ; Mugwort.

Trwyth o'r llysieuyn hwn a gymmerir yn gyffredin rhag y cryd, neu'r ddeirton. Dram o'r dail yn bylor a ddodwyd bedair gwaith yn y dydd (gan y Dr. Home) i wraig a fuasai gwla tan glefyd y fafn, a'i gloesiau, tros nifer o flynyddoedd, a hi a iachawyd mewn ychydig ddyddiau : Ni wnaeth na'r *Asafætida*, na'r *Æther* les o'r hyn lleiaf iddi. Y dail irion wedi eu hysigo, neu eu pwyo, a wnant blastr llesol iawn ar archoll, neu friw newydd gan gyllell, neu unrhyw erfyn arall.

BYDDARLLYS ; *Sempervivum tectorum* ; Houseleek.

Y sug ei hun, neu yn gymmysgedig a hufen, a rydd esmwythder

buan tan losg tân, neu unrhyw ennynfa, neu wres arall ar gorph dyn; ac yn gymmysgedig a mêl mae yn llesol rhag mân darddiadau, a dolur yn ngeneuau plant, yr hwn a elwir y *gân*.

Nifer o feddygon a dystiant i ddynes ocdranus (yn agos i Toulouse yn Ffrainge) gacl, yn gyntaf mawr lês, ac wedi hynny, ei llwyr iachau o ganger yn ei bron o hîr barhâd, trwy ddodi ar y dolur blastr neu sugaethan o ddail y llysieuyn hwn.

BYDDON CHWERW; *Eupatorium cannabinum*; Hemp Agrimony.

Dwr berwedig ar lonaid llaw o'r ddeilen hon sydd gyfobair, a charthlyn rhwydd lym. Wns o'r gwraidd gwedi ei ferwi mewn dwr sydd lawn ddogn; eithr yn fân ddognau e mae yn llesol i bur-eiddio y gwaed.

“O myny na bych veddw, yf loneit plisgin wy o sudd y Fyddon chwerw!”—*Meddygon Myddfai*.

BYSEDD COCHION;

B. Y CWN;

B. ELLYLLON;

}

Digitalis purpurea; Purple Foxglove.

Deilen o rinweddau anghyffredin yw hon; eithr mae hi môr nerthol, nad diberygl ydyw ymhel a hi, oddieithr a dwylaw celfydd iawn, gan fod pwys hanner gronyn o honi, yn bylor, yn ddogn i ddyn cryf. Er hynny mi allaf ganmol tywalltiad dwr berwedig arni, i'w arferu o'r tu allan, i olchi goryn ar wyneb, neu ryw gwr llyn-orawg arall ar gorph dyn, nid amgen, Tân iddwf, crugdarddiad, a'r cyffelyb; geill hefyd, o'r hyn lleiaf, fod mewn rhyw fesur yn llesol rhag y canger; ac i ysgafnhau'r gwaew, onid llwyr jacha efe y crugboethfflam, neu'r tandde chwyddedig.

BYSEDD YR IAR; *Raphanus Raphanistrum*; Wild Radish.

BYSWELLT; *Dactylis*;—Cock's-foot-grass.

BYWIFYTH; *Sempervivum tectorum*; Houseleek.

BYWIFYTH LEIAF; *Sedum acre*; Wall Pepper, Biting Stonecrop.

BYWI; *Bunium*;—Earthnut.

BYWLYS;

BYWYDOG;

}

Sedum;—Stonecrop.

BYWYDOG LLYDANDDAIL; *Sedum Telephium*; Orpine, Live-long.

CABATSHEN. *edr.* BRESYCH.

CACAMWCCI; *Arctium Lappa*; Burdock. *edr.* CEDOWRACH.

CACAMWCCI LLEIAF; *Xanthium*;—Small Burdock.

CADAFAPTH; *Sinapis arvensis*; Charlock, Wild Mustard.

“Addwyn Cadafarth yn egin.” *Taliesin.*

CAILL Y CL. *edr.* CEILLIAU.

CAINEIRIAN; *Ophrys*;—Twayblade.

CALAF; *Arundo*;—Reed.

“Rhudd rhedyn, melyn Calaf.” *Llywarch hén.*

CALA'R GETHLYDD;   }
CALA'R MYNYCH;   } *Arum maculatum*; Cuckow-pint, Wake Robin.

CALDRIST; *Serapias*;—Helleborine.

CALDRIST Y BANADL; *Orobanche*;—Broom-rape.

CALFELFED; *Typha*;—Cat's-tail, Reed-mace.

CALIWLYN Y MEL; *Agrimonia Eupatoria*; Common Agrimony.

CALLAWDYR;   }
CALLOD;   } *Lichenes foliacei*; Foliate Liverworts; a division
                              of the genus LICHEN.

CAMAMIL. *edr.* CAMRI.

CAMMAIDD-WELLT. *edr.* CORWELLTYN.

CAMMINED; *Iris*;—Flower-de-luce, *Iris*.

CAMRI; *Anthemis nobilis*; Chamomile.

Dwr berwedig ar y blodau sydd hynod lesol i'r cylla, gan chwalu gwynt, ac iachau cnofeydd, a rhag gwrwst tufewnol, i'w yfed fel y bo achos yn peri; ac ychydig o hono yn gryf ar gythlwna a gryfha'r cylla, ac a bair awydd i fwyd; llawer o hono a bair gyfogi. Y blodau yn bylor ac yn ddogneau go helaeth (ynghylch ugain gronyn o bwys) bob pedair awr a hyn tros rai dyddiau, a yrrodd y wrach ar ffo, gwedi i amryw foddion, a arferir gan feddygon, fethu. Da yw hefyd rhag clefyd y fam. E mae'r dail a'r blodau yn fuddiol iawn yn feddygolch brwd, ac yn sugaethan, neu lysblastr. Oddi-fewn ac oddiallan hwy esmwythânt gûr a dolur yn y pen, &c. E mae i'r blodau hefyd y gair o fod yn dra gwasanaethgar rhag clefyd y graean.

CAMRI Y CWN; *Anthemis Cotula*; Stinking Mayweed; or Chamomile.

Y mae y ddeilen hon yn chwannog i wneuthur niwed i fedelwyr,

a phlant, y rhai a ddigwydd ymhel a hi, gan beri ar eu dwylaw fân chwysigl, a dolur, heb iddynt wybod yr achos.

CANCLWM; *Polygonum aviculare*; Knot-grass.

Deilen rinweddol iawn ydyw hon rhag pob math o friwiau, ac ysgtod oddimewn. Tywallter dwr berwedig ar swm o honi, ac yfer hwnnw yn glauar, neu yn oer; efe a attal, ac a ddiddosa bob math o waedlif oddimewn, ac o'r ffroenau; e mae hefyd yn llesol rhag y dolur rhydd. Os ysigir hi a'i doddi yn blastr, hi a oera lygaidd a fyddant glwyfus gan wres.

CANCLWYF; *Lysimachia Nummularia*; Creeping Loose strife, Moneywort, Herb Twopence.

CANCLYMMIG; *Corrigiola littoralis*; Sand Strapwort.

CANDOLL; *Hypericum perforatum*; Perforated St. John's-wort.

Dywedir i'r dail ddifa Llyngyr; au bod yn llesol rhag troeth gwaedlyd, a chlwyf y gwaed. Y mae'r brig neu'r toppyn, pan fo ar flodeuo, neu yn ei flodau, gwedi ei ysigo yn hynod o blastr ar archoll cylllell, neu'r cyffelyb erfyn miniog; ac ynghyd a llys y gwaedlif e mae yn hynod o darfgryd, ac yn fuddiol rhag iselder ysprydoedd; triner yn yr un modd a'r té.

CANHAUAWL; *Parietaria officinalis*; Pellitory of the wall.

CANHEWIN; *Sedum Telephium*; Orpine, Live-long.

CANRHI FELEN; *Chlora perfoliata*; Yellow Centaury.

CANRHI FELEN EIDDIL; *Exacum filiforme*; Least Gentianella.

CANRHI GÔCH; *Chironia Centaurium*; Common Centaury.

CANTAFAWD. *edr.* CANHAUAWL.

CANWRAIDD GÔCH; *Polygonum amphibium*; Amphibious Persicaria.

CANWRAIDD LAS; *Glechoma hederacea*; Ground Ivy.

CANWRAIDD LWYD; *Artemisia vulgaris*; Mugwort.

CANWYLL YR ADAR; *Verbascum Thapsus*; Great Mullein.

CANWYLL-FRWYNEN; *Juncus effusus*; Soft Rush.

CARDDWY; *Carum Carui*; Common Caraway. *edr.* CARWAS.

CARN YR EBOL; *Tussilago Farfara*; Common Colt's-foot.

Sydd chwerwaidd a llyslynaid i'w archwaethu; y mae yn llesol rhag y graean a gwres yn yr elwlenau. Tywallter arno ddwr berwedig, ac yfed y clwyfus o hono yn helaeth, ac yn aml. Eithr tra rhinweddol ydyw rhag clefyd yr ysgyfaint, diffyg anadl ar peswech;

a'r modd goreu i 'w arlwyo rhag y Clefydau diweddaf ydyw, malu swm o 'r dail irion a thywallt drostynt ddwr berwedig, a gadael iddynt sefyll dros nos, a rhoddi iddynt ferwad drannoeth, tros ddau funud neu dri, a 'i felysu ag ychydig fêl; yna yfed y claf ddiod (ynghylch hanner peintiaid) o'r trwyth hwn deirgwaith yn y dydd; llesol hefyd fydd ei losgi mewn pibell yn yr un modd a'r myglys neu dybacco. Meddyg enwog (*sef Dr. Cûlen*) yn ddiweddar a 'i cafodd yn dra llesol rhag y manwynau (neu glwyf y brenin); trwyth neu ferwad o 'r dail wedu eu sychu a adferasant iechyd, gwedi methu o heli 'r mor, ac amryw foddion, a chyffyrïau eraill. Gwn arall (*sef Fûler*) a'n hyspysa am eneth, a deuddeg o friwiau manwynawg arni, yr hon a iachawyd wrth yfed yn helaeth iawn beunydd, dros bedwar mis, o drwyth cryf o 'r llysieuyn hwn. Hwsmonwr hynod a ddywed y gellir difetha 'r llysieuyn hwn o dîr, os torrîr coron neu ben y gwreiddyn yn y mis mawrth.

CARN YR EBOL Y GERDDI; *Asarum europæum*; Asarabacca.

Pwys o 20—i—25 gronyn o 'r gwraidd yn bylor sydd gyfogbair ac ysgarthaidd, neu fwydiad o ynghylch dram o 'r dail mewn gwin.

Y dail yn llwch a goethant y ffroenau a'r pen.

Y meddyg *Cûlen* a ddywed yn fwy hyspysol; pe sychid y gwraidd hyd yn unig y gellid ei wneud yn bylor, ei fod yn gyfogbair esmwyth, a diniwed, yn ddogneau rhwydd fychain, sef ynghylch pwys ugain gronyn neu weithiau lai na hynny. Ac ym mhlith yr holl gyffyrïau nid oes dim cyffelyb iddo am beri dyferlif o 'r pen; y dail sydd oreu i 'r perwyl yma. Os cymmerir i fynu i 'r ffroenau pwys gronyn neu ddau dros rai nosweithiau olynol, efe a bair ddyferlif o 'r ffroenau, yr hwn a barhâ dros rai dyddiau, trwy ba fodd yr iacheir yn effeithiol yr amryw glwyfon canlynol; sef dolur, neu gûr yn y pen,—y ddannodd,—dolur a gwres yn y llygaid,—a rhyw argoel o 'r parllys a 'r hunglwyf.

CARN YR EBOL Y MÔR; *Convolvulus Soldanella*; Sea-Bindweed.

CARNEDD; *Senecio*;—Groundsel.

CARNEDD FELEN FENYW; *Senecio vulgaris*; Common Groundsel, Simon.

Tywalltiad dwr berwedig ar y llysieuyn hwn, a hwnnw yn o gryf,

sydd gyfogbair. Y dail gwedi eu pwyo ydynt lesol iawn i'w dodi ar benddŷyn, neu benddigid.

CARNEDD FELEN WRRYW; *Senecio Jacobæa*; Common Ragwort.

Os berwer gwlan mewn dwr ag alwm a thrachefn mewn trwyth o flodeu y llysieuyn hwn, e gymmer liw melyn hynod o brydferth.

CARTHEIG; *Lapsana communis*; Nipplewort.

CARWAS; *Carum Carui*; Common Carway.

Y mae 'r hâd yn llesol rhag gwendid a gwynt yn y cylla, a rhag yr wrwst, neu gwllwm y gwythi, a chlefyd y fam; y dogn yw ynghylch scrwpl.

CARLLYS; }
CARWLLYS; } Tordylium;—Hartwort.

CAS GAN ARDDWR; *Ononis arvensis*; Rest harrow, Cammock.

CAS GAN BLADURWR. *edr.* CAWNEN DDU.

CAS GAN FURSEN. *edr.* CYWARCHEN.

CAS GAN GYTHRAUL; *Verbena officinalis*; Common Vervain.

CASTANWYDDEN; *Fagus Castanea*; Chensut tree.

CASTANWYDDEN Y MEIRCH; *Æsculus Hippocastanum*; Horse Chesnut.

CASWENWYN; *Scabiosa succisa*; Devil's-bit Scabious.

CAWEN; (S. W.) *Sparganium*;—Bur-reed.

CAWLEN, CAWL GWYLLT. *edr.* BRESYCH.

CAWNEN DDU; *Nardus stricta*; Mat-grass.

CAWS LLYFFAINT. *edr.* BWYD, &c.

CAWS LLYFFAINT DRAENOG; *Hydnum*;—Hedgehog Mushroom.

CEBYDDLYS. *edr.* CIBELLYN.

CECYSEN. *edr.* CEGIDEN.

CEDOR Y WRACH; *Spergula arvensis*; Corn Spurrey.

CEDORWYDD; *Ferula communis*; Giant Fennel.

CEDOWRACH; *Arctium Lappa*; Burdock.

Trwyth o'r gwraidd a fernir gan rai meddygon enwog, yn llawn cystal os nid gwell na 'r unrhyw o'r *Sarsaparilla*, yr hwn sydd hynod chwysbair, i deneuhau a phureiddio y gwaed. Nadder wns a hanner o'r gwraidd i'r yn fân dafellau, a thywallter arnynt beintiaid a hanner o ddwr berwedig, mewn llestr pridd, a phan oero hidler ef; hyn sydd ddigon yn dda'u ddogyn; twymner ei hanner a chymmysger a hanner peintiaid o lefrith, ac wns o fel,

yfer ef, un ai ar ei ben ei hun, neu ynghyd a bara yn foreu-bryd, a'r hanner arall, yn yr un modd, yn hwyr-bryd, neu swpper; neu gellir ei drin a'i yfed yn yr un modd a'r tè, tair cwpanaid neu bedair. Y mae yn hynod feddygiaeth rhag diffyg anadl,—poeri gwaed,—y gymmalwst,—y graeanwst, ac i ryddhau attalfeydd yn y Coludd. Rhag y graeanwst gellir malu'r hâd ai yfed ar faidd. *edr.* MORONEN Y MAES.

CEDOWRACH LLEIAF; *Xanthium strumarium*; Small Burdock.

CEDOWYDD }
CEDOWYS } CYFFREDIN; *Inula dysenterica*; Common Fleabane.

Ymae hanesydd yn mynegi i ni i filwyr ymmerawdwr Rwssia, y rhai ydoedd flin iawn arnynt gan glefyd y gwaed, gael eu hadferu i'w hiechyd gan drwyth o'r llysieuyn hwn.

CEDRWYDDEN; *Pinus Cedrus*; Cedar of Libanus.

CEDU }
CEDW } DU; *Sinapis nigra*; Common Mustard.

Llwyaid, sef hanner wns, neu ychydig ychwaneg o'r hâd yn gyfaion, neu heb eu hysigo, mewn diod o gwrw twymn a wnâ les anghyffredin i ddyn dan y crydcymmalau tostaf, neu'r parlys; boed i'r claf orwedd yn ei wely rai oriau ar ol cymmeryd y meddygiaeth. Tywalltiad dwr berwedig ar gryn swrn o'r hâd gwedi eu hysigo sydd gyfobgair; eithr yn ddogneau mân e fydd yn wasanaethgar iawn, gan ei fod yn droethbair ac yn esmwyth ruddhau'r ymysgaroedd. Buddiol ydyw rhag diffyg anadl. O'r tu allan i'r corph e fydd yn dra buddiol rhag cryd y cymmalau, y glinwst, a'r cyffelyb. Nid oes dim mwy dewisedig i goethi, neu i gynhyrfu teimlad bywiog yn unrhyw gwr o'r corph, na had y llysieuyn hwn. Cyffelyb yn eu heffeithiau ydyw'r dû ar gwyn.

Os tywelltir hanner peintiaid o ddwr berwedig ar hanner wns o'r had gwedi ei ysigo, ynghyd a hanner wns o'r Rhuddygl mawrth, a gadael iddynt sefyll dros ennyd, a'i gymmysgu ag ychydig fêl efe a wna olch hynod rhag crygni, dolur y safn, a chorn y gwddf. Y mae had y llysieuyn hwn yn gyffelyb ei natur a'i rinweddau i wraidd y rhuddygl mawrth; edrych a ddywedpwyd yno.

CEDW GWYLLT; *Sinapis arvensis*; Charlock, Wild Mustard.

Geill y ddeilen hon wasanaethu yn dda i'w berwi yn lle bresych ynghyd a chigfwyd.

CEDW GWYN; *Sinapis alba*; White Mustard.

CEGIDEN; *Conium maculatum*; Common Hemlock.

Er bod pob rhan o'r llysieuyn hwn yn wenwynig, etto mewn dwylaw celfydd ef a all fod y feddyginiaeth llesol.

Y modd goreu i'w barottoi ydyw hel y dail pan fo y llysieuyn yn ei flodau, a phigo y man ddail oddiar y coesau a'u sychu yn yr haul, neu o flaen tân, a'u cadw yn ofalus mewn codau o bapur llwyd cryf; a phan fo achos, gwnele'r hwynt yn bylor: gellir cymmeryd o bymthed i bum gronyn ar ugain o'r man-lwch hwn ddwywaith neu dair yn y dydd. Y meddyg *Withering* a'i profodd yn llesol iawn rhag y cryd cymmalau hirbarhaus, a chlefydon eraill a dybir eu bod yn deilliaw oddiwrth surni yn y gwaed.

CEGIDEN Y DWR; *Phellandrium aquaticum*; Horsebane, Water Hemlock.

CEGIDEN FENYW; *Chærophyllyum sylvestre*; Cow Parsley, Wild Chervil.

CEGIDEN WEN; *Scandix odorata*; Sweet Cicely, Great Chervil.

CEGLYNNYDD. *edr.* CYNGLENNYDD.

CEGYR MAWR; *Cicuta virosa*; Water Cowbane, Water Hemlock.

CEIAN, CEILYS; *Dianthus*; Pink. *edr.* PENNIGAN.

CEIDWAD; *Salvia officinalis*; Sage.

Ni chyfrifir, yn y dyddiau hyn, fod i'r ddeilen hon gynnifer o rinweddau ag a fyddid gynnefin yn yr hen oesoedd; eithr canmolir hi gan rai, am attal chwysiad y nôs, triner hi yn yr un modd a'r tè a chymmerer yn rhan o luniaeth; neu tywallter arni ddwr berwedig ac yfer hwnnw yn gryf weithiau yn y dydd.

CEILLIAU'R CI; *Orchis*;—Dog's-stones, Cullions, Orchis.

CEINIOGLYS CERNYW; *Sibthorpia europæa*; Cornish Moneywort, Sibthorpia.

CEIRCHEN; *Avena*;—Oat.

CEIRCH-WELT; *Avena*;—Oat-grass.

CEIRIOSEN; (S. W.) *Prunus Cerasus*; Cherry-tree.

CEIRIOSEN Y WAUN; *Vaccinium Oxycoccus*; Cranberry.

CELYNEN; *Ilex Aquifolium*; Holly-tree.

CELYNEN MAIR; } *Ruscus aculeatus*; Butcher's Broom, Knee Holly.
C. FFRAINGC; }

CEN; Lichen;—Liverwort.

CEN Y CERRIG. *edr.* CLAFR-GEN.

CENNINEN GYFFREDIN; *Allium Porrum*; Leek.

Meddyginiaeth rhagorol rhag clefyd y garreg a'r graeanwst a ellir ei barottoi o'r llysieuyn hwn, yn y modd hyn; sef, tywallter deuchwart o ddwr meddal ar lonaidd llaw helaeth o'i fânwraidd, a dodder gauad arnynt, a gadawer iddynt ferwi yn arafaidd hyd na leiheir y trwyth ynghylch yr hanner, yna yfed y claf beintiaid o hōno yn y dydd, yn dair rhan, sef un ran y boreu, yr ail tu a chanol y dydd, a'r drydydd ynghylch pryd gwely; hyn sydd ddigon i ddyn llawn-dwf. *edr.* CRAF Y GERDDI.

CENNINEN EWINAWG; *Allium sativum*; Garlick.

CENNINEN Y BRAIN; *Scilla nutans*; Wild Hyacinth.

CENNINEN Y GWINWYDD; } *Narcissus Pseudonarcissus*; Daffodil.

CENNINEN PEDR;

CENRHI. *edr.* CANRHI.

CERDDINEN, (S. W.) *edr.* CRIAFALLEN, (N. W.)

CERDDINEN GYFFREDIN; *Pyrus Aucuparia*; Quicken tree, Mountain Ash,

CERDDINEN DDÔF; *Pyrus domestica*; True Service tree.

CERDDINEN WEN; *Pyrus Aria*; White Beam tree.

CERDDINEN WYLLT; *Pyrus torminalis*; Wild Service tree.

CERI. *edr.* CERDDINEN.

CERIAFAL. *edr.* CRIAFALLEN.

CEULION; } *Galium verum*; Cheese-rennet.

CEULON;

CIAWG. *edr.* CEDOWRACH.

CIBAWG; *Panicum*;—Panick-grass.

CIBELLYN; } *Allium Schœnoprasum*; Chive Garlick.

CIBELLYS;

CILGAIN; *Asphodelus*;—Asphodel.

CINGROEN; *Phallus impudicus*; Stinking Morel.

CIP Y COED; Lichen *imbricatus*; Tiled Liverwort; a division of the genus
LICHEN.

CIROS; *Rosa canina*; Dog-rose, Hep-tree.

Dail pob rhyw o'r Rhoswydd, yn enwedig hwn yma, a ganmolir yn lle Tê; gan iddynt, gwedi eu sychu yn gelfydd, roddi blas ac arogl peraid, a lliw tlws i ddwr berwedig.

CLAER. *edr.* GORCHWYRYDD.

CLAERLLYS;   }
CLEYRLLYS;   } Samolus *Valerandi*; Water Pimpernel.

CLAES MAIR. (s. w.) *edr.* GORCHWYRYDD.

CLAFR-GEN; Lichen *leprosus*; Leprous Liverwort; a division of the genus
LICHEN.

CLAFRLLYS; Scabiosa;—Scabious.

CLAFRLLYS MAWR; Inula *Helenium*; Elecampane.

CLAFRLLYS LLEIAF; Scabiosa *columbaria*; Small Scabious.

CLAIS; Scabiosa *arvensis*; Field Scabious.

CLAIS YR HYDD; Mercurialis;—Mercury.

CLAIS Y MOCH; Salvia *Horminum*; Purple Clary.

CLASWYDD; Ulmus;—Elm.

CLAUARLLYS; Sedum *acre*; Biting Stonecrop, Wall Pepper.

CLAW, CLAWAN, CLAWEN, CLEYEYN. *edr.* PENNIGAN.

CLEDDYFLYS; Sparganium;—Bur-reed.

CLEFRYN; Iasione *montana*; Sheep's bit, Sheep's Scabious.

CLOCH YR EOS; Scilla *nutans*; Wild Hyacinth, Hare bells.

CLOCH MABAN; Galanthus *nivalis*; Snowdrop.

CLOFFRWYM Y CYTHRAUL;   }
CLOFFRWYM Y MWCCI;   } Convolvulus *sepium*; Great Bindweed.

CLOR; Bunium;—Earthnut.

CLOR Y BRAIN; Saxifraga *granulata*; White Saxifrage.

CLOR Y MOCH; Tuber;—Truffle.

CLOWS. *edr.* PENNIGAN RHUDD-GOCH.

CLUST YR ARTH; Sanicula *europæa*; Wood Sanicle.

CLUST YR ASSEN; Marchantia *conica*; Conic Livergreen.

CLUST YR EWIG; Daphne *Laureola*; Spurge Laurel.

Y mae yn hynod lesol tan y poethgryd cymmalau; arloes-feddy-
giaeth llym ydyw, ac yn fuddiol rhag y llyngyr. Yr eithaf ddogn
ydyw deg gronyn o'r dail yn bylor.

CLUST Y FUWCH;   }
CLUST Y TARW;   } Verbascum *Thapsus*; Great Mullein, High Taper.
edr. SIRCYN Y MELINYDD.

CLUST YR IUDEW. *edr.* CLUSTIAU 'R YSGAW.

CLUST LLYGODEN; Cerastium;—Mouse-ear Chickweed.

CLUSTIAU 'R DERW; Lichen *pulmonarius*; Tree Lungwort.

Y ddeilen hon a gyfrifir yn dra buddiol rhag nychdod, a chwyn yn yr ysgyfaint; Gwneler trwyth o honi, a chymysger a llefrith. Ef a chwanega beswch-boeriad, &c. nid amgen na 'r *Amlaethai*.

CLUSTIAU 'R DDAEAR; Lichen *caninus*; Ash-coloured Ground Liverwort.

CLUSTIAU 'R YSGAW; *Peziza Auricula*; Jew's ear.

CLUSTOG FAIR; *Statice Armeria*; Thrift, Sea Gilliflower.

CLWP-FRWYNEN; *Scirpus*;—Clubrush.

CLWP-FRWYNEN Y MORFA; *Scirpus maritimus*; Salt-marsh Club-rush.

Y gwraidd, gwedi eu sychu a'u malu, a arferwyd i wneuthur bara yn amseroedd prinder, neu yn niffyg ymborth.

CLYCH Y CERRIG; Lichen *pyxidatus*; Cup Lichen.

CLYCH DURAM. *edr.* COCHLAS.

CLYCH ENID; *Convallaria majalis*; Lily of the valley.

YR *Enid* hon oedd ferch i Yniwl, ac un o'r tair ardderchawg fenywod yn llys Arthur.

CLYCH Y PERTHL. *edr.* CLOFFRWYM Y MWCCI.

CLYCHLYS; *Campanula*;—Bell-flower.

CLYMLYS; } *Polygonum*;—Knotgrass.

CLYMMOG; }

CLYMMOGYN TROELLAWG; *Illecebrum verticillatum*; Whorled Knotgrass.

CNEUEN Y DDAEAR. *edr.* CYLOR.

CNWPFWSOGL; *Lycopodium*;—Clubmoss.

CNWPFWSOGL SYTH MWYAF; *Lycopodium Selago*; Fir club-moss.

Y rhyw hwn o fwsogl a wna garth-ddiod ac a bair gyfogi, ac a ladd lyngyr. Trwyth o hono a ddifa lau ar foch a gwartheg.

COCHLAS; *Salvia Horminum*; Purple Clary.

COCHWRAIDD; *Rubia*;—Madder.

CODEN EURAID; }

CODEN EURYCH; } *Lycoperdon*;—Puff-ball.

CODEN HYRED; }

CODOG; *Hedysarum Onobrychis*; Saintfoin.

CODOWYDD. *edr.* MEDDYG MAIR.

CODRWTH; *Silene inflata*; Bladder Campion.

“Gwynnach oedd ei dwylaw na chenawon y godrwth.”

CODWARTH; *Atropa Belladonna*; Dwale, Deadly Nightshade.

Pob rhan o'r llysieuyn hwn sydd wenwynawl. Caled-chwydd, a

chwarenau yn y bronau, hyd yn nod o ryw 'r canger, a wasgarwyd ac a iachawyd gan osodiad y dail yn leision ar y fan. Plastr o'r gwraidd gwedi eu berwi mewn llefrith a iachodd tynchwyddau a gweliau mall crawnllyd.

CODYWASG; *Thlaspi*; —Mithridate Mustard.

COEDGWLWM. }
COEDRWYM. } *edr.* CWLWM neu RHWYMYN Y COED.

COEDWYRDD; *Pyrola*; —Winter-green.

COEGBERLLYS; *Æthusa Cynapium*; Fool's Parsley, Lesser Hemlock.

COLUDDLYS; *Mentha Pulegium*; Pennyroyal. *edr.* BRYMLYS.

COLLEN; }
COLL-LWYN; } *CORYLUS Avellana*; Hazel-nut tree.

COLLEN FFREINIG; *Juglans regia*; Walnut.

COLWMBEIN. *edr.* MADWYSG.

COMFFRI. *edr.* CYFARDWF.

CORBYSEN; *Ervum*; —Tare.

CORDEGEIRIAN; *Orchis ustulata*; Dwarf Orchis.

CORFANADL; *Genista tinctoria*; Dyer's Greenweed.

CORFEDWEN; *Betula nana*; Dwarf Birch.

CORFRWYNEN; *IUNCUS uliginosus*; Little bulbous Rush.

CORFWYAREN; *Rubus saxatilis*; Stone Bramble.

CORGLYMMIG; *Corrigiola littoralis*; Sand Strapwort.

CORIANDER. *edr.* BRWYSGEDLYS.

CORN YR AFR; }
CORN Y BWCH; } *Orobanche*; —Broomrape.

CORN Y CARW; *Plantago coronopus*; Buckshorn Plantain.

CORN CARW Y MOR; *Crithmum maritimum*; Samphire.

CORN CARW Y MYNYDD; *Lycopodium clavatum*; Common Club-moss.

CORN YR HYDD. }
CORN YR JWRCH. } *edr.* CORN YR AFR.

CORNAIDD; *Anthoceros*; —Anthoceros.

CORNWLYDDYN; *Cerastium*; —Mouse-ear Chickweed.

CORONLLYS; *Pæonia officinalis*; Pæony.

COR-ROSYN; *Cistus*; —Rock-rose.

CORSEN GYFFREDIN; *Arundo Phragmites*; Common Reed.

Hon a wna lawer gwell tō ar deisi, ac yn enwedig ar fythod, a llawer mwy parhaus na gwellt.

CORSFRWYNEN; *Schoenus*;—Bog-rush.

CORSWELLT RHUDDLAS; *Sesleria cærulea*; Blue Moor-grass.

CORSWIGEN; *Viburnum Opulus*; Guelder Rose, Water Elder.

CORWELLTYN Y MORFA; *Rotbollia incurvata*; Sea Hard grass.

CORWLYDDYN; *Sagina*;—Pearlwort.

CORWREIDDRYDD; *Sherardia arvensis*; Little Field Madder.

CORWYROS; *Cornus suecica*; Dwarf Cornel.

CORWYNWYN. *edr.* CIBELLYN.

CORYSGAWEN; *Sambucus Ebulus*; Dwarf Elder.

Gyffelyb yn ei natur ydyw i'r *Ysgawen gyffredin*, ond yn gryfach, ac yn anhaws ymhel a hi. Dram a hanner o'r gwraidd, gwedi ei ferwi, a wna arloes-feddygiaeth cryf; eithr y ffrwyth addfed sydd fwy llaryaidd yn ei effaeth, ac i'w ddewis pan ellir ei gael. Dywedir fod yr hâd yn droethbair, ac yn llesol rhag y dyfrglwyf. Arogl y dail irion a darfant lygod o dai, ac Ydlofftydd.

COSTOG Y DOM; *Polygonum lapathifolium*; Pale-flowered Persicaria.

COWARCH; *Cannabis*;—Hemp. *edr.* CYWARCHEN.

CRACH EITHINEN; *Genista anglica*; Petty Whin, Needle Greenweed.

CRAF; *Allium*;—Garlick.

CRAF Y GEIFR; *Allium ursinum*; Ramsons.

Y llysieuyn hwn ym mwyd mewn *brandi*, neu ryw gyffelyb boeth-wlyb, sydd dra llesol rhag y graean-glwyf, neu'r maen tostedd.

CRAF EWINAWG; }
CRAF Y GERDDI; } *Allium sativum*; Garlick.

Nid oes na dadl nac amheuaeth ym mhlith y gwyr mwyaf deallus yn nghelfyddid meddyginiaeth ynghylch rhinweddau meddygawl y tylwyth hwn o lysiau, sef y CRAF. Lleshâd y rywogaeth hon sef *Craf y gerddi*, neu'r *Garlleg*, sydd amrywiol; hi a ysgafnhâ beswch-boeriad, a'r caethiwed llysnafeddog, neu'r diffyg anadl yn nghleder y ddwyfron, a pheswch o hir barhâd. Ei rhinwedd megis troethbair, tan y dyfrglwyf sydd ysbys a diddadl. Megis tarfgryd, ac i ddifa llyngyr, y mae hi yn ragorol; ac hefyd rhag y clefri, neu'r ysgyrfi, llesol ydyw. Amryw siamplau a ddangosasant ei rhinwedd rhag clefyd y garreg. Y dogn yw dram ne fwy. Yn wir aml brofiadau a eglur ddangosasant effaeth yr holl rywogaethau o dylwyth y Craf ar y maen, a'r graean, yn nghorph dyn, ac y mae

gennym bob siccrwydd i ddywedyd yn hy fod trwyth o fan wraidd y cennyn, os yfir ef yn helaeth, ac os dyfal barheir i'w gym'ryd dros ennyd o amser, yn hynod lwyddianus rhag y maen tostedd, a'r graeanwst. (*edr. y gair CENNYN.*) Gellir dwyn tystiolaeth am ddau o ddynion, tan y clefyd blin a thôst hwnnw, ar ba rhai y teimlwyd y garreg yn y bledren, a'r offeryn sydd gan lawfeddygon i'r cyfryw berwyl, y rhai a dorrwyd ac a lwyr dreuliwyd gan y trwyth hwn.

Dodiad garleg wrth wadnau y traed a berant yn aml esmwythder i'r pen, a'r ysgyfaint. Tan ryw fath o fyddardod, ewin garleg, mewn rhyw deneu-we o lin neu sidan, a'i ddodi yn y glust, a gafwyd yn feddygiaeth effeithiol; neu gellir diferu ychydig o'r sug ar gottwm, a'i ddodi yn y glust. Gellir cym'ryd y garleg mewn amryw foddion, a than amryw ddulliau; eithr y modd goreu, a'r mwyaf effeithiol ydyw, llyngcu yr ewin yn gyfan, gwedi ei drochi mewn olew, neu eidorri yn ddarnau heb ei ysigo; Canys y mae natur poethaidd cyflym y meddygiaeth hwn yn fuan yn ehedeg ymaith, os ysiger ef, ac yn enwedig os triner ef ar dân, fel y byddid gynt gynnefin a gwneuthur, o achos hyn y rhoddwyd yn llwyr heibio y moddion hynny o'i barottoi.

CRAF Y NADROEDD; *Allium Scorodoprasum*; Viper's Garlick.

CRAFANGC YR ARTH; *Helleborus fœtidus*; Stinking Hellebore, Bear's foot, Setterwort.

Y ddeilen hon a ladd lyngyr, eithr e ddylid ei harferi o fesur ychydig, ac yn ofalus. Gellir rhoddi trwyth o ddram o'r dail irion neu bymtheg gronyn o'r dail sychion yn bylor i blant, o bedair i saith mlwydd oed, am ddau foregwaith neu dri. Sug y dail irion yn gymmysgedig a siwgr llwyd sydd dda iawn i'r un perwyl, gan wlychu'r dail a finegr cyn eu gwasgu. (Y mae'r finegr yn nadael i'r llysieuyn anghytuno a'r cylla.) Dogn i blentyn, o dwy i chwe blwydd oed, yw llonaid llwy *dé* ar bryd gwely, ac un neu ddwy dranoeth; gwneler hyn dros ddau foregwaith neu dri.

CRAFANGC YR ERYR; *Ranunculus sceleratus*; Celery-leaved Crowfoot.

Tra ysol-sur ydyw'r ddeilen hon; taer gardotteion neu glippenau a'i harferant i godi chwysigenau a rhith doluriau ar eu cyrph, a'u haelodau, i beri tosturi dynion teimladwy, ac anadnabyddus a'u castiau twyllodrus.

CRAFANGC Y FRAN SYTH BOETHUS; *Ranunculus acris*; Upright Meadow Crowfoot.

Y mae hon, yn yr un modd ag eraill o'r tylwyth yma, yn dra gwenwynllyd; eithr y mae hi, a'r lleill yn fuddiol megis chwysiglydd, gan eu bod yn fwy buan effeithiol, ac yn fwy diniwed yn aml, na'r cylion a arferir gan feddygon i'r unrhyw berwyl.

CRAITH UN-NOS; *Prunella vulgaris*; Self-heal.

CRAMENOG; *Centaurea*;—Knapweed.

CRAWEL Y MÔCH; *Rosæ caninæ fructus*; Fruit of the Dog-rose.

CREFLYS BENDDIGED. *edr.* CREULYS.

CREIGBERLLYS; *Athamanta*;—Stone parsley.

CREIGLYS; *Empetrum nigrum*; Black Crow, or Crake-berry.

CREIGYMLYN; *Andræa*;—*Andræa*.

CREITHIG; *Scandix*;—Shepherd's Needle.

CREULYS BENDDIGED; *Hypericum Androsæmum*; Tutsan, Park-leaves.

CREULYS FAWR; *Sambucus Ebulus*; Dwarf Elder.

CRIAFALLEN. *edr.* CERDDINEN.

CRIAFALLEN DDOF; *Pyrus domestica*; True Service tree.

CRIAFALLEN GYFFREDIN; *Pyrus Aucuparia*; Mountain Ash, Quicken Tree.

Y ffrwyth, neu yn hytrach y ddiod a wneir o ffrwyth y pren hwn, a gyfrifir yn llesol i bureiddio y gwaed, ac i gadw y corph yn rhydd.

CRIAFALLEN WEN; *Pyrus Aria*; White Beam tree.

CRIAFALLEN WYLLT; *Pyrus torminalis*; Wild Service tree.

CRIBAU 'R BLEIDDIAU; *Arctium Lappa*; Burdock.

CRIBAU ST. FFRAID; *Betonica officinalis*; Wood Betony.

Cymmerer lwch y dail crinion i'r ffroenau ac efe a gartha ac a esmwytha 'r pen, ac a oera wres yn y llygaid. Ac os myger y dail trwy bibell, hyn hefyd a esmwytha 'r pen ac a bair, besweh-boeriad, ac a wna les i'r ysgyfaint.

CRIBAU MAIR; *Carduus marianus*; Milk-Thistle.

CRIBAU'R PANNWR; *Dipsacus fullonum*; Fuller's Teasle.

CRIBELL; *Rhinanthus Crista galli*; Yellow Rattle.

CRINLLYS; *Viola odorata*, β; White Sweet Violet.

Dywedir fod y blodau a'r hâd yn gryfion droethbair, ac yn llesol rhag y tostedd, ac i ruddhau 'r ymysgaroedd yn arafaid. Y gwraidd

yn bylor sydd gyfogbair ac ysgarthbair. Y dogn o hanner dram i ddram a hanner.

CROENEIDD-GEN; Lichen *coriaceus*; Coriaceous Liverwort; a division of the genus LICHEN.

CROESLYS; Galium *cruciatum*; Crosswort.

CROESO-GWANWYN; Narcissus *Pseudonarcissus*; Daffodil.

CROESO-HAF; Scilla *nutans*; Wild Hyacinth, Hare-bells.

CROGEDYF; Spiræa *Filipendula*; Dropwort.

CRON. *edr.* EFWR.

CRONDODDAIDD; Cotyledon *Umbilicus*; Common Navel-wort.

CRONELL; Trollius *europæus*; Globe-flower.

CRON Y GWEUNYDD; Hydrocotyle *vulgaris*; Marsh Pennywort.

CRWYNLLYS; Gentiana;—Gentian.

CRWYNLLYS Y MORFA; Swertia *perennis*; Marsh Felwort, or Swertia.

CRYDAETHNEN; Populus *tremula*; Asp, Aspen, Trembling Poplar.

CRYDWELLT; Briza;—Quaking grass.

CRYDDNYDD. *edr.* GWYDDFID.

CRYGLYS. (*llygrair.*) *edr.* CREIGLYS.

CRYNFWSOGL; Bartramia;—Apple-moss.

CRYS Y BRENIN; Hyoscyamus *niger*; Common Henbane.

CUCUMER. *edr.* CHWERFWR.

CW; Lactuca;—Lettuce.

CWD Y MWG. *edr.* CODEN EURAID.

CWFL FWSOGL; Encalypta;—Extinguisher-moss.

CWFL Y MYNACH; Aconitum *Napellus*; Monk's Hood.

CWLWM YR ASGWRN; Mercurialis *perennis*; Perennial Mercury.

Niweidiol ydyw i ddefaid, a gwenwynig i ddyn.

CWLWM CARIAD; Paris *quadrifolia*; Herb Paris.

CWLWM Y COED;

CWLWM Y GWYDD;

} Tamus *communis*; Black Briony.

CWLYN Y MEL; Agrimonia *Eupatoria*; Agrimony.

Y llysieuyn hwn sydd rwymawl a chryfhaol, ac a chwal attalfeydd, neu rwystrau yn yr ymysgaroedd, yn enwedig yn yr afu; y mae yn llesol rhag y dolur rhydd gwaedlyd yn y coludd, ac i gryfhau y cyfangorph. Gellir ei gymmeryd yn bylor,—yn drwyth, neu yn rhith *té*. E mae pob rhan o'r llysieuyn yn fuddiol, eithr y cwr uchaf o'r gwraidd yn y gwanwyn sydd oreu.

Mwydiad o'r gwraidd mewn dwr berwedig sydd llesol iawn i ddyn tan y cryd poeth.

Mwydiad chwe wns o gwr uchaf y gwraidd mewn chwart o ddwr berwedig, gwedi ei felysu ag ychydig fêl, sydd dra effeithiol rhag y cryd melyn; yfed y claf hanner peint o hono deirgwaith yn y dydd.

CWMFFRI. *edr.* CYFARDWF.

CWMIN; *Cuminum Cyminum*; Cummin.

CWPPANAU 'R DDAEAR; Lichen *pyxidatus*; Cup Liverwort.

CWT YSGYFARNOG; *Lagurus ovatus*; Hare's-tail grass.

CWYROS; }
CWYRWIALEN; } *Cornus sanguinea*; Wild Cornel-tree, Dogwood.

“ Nid unnaws gwyraws a gwern.”

CYCHWLYN. *edr.* CWLYN.

CYCYLLOG; }
CYCYLL-LYS; } *Scutellaria*;—Skull-cap.

CYD-DWF; *Monotropa Hypopitis*; Yellow Bird's-nest.

CYDLLIN; *Alyssum sativum*; Common Camline, Gold of pleasure.

CYDD Y COED; *Clematis Vitalba*; Traveller's Joy.

CYFAGWY. *edr.* LLYS PEN TAI.

CYFARDWF; *Symphytum officinale*; Common Comfrey.

Y dail a'r coesau ieuange ydynt, gwedi eu berwi, yn hynod o fwydlys gyd a chigfwyd. Y gwraidd sydd glydaidd a llysnafeddog, ac yn ddilynol yn llesol rhag y tostedd,—y dolur rhydd, a chlefyd y gwaed. Cyffelyb yn ei rinwedd yw'r llysieuyn hwn i'r Malw yn hêl, eithr cyfrifir hwn yn oreu o'r ddau.

CYFLAFAN; *Conferva*;—Hair-weed.

CYFNYDD; *Cuscuta*;—Dodder.

CYFOGLYS. *edr.* GWRTHLYS.

CYFRDWY. *edr.* RHEDYN.

CYLOR; *Bunium*;—Earthnut.

“ Gnawd i foch turiaw cylor.” *Llyw. Hen.*

CYNFFON Y CABWLLT; }
CYNFFON Y CEILIOG; } *Valeriana officinalis*; Great Wild Valerian.

CYNFFON Y GATH; *Typha*;—Cat's-tail, Reed-mace.

CYNFFON LLYGODEN; *Myosurus minimus*; Mouse-tail.

CYNFFON TITW ; *Rheseda Luteola* ; Weld, Dyer's-weed.

CYNGAF }
CYNGAW } MAWR. *edr.* CEDOWRACH.

CYNGAF BYCHAN ; *Xanthium strumarium* ; Small Burdock.

CYNGAF MAN ; *Agrimoniae fructus* ; Fruit of Agrimony.

CYNGAFAN ; *Galium Aparine* ; Goose-grass, Cleavers. *edr.* GWLYDDYN
Y PERTHI.

CYNGAFAN MWYAF ; *Asperugo procumbens* ; German Madwort.

CYNGHAFAWG ; *Convolvulus* ;—Bindweed.

CYNGLENNYDD YR AFON ; *Iungermannia epiphylla* ; River Star-tip.

CYNHOWLEN ; *Acer campestre* ; Common Maple.

CYPRESSWYDDEN ; *Cupressus* ;—Cypress.

CYRIAWOL. *edr.* CRIAFALLEN.

“ Cwrel, lliw Cyriawol llwyn.” *D. ab Gwil.*

CYRNOGYN ; *Phyteuma orbiculare* ; Round-headed Rampion.

CYSGIADYR ; *Solanum* ;—Night-shade.

CYWARCHEN ; *Cannabis* ;—Hemp.

Berwer yr hâd, gwedi ei ysigo, mewn llefrith, ac hidler ef, hwn
sydd dda ragorol rhag peswch o hir barhâd ; ac hefyd yn enwedig
rhag y cryd melyn.

CYWER Y LLAETH. *edr.* BRIGAU 'R TWYNAU.

CHWEGWRAIDD ; *Glycyrrhiza glabra* ; Liquorice.

CHWEINLYS ; *Cineraria* ;—Fleawort.

CHWERFWR ; }
CHWERWDDWR ; } *Cucumis sativus* ; Cucumber.

CHWERWLYS. *edr.* CHWERWYN LLWYD.

CHWERWLYS YR EITHIN ; *Teucrium Scorodonia* ; Wood-sage.

Gwneir o'r ddeilen hon, ac ymenyn gwryrf, eli gwasanaethgar
iawn mewn perthynas i anifeiliaid ; a chan ei bod yn o debyg ei blas
a'i harogl, hi a arferwyd weithiau yn lle'r Bensoeg, neu'r Hoppys ;
eithr y mae hi yn peri uwch lliw i'r ddiod.

Y mae hi o'r un natur a Derlys y dwr.

CHWERWYN YR ARDD. }
CHWERWYN GWYN. } *edr.* WERMOD WEN.

CHWERWYN LLWYD. *edr.* WERMOD LWYD.

CHWERWYN Y TWYN. *edr.* CHWERWLYS YR EITHIN.

CHWYD AWYR; *Tremella meteorica*; Star-jelly.

“Y waret dafadennau kymer chwyd awyr ac ir wynt, a hwy a ddiſflannant.”—*Medd. Myddf.* E mae yn llesol rhag y gibwst neu losg eira.

CHWYN HALLT. *edr.* LLYRLYS.

CHWYS ARTHUR; *Spiræa Ulmaria*; Meadowsweet.

CHWYS YR HAUL; *Drosera*;—Sundew.

CHWYS MAIR; *Ranunculus bulbosus*; Buttercups.

CHWYSIGENWRAIDD; *Utricularia*;—Bladderwort.

CHWYSOGLLEN; *Rumex acutus*; Sharp Dock.

DAEARLLYS; *Pæonia officinalis*; Pæony.

DAGRAU ADDAF; *Staphylea pinnata*; Bladder-nut tree.

DAGRAU MAIR; *Primula veris*; Cowslip, Paigle.

DAIL Y CWRW. *edr.* LLAWRWYDDEN.

DAIL Y DARGOD. *edr.* SIRCYN Y MELINYDD.

DAIL Y FENDDIGED; *Hypericum Androsæmum*; Tutsan.

DAIL Y GRON. *edr.* CRONDODDAIDD.

DAIL Y GRON LLEIAF. *edr.* CRON Y GWEUNYDD.

DAIL Y MELFED. *edr.* TEWBANNOG.

DAIL Y TRYFAN; *Tussilago Petasites*; Butter-bur.

Tri pheintiaid o ddwr berwedig ar ddram o gopa ne gwr uchaf (canys y rhan honno yn unig sydd llesol) o'r gwraidd, sydd feddyg-iniaeth tra rhagorol, ac effeithiol ar ddechreuad cryd poeth; yfed y claf ddiod, ynghylch hanner peintiaid, o hwn yn dwymn ambell waith, ym mhen pob awr, neu ddwy, neu dair, pan ddigwydd iddo ddeffroi o gwsg, os hynny a ddaw arno. Y mae'r Meddyg *Hil* yn mynegi iddo ef iachau nifer o gleifion a'r cyffyr diniwed hwn yn unig, gan borthi'r claf a'r meddyglyn hwn yn aml; eithr os y clefyd fydd hîr barhaus, ac yn trymhau, angenrhaid fydd i'r claf gymmeryd chwe gronyn o'r gwraidd gwedi ei sychu o flaen y tân, a'i falu yn bylor, a pharhau i yfed y llyn megis o'r blaen; eithr os, bydd y claf yn alaru ar y meddyglyn, geill yfed yn ei le ef ddwr oddiar y wenylnlys (*Bawm y gerddi*) ac ychydig o ryw suran yn gymmysgedig, a hynny yn helaeth, ond parhaed i gymmeryd y pylor bob chwe awr.

DAIL Y TWRCH; *Hypericum Androsæmum*; Tutsan, Parkleaves.

DALEN DDA; *Euphorbia*; —Spurge. *edr.* FFLAMGOED.

DALEN MEIWON. *edr.* MEIWYN.

DALFEDEL. *edr.* TALFEDEL.

DANADLEN; *Urtica*; —Nettle.

DANADLEN FWYAF; *Urtica dioica*; Great Nettle.

Gellir trin coesau 'r llysieuyn hwn i wneuthur math o liain, yr hwn sydd mwy parhäus, a gwasanaethgar, na 'r hwn a wneir o lin. Yn Sir Amwythig y gwelir, yn agos i fythod, glyttiau o dir lle yr amaethir y rywogaeth hon i 'r perwyl hwn.

Trigolion Rwssia a liwiant wlan o wyrdd têt a sug y dail, ac o felyn da a 'r gwraidd.

Yr Ysgottiad a wnant gywer da o ferwad cryf o 'r ddeilen hon, gan roddi ynghylch dau bwys o halen at dri pheintiaid o 'r trwyth, a 'i gadw mewn costrelau at wasanaeth; fe ai cyfrifir yn well,—mwy blasus, ac iachus na 'r caul cyffredin.

Aelodau a darawyd a 'r parlys a iachawyd gan eu cyhwrdd, neu eu curo a dynad poethion, sef a hon, neu un o 'r rhywogaethau eraill. Yn y gwanwyn pan fyddo hon yn dyner ac ieuangc y mae hi yn hynod o fwydlys gwedi ei berwi, yn enwedig gyd a chigfwyd hallt, neu i wneuthur cawl o honi ynghyd a bwyd.

Y mae hi yn droethbair, yn fuddiol tan glefyd y graean, y llwg, y gymmalwst, a 'r cryd melyn.

DANADLEN DDALL. }
D. FARW,—D. FUD. } *edr.* MARDANADLEN.

DANNOGEN; *Betonica officinalis*; Wood Betony.

DANNOGEN Y DWR; *Scrophularia aquatica*; Water Figwort, Water Betony.

DANT Y CI; *Dactylis glomerata*; Cock's-foot grass.

DANT Y LLEW; *Leontodon Taraxacum*; Common Dandelion.

Y sug, neu drwyth cryf o bob rhan o'r llysieuyn hwn, yn enwedig y gwraidd, sydd droethbair hynod, ac yn fuddiol rhag rhwystrad yn yr ymysgaroedd neu 'r coluddion, rhag y cryd melyn, y dyfrglwyf, clefydau yr ysgyfaint, a tharddiadau yn y croen. Y dogn yw dwy wns neu ychwaneg o 'r sug, neu ddiod o 'r trwyth deirgwaith neu bedair yn y dydd.

DANT Y LLEW LLEIAF. *edr.* PERADYL.

DANT Y PYSGODYN; *Serratula tinctoria*; Saw-wort.

DAR; *Quercus*;—Oak. *edr.* DERWEN.

“Gnawd nyth eryr ym mlaen Dar.” *Llyw. Hen.*

DAT. *edr.* GWRTHBWYS.

DAUWYNEBOG; *Viola tricolor*; Pansy Violet, Heart's ease.

DEILEN DDU DDA; *Scrophularia nodosa*; Knotty-rooted Figwort.

Môch crestlyd a iacheir gan eu golchi a thrwyth o'r dail.

DEINTLYS; *Dentaria bulbifera*; Coralwort.

DEINTLYS CENOG; *Lathræa squamaria*; Toothwort.

DERIG; *Dryas octopetala*; Mountain Avens.

DERLYS }
DERWLYS } Y DWR; *Teucrium Scordium*; Water Germander.

Pylor o honi a ladd lyngyr, trwyth o honi sydd lesol i dwymn-olchi hen fraen-ddoluriau.

DERLYS Y FAGWYR; *Teucrium Chamædrys*; Wall Germander.

Y mae i'r ddeilen hon y gair o fod yn esmwyth arloesaidd, a chryfhaol. Y mae hi o'r un natur a'r *Perchwerwyn*, ac yn ddily nol yn fuddiol rhag peswch, diffyg anadl, y gormwyth, ac attalfeydd yn yr ysgyfaint.

DERLYS Y GOEDWIG. *edr.* CHWERWLYS YR EITHIN.

DERWEN. *edr.* DAR.

Natur a rhinwedd rywawl rhisgl y dderwen, neu'r afala, sef y cnapiau a dyfant yn rhith cnau ar y dail, sydd wasanaethgar mewn amryw foddion meddygawl; sef trwyth o honynt, pan fyddo'r cylla yn wan a'r corph yn llesg, ar ol clefyd neu ar ryw achos arall. Meddyginiaeth hefyd yw rhag y cryd dyspeidiol, y dolur rhydd, clefyd y gwaed, a phob math o ddylif anghymedrol arall. Y dogn yn bylor yw o chwe gronyn i scrwpl, ddwywaith neu dair yn y dydd; neu berwer wns mewn chwart o ddwr hyd na leiheir yr hanmer, hidler, ac yfer o hono ddwy wns, ddwywaith yn y ddydd. Gwrandedwch pa beth a ddywed yr hen *Feddygon Myddfai*; “Cymmer fês a chras, a gwna yn bylor, dod lwyaid mewn diodaidd o gwrw da, ac yf yn dwymyn bob bore, dros wythnos i naw diwarnod, a gorwedd yn dy wely awr neu ddwy.”—Ac mewn man arall; “bwrw lwyaid ar dy ddiod nos a bore; da yw i bob dyn gwan o gorph wedi ferwi mewn llaeth geifr.”

Y dderwen fwyaf ei maintioli, yr ym ni yn cofio clywed am dani,

oedd “ Brenhinbren y ganllwyd ” neu ’r “ Pren teg o ’r ganllwyd ; ” ynghylch tair troedfedd uwch wyneb y tir yr oedd hi yn chwe troedfedd a ’r ugain o’i hamgylch ; uchder y bon, hyd at y fforch, oedd pymtheg troedfedd ; O dair o’i changenau y gwnaed tair paladr melin. Hi a werthwyd ynghylch y flwyddyn 1730 am £60 : 0 : 0.

DERWEN Y DDAEAR. *edr.* DERLYS.

DERWEN CAERSALEM ; *Chenopodium Botrys* ; Oak of Jerusalem.

DERWEN FENDIGAID ; *Verbena officinalis* ; Common Vervain.

DERWEN ANWYW ; *Quercus Ilex* ; Evergreen Oak.

DIADWYTH ; *Valeriana Locusta* ; Corn Salad, Lamb’s Lettuce.

DIADDYRN ; *Adoxa Moschatellina* ; Moschatel.

DIAWDWYDD. *edr.* LLAWRWYDDEN.

DIBEDOLIAD Y MEIRCH. *edr.* LLOER REDYNEN.

DIBYNLOR. *edr.* GYSPLYS.

DIDOL. *edr.* LLYS Y DDIDOL.

DIFLAS. *edr.* EURLLYS.

DIGOLL LWYD ; *Gnaphalium minimum* ; Least Cudweed.

DILOSG ; *Sempervivum tectorum* ; House-leek.

DILWYDD FELEN ; *Chelidonium majus* ; Celandine.

Ei sug sydd surboeth, ac a iacha marchwaint, a ’r tarddwreinyn ; ac, wedi ei dymheru a dwr, a dyn ymaith faglau neu dywyllni oddiar lygaid, y mae iddo ’r enw o fod yn effeithiol rhag y cryd melyn a ’r dyspeidiol, ac i ruddhau yr ymysgaroedd ; Y dogn ydyw hanner dram, neu ychwaneg, o ’r gwraidd gwedi ei sychu a ’i falu ; neu tywalltiad dwr berwedig ar ddram neu ddram a hanner o hono yn îr, neu dri neu bedwar dyferyn o’i sug melyn mewn rhyw ddiod, neu ddwr. Y mae hefyd yn dda rhag y cosi a’r ddafaden ddof.

DINODD ; *Scleranthus* ; — — Knawell.

DIODWYD. *edr.* LLAWRWYDDEN.

DIOGLYS MERLLYN ; *Isoetes lacustris* ; Quillwort.

DISAWR ; *Hesperis inodora* ; Scentless Dame’s Violet.

DISTREWLYS ; *Achillea Ptarmica* ; Sneese-wort Yarrow, Goosetongue.

DITAIN ; }
DITAWNT ; } *Dictamnus albus* ; Dittany, Fraxinella.

DITAIN LEIAF ; *Achillea Ageratum* ; Maudlin.

DIWLITH ; }
DIWLYDD ; } *Adiantum Capillus Veneris* ; True Maidenhair.

DIWYTHL FEDI; *Anagallis arvensis*; Pimpernel.

DRAENEN DDU; *Prunus spinosa*; Sloe tree, Black thorn.

Y dail tyner gwedi eu sychu a wasanaethant yn oreu o ddim a brofwyd yn lle *tê*. Mwydiad o ddyrnaid o'r blodau mewn dwr berwedig sydd garthddiod esmwyth a diniwed. Y firwyth sydd rywawl, ac yn llesol pan fyddo y cyfryw yn gyfaddas, ac, ynghyd ag ychydig fêl, a wna olch llesol rhag dolur o'r safn, a'r gwddf. Rhai a dybiant fod pigiad y draen yn wenwynllyd, yn enwedig ynghylch amser y cynhauaf.

DRAENEN YSEINUS; *Berberis vulgaris*; Barberry.

DRAENEN WEN; }
DR. YSPYDDADEN; } *Mespilus Oxyacantha*; Haw-thorn, White-thorn.

DREWG; }
DREWLYS; } *Papaver*;—Poppy.

DREWGOED; *Anagris*;—Stinking bean trefoil.

DRIGON; }
DRINGOL; } *Rumex Acetosella*; Sheep's Sorrel.

DRINGIEDYDD. *edr.* CYDD Y COED.

DRYCH GWENER; *Campanula hybrida*; Corn Bell flower.

DRYDON. *edr.* CWLYN Y MEL.

DUDDRAENEN. *edr.* DRAENEN.

DUEGREYNEN; *Asplenium*;—Spleenwort.

DUEGREYNEN FEDDYGAWL; *Scolopendrium Ceterach*; Common scaly Spleenwort.

DUGLWYD; *Ononis arvensis*; Rest-harrow, Cammock.

DUGOESOG; *Asplenium Adiantum nigrum*; Black Maidenhair.

DULYS; *Smyrnium Olusatrum*; Alexanders.

DUWALLT Y FORWYN. *edr.* DUGOESOG.

DWYDDALEN; *Ophrys ovata*; Common Twayblade.

DWYFAWG; *Betonica officinalis*; Wood Betony.

DWYGEINIOLGLYS; *Lysimachia Nummularia*; Moneywort, Creeping Loose Strife, Herb twopence.

DYFR-FORONEN; *Sium*;—Water Parsnep.

DYFR-FORONEN SWPFLODEUOG; *Sium nodiflorum*; Procumbent Water Parsnep.

Tair llwyaid o sug y llysieuyn cyffredin hwn, deirgwaith yn y dydd, a iachaodd blentyn chwe blwydd oed o haint, neu darddia-

dau ar y croen, o hir barhâd, ac nid anghyffelyb i'r gwahanglwyf. Dynion mewn oedran a dderbyniasant y lleshâd mwyaf dan y cyffelyb glefydon, gan gymmeryd tair neu bedair wns bob boreu o'r unrhyw; ac nid oedd mewn un modd yn anghytuno a'r pen, na'r cylla, na'r ymysgaroedd. *Withering.*

DYFR FWSOGL TRIOCHROG; *Fontinalis antipyretica*; Great Water-moss.

DYFR LYRIAD; *Alisma*:—Water plantain.

DYFRLLYS; *Potamogeton*:—Pondweed.

DYFRWLYDDYN; *Montia fontana*; Water Chick-weed, Blinks.

DYLUSG; *Fucus palmatus*; Palmated Sea-weed, Dulse.

DYNAD; }
DYNHADEN; } *Urtica*:—Nettle.

DYNAD DDALL, &c. *edr.* MARD DANADLEN.

DYRYSIEN; }
DYRSLWYN; } *Rubus*:—Bramble.

“ Archaf it' na mynych wraig, hyd pan welych ddyrysien deuben-awg ar fy mêdd.”

DYSTREWLYS; *Achillea Ptarmica*; Sneesewort Yarrow, Goosetongue.

Llwch o'r dail, i'w gymmeryd i'r ffroenau, a bair ddystrewi ac a goetha, ac a gartha y pen.

EBOLGARN; *Tussilago Farfara*; Colt's foot.

EBOLGARN Y GERDDI; *Asarum europæum*; Asarabacca.

EBOLGARN Y MOR; *Convolvulus Soldanella*; Sea Bindweed.

EDAFEDDOG; *Gnaphalium*:—Cudweed.

EDAFEDDOG LWYD; *Gnaphalium germanicum*; Common Cudweed.

Y ddeilen hon a roddir i anifeiliaid rhag clefyd y gwaed; ac hi a gafwyd yn llesol i ddynol ryw tan yr unrhyw glefyd; sef trwyth o honi.

EDAUFWSOGL; *Bryum*:—Thread-moss.

EFRE; }
EFRYN; } *Lolium*:—Darnel.

EFWR; }
EFYRLLYS; } *Heracleum Sphondylium*; Cow-parsnep.

“ Melyn eithin, erin Efwr.” *Llyw. Hen.*

“ Osglawg blaen Derw, chwerw chwaith On,

“ Chweg Efwr.” — *Llyw. Hen.*

Y mae achos i ni feddwl oddiwrth yr ymadrodd hwn, o waith Llywarch Hen, mai cysson oedd tyb trigolion y wlad yma, yn y cynoesoedd, a thrigolion Camschatca yn yr oes hon, ynghylch y llysieuyn hwn; o herwydd hwy a'i galwant y *melus llysieuyn*, ac a fwytant y coesau gwedi eu piliaw; ac weithiau hwy a'u rhoddant ynghrog i sychu, ym mha waith hwy a daenellir a math o bylor melusaidd, ac eu cyfrifir yn un o'u danteithion; hwy hefyd a ddystylliant o hono boethlyn nid anghyffelyb i *frandi*. Eraill hefyd o drigolion gwledydd gogleddawl ewrop a ddarllawant o hono ddiod, yr hon a yf y bobl isel-radd yn lle cwrw.

EFFROS; *Euphrasia officinalis*; Eye-bright.

Dywedir ei fod yn fuddiol i'r golwg, naill gan ei gymmeryd yn bylor, neu gan yfed tywalltiad dwr berwedig oddiarno, neu gan osod y llysieuyn, gwedi ei ysigo, ar y llygaidd; y mae iddo hefyd y gair o fod yn llesol rhag y cryd melyn.

EGEL; *Cyclamen europæum*; Sow-bread.

EGFAEN, Ffrwyth yr

EGFAENWYDD; *Mespilus Oxyacantha*; Hawthorn, Whitethorn.

“ Dwy Egfaen deg fwynaid.” — *D. ab Gwil. i rudd merch.*

EGLYN; *Chrysosplenium*; — Golden Saxifrage.

EGROESEN, ffrwyth yr

EGROESWYDD; *Rosa canina*; Dog-rose. *edr.* CIROS.

“ Grisial ynghylch egroesen.” — *I rudd merch.*

EGYLLT; *Ranunculus*; — Crowfoot.

EIDRAL; *Glechoma hederacea*; Ground Ivy, Gill, Alehoof.

Sug y ddeilen hon, yn gymmysgedig ag ychydig win, a dyn ymaith dywyllni oddiar lygad march, os arferir hwyr a boreu. Y mae trwyth neu fwydiad o honi mewn dwr berwedig, ynghyd ag ychydig fêl, yn llesol iawn rhag y peswch, i'w yfed yn lle *tê* yn foreu-fwyd, ac yn aml yn y dydd.

EIDRAN; *Origanum vulgare*, *var.* Pot Marjoram.

EIDDEW; *Hedera Helix*; Ivy.

Awdur hynod (*sef Hâler*) a ddywed bod y dail yn dra rhinwe-

ddol rhag y clefyd di-dycciant ymborth. Y grawn ydynt gyfoghair ac ysgarthbair.

EIDDEW 'R DDAEAR. *edr.* EIDRAL.

EIDDIAR. *edr.* GRUG.

EIDDILWELLTYN CYNNAR; *Knappia agrostidea*; Early Knappia, Anglesey Sand-grass.

EIDDIORWG. *edr.* EIDDEW.

“ Car Eiddiorwg cyw 'r ddera.”—*D. ab Gwil. i'r ddylluan.*

EILGOROS; *Azalea procumbens*; Trailing Azalea.

EIGRYN; Briza;—Quaking grass, *Crydwellt.*

EILUN BRIWEG; *Cherleria sedoides*; Dwarf Cherleria, Mossy Cyphel.

EIRIAWL. *edr.* CLOCH MABAN.

EIRIN BULAS; *Prunus insititia*; Bullace tree.

EIRIN Y CI; Orchis;—Dog's stones, Cullions.

EIRIN GWION; ffrwyth y WINWYDDEN DDU.

EIRIN GWLANOG; *Amygdalus Persica*; Peach.

EIRIN MAIR. *edr.* GWYFON.

EIRINBERTH. *edr.* DRAENEN DDU.

EIRINBREN; *Prunus domestica*; Plum-tree.

EIRINLLYS. *edr.* EURINLLYS.

EIRYÄIDD; *Leucojum æstivum*; Summer Snowflake.

EITHINEN; *Ulex*;—Gorse, Furze.

“ Hardd blodau eithin, eithr ym mhlith drain llymion y tyfant.”

Diark.

EITHINEN BER; }
EITH. Y CWRW; } *Juniperus*;—Juniper.

EITHINEN FREINIG; *Ulex europæus*; Common Furze.

EITHINEN YR IAR; *Genista anglica*; Petty Whin, Needle Greenweed.

EITHINFYW; *Juniperus Sabina*; Savine.

O bump gronyn i scrwpl o'r dail sychion yn bylor sydd llesol rhag llyngyr, ac i hwylio teithi gwragedd.

ELEBWR. *edr.* CRAFANGC YR ARTH.

ELESTREN; *Lilium*:—Lily.

ELINOG; *Solanum Dulcamara*; Woody Night-shade, Bitter-sweet.

Hwn a wna hynod o feddygiaeth i atgyweirio tymmer y corph, ac i buro 'r gwaed. (*Boerhaave.*) Trwyth o'r gwail ieuaingc sydd

feddyginiaeth rhagorol rhag y cryd cymmalau llymdost, emynfeydd, cryd poeth, attaliad teithi gwraig a'r cymhibau. (*Lin.*) *Dr Hîl* a ddywed ei fod yn effeithiol tan glefyd yr ysgyfaint a diffyg anadl. Gellir ei gasglu yn y gwanwyn, neu ddiwedd y cynhauaf. Tywallter peint o ddwr berwedig ar ddwy ddram o'r coesau gwedi eu naddu yn fan; gwedi iddynt sefyll dros hanner awr, rhaid yw eu berwi dros chwarter awr; y dogn yw ar y cyntaf hanner wns, yn gymmysgedig a llefrith, ac yn y man, gellir chwanegu y ddogn i dri chwarter wns.

ELINOG GOCH; *Polygonum Persicaria*; Spotted Arsmart.

ELISAWNDYR. *edr.* DULYS.

ELLAST; *Carlina vulgaris*; Common Carline Thistle.

Dywedir fod hwn yn feddyginiaeth rhagorol rhag clwyf y fam.—
Amæn, Acad. III. 64.

ENGRAFF; *Butomus umbellatus*; Flowering Rush.

ERBIN; *Thymus Calamintha*; Common Calamint.

Poethach a mwy llym ydyw na'r *Mintys*, eithr go gyffelyb yn ei natur; Y mae yn llesol i'r cylla,—i chwalu gwynt, ac i esmythau cnofeydd yn y coludd. Y mae iddo enw da am rwyddhau neu ddwyn ymlaen teithi benywod.

Erbin oedd dywysog dyfnaint ynghylch canol y bummed ganrhif.

ERCHWAINT, *edr.* ERWAINT.

ERFINEN; *Brassica Rapa*; Turnep.

Dywedir nad ydyw fwyd cyfaddas i rai beichiogion, nac i'r sawl sydd chwannog i glefyd y fam, neu wynt; eithr hi a ryddhâ y coluddion, ac a bureiddia y gwaed. *Meddygon Myddfai* a ddywedant fod yr had yn dda rhag y tostedd.

ERFINEN YR YD; *Brassica Napus*; Rape, Navew, Coleseed.

ERFINEN Y COED; *Tamus communis*; Black Briony.

ERINLLYS, *edr.* EURINLLYS.

ERLLYRIAD, *edr.* LLYRIAD.

ERLLYSG; *Vinea minor*; Lesser Periwinkle.

ERWAINT; *Spiræa Ulmaria*; Meadow-sweet.

ESGARLLYS, *edr.* ESGORLLYS.

ESGID FAIR; *Cypripedium Calceolus*; Ladies' Slipper.

ESGIDIAU 'R GÔG; *Viola odorata*; Sweet Violet. *edr.* CRINLLYS.

ESGÔB GWYN, (*llygrair*) *edr.* ASPYGAN.

ESGOBLYS; *Ammi majus*; Bishop's weed.

ESGORLLYS BYCHAN; *Aristolochia Clematitis*; Climbing Birthwort.

ESGORLLYS CRWN; *Aristolochia rotunda*; Round Birthwort.

ESGORLLYS HIR; *Aristolochia longa*; Long Birthwort.

EUAD; *Dianthus*;—Pink.

EULUNBERLLYS; *Caucalis*;—Hedge Parsley, Bur-parsley, Stone Parsley.

EURAFAL; *Citrus Aurantium*; Orange.

EURBERTH. *edr.* EURDDRAENEN.

“ Bod eurberth mor anferth wyd

“ Beichlwyn ar ên gwr bochlwyd.”

Rhys Goch o eryri i'w farf.

EURDDANADL; *Galeobdolon luteum*; Yellow Dead-nettle, Weasel-snout.

EURDDRAENAN; *Ribes Uva crisa*; Smooth Gooseberry.

EURDDRAENEN DDU; *Ribes nigrum*; Black Currant.

EURFAL. *edr.* EURAFAL.

EURFANADL; *Genista tinctoria*; Dyer's Greenweed.

EURINLLYS; *Hypericum*;—St. John's wort.

EURLLYS; *Atriplex*;—Orache.

EURON; *Cytisus Laburnum*; Bean-trefoil-tree.

EURWALLT Y FORWYN; *Polytrichum commune*; Common Hair-moss.

EURWERNEN; *Tilia europæa*; Lime tree, Linden tree.

EURWIALEN; *Solidago Virgaurea*; Golden-rod.

Hynod ydyw y llysieuyn hwn am iachau briwiau o'r ty mewn a'r tu allan i'r corph; rhinweddol yw rhag y graean yn yr arenau, a'r maen tostedd. Y mae hefyd yn llesol rhag poeri gwaed,—y dolur rhydd, a chlefyd y gwaed; sef mwydiad o hono mewn dwr berwedig iw yfed yn helaeth.

EWNOFIAU GWYLLTION; *Hippocrepis comosa*; Horse-shoe Vetch.

EWFFRUS. *edr.* EFFROS.

EW. *edr.* EFWR.

FALERIAN. *edr.* CYNFFON Y CABWLLT.

FANWYLYD; *Geum urbanum*; Common Avena, Herb Bennet.

FEDON, FEDWEN, FEDD-DON, FYDDON, CHWERW. *edr.* BYDDON.

FERFAEN. *edr.* BRIW'R MARCH.

FIOLED. *edr.* GWIOLYDD.

FIOLED FELEN AUAF. *edr.* MELYN Y GAUAF.

FIOLED FRAITH. *edr.* TRILLIW.

FYRR; Abies.

“Ap howel fain a'r pawl fyrr.”—*Dav. Lex.*

FFACBYSEN. *edr.* FFUGBYSEN.

FFAEN; Vicia *Faba*; Bean.

FFAEN CORS; *Menyanthes trifoliata*; Buck-bean, Marsh-trefoil.

Mwydiad o'r dail mewn dwr berwedig sydd dra llesol rhag y cryd cymmalau, y llwg, y cryd melyn a'r dyfrglwyf.

Dram o'r pylor sydd gyfogbair, ac a arloesa y coluddion, ac a ladd y llyngyr. Dwy wns a wasanaetha yn lle pwys o *hoppys*, lle y digwyddo prinder o'r llysieuyn hwnnw. Cyfrifir y mwydiad yn well meddygiaeth na'r pylor.

FFAEN FFRENGIG; *Phaseolus vulgaris*; Kidney-bean.

FFAEN Y MÔCH; *Hyoscyamus niger*; Common Henbane.

FFAEN TALIESYN. *edr.* LLYS TALIESYN.

FFAWYDDEN; *Fagus sylvatica*; Beech.

“Mal y môch am y ffawydd.”—*Diarh.*

FFEINIDWYDD. *edr.* FFYNIDWYDD.

FFENIGL; *Anethum Fœniculum*; Common Fennel.

Y mae'r had yn llesol rhag gwendid a gwynt yn y cylla, a'r tostedd.

“Pwy bynnac vo ry vras yvet y fenygul a hynny a'e kulaha.”—*Medd. Myddf.*

FFENIGL Y CWN; *Pyrethrum inodorum*; Scentless Mayweed.

FFENIGL HELEN LUEDDAWG; *Meum athamanticum*; Spignel, Meu, Bald-money.

Yr had peraroglaidd sydd llesol i'r cylla, ac i chwalu gwynt.

FFENIGL YR HWCH; } *Peucedanum officinale*; Sulphurwort, Hog's
FFENIGL Y MOCH; } fennel.

FFENIGL Y MÔR; *Crithmum maritimum*; Samphire.

FFENIGL TRYMSAWR. *edr.* GWEWYRLLYS.

FFETTUR; *Avena fatua*; Wild Oat, Haver.

FFIGYSWYDDEN; } *Ficus Carica*; Figtree.
FFIGYSBREN; }

FFIOL Y FFRIDD. (*llygrair*) *edr.* FFION, &c.

FFION Y FFRIDD; *Digitalis purpurea*; Purple Foxglove.

FFIOL-GEN; Lichen *pyxidatus*; Cup Liverwort: a division of the genus

LICHEN.

FFIOLELL; }
FFIOL-REDYNEN; } Cyathea;—Cup-fern.

FFLAMGOED; Euphorbia;—Spurge.

Pob un o'r tylwyth hwn sydd dra llymsur, ac yn ysu cnawd dyn.
Y sug a bair i ddafaden ddof ar law neu wyneb, neu gorn ar droed
ddiflanu; dyferyn o hono i dwll mewn daint a esmwythâ'r gofid,
gan farweiddio y gieuyn.

FFLAMGOED FECHAN; Euphorbia *Peplus*; Petty Spurge.

FFLWR DY LÎS. *edr.* CAMMINED.

FFON Y BUGAIL; *Dipsacus pilosus*; Small Teasel, Shepherd's rod.

FFON Y PLANT; *Typha latifolia*; Cat's tail, Reed mace.

FFRITHLYS; }
FFRITHOGEN; } Anemone *nemorosa*; Wood Anemone.

FFFROMLYS; *Impatiens*;—Yellow Balsam, Touch me not.

FFUGBYSEN; *Vicia*;—Vetch.

FFUNELL. (*llygrair*) *edr.* FFENIGL.

FFWGWS; *Nicotiana Tabacum*; Tobacco.

FFWNG; Fungus;—Mushroom.

FFWNG Y MOCH; Tuber;—Truffle.

FFYNIDWYDD; *Pinus sylvestris*; Scotch Fir.

FFYNIDWYDD-FWSOGL; *Lycopodium Selago*; Fir Club-moss.

FFYNWEWYR ELLYLLON. }
FFYNWEWYR Y PLANT. } *edr.* FFON Y PLANT.

GARDDWY. *edr.* CARDWY.

GARLEG; *Allium sativum*; Garlick. *edr.* CRAF.

GARLEG GWYLLT; *Allium vineale*; Crow garlick.

GARLEGOG; }
GARLEG-FERWR; } *Erysimum Alliaria*; Garlick Hedge mustard,
Jack by the hedge, Sauce alone.

Dwr berwedig ar y llysieuyn bwn sydd nerthol chwysbair,
troethbair, ac yn dda iawn i bureiddio'r gwaed; llesol hefyd yw
rhag clefyd yr ysgyfaint, a diffyg anadl. Y dail, gwedi eu ysigo,
ynghyd a gwin a iachâodd fadredd, neu fraenedd yn y cnawd ar

goes dyn, yr hon a dorrwyd gan ddyrnod, yr hwn a barasai friw yn yr un pryd.

GEFELL-LYS; *Ophrys ovata*; Tway-blade.

GEFELL-LYS Y GORS; *Malaxis paludosa*; Marsh tender Tway-blade.

GELYST. *edr.* GELLHESGEN.

GELLHESGEN; *Iris Pseudacorus*; Water Flower-de-luce.

Cnoi dernyn o'r gwraidd sydd hynod rhag y ddannodd. Y sug, os cymmerir i'r ffroenau, sydd llesol iawn iw coethi, ac i ddofi cûr neu ddolur o'r pen; y mae'r gwraidd, wedi ei sychu yn ofalus, yn llesol rhag y darymred, neu'r dolur rhudd. Y gwraidd îr sydd ysgarthaidd cryf, canys pedwarugain dyferyn o'r sug, pob awr neu ddwy a barasant arloes helaethlawn o'r ymysgaroedd, pan fethasai cyffyrïau cryfion eraill, sef *Jalap*, *Gamboge*, &c. ac wrth anghwanegu y dogn a pharlau i'w gymmeryd dros ennyd o amser, efe a lwyr iachaodd dyfrglwyf tost o hir barhâd. Y gwraidd hynaf ydyw'r goreu, a'r mwyaf effeithiol. Y mae'r sug hefyd yn llesol iw ddodi ar darddiadau yn y croen, sef dyfrwreinyn, a'r cyffelyb.

GELLHESGEN PERAROGL; *Acorus Calamus*; Sweet Flag.

GELLHESGEN YR YD; *Gladiolus*;—Corn Flag.

GELLYGBREN; *Pyrus communis*; Pear tree.

GELLYGLYS; *Pyrola*;—Winter green.

GEUBERLLYS; *Æthusa Cynapium*; Fool's Parsley.

GEULIN Y FORWYN; *Thesium linophyllum*; Bastard Toad-flax.

GEUPERWRAIDD; *Astragalus glycyphyllos*; Sweet Milk-vetch, Wild Liquorice.

GEWYNLLYS; } *Ruscus aculeatus*; Butcher's Broom.

GIEULYS;

GINGROEN; *Phallus impudicus*; Stinking Morel.

GINGROEN FECHAN. *edr.* LLIN Y FORWYN.

GITH. *edr.* BULWG.

GITHRAN; } *Sison*;—Honewort.

GITHROG;

GLAS;

GLASDDU; } *Isatis tinctoria*; Woad.

GLASLYS;

“ A'r hwn y lliwiau'r Brython gynt eu hwynebau, i gael bod yn

erchyll yn rhyfel."—T. W. Dywedir gan rai iddynt liwio hefyd eu cyrph drostynt pan ymbarottoant i ryfel.

GLAS Y GAUAF. *edr.* CLUST YR EWIG.

GLASDONEN. *edr.* DERWEN ANWYW.

GLAS Y LLWYN; *Scilla nutans*; Wild Hyacinth.

GLASNODEN Y MÔR. *edr.* GWELLT Y GAMLAS.

GLASWELLT Y CWN; *Triticum repens*; Couch-grass.

GLASWENWYN; *Scabiosa saccisa*; Devil's bit.

GLESYN; *Borago officinalis*; Common Borage.

Da iawn ydyw i 'w ferwi, a'i fwyta yn lle bresych, ynghyd a chigfwyd.

GLESYN Y COED; *Ajuga reptans*; Bugle, Bruise-wort.

Y mae 'r dail, gwedi eu ysigo, yn hynod feddygiaeth i 'w doddi ar archollion, nen friwiau newydd gan erfyn, i ddiddosi y gwaed; gellir eu cymmeryd hefyd rhag ysigdod oddimewn. Y maent yu gyffyr da mewn eli i daclu briwiau, &c.

GLESYN Y GAUAF. *edr.* COEDWYRDD.

GLESYN Y MORLAN; *Pulmonaria maritima*; Sea Lungwort.

GLESYN Y MYNYDD; *Ajuga alpina*; Mountain Bugle.

GLESYN Y WIBER; *Echium*;—Viper's Bugloss.

GLINIOGAI; *Melampyrum*;—Cow-wheat.

GLORIA; *Iris foetidissima*; Stinking Iris, Gladwyn.

GLOEWLYS; *Euphrasia officinalis*; Eye bright.

GLYDLYS; *Silene*;—Catch fly.

GLYF; *Malva*;—Mallow.

GLYS; *Sedum reflexum*; Yellow Stonecrop.

GODOWYDD. *edr.* LILI 'R DWR.

GODRWTH. *edr.* CODRWTH.

GODWALLON FAWR;

GODWYLLON;

} *Hypericum dubium*; Imperforate St. John's wort.

GOFERINI. *edr.* LLYCHLYN.

GOFERLLYS; *Marchantia polymorpha*; Common Livergreen.

GOLAETH. *edr.* GWYLAETH.

GOLCH ENID. *edr.* GLESYN Y COED.

GOLCHEURAIID;

GOLCHWRAIDD;

} *Sanicula europæa*; Wood Sanicle.

GOLCHYDDES;

GOLD Y GORS; *Caltha palustris*; Marsh Marigold.

Gwybuwyd iddo ladd buchod, y rhai, o herwydd prinder porthiant, a'i bwyasant.

GOLD MAIR; *Calendula officinalis*; Marigold.

GOLD ;
GOLD YR YD; } *Chrysanthemum segetum*; Corn Marigold.

GOLEUDREM; *Euphrasia officinalis*; Eye bright.

GOLWG CRIST; *Salvia Verbenaca*; Wild English Clary, *Cleere eye*, Ger.

GOLYGLYS. *edr.* GOLEUDREM.

GORCHWYRAID.

GORCHWYRYDD. } *edr.* GOLWG CRIST.
GORCHWRAIDD. }

GORDDAWN; } *Ruta graveolens*; Rue, Herb of grace.
GORDDON; }

Ei gelwir, nid yn unig o herwydd ei rhinweddau, eithr hefyd ysgatfydd, am yr un achos ac ei gelwir *Herb of grace* yn y saesoneg; gan mai a hon y taenellwyd gynt y dwr cyssegredig ym mhlith y gynnilleidfa, yn eglwys rhufain.

GORFANADL; } *Orobancha*;—Broom-rape.
GORFANGC; }

GORHADAWG; *Radiola millegrana*; Allseed.

GORHILIG; *Polycarpon tetraphyllum*; Four-leaved Allseed.

GORNERTH; } *Scrophularia nodosa*; Knotty-rooted Figwort.
GOREUNERTH; }

GORTHYFAIL; *Chærophylum*;—Chervil.

GORUDD; *Bartsia odontites*; Red Bartsia.

GRABAN; *Bidens*;—Bur-Marigold.

GRABAN YR YD. *edr.* GOLD, &c.

GRAEANLLYS Y DWR; *Veronica Anagallis*; Water Speedwell.

GRAS DUW. *edr.* GORDDAWN, &c.

GRAWNAFAL. *edr.* AFAL GRONYNAWG.

GRAWN YR HAUL; *Lithospermum officinale*; Common Gromwell.

GRAWN Y LLEW; *Lithospermum arvense*; Corn Gromwell.

GRAWN PARADWYS; } *Amomum Grana paradisa*; Grains of Paradise.
GRAWN PARIS; }

GRAWN Y PERTHI; *Tamus communis*; Black Bryony.

GREOL ; }
 GREUOLEN ; } Bryonia *dioica* ; White, or Red berried, Bryony.

Un dram o'r gwraidd yn sylwedd sydd arloesydd, neu hanner wns gwedi ei fwydo mewn gwîn. Sugaethan o hono sydd hynod am chwalu tynchwydd, neu 'r cyffelyb. Trwythiad o bwys o 'r gwraidd yw 'r garthddiod oreu i anifeiliaid corniog.

GRËULYS ; Senecio ; Groundsel.

Cymmerer ofal na ddrysier mo 'r gair hwn efo 'r CREULYS.

GROEGWYRAN ; Trigonella *Fænum græcum* ; Fenugreek.

GROMIL. }
 GROMANDI. } *edr.* MAENHAD.

GRUG ; }
 GRUGLWYN ; } Erica ;——Heath, Ling.

GRUG BREN ; Tamarix *gallica* ; French Tamarisk.

GRUGEILYN ; Frankenia ;——Sea Heath.

GRUWLYS ; Thymus *Serpyllum* ; Wild Thyme.

Diod o dywalltiad dwr berwedig ar ei ddail a esmwythâ gûr mewn pen, yr hyn a ddigwydd o achos gormod o ddiod dda dros nos. Y mae yn llesol i'r pen, y fam, a'r cylla, rhag cwlwm y gwythî, enofa yn y cylla, neu 'r coluddion, a phoeri gwaed. Os gosodir wrth arleisiau ef a symmud gûr neu ysgafndra mewn pen, neu syfrdanedd.

GRWML. }
 GRWMMIL. } *edr.* MAENHAD.

GRWMSYL. *edr.* GRËULYS.

GRWYSWYDDEN ; Ribes *Grossularia* ; Rough Gooseberry.

GRYGLYS. *edr.* CREIGLYS.

GR. }
 GRYGON. } *edr.* CREIGLYS.

GRYGWELLT ; Dactylis *glomerata* ; Cock's foot grass.

GRYGYN. *edr.* GRUG.

GRYW. *edr.* GRUWLYS.

GWAED Y GWYR. *edr.* YSGAWEN FAIR.

GWAEDLYS ; Polygonum *aviculare* ; Knot-grass.

GWAEDLYS BYCHAN. *edr.* GORUDD.

GWAEDLYS MAWR ; Lythrum *salicaria* ; Purple Grasspoly.

GWAEDLYS GWYN. *edr.* BRIW 'R MARCH.

GWAEW 'R BRENIN; *Asphodelus*; —Asphodel.

GWAGLWYFEN; *Tilia europæa*; Lime tree.

GWAIR MERLLYN; *Isoetes lacustris*; Quillwort.

GWALCHLYS; *Crepis*; —Hawk's beard.

GWALLT Y DDAEAR. *edr.* EURWALLT Y FORWYN.

GWALLT Y FORWYN; *Asplenium Trichomanes*; Common Maidenhair.

Unnaws yw hon a'r *Tafod yr hydd*. Y modd i gymmeryd pob un o honynt ydyw, un ai gan dywallt dwr berwedig arnynt, neu eu berwi mewn dwr; rhai a'u berwant mewn diod frâg fain, ac felly a wnant drwyth o honynt. *edr.* TAFOD YR HYDD.

GWALLT GWENER. *edr.* DIWLYDD.

GWANWDAN; *Vinca*; —Periwinkle. *edr.* LLAWRIG; ac Erlysg.

GWARCHLYS; }
GWARCHWYDD; } *Vitex Agnus castus*; Chaste tree.

GWAYW 'R BRENIN; *Asphodelus*; —Asphodel.

GWDEN Y COED. *edr.* CLOFFRWYM Y MWCCI.

GWE FELEN; *Trifolium minus*; Lesser Yellow Trefoil.

GWEDDLYS. *edr.* GLAS.

GWELL NA 'R AUR; *Valeriana officinalis*; Great Wild Valerian. *edr.* LL.
CADWGAN.

GWELLT Y GAMLAS; *Zostera marina*; Grass Wrack.

Tô a wneir o'r llysieuyn hwn, yn lās ac yn îr, a barha gant o flynyddoedd ar adeilad. Arferir ef, mewn rhai gwledydd, yn lle peiswyn neu ūs mewn gwelyau.

GWENDON; *Galium*; —Bedstraw.

GWEN-GRAITH; *Sanicula europæa*; Sanicle.

GWENITHEN; *Triticum*; —Wheat.

GWENITHWELLT YMDANAWL; *Triticum repens*; Creeping Wheat grass.

Y gwraidd gwedi ei sychu ai malu a arferwyd i wneuthur bara yn amseroedd prinder. Y mae'r sug yn llesol rhag rhwystrad yn yr ymysgaroedd, yn enwedig rhag y cryd melyn, a chwarennau yn yr afu.

GWENITH Y BRAIN; *Sedum anglicum*; English Stonecrop.

GWENITH Y BWCH; }
GWENITH YR HYDD; } *Polygonum Fagopyrum*; Buckwheat.

GWENITH Y DDAEAR; }
GWENITH Y GÔG; } *Ranunculus Ficaria*; Pilewort.

GWENITH YR YSGYFARNOG ; *Briza media* ; Common Quaking grass.

GWENONWY ;
Merch Ifor hael. } *Convallaria majalis* ; Lily of the valley.

GWENWIALEN ; *Acer campestre* ; Common Maple tree.

GWENWLYDD ; *Galium* ;——Bedstraw.

GWENYNDDAIL ; }
 GWENYNLLYS ; } *Melissa* ;——Baulm.

Nid oes ei gwell, gan dywallt dwr berwedig arni, neu yn rhith *tê* ;
 i wneud diod deneu i glaf tan y cryd poeth, neu glefyd y gwres ;
 yn enwedig ynghyd a'r *suran dair dalen*, *suran y cwn*, neu *suran yr yd*.

GWENYNNOG ; *Melittis Melissophyllum* ; Bastard Baulm.

GWERDDIG ; *Trientalis europæa* ; Chickweed Wintergreen.

GWERDDONELL ; *Salvia Verbenaca* ; Wild English Clary.

GWERNEN ; *Betula Alnus* ; Common Alder-tree.

GWEROG ; *Plantago maritima* ; Sea Plantain. *edr.* tu dalen 16.

GWERYD ; *Lichen filamentosus* ; Stringy Liverwort : a division of the Genus LICHEN.

GWEUNBLU ; *Eriophorum* ; ——Cottongrass.

GWEUNWELLT ; *Poa* ; ——Meadowgrass.

GWEWYDD. *edr.* YSWYDDEN.

GWEWYRLLYS ; *Anethum graveolens* ; Dill.

Yr unrhyw yw rhinwedd hon a'r eiddo y *Ffenigl cyffredin* ; eithr hon ydyw'r mwyaf nerthol.

GWIALEN Y BUGAIL. *edr.* FFON, &c.

GWIALEN EURAID. *edr.* EURWIALEN.

GWIBERLYS. *edr.* GLESYN Y WIBER.

GWIBREDYNEN ; *Blechnum boreale* ; Rough Spleenwort.

GWIFWRNWyDD ; *Viburnum Lantana* ; Mealy Guelder-rose.

GWIFWRNWyDD Y GORS. *edr.* CORSWIGEN.

GWILFFRAI ; *Achillea Millefolium* ; Common Yarrow, Milfoil.

GWILLON ; *Asparagus officinalis* ; Sperage, Asparagus.

GWIMON ; *Fucus* ; ——Seaweed, Wrack. *edr.* GWMMON, &c.

GWINIOLEN, GWINIOLWyDD, GWINOWLEN. *edr.* GWENWIALEN.

GWINWyDDEN ; }
 GWINIEN ; } *Vitis vinifera* ; Vine.

GWINWYDDEN DDU; *Tamus communis*; Black Bryony.

GWINWYDDEN WEN; *Bryonia dioica*; Red berried Bryony. *edr.* GREOL.

GWIOLYDD; *Viola*;—Violet. *edr.* CRINLLYS, LLYS Y DRINDOD, PEN

Y NEIDR.

GWIRGARIAD. *edr.* CWLWM CARIAD.

GWIWYDDEN; *Populus*;—Poplar.

GWLITHLYS; *Drosera*;—Sundew.

GWLYDDYN BLEWOG. *edr.* CLUST LLYGODEN.

GWLYDDYN Y CYWION. *edr.* BRECHLYS.

GWLYDDYN Y DWR; *Montia fontana*; Water Chick weed.

GWLYDDYN Y GEIFR; *Silene maritima*; Sea Champion.

GWLYDDYN GARW. *edr.* CYNGAFAN.

GWLYDDYN GRONYNOG; *Cucubalus baccifer*; Berry-bearing Chickweed.

GWLYDDYN LLYDANFRIG; *Holosteum umbellatum*; Umbelliferous Chickweed.

GWLYDDYN MAIR GWRRYW; *Anagallis arvensis*; Scarlet Pimpernel.

GWLYDDYN MAIR BENYW; *Anag. arvens. var.* Blue Pimpernel.

Y ddeilen hon a arferir yn gyffredin ym meusydd medi, iw hyssigo ai doddi yn blastr ar archoll a ddigwydd gan gryman, a llesol ydyw i friw ar bob cyffelyb achos.

Y mae i'r sug hefyd y gair o fod yn llesol, yn gymmysgedig a llefrith, rhag nychdod, neu glefyd yr ysgyfaint.

GWLYDDYN Y PERTHI; *Galium Aparine*; Goose-grass, Cleavers.

Tair wns neu bedair o'r sug, nos a boreu, sydd yn dra effeithiol i iachau y tarddiadau, a'r gwres ar groen dyn, yr hwn a elwir yn gyffredin, eithr yn anaddas, clafrllyd, llwg, neu ysgyrfi; e ddylid ei arferu dros rai wythnosau. Y mae yn yr un modd yn llesol iawn rhag y dyfrglwyf; pan na cheir y dail yn irion, gellir tywallt dwr berwedig ar y sychion.

GWMMON, GWMMWN, GWYMMWN. *edr.* GWIMON.

GWRAIDDIRIOG; *Pimpinella*;—Burnet Saxifrage.

Y mae gwraidd y llysieuyn hwn yn boethaidd, ac, iw gnoi, yn fuddiol rhag gwayw yn y geneu; cyfrifir ef hefyd yn llesol i'r cylla, rhag peswch, crygni, diffyg anadl, a'r dyfrglwyf; ac i fenywod ar amryw achosion. Dogn yw hanner dram yn sylwedd, ac hyd dwy ddram yn rhith té.

GWRDDLING. }
 GWRLING. } *edr.* GWYRDDLING.

GWREGYSAU 'R MÔR; *Fucus saccharinus*; Sweet Sea weed, Sea belts.

GWREIDDBER. *edr.* PERWRAIDD.

GWREIDD-DON; *Scabiosa succisa*; Devil's bit Scabious.

GWREIDDRUDD; *Rubia peregrina*; Wild Madder.

GWRNERTH; *Veronica officinalis*; Male Speedwell.

Deilen iachus yw hon, ac a arferir yn lle *té*; er nad yw mor flasus,
 ac yn mwy tueddol i rwymo 'r coluddion.

GWROITH; *Tanacetum vulgare*; Common Tansy.

GWRTHBWYS; *Phoenix dactylifera*; Common Palm tree.

Y mae natur y pren hwn i gynyddu, gan ymosod yn erbyn pob gormes, ac i wrthsefyll pob pwys a osodir arno. O blegyd hyn y cangau a gymmerodd y dyrfa, yr hon a ddaethai i'r wyl, o'r Palmwydd, fel y darllenir, *Joan* xii. 13. a gymmerwyd o wydden, yr hon yw fel hyn arwydd-lûn o'r hwn, ar ba un "y rhoddes yr ARLWYDD ein anwiredd ni i gyd;" Yr hwn hefyd a ddug annir-nadwy bwys digofaint Duw drosom ni, eithr a oedd cyn belled oddiwrth lwyr ddiffygio tan faich pechod a dyoddefaint, ag iddo, mal y Palmwydden, gynnal a gorchfygu y cwbl,—adgyfodi yn fuddugoliaethus o farwolaeth a'r bedd,—ac, mal y dywed y Psalmydd am dano, a flodeua yn dragywydd fel y Palmwydden.

GWRTLYS. *edr.* CARN YR EBOL Y GERDDI.

GWRWGAWN; *Festuca elatior*; Tall Fescue grass.

GWSTLYS. *edr.* GYSTLYS.

GWYARLLYS; *Lythrum*; —Grasspoly.

GWYBYBYR; *Elatine Hydropiper*; Small Waterwort.

GWYDRO; *Trifolium officinale*; Common Melilot.

GWYDD Y PILCOES. *edr.* PILCOES.

GWYDD-DROED; *Chenopodium*; —Goose-foot.

GWYDDFID; *Lonicera Periclymenum*; Woodbind, Honeysuckle.

GWYDDLWDN; }
 GWYDDLWYN; } *Poterium Sanguisorba*; Common Burnet.

Y ddeilen hon a 'r had ydynt esmwyth rywawl ac yn llesol rhag gwaedlif, a chlefyd y gwaed.

GWYDDWYDD. *edr.* GWYDDFID.

GWYFON ; Ribes *Uva crisper* ; Smooth Gooseberry.

GWYFON BARFOG ; Ribes *Grossularia* ; Rough Gooseberry.

GWYFYNOG ; Verbascum *Blattaria* ; Moth Mullein.

GWYG ;
GWYGBYSEN ; } *Vicia Cracca* ; Tufted Vetch.

GWYG Y MOR ; Fucus ;——Sea weed, Wrack.

GWYGYRNDAIL ; Ceratophyllum ;——Hornwort.

GWYLAETH ; Lactuca ;——Lettuce.

GWYLAETH CHWERW ; Picris *echioides* ; Bristly Ox-tongue.

GWYLAETH Y FAGWYR ; Prenanthes *muralis* ; Ivy-leaved Lettuce.

GWYLAETH Y MOCH ; Hyoseris *minima* ; Swine's Succory.

GWYLAETH YR WYN ; Valeriana *Locusta* ; Corn Salad.

GWYLYS ; Glycyrrhiza ;——Liquorice.

GWYLLT-GEIRCH. *edr.* FFETTUR.

GWYMON. *edr.* GWMMON.

GWYN Y DILLAD ; Scandix *odorata* ; Sweet Cicely.

GWYN Y MERCHED ; Potentilla *anserina* ; Silver weed, Wild Tansy.

Y mae'r ddeilen hon yn esmwyth rwyawl ; gwedi ei sychu ai mân bwyo, hi a iacha y cryd mwyth ; cymmered y claf lonaid llwy o'r pylor pob teirawr, rhwng y gloesau.

GWYNDDAIL. *edr.* RHOSCAMPAU.

GWYNWYDD. *edr.* GWYDDFID.

GWYRAN ; Arundo *colorata* ; Canary Reed-grass.

Y gwelltyn hwn a wna lawer gwell tō ar deisi, yn enwedig ar fythod, a llawer mwy parhaus na gwellt cyffredin.

GWYRDD Y COED. }
GWYRDD Y GAUAF. } *edr.* COEDWYRDD.

GWYRDDLING ; Myrica *Gale* ; Sweet Gale.

Tarfyngyr llesol ydyw'r llyswydd hwn, gan gymmeryd y dail naill ai yn bylor, neu gwedi eu mwydo mewn dwr berwedig. Ei arferir yn gyffredin yn agos i welyau i darfu chwain.

GWYROS. *edr.* CWYROS.

GWYSGLYS ;
GWYSGONLYS ; } *Viscum album* ; Mistletoe. *edr.* UCHELFAR, &c.

GWYTHDYDD ; Hottonia *palustris* ; Featherfoil, Water Violet.

GYLFINOG ; Narcissus ;——Daffodil, Primrose peerless.

GYSPLYS; *Ænanthe crocata*; Hemlock Water Dropwort.

Pob rhan o'r llysieuyn hwn sydd dra gwenwynig, yn enwedig y gwraidd; yr hwn, er ei fod yn echryslonaf o bob gwenwyn llysieuaid a dyfant yn y gwledydd yma, sydd etto yn llesol iawn i'w ddodi yn blastr neu sugaethan ar y gweliau, a ddigwyddant ar draed anifeiliaid corniog, y rhai a elwir yn gyffredin y *Lloid*.

GYSTLYS; *Tanacetum vulgare*; Common Tansy.

Chwerwyn cynnes ydyw y llysieuyn hwn, a gwasanaethgar i symudo rhwystrau yn y cylla a'r colydd; yr hâd a ddifa lyngyr yn hynod; y mae hefyd yn llesol i gryfhau'r cylla, a rhag y famwst; dogn yn bylor yw un dram; eithr y modd rhwyddaf, a mwyaf cyffredin yw ei gymmeryd yn rhith *tê*, gan dywallt arno ddwr berwedig.

HAD Y GRAMANDI. *edr.* MAENHAD.

HAD Y LLYGAID. *edr.* TORFAGL.

HAD Y LLYNGYR; *Semen Artemisiæ Santonicæ*; Wormseed.

Y dogn yw ynghylch dram.

HAIDD; *Hordeum*;—Barley.

HAIDDWELLT; *Hordeum*;—Barley grass.

HANNERPAN; *Verbascum Lychnitis*; White Mullein.

HEBOGLYS; *Hieracium*;—Hawkweed.

HEDDIG; *Raphanus*;—Radish.

HEGYDD; *Bunias Cakile*; Sea Rocket.

HEL-LAS; *Glaux maritima*; Black Saltwort.

HELESG; *Iris fetidissima*; Stinking Iris, Gladwyn.

HELOGAN; *Apium graveolens*; Smallage, Wild Celery.

Meddyginiaeth rhagorol ydyw y dail a'r gwraidd o'r llysieuyn hwn, gwedi eu berwi mewn diod frâg fain, rhag y dyfrglwyf.

Benyw ieuaingc ar drangcedigaeth gan y dyfrglwyf, a lwyr adferwyd iw hiechyd gan y meddygiaeth hwn yn unig, gwedi methu o lawer o foddion eraill gan feddygon enwog.

HEL-LYS; *Salsola Kali*; Prickly Saltwort.

HELYGEN; *Salix*;—Willow.

Rhisgl amryw rywogaethau o'r tylwyth hwn, sef y *deirgwrriw* *hirddail*, y *frau*, a'r *wen* (*edr. tu. dal. 92, 93.*) sydd feddyginiaeth

hynod rhag y cryd mwyth; y dogn yw dram neu ddwy yn bylor,
i'w gymmeryd ddywaith neu dair rhwng y gloesau.

HELYGEN MAIR. *edr.* GWYRDDDLING.

HELYGLYS; *Epilobium*;—Willow-herb.

HENLLYDAN; *Aristolochia rotunda*; Round Birthwort.

HENLLYDAN Y FFORDD. *edr.* LLYRIAD MWYAF.

HENWR; *Artemisia campestris*; Field Southernwood.

HEONLLYS. *edr.* GWYSGLYS, ac UCHELFAR.

HESGEN; *Carex*;—Sedge. *edr.* *tu dal.* 84—88.

HESGEN MELFEDOG; *Typha*;—Cat's-tail, Reed mace.

HEUFFRAS. *edr.* EFFROS.

HIAWL. *edr.* GREOL.

HILGEIRCH; *Avena nuda*; Naked Oat.

HIR EI HOEDL; *Gnaphalium margaritaceum*; American Cudweed.

HIRWLYDD. *edr.* EURWALLT Y FORWYN.

HOCYSEN; *Malva*;—Mallow.

HOCYSEN GYFFREDIN; *Malva sylvestris*; Common Mallow.

Unnaws ydyw, ac yn gyfrannog o'r un rhinweddau, a'r *Malw yr hel*, ond ysgatfydd mewn ychydig îs radd; eithr y mae i hon y fantais o'i bod yn fwy cyffredin, ac yn hawsach i'w chael. *edr.*

MALW 'R HEL.

HOCYSEN BENDIGAID; *Alcea rosea*; Hollyhock.

HOCYSEN WYLLT; *Malva moschata*; Musk Mallow.

HOCYSEN Y GORS; *Althæa officinalis*; Marsh Mallow.

HOCYSEN Y MÔR;

HOCYSWYDDEN; } *Lavatera arborea*; Sea Tree-mallow.

HOLLIACH. *edr.* UCHELAWG.

HOPPYS. *edr.* LLEWIG Y BLAIDD.

HOSANAU 'R GOG; *Orchis mascula*; Early purple Orchis.

HUDDIGL. (*llygrair.*) *edr.* RUDDYGL.

HWL. *edr.* GREOL.

HWP YR YCHEN; *Ononis arvensis*; Rest-Rarrow, Cammock.

HYDYF. *edr.* BLODAU 'R GÔG.

HYDDGWYR; *Prunus Cerasus nigra*; Black Cherry.

HYLITHR;

HYLYF; } *Helleborus fœtidus*; Stinking Hellebore.

HYLLGRUG; *Iris fœtidissima*; Stinking Iris, Gladwyn.

IORWG. *edr.* EIDDIORWG.

IEUDAWDD. } *edr.* GWRNERTH.
IEUTAWD. }

ISOBL; } *Hyssopus officinalis*; Hyssop.
ISOP; }

ITHROG. *edr.* GITHROG.

KLOWS. *edr.* CLOWS, ac PENNIGEN RHUDDGOCH.

KNAPPIA. *edr.* EIDDIL-WELLYN.

LAFANT; *Lavendula Spica*; Lavender.

LAFANT Y MOR. *edr.* LLEMYG.

LAWR. *edr.* LLAFAN.

LAWR-SIRIANEN; *Prunus Laurocerasus*; Cherry Bay, commonly, Laurel.

O herwydd natur gwenwynllyd dail y pren hwn, ni ddylid eu harferu mewn un math o fwyd, neu luniaeth, fel y mae rhai yn rhy chwannog i wneud. Eithr myfi, ym mhlith eraill, a gefais lawn brawf o'u rhinwedd, nid yn unig i esmwythau, eithr, í lwyr íachau cûr, neu waew yn y pen, y cefn, neu 'r cymmalau, gan ddodi 'r ddalen lûs, neu gynnifer ac a fyddo angenrheidiol i orchuddio 'r man lle byddo 'r cwyn, gan eu ysgafn bwytho ar ddarn o wlanen, neu 'r cyffelyb beth, a'u rhwymo yno hyd na chrinont, ac yna eu newid os bydd achos.

LAWRYF. *edr.* LLAWRWYDDEN.

LEMYG. *edr.* LLEMYG.

LENTYSGBREN (*Hist. Susan.*) *Pistacia Lentiscus*; Mastick tree.

LETTUS. *edr.* LLAETHYGEN.

LICORUS. *edr.* MELUSWRAIDD.

LILI. *edr.* ELESTREN.

LILI 'R DWR. *edr.* ALAW, MAGWYR, a BWLTYS.

LILI 'R DYFFRYNNOEDD. } *edr.* ALAW CREWYLL.
LILI 'R MAI. }

LINNÆA; *Linnæa borealis*; Two-flowered Linnæa.

LOBELIA. *edr.* BIDAWGLYS.

LWFACH. *edr.* LLWFACH.

LYRCADYS. *edr.* LLYRCADYS.

LLADDFRWYN; *Iunci articulati*; Jointed-leaved Rushes.

LLAETH BERLLYS; *Selinum palustre*; Marsh Milky Parsley.

LLAETH BRON MAIR; *Pulmonaria officinalis*; Common Lungwort.

Y mae i'r ddeilen hon yr hen air o fod yn llesol rhag y peswch, poeri gwaed, ac amryw glwyfau yr ysgyfaint. Cymmerer hi yn rhith *té*, a melyser ag ychydig fêl, neu siwgr *candi*.

LLAETH Y CYTHRAUL. *edr.* FFLAMGOED FECHAN.

LLAETH Y GEIFR. *edr.* GWYDDFID.

LLAETH YR YSGYFARNOG; *Euphorbia helioscopia*; Sun Spurge, Wartwort.

LLAETHLYS. *edr.* AMLAETHAI.

LLAETHWYG; *Astragalus*;—Milk-vetch.

LLAETHYGEN; *Lactuca*;—Lettuce.

LLAETHYSGALLEN; *Sonchus oleraceus*; Common Sow-thistle.

Sydd lawn cystal a *bresych* ynghyd a chigfwyd.

LLAFAN; *Ulva*;—Laver.

LLAFANOG. *edr.* LLYFANNAWG.

LLAFN Y BLADUR; *Narthecium ossifragum*; Lancashire Asphodel.

LLAFRWYNEN. *edr.* LLADDFRWYN.

LLASARLLYS. *edr.* GWEDDLYS.

LLAWEGOR; *Carduus arvensis*; Creeping Thistle.

LLAWENLYS. *edr.* GLESYN.

LLAWETHAN; *Polemonium caeruleum*; Jacob's ladder, Greek Valerian.

LLAWREDYNEN; *Polypodium vulgare*; Common Polypody.

Y gwraidd i'r sydd ysgarthaid esmwyth; hanner peintiaid o ddwr berwedig ar chwe dram o hono a ellir ei gymmeryd ar ddwywaith. Yr ydys yn disgwyl iddo fod ym mwy llesol rhag peswch, diffyg anadl, a chlefydau yr ysgyfaint, ynghyd a'r *meluswraidd*.

LLAWRIG; *Vinca major*; Greater Periwinkle.

LLAWRSIRIANEN. *edr.* LAWRISIRIANEN.

LLAWRWYDDEN; }
LLAWRYF; } *Laurus nobilis*; Laurel, Bay tree.

LLAFANOG. *edr.* LLYFANNAWG.

LLEIDLYS; *Limosella aquatica*; Mudwort.

LLEMYG; *Statice Limonium*; Sea Lavender.

LLER; *Bromus secalinus*; Smooth Rye Brome Grass.

LLEULYS; *Delphinium Staphisagria*; Staves-acre.

Yr had sydd wenwyn marwol, o herwydd hyn hynod effeithiol yw i ladd llau a phryfaid eraill, am ba achos henw y llysieuyn ym mhob iaith yn ewrop sydd o'r un ystyr a'r cymreig.

LLEWGWYN. (*llygrair.*) *edr.* LLYGWYN.

LLEWPARD-DAG; *Doronicum Pardalianches*; Great Leopard's bane.

LLEWYG Y BLAIDD; *Humulus Lupulus*; Hop.

Trwyth o'r gwraidd a bair chwysu, cystal a'r *sarsaparilla*.

LLEWYG YR IAR; *Hyoscyamus niger*; Henbane.

Er bod y llysieuyn hwn yn wenwynawl, y mae yn feddygiaeth llesol iawn mewn dwylau cyfarwydd. Y dail yn sugaethen neu blastr a esmwythant benddŷyn, tynchwydd, crangen, a'r cyffelyb. Dywedir i'r dail, os gwasgerir hwy yma a thraw ar lorïau, darfu llygod.

LLEWYG Y LLAU. *edr.* LLEULYS.

LLEWYG Y LLYNGYR. *edr.* HYLITHR.

LLEWYN. *edr.* LLYGWYN.

LLEYNLYS. *edr.* LLWYLYS.

LLIFLYS. *edr.* DANT Y PYSGODYN.

LLIN; *Linum*;—Flax.

Trwyth neu dywallt chwart o ddwr berwedig ar lonaid llwy neu wns o'r had sydd llesol iawn rhag crygni, y pesweh, a doluriau yr ysgyfaint. Hwyl a wnant hefyd sugaethan neu blastr tra buddiol rhag poethwynau, neu wres oddiallen i'r corph.

LLIN Y FORWYN;

LLIN Y LLYFFAINT;

} *Antirrhinum Linaria*; Common Toad-flax.

Tywalltiad dwr berwedig, ar ddail y llysieuyn hwn sydd droeth-bair ac ysgarthaid, ac yn ddilynol yn llesol rhag y dyfrglwyf, a chlefydau eraill, y rhai a ofynant garthddiodydd. Y mae efe hefyd yn dda rhag y cryd melyn; eithr ei rin mwyaf hynod sydd yn y blodau a'r dail mewn eli, neu dwymolch, neu sugaethan rhag y lledewigwst, neu glwyf y marchogion. Y blodau ynghyd a blodau Sircyn y melinydd yn rhith *té*, a iachaodd darddiadau yn y croen, neu grugdarddiadau, gwedi methu o foddion eraill, gan feddygon dros flynyddoedd, eu gorchfygu.

LLIN Y TYLWYTH TEG; *Linum catharticum*; Purging Flax.

Trwyth o ddwy ddram neu ychwaneg o'r planhigyn sych sydd hynod arloes-ddiod; ac yn llesol rhag y crydcymmalau; y mae hefyd yn ddwfr-rhyddhaol, neu droethbair.

- LLINCLWM;
 LLINDAG; } Cuscuta;—Dodder.
 LLINDRO;
 LLINHAD Y DWR; Lemna;—Duckweed.
 LLINHESG; *Callitriche aquatica*; Water Starwort.
 LLINOS. (*llygrair.*) *edr.* LLINHESG.
 LLINWYDD }
 LLINWISG } YR AFON; *Conferva*;—Crow-silk, Hair weed.
 LLIWIOG LAS. }
 LLIWLYS. } *edr.* GLAS.
 LLOERLYS; }
 LLOER-REDYNEN; } *Osmunda Lunaria*; Moon-wort.
 LLOERLYS LLAETHOG; *Selinum palustre*; Marsh Milky Parsley.
 LLORWYDDEN. *edr.* LLAWRWYDDEN.
 LLOSG-FALLDER; *Uredo*;—Blight.
 LLOSGLYS; *Daphne Mezereon*; Spurge-olive.
 LLOWRIG. *edr.* LLAWRIG.
 LLUDWLYS. *edr.* LLYS Y LLUDW.
 LLUGLYS; *Lychnis*;—Campion.
 LLŪS, LLŪSEN; }
 LLUSWYDDEN; } *Vaccinium Myrtillus*; Bilberry, or Bleaberry.
 LLŪS Y BRAIN. }
 LL. DUON Y MYNYDD. } *edr.* CREIGLYS.
 LLWFACH; *Ligusticum Levisticum*; Lovage.
 LLWGR Y TEWLAETH. *edr.* SIRCYN Y MELINYDD.
 LLWYD BONEDDIG; *Santolina maritima*; Sea Cotton-weed.
 LLWYD Y CWN; *Marrubium vulgare*; White Horehound.

Y ddeilen hon sydd lesol rhag attalfa neu rwystrad yn y coludd a'r afu, rhag y llyngyr, a'r cryd melyn; y mae hi yn hynod rhag diffyg anadl, y peswch, a nychdod, yn enwedig i ddynion oedranus; sef trwyth o honi, neu dywalltiad dwr berwedig arni, gwedi ei felysu ag ychydig fêl; eithr dalier sulw yma, gan nad ydyw mêl yn cyttuno a thymmer pob dyn, y dylid ei buro gan ei ddiewynu uwch ben tân

araf, cyn yr arferer ef mewn meddyginiaeth, rhag iddo wneuthur mwy o ddrwg nac o les.

LLWYD Y DIN. *edr.* GWYN Y MERCHED.

LLWYD YR EITHIN. *edr.* CHWERWLYS.

LLWYD Y FFORDD; *Gnaphalium germanicum*; Common Cudweed.

LLWYDLAS; *Glaucium*;—Horned Poppy.

LLWYDLYS; *Artemisia vulgaris*; Mugwort.

LLWYDNI; *Mucor*;—Mould.

LLWYF; } *Ulmus*;—Elm-tree.

LLWYFANEN; }

Trwyth yr ail risgl, i'w yfed yn helaeth, a wybuwyd yn dra llesol rhag y dyfrglwyf, tarddiadau yn y croen, (nid anghyffelyb i'r gwahanglwyf,) dyfrwreinyd a'r cyffelyb; pedair wns o'r rhisg mewn deuchwart o ddwr, a berwer hyd leiheir yr hanner; yfer hanner peintiaid o hono ddwywaith yn y dydd; os y clefyd fydd gyndyn, angenrheidiol fydd cymmeryd y trwyth dros fisoedd.

LLWYGLYS; *Inula Helenium*; Elecampane.

LLWYLYS; *Cochlearia*; Scurvy-grass.

Hynod ydyw 'r ddeilen hon am bureiddio 'r gwaed, a meddygiaeth llesol iawn yw rhag diffyg anadl llysnafeddawg, a'r cryd cymmalau a fo yn deillio oddiwrth ammhurdeb gwaed. Gellir ei harferu yn fwydlys ynghyd a'r *suran dairdalen*; neu yfer ei sug. Y mae hi yn droethbair ac yn ysgarthaid.

LLWYNHIDYDD; *Plantago lanceolata*; Ribwort Plantain.

LLWYN COTTYMMOG; *Santolina Chamæcyparissus*; Lavender Cotton.

LLWYN Y CYTHRAUL. *edr.* LLYGAD.

LLWYNAU 'R FAGWYR; *Sedum reflexum*; Yellow Stonecrop.

LLWYN Y NEIDR. *edr.* LLWYNHIDYDD.

LLWYN Y TEWLAETH. *edr.* SIRCYN Y MELINYDD.

LLYCH-GEN; *Lichen pulverulentus*; Powdery Liverwort; a division of the genus LICHEN.

LLYCHLYN Y DWR; *Veronica Becabunga*; Brooklime.

Llysieuyn tyner yw a sugawl, a bwydlys iachus yn y gwanwyn.

LLYDAN Y FFORDD; *Plantago major*; Greater Plantain.

LLYFANAWG; *Conferva*;—Hairweed, Crowsilk.

LLYFENWY; *Saxifraga*;—Saxifrage.

LLYGAD CRIST. *edr.* GOLWG.

LLYGAD Y CI; *Triticum repens*; Couch-grass.

LLYGAD Y CYTHRAUL; *Papaver Rhæas*; Common Red Poppy.

LLYGAD Y DYDD; *Bellis perennis*; Common Daisy.

Y mae y llysieuyn bychan cyffredin hwn yn feddiannol o rinweddau buddiol iawn; yn y dail y mae y daioni. Canmolir ef yn fawr rhag y mall-gryd di-ddyspaid a phob math o wrës oddimewn, ym mha ran bynnag o'r ymysgaroedd y bo. Tywallter ar y dail ddwr berwedig dros nôs, a berwer ef drannaeth dros ddau funud neu dri, yna yfed y claf y trwyth yn gymmysgedig a llefrith, yr un mesur o bob un, ddwywaith neu dair yn y dydd. Pan yf dyn cwla laeth asen, megis meddygiaeth, e fyddai yn dra mwy effeithiol pe cymysgid ef a llyn oddiar y ddeilen hon.

LLYGAD Y DYDD MAWR. *edr.* ASPYGAN.

LLYGAD Y DYNIAWED. } *edr.* BRONWST.

LLYGAD EBRILL.

LLYGAD EIRIAN. *edr.* LLYGAERON.

LLYGAD Y GOEDIAR; *Adonis*;—Pheasant's eye.

LLYGAD YR YCH; *Anthemis tinctoria*; Ox-eye Chamomile.

LLYGAD YSGYFARNOG; *Comarum palustre*; Marsh Cinquefoil.

LLYGADLYM; } *Chelidonium majus*; Celandine.

LLYGADLYS;

LLYGAERON; *Vaccinium Oxycoccus*; Cranberry, Bogberry.

LLYGWYN; *Atriplex*;—Orache.

LLYGWYN DREWLLYD. *edr.* TRWYNSOR.

LLYM Y LLYGAD. *edr.* LLYGADLYS.

LLYMDREINIOG; *Schoenus Mariscus*; Prickly Bog-rush.

LLYMEIDFWYD; *Sonchus oleraceus*; Sowthistle.

LLYMFWRWYNEN; *Juncus acutus*; Great Sharp Sea Rush.

LLYNDDBAIL; *Potamogeton*;—Pondweed.

LLYNGWREN; *Prunus Padus*; Bird Cherry.

LLYNORLYS; *Stellaria media*; Common Chickweed.

LLYNWLYDDYN CORNIOG; *Zannichellia palustris*; Horned Pondweed.

LLYREN; *Alisma*;—Water Plantain, Thrumwort.

LLYRCADYS; *Mentha Pulegium*; Pennyroyal.

LLYRIAD; *Plantago*;—Plantain.

LLYRIAD MWYAF; *Plantago major*; Greater Plantain.

Y dail gwedi eu hysigo ydynt llesol i'w doddi ar archollion, neu friwiau newydd, a dolur neu anafad yn y cnawd. I'w cymmeryd buddiol ydynt rhag cwyn yn yr ysgyfaint, poeriad gwaed, ac amryw ddylif, neu ddolur rhydd. Yr had o herwydd ei natur tra llysnafeddawg sydd oreu rhag y cwyn yn yr ysgyfaint. Y dogn yw wns neu ddwy o'r sug, neu drwyth cryf o'r llysieuyn; ac yn ddognan helaethach dywedir iddo ro'i'r wrach ar ffo, os cymmerir yn nechreuad y loes.

LLYRIAD Y DWR; *Alisma*;—Water Plantain.

LLYRIAD LLWYDION; *Plantago media*; Hoary Plantain.

LLYRIAD LLYMION; } *Alisma Plantago* β.; Greater Water Plantain.

LLYRIAD Y LLYNAU; }

LLYRIAD Y MOR; *Plantago maritima*; Sea Plantain.

LLYRLYS; *Salicornia*;—Marsh Samphire, Jointed Glasswort.

LLYSUAWG;

LLYSYRAWT; } *Sanguisorba officinalis*; Great Burnet.

LLYSYRLYS; }

LLYS* AMMOR; *Amaranthus*;—Flowergentle.

LLYS F' ANWYLYD; *Geum urbanum*; Common Avens, Herb Bennet.

LLYS YR AFU; } *Marchantia*;—Livergreen.

LLYS YR AU; }

LLYS YR AIS. *edr.* LLWYN HIDYDD.

LLYS YR ANGEL; *Angelica*;—Angelica.

LLYS YN ANGEL PERAROGLAIDD; *Angelica Archangelica*; Garden Angelica.

Llysieuyn peraroglaidd a thwymn ydyw, ac yn dueddol i chwalu gwynt; arferer yn yr un modd a'r tē.

LLYS YR ANGEL Y GOEDWIG; *Angelica sylvestris*; Wild Angelica.

Sydd o'r un naws, eithr gwannach. Y llysieuyn hwn a liwia felyn tēg.

LLYS YR ARCHOLL. *edr.* BRIWLYS.

LLYS Y BARA. *edr.* BARLYS.

* Er mwyn crynôad mi arferaf y gair LLYS, (yn lle llysiau) gan nas gallaf ddiarnad pa ham nad ydyw mor gyfaddas o flaen pob enw, ag ydyw o flaen y gair dwyfawg. *edr.* *Gcirlyfr* y Dr. Davies am y gair Llys; a'r *Botanol.* yr un gair.

LLYS BENED. *edr.* F' ANWYLYD.

LLYS Y BLAIDD. *edr.* BLEIDD-DAG.

LLYS Y BLEURWG. *edr.* YSGOL FAIR.

LLYS Y BRONNAU. *edr.* BRONWYS.

LLYS Y BYSTWN; *Draba verna*; Common Whitlow-grass.

LLYS CADWALADR; *Teucrium Chamædrys*; Wall Germander.

LLYS CADWGAN; *Valeriana officinalis*; Great Wild Valerian.

Y mae'r gwraidd yn rhinweddol iawn rhag yr wrwst, neu gwlwm y gwythi; ac hefyd rhag y famwst, a'r clwyf dygwydd; ac yn enwedig rhag cynnefin rwymedd y coluddion. Doga o hanner dram i ddram yn bylor.

LLYS Y CLEFYD MELYN. *edr.* DILWYDD FELEN.

LLYS Y COLUDD; *Mentha Pulegium*; Pennyroyal.

LLYS Y CRIBAU. *edr.* CRIBAU 'R PANNWR.

LLYS CRIST. *edr.* AMLAETHAI.

LLYS CRISTOFFIS; *Actæa spicata*; Herb Christopher, Bane-berries.

LLYS Y CRYMMAN. *edr.* GWLYDDYN MAIR.

LLYS Y CWLWM; *Symphytum tuberosum*; Tuberous-rooted Comfrey.

LLYS Y CWN. *edr.* MEL Y CWN.

LLYS Y CWSG; *Papaver somniferum*; White Poppy.

LLYS Y CYFOG. *edr.* CARN YR EBOL Y GERDDI.

LLYS Y CYRPH; *Artemisia campestris*; Southernwood.

LLYS Y CYWER; *Galium verum*; Yellow Bedstraw, Cheese rennet.

Y blodau a arferir mewn mannau yn lle caul i wneuthur caws. Rhai a ddywedant yn dda am danynt rhag y famwst a'r clwyf dygwydd. Ynghyd ag *alum* hwy a liwiant wlân yn felyn. Y gwraidd, yn yr un modd, a liwiant goch hynod, llawn cystal a'r *gochwraidd*, neu'r *madr*.

LLYS Y DEFAID; *Plantago maritima*; Sea Plantain.

LLYS Y DIN; *Polygonum Hydropiper*; Biting Arsesmart.

LLYS Y DOMMEN; *Polygonum lapathifolium*; Pale-flowered Persicaria.

LLYS Y DRINDOD; *Viola tricolor*; Pansy Violet.

Meddyg enwog a ddywed iddo iachau yn ddifeth y dolur crachlyd, ym mhenau plant, yr hwn a elwir *crusta lactea* a'r ddeilen hon; efe a ferwai lonaid llaw o'r dail gleision; neu hanner dram o'r sychion mewn hanuer peintiaid o lefrith, ac a roddai y llaeth iddynt.

i'w yfed hwyr a boreu, dros rai wythnosau, gwnae hefyd sugaeth. neu blastr o'r llaeth ynghyd a bara ac a'i dodai ar y fan glwyfus. Y mae hi hefyd yn llesol rhag diffyg anadl, gwelioedd crawn llyd, a'r cyffelyb. Hi a wna garthlyn esmwyth.

LLYS Y DRYW. *edr.* CWLYN Y MEL.

LLYS DWYFAWG. *edr.* CRIBAU ST. FFRAID.

LLYS Y DYFRGLWYF; *Asparagus officinalis*; Sperage, Asparagus.

LLYS Y DDANNODD; *Imperatoria Ostruthium*; Masterwort.

LLYS Y DDIDOL; *Cyclamen europæum*; Sowbread.

LLYS Y DDRAIG; *Arum Dracunculus*; Dragons.

LLYS Y DDUEG; *Scolopendrium Ceterach*; Scaly Spleenwort.

LLYS YR ECHRYSHAIN; *Ruta graveolens*; Rue,

Meddyginiaeth nerthol a wna y llysiuyn hwn i goethi y cyfan-gorph, ac yn ddilynol y mae yn llesol rhag yr wrwst neu gwlwm y gwythi; ac hefyd rhag y llyngyr, ac i chwalu rhwystrau yn y coludd. Y mae hefyd yn fuddiol rhag y clefydau y fam, a fyddant yn deilliaw oddiwrth dosparthiadau llesg a gweinion. Nid rhaid onid bwrw arno ddwr berwedig, ac yfed y claf hwnnw fel y bo achos yn peri. Eithr os cymmerer yn sylwedd, y dogn yw pwys o bymtheg i ugain gronyn.

LLYS EFA; *Plantago Coronopus*; Buck's-horn Plantain.

LLYS EFFROS. *edr.* EFFROES.

LLYS YR EGLWYS; *Pedicularis sylvatica*; Pasture Lousewort.

LLYS YR EIDDIGEDD; *Gomphrena*; Globe Amaranth.

LLYS YR ERYR; *Asperula odorata*; Woodruff, or Sweet Woodroof.

LLYS YR ESGYRN. *edr.* EIDRAL.

LLYS YR EWINOR; *Draba verna*; Whitlow grass.

LLYS Y FAM; }
 — FAMMOG; } *Leonurus Cardiaea*; Motherwort.

Trwyth o'r llysiuyn hwn gwedi ei felysu sydd dra hynod feddyginiaeth rhag llamiad y galon, clefyd y fam, a'r dduewgst, neu glefyd y dduwg.

LLYS Y FAMAETH; *Euphorbia paralia*; Sea Spurge.

LLYS Y FAGWYR. *edr.* LLWYNAU 'R FAGWYR.

LLYS Y FORS; *Herniaria*; — Rupturewort.

LLYS Y FORWYN; *Spiræa Ulmaria*; Meadow sweet.

LLYS Y FUDDAU; *Agrimonia Eupatoria*; Agrimony.

LLYS Y GALON. *edr.* LLYS Y FAM.

LLYS Y GEINIOG; *Hydrocotyle vulgaris*; Marsh Pennywort.

LLYS GERWYN; *Glechoma hederacea*; Gill, Ground Ivy.

LLYS Y GIAU; *Ruscus aculeatus*; Butcher's Broom.

LLYS Y GINGROEN; *Senecio Jacobæa*; Common Ragwort.

LLYS Y GROES; *Galium cruciatum*; Crosswort, Mugweed.

LLYS Y GWAED; *Mentha Pulegium*; Pennyroyal.

LLY Y GWAEDLIF; *Achillea Millefolium*; Yarrow.

Y dail gleision gwedi eu pwyo neu eu ysigo ydynt enwog i'w doddi ar friw neu archoll erfyn i ddiddosi y gwaed. Rhai hefyd a ddywed fod dwr berwedig ar y dail a'r blodau yn llesol rhag clefyd y gwaed, a phob math o waedlif tu fewn a thu allan i'r corph.

Meddyginiaeth hynod a wnaed o'r ddeilen hon ynghyd ag Ysop, yr un faint o bob un; Merch ieuange fonheddig a iachawyd o ganger echryslon yn ei bron gan iddi yfed llwyad o'r sug mewn ynghylch dwy wns o win gwyn bob boreu ar ei chythllwng.

Wallis's Northumb.

LLYS Y GWAEW. *edr.* LL. PENTAI.

LLYS Y GWALCH; *Crepis*;—Hawk's beard.

LLYS Y GWENYN. *edr.* GWENYNDTAIL.

LLYS Y GWEWYR. *edr.* GWEWYRLLYS.

LLYS Y GWRDA; *Chenopodium Bonus Henricus*; Mercury Goose foot.

LLYS Y GWRÎD; *Anchusa tinctoria*; Alkanet.

LLYS GWYDDELIG; *Pastinaca sativa*; Parsnep.

LLYS Y GWYNT; *Anemone nemorosa*; Wind flower.

LLYS Y GYMMALWST; *Ægopodium Podagraria*; Goutweed.

LLYS Y GYNDAREDD. *edr.* EDAFEDDOG LWYD.

LLYS YR HEOG; *Hieracium*;—Hawkweed.

LLYS YR HEDYDD. *edr.* YSPARDYN Y MARCHOG.

LLYS YR HIDL; *Galium Aparine*; Goosegrass, Cleavers.

LLYS YR HUDOL; *Verbena officinalis*; Vervain.

LLYS YR HYCHGRYG. *edr.* HYLLGRYG.

LLYS IAGO; *Senecio Jacobæa*; Common Ragwort.

LLYS IEUAN; }
 — IFAN; } *Artemisia vulgaris*; Mugwort.

LLYS Y LLAU. *edr.* LLEULYS.

LLYS Y LLAW; *Cheiranthus fruticulosus*; Wild Wallflower.

LLYS LLEWELYN; *Veronica*;—Speedwell. *edr. t. d. 3.*

LLYS Y LLIW. *edr.* GLAS.

LLYS Y LLUDW; *Cineraria*;—Fleawort.

LLYS Y LLWY. *edr.* LLWYLYS.

LLYS LLWYD. *edr.* LLYS IEUAN.

LLYS Y LLWYNOG; *Geranium Robertianum*; Herb Robert, Stinking Crane's-bill.

LLYS Y LLYGAID; *Chelidonium majus*; Celandine.

LLYS MAIR; *Ajuga reptans*; Common Bugle.

LLYS MAIR FADLEN; *Tanacetum Balsamita*; Costmary.

LLYS MARTIGAN; *Lilium Martagon*; Martagon.

LLYS MEDDYGLYN. *edr.* MEDDYGLYN.

LLYS Y MEL; *Cerinth*;—Honeywort.

LLYS MELYN; *Genista tinctoria*; Dyer's Greenweed.

Hynod yw y llysieuyn hwn am liwio melyn.

Dogn o ddram a hanner o'r hâd yn bylor sydd garthfeddygiaeth esmwyth. Tywalltiad dwr berwedig ar y llysieuyn sydd droethbair, ac yn ddilynol yn fuddiol rhag y dyfgrlwyf.

LLYS Y MEHERYN; *Medicago polymorpha*; Heart medick, Claver.

LLYS MEUDWY. *edr.* LL. Y GWRDA.

LLYS Y MILWR; *Lythrum Salicaria*; Purple Grasspoly.

LLYS Y MÔCH; *Solanum nigrum*; Common Nightshade.

LLYSIAU 'R MÔR; *Fucus*, *Ulva*, &c. *Sef* GWMMON, DYLYSG, LLAFAN.
 &c. Sea weed, Laver, &c.

LLYS Y MUROEDD. *edr.* MURLYS.

LLYS Y NEIDR; *Polygonum Bistorta*; Bistort, Snakeweed.

Gwraidd y llysienyn hwn sydd un o'r cryfaf, a mwyaf effeithiol, o'r holl llysieuaid rhwymyddion; y mae iddo air rhagorol am iachau llesgedd y coludd, y cryd dyspeidiawl, y dolur rhudd neu 'r darymred, clwyf y gwaed, a phob math o ddylif anghymedrol arall, naill ar ei ben ei hun, neu ynghyd a'r *Ysgol Fair*; gellir ei gym'ryd

deirgwaith yn y dydd. Dogn o 'r gwraidd yn sylwedd, gwedi ei falu, yw o ugain gronyn hyd ddram.

LLYS YR OEN; *Valeriana Locusta*; Corn salad, Lamb's lettuce.

LLYS Y PANNWR. *edr.* CRIBAU 'R PANNWR.

LLYS Y PARED. *edr.* MURLYS.

LLYS Y PARLYS; *Primula veris*; Cowslip, Paigle.

LLYS PAUL; *Primula*;—Primrose.

LLYS PEDR; *Hypericum quadrangulum*; St. Peter's wort.

LLYS PENTAI; *Sempervivum tectorum*; Houseleek. *edr.* BYDDARLYS.

LLYS PERFIGEDD; *Hypericum Androsæmum*; Tutsan, Park leaves.

LLYS Y POER; *Silene inflata*; Bladder Campion, Bladder Catchfly.

Bwydllys iachus a blasus, gwedi ei ferwi, yw ynghyd a chigfwyd; y mae iddo flâs nid annhebyg i bys gleision.

LLYS Y PWDIN. *edr.* LL. Y COLUDD.

LLYS ROBERT. *edr.* LL. LLWYNOG.

LLYS SILIN; *Plantago Psyllium*; Flea-bane-wort.

LLYS SIMWNT; *Malva moschata*; Musk Mallow.

LLYS Y SIPSIWN; *Lycopus europæus*; Gipsew-wort, Water Horehound.

A 'r llysieuyn hwn y lliwia y Sipsiwn eu hwynebaw a'u cyrph, y modd y bo rhagoriaeth rhyngddynt a dynol ryw yn gyffredin.

LLYS STEPHAN; *Circæa*;—Enchanter's Nightshade.

LLYS TALIESYN; *Sedum Telephium*; Orpine, Livelong.

LLYS TANEWYN; *Aster Tripolium*; Sea Star-wort.

LLYS Y TARW; *Centaurea Scabiosa*; Greater Knapweed, Bullweed.

LLYS Y TENEWYN; *Aster Amellus*; Attic Star-wort.

LLYS TORMAEN; *Saxifraga*;—Saxifrage.

LLYS Y TRYFAL; *Thlaspi Bursa Pastoris*; Shepherd's Purse.

LLYS Y TWRCH. *edr.* BLONEG Y DDAEAR.

LLYS Y WENNOL; *Chelidonium*;—Celandine.

LLYS YR YCHEN; *Lychnis dioica*; Wild Campion.

LLYS YR YSGYFAINT; { *Pulmonaria officinalis*; Common Lungwort.
                                       { *Lichen pulmonarius*; Tree Lungwort.

LLYS YR YSGYFARNOG; *Satyrion viride*; Frog Satyrion.

MABGOLL ; Geum ;——Avens.

MABGOLL BENDIGEIDLYS ; Geum *urbanum* ; Common Avens.

Y mae canmoliaeth mwy na chyffredin i amryw rinweddau y llysieuyn hwn, yn enwedig megis tarfgryd. Amryw awduron a dystiolaethasant pa mor effeithiol ydyw rhag y cryd dyspeidiol, gwedi methu o'r *Peruvian Bark* ; gellir ei gymmeryd yn bylor, neu yn drwyth ac at yr un dognedd ag a ddodir o'r meddygiaeth tramor, sef o un scrwpl i ddram neu ddwy. Megis rhwymydd, ac i gryfhau'r cylla, a'r cyfangorph, yr ydys yn tybied ei fod yn amgenach meddygiaeth na'r dywededig risgl tramor.

MADARCHEN ; Boletus ;——Porous Toadstool.

MADFELEN. *edr.* PENGALD.

MADYWYDD ; Myrica *Gale* ; Sweet Gale, Dutch Myrtle.

MADWYSG ; Aquilegia *vulgaris* ; Columbine.

MADYR ;	}	Rubia <i>peregrina</i> ; Wild Madder.
MADR ;		

MAENHAD ; Lithospermum ;——Gromwell. *edr.* GRAWN YR HAUL.

MAENHAD MEDDYGAWL ; Lithospermum *officinale* ; Common Gromwell, Gray mill, Grey Millet.

Yr hâd a gyfrifir yn droethbair, yn enwedig yn rhith meddygfaeth, neu gan dywallt dwr berwedig ar yr hâd, gwedi ei ysigo ; yfer o hono yn helaeth.

MAESEIFUAN ; Lichen *caninus* ; Ground Liverwort.

MAESWELLT ; Agrostis ;——Bent-grass.

MAFONLLWYN ; Rubus *idæus* ; Rasp-berry bush.

MAGL CHWANNEN ; Cineraria ;——Fleawort.

MAGLYS ; Medicago ;——Medick.

MAGWYR WEN ; Nymphaea *alba* ; White Water Lily.

MAINSURAN ; Rumex *acetosa* ; Common Sorrel.

MALW'R HEL ; Althæa *officinalis* ; Marsh Mallow.

Y mae pob rhan o'r llysieuyn hwn, ond yn enwedig y gwraidd, yn helaethlawn o lws, gan hynny tywalltiad dwr berwedig arno a ganmolir, ac a wna fawrles lle bo diod dyner, feddalaidd, llyslynaidd yn fuddiol, sef rhag crygni, pesweh, surni yn y cylla a'r coludd, ac hefyd rhag y tostedd a'r cyffelyb. Y gwraidd gwedi ei ferwi sydd hynod sugaethan neu blastr tynerawl.

MALLDER. *edr.* LLOSG.

MAMLYS. *edr.* LLYS Y FAM.

MAMMOG DDREWLLYD. *edr.* TRWYNSOR.

MAN Y DON. *edr.* GWEROG.

MANDON. *edr.* LLYS YR ERYR.

MANDRAGLYSIEUYN; *Atropa Mandragora*; Mandrake.

MANTELL Y COR; }
MANTELL FAIR; } *Alchemilla vulgaris*; Common Ladies' Mantle.

Pob rhan o'r ddeilen hon sydd ymysgar-rwymawl.

MANWYDD-GEN; Lichen *fruticulosus*; Shrubby Liverwort: a division of the genus LICHEN.

MANYGLOG. *edr.* ELINOG.

MARCHALAN; *Inula Helenium*; Elecampane.

Llysieuyn yw hwn o fawr rinwedd, nid oes ond prin ei gyffelyb rhag clefydon yr ysgyfaint, sef y peswch, poeri gwaed, diffyg anadl, ac hefyd rhag surni yn y cylla. Y dogn cyffredin yw dram mewn dwr berwedig. Y mae efe yn hynod rhag y pâs ar blant. Gellir ei barottoi yn y modd hwn, nadder y gwraidd yn fân defyll, ac ar bedair wns o hono tywallter tri pheintiaid o ddwr berwedig, gadawer iddo sefyll dros nos, a berwer ef drannoeth dros ychydig funudiau, a phan oero hidler ef, at beintiaid o'r trwyth hwn dodder chwarter peintiaid o win gwyn, rhag clwyf y cylla; ac yfed y clwyfus lonaidd gwydr-gwîn deirgwaith yn y dydd, sef un ar gythlwg, arall yn-ghylch awr o flaen prydawn-fwyd, a'r trydydd ar bryd gwely; eithr rhag y pâs, hanner y swm o'r gwraidd, sef dwy wns, fydd ddigon; ac nid rhaid ond tywallt arno ddwr berwedig, a gadael iddo sefyll; yna yn lle'r gwin, dodder atto dair wns o fêl gwedi ei buro ar dan araf, ac yfed y claf ddwy lwyaid o hono pedeirgwaith yn y dydd. Y mae'r Dr. *Hil* yn mynegi esampl o enethig, yr hon oedd ar drangcedigaeth, a iachawyd yn hollol a'r meddyglyn hwn, gwedi i bob moddion eraill fethu. Y mae'r parottoad hwn yn dra llesol hefyd rhag y tostedd.

Dywedir i drwyth o'r gwraidd iachau'r claf ar ddefaid.

MARCHBERLLYS. *edr.* LLWFACH.

MARCHFEILLIONEN; *Trifolium pratense*; Common purple Trefoil, Clover.

MARCHFIAREN; *Rosa canina*; Common Dog-rose. *edr.* CIROS.

MARCHFINT; *Mentha sylvestris*; Horse Mint.

MARCHFFENIGL; *Ferula communis*; Giant Fennel.

MARCHREDYNEN; *Aspidium*;—Shield-fern.

MARCHREDYNEN WRRYW; *Aspidium Filix mas*; Male Fern.

Pylor o wraidd y rhywogaeth hon o redyn sydd enwog am ddifetha y llyngyr hirion teneuon, neu'r euad, yn yr ymysgaroedd; dwy ddram neu dair yw'r dogn i'w gymmeryd mewn dwr ar gythlwn. Un dram sydd ddigon i blentyn. Meddyginiaeth hynod *Madam Nouffer* ydyw; ac y mae Dr. *Withering* yn mynegi iddo ef ei arferu yn fynych, ac o'r rhan amlaf yn llwyddiannus.

MARCHRUDDYGL. *edr.* RHUDDYGL MAWRTH.

MARCHYSGALLEN; *Carduus lanceolatus*; Spear thistle.

MARCHYSGALLEN Y GERDDI; *Cynara Scolymus*; Artichoke.

Dwr berwedig ar y dail i'w yfed sydd fuddiol troethbair, ac a wybuwyd i fod yn llesol iawn i'w gymmeryd, hwyr a bore, rhag y dyfrglwyf.

MARDDANADLEN } DDU; *Ballota nigra*; Black or Stinking Hore-
MARWDDANADLEN } hound.

Y ddeilen hon a gyfrifir yn llesol rhag clefyd y fam.

MARDDANADLEN BER. *edr.* LLWYD Y CWN.

MARDDANADLEN FELEN; *Galeobdolon luteum*; Yellow Dead-nettle.

MARDDANADLEN GÔCH; *Lamium purpureum*; Red Dead-nettle, or Archangel.

MARDDANADLEN WEN; *Lamium album*; White Dead-nettle, or Archangel.

MAS. *edr.* GYSTLYS.

MASARNEN; *Acer Pseudoplatanus*; Greater Maple, Sycamore.

MASWELLT; *Holcus*;—Soft-grass.

MEDDALAI; *Malva*;—Mallow. *edr.* HOCYSEN.

MEDDALAI Y MORFA; *Althæa officinalis*; Marsh Mallow.

MEDDLYS; *Spiræa Ulmaria*; Meadowsweet.

MEDDYG Y BUGAIL; } *Conyza squarrosa*; Plowman's Spikenard.
MEDDYG MAIR; }

Dywedir fod y llysieuyn hwn yn dra llesol rhag y maen tostedd.

- MEDDYGES; } Viola;—Violet.
 MEDDYGYN; }
 MEDDYGES DDU; *Scrophularia nodosa*; Common Figwort.
 MEDDYGES FELEN; *Crocus sativus*; Saffron Crocus.
 MEDDYGES LAS; *Prunella vulgaris*; Selfheal.
 MEDDYGES LWYD; *Betonica officinalis*; Betony.
 MEDDYGLYN. *edr.* MORONEN Y MAES.
 MEDDYGLYS. *edr.* BRIWLYS.
 MEDDYGYN MENYW. *edr.* WERMOD WEN.
 MEFUSEN; *Fragaria vesca*; Wood Strawberry.
 MEFUSBREN; *Arbutus Unedo*; Strawberry tree.
 MEILLIONEN; *Trifolium*;—Trefoil.
 MEILLIONEN FELEN; *Anthyllis vulneraria*; Kidney vetch, Ladies' finger.
 MEILLIONEN GORNIOG; *Medicago falcata*; Yellow Medick.
 MEILLIONEN Y GORS; *edr.* FFAEN CORS.
 MEILLIONEN GRAGENOG; *Medicago polymorpha*; Heart Medick, Claver.
 MEILLIONEN OLWEN; *Trifolium repens*; Dutch Clover.
 MEILLIONEN Y CEIRW; }
 MEL Y CEIRW; } *Trifolium officinale*; Common Melilot.
 MEIPEN; *Brassica Rapa*; Turnep. *edr.* ERFINEN.
 MEIPEN BENDIGED; }
 MEIPEN FAIR; } *edr.* GREOL.
 MEIPEN YR YD; *Brassica Napus*; Rape, Navew, Cole-seed.
 MEIRION; *Cannabis sativa*; Hemp. *edr.* CYWARCH.
 MEIWYN; *Datura Stramonium*; Thorn-apple.
 MELAWG; *Lonicera Periclymenum*; Common Honeysuckle, Woodbine.
 MEL Y CWN; }
 MELAWG Y BORFA; } *Pedicularis sylvatica*; Pasture Lousewort.

Y mae i'r ddeilen hon y gair o fod yn niweidiol i ddefaid, gan e'u gwneuthur yn grestlyd ac yn lleuog.

- MEL Y GWEUNYDD; }
 MELAWG Y WAUN; } *Pedicularis palustris*; Marsh Lousewort.
 MELENGU; *Reseda Luteola*; Dyers' weed.

Y llysieuyn hwn ynghyd ag *alwm* a liwia wlan, sidan, a llin o felyn tæg rhagorol.

MELFEDOG. *edr.* TEWBANNOG

MELGED; *Beta maritima*; Sea Beet.

MELICWELLT; *Melica*;—Melicgrass.

MELOTTAI; *Malva*; Mallow.

MELSUGN; *Pedicularis*; Lousewort.

MELUSWRAIDD; *Glycyrrhiza glabra*; Liquorice.

MELYN YR EITHIN; } *Tormentilla officinalis*; Common Tormentil. *edr.*

MELYN Y TWYNAU; } TRESGL.

MELYNEURAIDD; *Solidago Virgaurea*; Golden-rod.

MELYN Y GAUAF; *Cheiranthus fruticulosus*; Wild Wall-flower.

MELYN Y GWANWYN; *Ranunculus Ficaria*; Pilewort.

MELYNLLYS. *edr.* DILWYDD FELEN.

MELYNOG Y WAUN. *edr.* LLYS MELYN.

MELYNWELLT; *Anthoxanthum odoratum*; Sweet-scented Vernal Grass.

MELYNYDD; *Hypochaeris radicata*; Longrooted Cat's ear.

MENYG ELLYLLON.

MENYG Y LLWYNOG. } *edr.* BYSEDD COCHION.

MENYG MAIR.

MENYG Y GOG; *Silene inflata*; Bladder Champion.

MERDDRAENEN; *Rosa canina*; *edr.* CIROS.

MERHELYGEN; *Salix vitellina*; Yellow Willow.

MERLLYS; *Asparagus*;—Sperage.

MERS. *edr.* HALOGEN.

MERWYDD. *edr.* MORWYDDEN.

MERYDD;

MYRYDD;

} *Arundo arenaria*; Sea Reed, Marrom, Sea Matweed.

MERYSWYDDEN; *Mespilus germanica*; Common Medlar.

MERYWEN; *Juniperus communis*; Common Juniper.

Tywalltiad dwr berwedig ar y grawn a wna ddiod droethbair hyfryd. Hi fydd hefyd yn llesol ir cylla, ac i chwala gwynt; yn chwysbair; ac ynghyd ag ychydig *genefa* a wna ddiod hynod i gleifion tan y dyfrglwyf; neu scrwpl neu ddau o'r grawn sydd lesol rhag wynt yn y colydd. Y brigau irion a allant wasanaethu i drwyth, yn niffyg y grawn.

MESBREN. *edr.* DERWEN.

MESURIAD; *Origanum*;—Marjoram.

Mwydiad o honi mewn dwr berwedig sydd hynod lesol rhag

attalfeydd yn yr ysgyfaint, o'r afu, ac yn ddilynol rhag y clefyd me-
lyn, clefyd y fam, diffyg anadl a'r peswch. Dywedir fod y dail
gwedi eu sychu yn beraidd iawn yn lle té. Y mae hi hefyd yn llesol
at dwym olchiadau.

MIAREN.

MIERIEN. } *edr.* MWYAREN.

MIERYNLLWYN.

MIGIN;

MIGWYN; } Sphagnum;—White Bog-moss.

MYGN;

MILDDAIL;

MILFYD; } *Achillæa Millefolium*; Common Yarrow, or Milfoil.
edr. LLYS Y GWAEDLIF.

MILFYDD;

MILED, MILEDWELLT; *Milium*;—Milletgrass.

MILFYW; *Ranunculus Ficaria*; Pilewort.

MILWYDD. *edr.* CAMRI.

MILLFEILLIONEN; *Trifolium repens*; White Trefoil, or Dutch Clover.

MILLYN; *Viola odorata*; Sweet Violet.

MINFEL. *edr.* MILDDAIL.

MINTYS; *Mentha*;—Mint. *edr.* YSPER FINTYS, a PUPUR FINTYS.

MINTYS YR AR-DIR; *Mentha arvensis*; Corn Mint.

Dalier sulw nad hawdd gwneud caws o laeth buchod a fwyntasant
o'r llysieuyn hwn; yr hyn beth, o herwydd nas gwybyddid yr achos,
a berodd aml ddryswch.

MINTYS BAWN; *Achillea Ageratum*; Maudlin.

MINTYS Y CREIGIAU. *edr.* MESURIAD.

MINTYS Y DWR; *Mentha hirsuta*; Water-mint.

MINTYS Y GATH; *Nepeta Cataria*; Nep, Catmint.

Mwydiad o hon mewn dwr berwedig a dybir ei bod yn effeithiol
rhag y glasglwyf.

MINTYS MAIR; *Tanacetum Balsamita*; Costmary.

MINTYS Y MEIRCH; *Mentha sylvestris*; Horse Mint.

MINTYS Y TWYNAU. *edr.* ERBIN.

MOCHLYS; *Solanum nigrum*; Common Nightshade.

Pwys o un i dri gronyn o'r dail gwedi eu mwydo mewn dwr ber-
wedig, a wna ddiod yr hon os hyfer ar bryd gwely, a bair chwysiad

digonol, a ryddhâ 'r arenau, ag yn gyffredinol a bair arloesiad drannoeth. Eithr gan ei bod yn ddeilen nerthol, 'e ddylid ei thrin a mawr ofal a phwyll. Oddiallan y mae hi yn dda i ddofi gwres, ac i esmwythau gwayw.

MOCHWRAIDD; *Cyclamen europæum*; Sowbread.

MOCHYSGALLEN. *edr.* YSGALLEN Y MOCH.

MORDDANADLEN. *edr.* MARDDANADLEN.

MORDYWYDD; *Myrica Gale*; Sweet Gale, Dutch Myrtle.

MORDYWYS; *Fucus Phyllitis*; Hart's-tongue Seaweed.

MORDDYNAD BER. *edr.* LLWYD Y CWN.

MOREDAFEDDOG. *edr.* LLWYD BONEDDIG.

MORFRWYNEN; *Iuncus maritimus*; Lesser Sharp Sea Rush.

MORGAREIAU; *Fucus Filum*; Sea-laces.

MORGELYNEN; *Eryngium maritimum*; Sea Eryngo, Sea Holly.

MORHESGEN. *edr.* MERYDD.

MORHOCCYSEN; *Lavatera arborea*; Sea Tree Mallow.

MORLWYAU. *edr.* LLWYLYS.

MORONEN BIGOG; *Echinophora spinosa*; Prickly Samphire.

MORONEN Y DWR. *edr.* DYFRFORONEN.

MORONEN FELEN; *Sium Sisarum*; Skirret.

MORONEN GOCH; *Daucus Carota*; Cultivated Carrot.

MORONEN Y MAES; *Daucus Carota*; Wild Carrot.

Had y llysieuyn lwn a bair droethi, ac y mae yn llesol i' chwalu gwynt yn y cylla; dywedir yn glodfawr am dano rhag y tostedd a'r graeanwst, a mwydiad o wns o hono mewn peintiaid o dwr berwedig sydd dra buddiol tan iasau llym y clefyd hwnnw; dylid cymmeryd diod helaeth o hono, a hynny yn aml: ac yma cymmwys yw i mi fynegi esampl tra hynod o'i rinwedd, ynghyd a'r *Gedowrach*, yr hwn a ddarllenwn mewn traethawd, a ysgrifenydd yn unswydd ar yr achos gan y prif feddyg *Nicolas Robinson*, yr hwn ei hun a hollol adferwyd i' w iechyd, gwedi dioddef dros rai blynyddoedd y cystudd tostaf, tan glefyd y garreg, er dim cymorth a allai ef ei hun, neu feddygon eraill ei ddwyn. A dyma ei gyfarwyddiad ynghylch y cyffyrïau uchod; sef i ysigo neu ddarnfalu hâd y *Gedowrach* a'r *Foronen* a'u cymmysgu, yr un faint o bob un, ac o'r cymmysg hwn, rhoi dwy ddram mewn llestr *té* a gynwys beintiaid, a thywallt arno

ddwr berwedig, a gadael iddo fwydo dros bedair awr neu bump, yna ei dywallt ef allan, a 'i roddi heibio er gwasanaeth. Eithr gwell fydd bwrw ar y cyffyrâu chwart o ddwr a 'u berwi dros ennyd. Yna ef a ddywed, hwn yw y meddyginiaeth goreu, a wyr y byd am dano, rhag clefyd y garreg, a 'r graeanwst. Y gwr hwn a 'i cymmerai, o fesur yr hanner peintiaid, yn gyffredin ddwywaith yn y dydd, sef ar gythlwn, ac ar bryd gwely, ac weithiau y drydedd waith, ynghylch awr o flaen ei brydnawnfwyd. Er ei fod yn hytrach oedranus pan ddechreuodd e 'i glefyd, ac iddo ddioddef dros raî blynyddoedd y poenau mwyaf llymdost, etto ar ol ei iachad, efe a fu fyw nifer o flynyddoedd ac ni chlywodd byth drachefn argoel o 'i glefyd. Er mwyn cael y trwyth yn flasus gellir ei felysu ag ychydig fêl, neu siwgr llwyd.

Gwraidd *moron* y *gerddi* gwedi eu berwi yn feddalion, a'u doddi yn sugaethan, neu blastr, a esmwythânt wayw, ac a leihânt y drygsawr a ddilyn gweliau mall a changcraidd, gan ei newid unwaith neu ddwy yn y dydd.

MORONEN Y MEIRCH. *edr*. EFWR.

MORONEN Y MOCH; *Pastinaca sativa*; Wild Parsnep.

MORONEN WEN; *Pastinaca sativa*; Cultivated Parsnep.

MORWIALEN; *Fucus digitatus*; Sea-girdle and Hangers.

“Crynnu mal y morwialen.” *diarh*.

MORWREGYS; *Fucus saccharinus*; Sea Belts.

MORWYDDEN; *Morus*; Mulberry-tree.

MURLWYN; } *Parietaria officinalis*; Pellitory of the wall. *edr*. PELYDR

MURLYS; } Y GWELYDD.

MURWYLL; *Cheiranthus fruticosus*; Wild Wall flower.

MWCCOG; *Rosa spinosissima*; Burnet Rose.

MWG Y DDAEAR; *Fumaria*;—Fumitory.

Hynod fuddiol ydyw 'r ddeilen hon i bureiddio y gwaed, ac i ddiwygio surni yn y cylla, ac i'w gryfhau. Y mae hefyd yn dra llesol rhag attalfeydd yn yr ymysgaroedd, yn enwedig yr afu, a'r afiechyd a dardda o 'r unrhyw; rhag brech neu darddiadau yn y croen, a phob peth cyffelyb i 'r gwahanglwyf; y sug ydyw 'r goreu i'w gymmeryd; y dogn yw dwy wns neu dair beunydd. Gellir ei

harferu gan dywallt arni ddwr berwedig, ac yfer yn helaeth o hono;
neu yn gymmysgedig a llaeth yn ddiod gyffredin.

MWGLYS; *Nicotiana Tabacum*; Tobacco.

MWSGLYS; *Adoxa Moschatellina*; Tuberous Moschatel.

MWSOGL; *Muscus*;—Moss.

MWSTARDD. *edr.* CEDU. The English word *Mustard* is certainly taken
from this significant compound of *Mws* and *tardd*.

MWSWG; } *Muscus*;—Moss.

MWSWGL; }

MWYAR Y BRAIN. *edr.* LLŪS.

MWYARBREN. *edr.* MORWYDDEN.

MWYAREN; *Rubus*;—Bramble.

“Cas myharen mwyeri.” *Diarh.*

MWYAREN Y BERWYN; } *Rubus Chamæmorus*; Mountain Bramble,

MWYAREN DOEWAN; } Cloudberry.

MWYAREN MAIR; *Rubus cæsius*; Dewberry.

MWYDON Y DDAEAR; *Lycoperdon*;—Puff-ball.

MYDARCHEN. *edr.* MADARCHEN.

MYGLYS. *edr.* MWGLYS.

MYLTYS. *edr.* BWLTYS.

MYLLYNEN. *edr.* MILLYN.

MYNAWYD Y BUGAIL; *Geranium*;—Crane's-bill.

MYNAWYDLYS; *Subularia*;—Awlwort.

MYNCOG; *Erica*;—Heath.

MYNYGLOG. *edr.* ELINOG.

MYRDDAIL; *Myriophyllum*;—Water Milfoil.

MYRHAFNWWYDD; *Hippophae rhamnoides*; Sallow Thorn, Sea Buckthorn.

MYRTWYDD; *Myrtus*;—Myrtle.

MYRYDD. *edr.* MERYDD.

NEIDRLYS. *edr.* LLYS Y NEIDR.

NELE; *Hypericum*;—St. John's wort.

NIDWYDDEN; *Daphne Mezereon*; Spurge Olive.

NODWYDD Y BUGAIL; *Scandix Pecten Veneris*; Needle Chervil, Venus's

comb, Shepherd's needle.

NYDDOES. *edr.* YSPIGAWGLYS.

NYTH ADERYN. *edr.* MORONEN Y MAES.

OESTRWYDDEN; *Carpinus Betulus*; Hornbeam.

OGFAENEN; ffrwyth yr

OGFAENLLWYN; *Rosa canina*; Dogrose.

“Dwy ogfaenen deg fwynaidd.” *D. ab Gwil i ruddiau merch.*

OLBRAIN; }
OLFRAN; } *Coronopus Ruellii*; Wart-cress, Swine's cress.

OLEWYDDEN; }
OLIWYDDEN; } *Olea europæa*; Olive tree.

OLEWYDDEN WYLLT; *Eleagnus*;—Wild Olive, Oleaster.

ONWYDDEN; }
ONNEN; } *Fraxinus excelsior*; Common Ash-tree,

Trwyth o hanner wns, i wns a hanner, o'r dail gleision sydd garthddiod dda iawn, a dyferwad dwy ddram o'r rhisg, neu chwe dram o'r dail a arferwyd rhag y cryd mwyth; a lludw y coed sydd hynod o olch-ludw.

ORAITS. *edr.* AFAL EURAID.

“Fel aur neu afal Oraits.” *D. Nanmor i wallt merch.*

ORFANGC. *edr.* GORFANADL.

ORPIN. *edr.* CANHEWIN.

PABI; *Papaver*;—Poppy.

PABI CORNIOG; *Glaucium luteum*; Yellow Horned Poppy.

PABI 'R GWENITH; *Agrostemma Githago*; Corn-Cockle.

PABWYREN; *Iuncus effusus*; Soft Rush.

PADERAU 'R GATH. *edr.* GWINWYDDEN DDU.

PALADR HIR. *edr.* GORFANADL.

PALADR TRWYDDO; *Bupleurum rotundifolium*; Thorow-wax.

PALALWYF. }
PALWYFEN. } *edr.* PALMWYDDEN.

PALF YR ARTH; *Helleborus fatidus*; Stinking Hellebore.

PALF Y BLAIDD; *Lycopodium clavatum*; Common Clubmoss.

PALF Y GATH BALI; *Ajuga Chamæpitys*; Ground Pine.

PALF Y LLEW; *Alchemilla vulgaris*; Common Ladies' Mantle.

PALMWYDDEN; }
PALMIDWYDDEN; } *Phoenix dactylifera*; Palm tree. *edr.* GWRTH-BWYS.

PANNASEN. (S. W.) *edr.* MORONEN WEN.

PANNASEN Y DWR. *edr.* DYFR-FORONEN.

PANNOG. *edr.* SIRCYN Y MELINYDD.

PAPURFRWYNEN; (Es. xix. 7.) *Cyperus Papyrus*; Paper Reed.

PAREDLYS. *edr.* MURLYS.

PARFYG. *edr.* LLEWYG YR IAR.

PAWEN YR ARTH. *edr.* CRAFANGC.

PAWR-WELLT; *Bromus*;—Brome-grass.

PEDOL Y MARCH; *Hippocrepis comosa*; Tufted Horse-shoe Vetch.

PEFR-WELLT; *Phalaris*;—Canary-grass.

PEISG-WELLT; *Festuca*;—Fescue-grass.

PEISGWYN. *edr.* POPLYSEN.

PELANLLYS; *Pilularia globulifera*; Pillwort.

PELYDR DU; *Helleborus niger*; Black Hellebore.

PELYDR Y GWELYDD. *edr.* MURLYS.

Troethbair llesol ydyw y ddeilen hon. Trwyth o honi a gafwyd yn bur wasanaethgar, nid yn unig i'w yfed i ruddhau rhwystrau, ac i yrru ymaith y graean o bibelli y dwr yn y corph, eithr hefyd o'r tu allan yn dwym-oléh rhag y tostedd.

PELYDR GWYLLT; *Pyrethrum sylvestre*. *Ger.*

PELYDR YSPAEN; *Anthemis Pyrethrum*; Pellitory of Spain.

PELYDR GAU YSPAEN. *edr.* POETHWRAIDD.

PEN Y NEIDR; *Viola canina*; Dog's Violet.

Cafwyd yn ddiweddar y gwybodaeth fod gwraidd y rhywogaeth hon o'r *wiolydd* yn gyfogaeth, ac yn ysgarthaidd. Dogu o hanner dram i ddram a hanner.

PENBOETH; *Galeopsis Tetrahit*; Common Hemp-nettle.

PENDDU; *Gnaphalium uliginosum*; Marsh Cudweed.

PENEURAIDD; *Ranunculus auricomus*; Goldilocks, Wood Crowfoot.

PENFELEN; *Senecio*;—Groundsel.

PENGALED; *Centaurea*;—Knapweed.

PENGOCH; *Polygonum amphibium*; Amphibious Persicaria, or Knotgrass.

PENLAS; *Scabiosa arvensis*; Field Scabious.

Y llysieuyn hwn sydd o natur gwan rywawl, chwerwaidd a sebonllyd.

PENLAS WEN; }
PENLAS YR YD; } *Centaurea Cyanus*; Corn Blue-bottle.

PENLLWYD. *edr.* LLWYD Y RFORDD.

- PENMELFED; *Typha latifolia*; Great Cat's tail, Reedmace.
 PENNAU 'R GWYR. *edr.* LLWYNHIDYDD.
 PENNIGAN; *Dianthus*;—Pink.
 PENNIGAN RUHDD-GOCH; *Dianthus Caryophyllus*; Clove Pink.
 PENRUDD; *Oviganum vulgare*; Common Marjoram.
 PENSAG; }
 PENSOEG; } *Humulus Lupulus*; Hop. *edr.* LLEWYG Y BLAIDD.
 PERADYL; *Hedypnois*;—Hawkbit.
 PERBREN; }
 PERWYDDEN; } (S. W.) *Pyrus communis*; Pear-tree.
 PERCHWERWYN. *edr.* LLWYD Y CWN.
 PERERINBREN; *Pinus*;—Fir.
 PERFAGL; *Vinca*;—Periwinkle.
 PERLLYS; *Apium Petroselinum*; Parsley.

Had y llysieuyn cyffredin hwn sydd dwymn a llesol rhag gwynt yn y cylla, &c. y dogn yw ynghylch scrwpl neu ddau gwedi ei ysigo, neu gellir gwneuthur dyferwad o hono i'r un perwyl. Y gwraidd yn yr un modd sydd droethbair, ac a chwâl rwystrau yn yr ymysgar-oedd. Y gwraidd sydd hefyd yn gyffyr cyfaddas iawn mewn diod feddygawl.

- PERLLYS YR HEL. }
 PERLLYS Y MORFA. } *edr.* HELOGAN.
 PERSLI. }
 PERSYLL. } *edr.* PERLLYS.
 PERSLI 'R MEIRCH. *edr.* LLWFACH.
 PERTHEURDDRAENEN. *edr.* EURDDRAENEN.
 PERTHLYS; *Polygonum Convolvulus*; Climbling Buckwheat.
 PERWELLT. *edr.* MELYNWELLT.
 PERWHERWYN. *edr.* LLWYD Y CWN.
 PERWRAIDD; *Glycyrrhiza glabra*; Liquorice.
 PESYCHLYS. *edr.* CARN YR EBOL.
 PEUROS; *Fritillaria imperialis*; Crown imperial.
 PIBENAWG; *Eriocaulon septangulare*; Jointed Pipewort.
 PIBFRWYNEN. *edr.* LLYMDREINIOG.
 PIBLYS; *Sisymbrium Sophia*; Flixweed.

Cyfrifir y llysieuyn hwn yn llesol rhag dolur y fam, a chlefyd y gwaed; yr had a ddifa lyngyr.

PIDYN Y GOG; *Arum maculatum*; Cuckow-pint, Wake Robin.

Y dail a'r gwraidd ydynt dra llymsur, ac nid diberygl ydyw ymhel a hwynt, er y gallant fod yn llesol mewn dwylaw celfydd.

PIDYN FY MODRYB. *edr.* GLYS.

PIG YR ARAN; *Geranium*;—Crane's bill.

PIG Y BWN; *Equiseti fluvialis turiones*;—Young shoots of River Horse-tail.

PIG Y CREYR; *Erodium*;—Stork's bill.

PIGL; } *Cynoglossum officinale*; Common Hound's tongue. *edr.*
PIGYL; } TAFOD Y BYTHEUAD.

PIGOGA; } *Spinacia oleracea*; Spinage.
PIGOWGLYS; }

PILCOES; *Platanus orientalis*; Plane-tree

PINC. *edr.* PENNIGEN.

PINBREN; } *Pinus*;—Pine-tree.
PINWYDDEN; }

PISGEN; } *Tilia europæa*; Lime-tree, Linden-tree.
PISGWYDDEN; }

PISWYDDEN; *Euonymus europæus*; Spindle tree, Prickwood.

Y grawn ydynt cyfog ac arloes-feddygiaeth llym. Gwedi eu malu ynllwch a'u taenellu ar y gwallt, lladdant lau; y maent yn angeuol i ddefaid.

PLANWYDDEN; *Platanus*;—Plane-tree.

PLISGWRN. } *edr.* PISGEN. a GWAGLWYFEN.
PLISGYRNEN. }

PLUAIDD-FWSOGL; *Hypnum*;—Feather-moss.

PLUAIDD-WELLT; *Stipa pennata*;—Feather-grass.

PLUCEN; *Anthyllis vulneraria*; Kidney-vetch, Ladies' finger.

PLU'R GWEUNYDD; *Eriophorum*;—Cotton-grass.

POERLYS. *edr.* POETHWRAIDD.

POETHFLAM; *Ranunculus Flammula*; Lesser Spearwort.

POETHWRAIDD; *Imperatoria Ostruthium*; Master-wort.

Y mae gwraidd y llysieuyn hwn yn boethlaidd, yn chwysbair, yn droethbair, yn llesol i'r dyfrglwyf, a rhag llesgedd y cylla, a'r ym-ysgaroedd; hanner dram o'r sylwedd; neu ddram tan dywalltiad dwr berwedig, sydd ddog. Ac os cnoir dernyn o'r gwraidd, ef a

bair boerlif ac a dyr y gwaew yn y genau, a gamenwir yn aml y ddannodd.

POMGRANADEN.

POMGRANADWYDDEN.

} *edr.* AFAL GRONYNOG.

PONAR; *Vicia Faba*; Bean.

PONCNELL. *edr.* NODWYDD Y BUGAIL.

POPLYSEN; *Populus alba*; Great White Poplar, Abele tree.

PORPIN; *Peplis Portulaca*; Water Purslane.

PREN AFALÆ. *edr.* AFAL.

PREN AWYR; *Viscum album*; Misseltoe.

PREN CERI. *edr.* CERI,——CRIAFALEN.

PREN Y DDANNODD; *Rhodiola rosea*; Rose-root.

PREN DAT. *edr.* GWRTHBWYS.

PREN Y GERWYN; *Laurus nobilis*; Baytree.

PREN GWRTHBWYS. *edr.* GWRTHBWYS.

PREN MASTIG. *edr.* LENTISG-BREN, o'r hwn y difera gwm mastig.

PREN MELYN; *Berberis vulgaris*; Barberry.

Y ffrwyth sydd fuddiol rhag y dylif geriaidd, ac lle y bo gwres, llymsurni, a mallder o wlybyrau y corph yn ymdrechu. Mall-haint a iachawyd gan yfed, megis diod gyffredin, y llyn a wneir gan fwydo, dros pedair awr ar ugain, y ffrwyth mewn deuddeg cymmaint o ddwr, ynghyd ag ychydig o had ffenigl; a'i felysu fel y bo y claf yn dewis.

PREN TERPENTIN; *Pistacia Terebinthus*; Turpentine tree.

PRIALLEN;

PRIELLYN;

} *Ligustrum vulgare.* *edr.* YSWYDDEN.

PRINWYDDEN; (*Hist. Sus.*) *Quercus coccifera*; Scarlet Oak.

PRYSEG; *Ruscus aculeatus*; Butcher's Broom.

PRYFET. *edr.* YSWYDDEN.

PUMBYS;

PUMNALEN;

} *Potentilla reptans*; Common Cinquefoil.

Rhisgl gwraidd y llysiuyn hwn sydd esmwyth rywawl; trwyth o hono sydd lesol i olchi'r safn, pan fyddo'r dannedd yn siglo, o achos llesgedd cig y dannedd. Y mae ef o'r un natur a'r *Tresgl melyn* a *llys y neidr*, eithr yn wannach.

PUMBYS YR ALBAN; *Sibbaldia procumbens*; Procumbent Sibbaldia.

PUPUR Y DDAEAR. *edr.* PELANLLYS.

PUPUR Y FAGWYR; *Sedum acre*; Biting Stonecrop, Wall Pepper.

Deilen dra surboeth yw hon; cyfyd chwysigl ar y croen; eithr mewn dwylaw celfydd y mae hi yn feddyginiaeth hynod rhag y *scyrfi*, i ba berwyl berwer lonaid llaw o'r llysieuyn mewn galwyn o lef-rith, hyd na leiheir yr hanner; a chymmered y clwyfus dair wns neu bedair o'r trwyth hwn bob boreu, neu bob yn ail boreu. Gweliau, nid yn unig o ryw y *scyrfi*, eithr hefyd manwynawg, i.e., hyd yn oed cangeraidd, a iachawyd gan y ddeilen fechan hon, a ddodwyd yn blastr ar y cyfryw weliau mall crawnllud; llesol hefyd yw ar y fenddigid gwedi iddi dorri, i beri bwrw ei gôr, ac i'w iachau. Y mae iddi hefyd yr enw o iachau y cryd dyspeidiawl a'r mwyth.

PUPUR FINTYS; *Mentha piperita*; Pepper Mint.

Nid oes odid ym mhlith llysiau, dylwyth mwy buddiol, ac o fwy gyffredinol wasanaeth mewn meddyginiaeth na'r MINTYS.

Tywalltiad dwr berwedig ar y dail, os gadawer iddo sefyll dros rai munudiau, sydd dra llesol rhag y clefydon canlynol; sef cnofeydd yn y cylla, neu'r coluddion, y rhai sydd yn deilliaw oddiwrth wynt; a rhag llesgedd y cylla, a diffyg awydd i fwyd, a gwrthduedd i luniaeth, a'r dolur rhydd; rhag diffyg anadl a'r peswch; ac i attal yr eigian a'r cyfog; heblaw hyn da ydyw rhag y graeanwst, a rhwystrau yn yr afu; ac i hwylio teithi gwragedd; e bair hefyd gyssur i glaf o'r parlys, a phenysgafnder; ac os gosodir y dail yn blastr ar yr arleisiau neu'r iâd hwy a esmwythant gur yn y pen. Yfed y trwyth, a doddi y dail yn blastr ar fronau benywod a rwystrant i'r llaeth geulo. MINTYS YR AR sydd ysgatfydd oreu i'r perwyl hwn.

Yr Ysper Fintys, yr hon rywogaeth a faethir yn gyffredin mewn gerddi, sydd dda iawn i'r holl ddybenion a grybwyllwyd; eithr y Pupur Fintys sydd gryfach, a gwell, os gellir ei chael; ond y BRYM-LYS sydd gryfaf a mwyaf effeithiol o'r tair rywogaeth. Y mae hefyd rywogaethau eraill, sef Mintys y dwr,—Mintys y meirch, &c. y rhai a allant fod yn llesol iawn pan nad ellir gael y lleill. Da fyddai cynhauafa'r llysiau fel y byddent ger llaw pan ddigwyddai achos.

Edr. YSPER FINTYS.

PUPUR Y MYNYDD; *Daphne Gnidium*; Flax leaved Mezereon.

PWLTARI GWYLLT. *edr.* PELYDR.

- PWMPLEREN; }
 PWPLEREN; } (*Brewn.*) *Populus nigra*; Black Poplar.
 PWRPIN; *Peplis Portula*; Water Purslane.
 PWRS Y BUGAIL; *Thlaspi Bursa Pastoris*; Common Shepherd's-purse.
 PYBYRLLYS; *Lepidium latifolium*; Broad-leaved Pepperwort, Dittander.
 PYGBREN; }
 PYGWYDDEN; } *Pinus Abies*; Common Fir, or Pitch-tree.
 PYGLYS; *Peucedanum officinale*; Sulphurwort, Hog's Fennel.
 PYMYSTL. *edr.* CEGYR MAWR.
 PYSEN; *Pisum*;—Pea.
 PYSEN YR ADAR; }
 PYSEN YR ARAN; } *Ervum*;—Tare.
 PYSEN Y CEIRW; *Lotus corniculatus*; Bird's foot Trefoil.
 PYSEN Y COED; *Orobis*;—Heath Pea.
 PYSEN Y FWYALL; *Coronilla*;—Hatchet-vetch.
 PYSEN Y GARANOD; *Ervum*;—Tare.
 PYSEN Y LLYGOD; *Cicer*;—Chick Pea.
 PYSEN Y WIG; *Vicia*;—Vetch.
 PYSWYDDEN; *Cytisus Laburnum*; Bean-trefoil tree.
 REDEINS. }
 REDYNS. } *edr.* RHUDDYGL.
 RHAFNWYDDEN; *Rhamnus catharticus*; Buckthorn.
 RHAWN YR EBOL; *Chara*;—Colt's tail, Stonewort.
 RHAWN Y GASEG; *Hippuris vulgaris*; Mare's-tail.
 RHAWN Y MARCH; *Equisetum*;—Horse-tail.
 RHEDEGOG Y DERW; *Lichen plicatus*; Tree Lichen, or Liverwort.
 RHEDYN BENYW; *Aspidium Filix femina*; Female Shield Fern.
 RHEDYN Y CADNO. *edr.* MARCHREDYNEN WRRYW.
 RHEDYN Y CLOGWYN; }
 RHEDYN Y GRAIG; } *Asplenium septentrionale*; Forked Spleen-
 wort.
 RHEDYN CYFRDWY; *Osmunda regalis*; Osmund Royal.
 RHEDYN Y DERW; }
 RHEDYN Y FAGWYR; } *edr.* LLAWREDYNEN.
 RHEDYN ERYRAIDD. *edr.* ADAIN-REDYNEN.
 RHEDYN GOGFAU; *Scolopendrium Ceterach*; Common Scaly Spleenwort.
 RHEDYN GWIB; *Blechnum boreale*; Rough Spleenwort.

RHEDYN MAIR; *Aspidium Oreopteris*; Heath Shield-fern.

RHEDYNACH; *Hymenophyllum tunbridgense*; Filmy-leaved-fern.

RHEONLLYS; Rheum;—Rhubarb.

RHESINWYDD; Ribes;—Currants.

RHODELL. *edr.* CYNFFON Y GATH.

RHODRI. *edr.* RHUDDYGL.

RHOGAI;   }
RHUGLUS;   } *Chenopodium olidum*; Stinking Goosefoot.

RHOLBRYN. *edr.* FFON Y PLANT.

RHONELL Y MARCH; Equisetum;—Horsetail.

RHONELL Y WENNOL; *Coronilla Securidaca*; Hatchet, or Axe-vetch.

RHONWELLT Y CADNAW; *Alopecurus*;—Fox-tail-grass.

RHONWELLT Y CI; *Cynosurus*;—Dog's-tail-grass.

RHONWELLT Y GATH; *Phleum*;—Cat's-tail-grass.

RHOS;
RHOSWYDD;   }
RHOSYN;   } *Rosa*;—Rose.

RHOSCAMPAU. *edr.* TEWBANNOG WEN.

RHOSYN Y GRAIG. *edr.* COR-ROSYN.

RHOSLYS; *Rhodiola rosea*; Rosewort, Rose-root.

RHOS MAIR;   }
RHOS MARI;   } *Rosmarinus officinalis*; Rosemary.

Y mae i'r rhosmari yr enw o fod yn un o'r llysiau mwyaf rhinweddol am goethi a chryfhau y giau; ac yn ddilynol ei canmolir rhag cŵr yn y pen, byddarwech, pendro, parlys, mamwst, hunglwyf, a malldrael bwyd yn y cylla. Gellir ei barottoi yn yr un modd a'r té a'i yfed yn rhan o luniaeth, neu ar gythlwn, ac ambell waith yn y dydd.

RHOS MARI GWYLLT; *Andromeda polifolia*; Wild Rosemary.

RHOSYN Y MYNYDD; *Pæonia officinalis*; Pæony.

RHUD. *edr.* GORDDAWN.

RHUDDOS; *Calendula officinalis*; Marigold.

RHUDDOS Y GORS. *edr.* GOLD.

RHUDDWERNEN; *Prunus Padus*; Bird Cherry.

RHUDDYGL; *Raphanus sativus*; Radish.

RHUDDYGL MAWRTH; }
 RHUDDYGL Y MEIRCH; } Cochlearia *Armoracia*; Horse-radish.

Y gwraidd yn unig o'r llysieuyn hwn a arferir ym meddyginiaeth. Llesol iawn ydyw rhag y parlys, a'r dyfrglwyf, gan ei fod yn droethbair, a 'i wres yn cynhyrfu teimlad bywiog yn y corph, oddi fewn ac oddi allan. Da ydyw rhag y cryd melyn. Un môdd o 'i barottoi ydyw crafu un dram o'r gwreiddyn i'r a thywallt pedair wns o ddwr berwedig arno, a gadael iddo sefyll dros ddwy awr, a chaead ar wyneb y llestr, yna cymmysger ef a dwywaith ei bwys o siwgr; a hwn sydd hynod rhag crygni, a dolur o gorn y gwddf, os cymmerer llonaid llwy *dé* o hono a'i lyngau yn arafaid, a hynny ambell waith yn y dydd. Heblaw hyn, gellir tywallt dwr berwedig ar y gwraidd gwedi ei ysigo; a'i yfed fydd llesol iawn i'r cylla llesg, i'w nerthu, a'i gyweiriaw i dreulio'r ymborth; a buddiol fydd hefyd rhag y dyfrglwyf, y cryd cymmalau, a'r palsi; ac nid oes odid ddim mwy effeithiol nag ydyw i bureiddio y gwaed.

RHUT.

RHUTAIN. } *edr.* GORDDAWN.

RHYW.

RHWNEN;

RHWNINGWYDD; } *Pyrus communis*; Pear.

RHWNYNEN;

RHWYDDLWYN; Veronica;—Speedwell. *edr. tu dal. 3.*

RHWYDDLWYN BLEWYNAWG; Veronica *Chamædrys*; Germander Speedwell.

Mwy dewisaidd yw y rywogaeth hon na'r *Wrnerth* yn lle *té*, gan ei bod yn fwy blasus, a llai ueddol i rwymo'r coludd.

RHWYMYN Y COED; *Tamus communis*; Black Bryony.

RHYF;

RHYFON; } *Ribes*;—Currant.

RHYFWYDDEN;

RHYFWYDDEN DDU; *Ribes nigrum*; Black Currants.

Y mae pob rhan, (sef y ffrwyth, y dail, a'r rhisgl) o'r prwysgwydden hon yn dra llesol rhag dolur o'r gwddf, yn enwedig y rhywennynol. Triner y dail neu'r rhisgl yn rhith *té*, a golcher y safn a'r gwddf ag ef.

RHYG ; *Secale cereale* ; Rye.

RHYSWYDDEN. *edr.* YSWYDDEN.

ROTBOLLIA. *edr.* CORWELLTYN.

RWPPIA. *edr.* TUSWDDYFRLLYS.

RYT.   }
RYW.   } *edr.* LLYS YR ECHRYSHAIN.

RYW 'R MURIAU ; *Asplenium Ruta muraria* ; Wall-rue Spleenwort.

SAETHBENNIG ; *Triglochin* ;——Arrowgrass.

SAETHLYS ; *Sagittaria sagittifolia* ; Common Arrowhead.

SAETS. *edr.* CEIDWAD.

SAETS CAERSALEM. *edr.* LLAETH BRON MAIR.

SAETS GWYLLT. *edr.* CHWERWLYS YR EITHIN.

SAFIN. *edr.* EITHINFYW.

SAFRI. *edr.* SEWYRLLYS.

SAFFRWM ;   }
SAFFYR ;   } *Crocus sativus* ; Saffron Crocus.

Meddygon yr oes hon a ddywedant fod i'r llysieuyn hardd hwn fwy o glod nag e haedda ; ac y mae'r meddyg *Cùlen* yn mynegu y gellir yn gyfiawn ddywedyd am dano, “ *Nec poteris Croci dotes numerare nec usus.*” Eithr yn y gwrthwyneb i'r ystyr a amcanwyd i'r geiriau hyn ar y cyntaf ; sef “ nad ellir rhifo ei rinweddan,” o herwydd nad oes iddo un.

SAFFRWM Y GWEUNYDD ; *Colchicum autumnale* ; Meadow Saffron.

SAMPIER. *edr.* CORN CARW Y MÔR.

SAMPIER Y DEFAID. *edr.* GWEROG.

SAMPIER Y GEIFR ; *Inula crithmoides* ; Golden Samphire, Samphire leaved Fleabane.

SAMMWL ;   }
SAMYLEN ;   } *Samolus Valerandi* ; Brookweed, Water Pimpernel.

SARFF ;   }
SARFFWYDDEN ; } *Pyrus domestica* ; True Service-tree.

SATAEN ;   }
SATAIN ;   } *Fagus Castanea* ; Chesnut-tree.

SAWDL CRIST ; *Plantago lanceolata* ; Ribwort Plantain.

SAWDL Y CRYDD; *Chenopodium Bonus Henricus*; Mercury Goosefoot.

Y ddeilen hon a wna fwydlys iachus a blasus, ynghyd a chigfwyd, gwedi ei berwi, ac a ryddhâ y coluddion yn arafaid.

SEBONLLYS; *Saponaria officinalis*; Soapwort.

Y llysieuyn hwn sydd o'r un natur a rhinwedd a sebon, ac yn llesol rhag y gymmalwst, cryd cymmalau, cryd melyn, ac amryw rwystrau, neu attaliadau yn yr ymysgaroedd; gwneler trwyth o'r gwraidd a'r dail. Y mae dyferwad o hono yn olch llesol rhag y cosi.

SEIFYS. *edr.* CIBELLYN.

SEITHNALEN. *edr.* TRESGL.

SEL SELYF; *Convallaria multiflora*; Common Solomon's seal.

SELIDON. *edr.* DILWYDD FELEN.

SENSEG; (*Brec.*) *Calendula officinalis*; Marigold.

SENSIGL; *Chrysanthemum Leucanthemum*; Great Daisy, White Ox-eye.

SERAIDD YSGALLEN; *Centaurea Calcitrapa*; Common Star-thistle.

SEREN FETHLEHEM; *Ornithogalum*;—Star of Bethlehem.

SERENLLYS; *Aster*;—Starwort.

SERENYN; *Scilla verna*; Vernal Squill.

SESLERIA. *edr.* CORSWELLTYN RHUDDLAS.

SEWYRLLYS; *Satureja hortensis*; Savory,

SHERARDIA. *edr.* CORWREIDDRYDD.

SIBBALDIA. *edr.* PUMBYS.

SIBTHORPIA. *edr.* CEINIOGLYS.

SIDAN Y BRAIN. *edr.* CYFLAFAN.

SIDAN Y WAUN; *Eriophorum*;—Cottongrass.

SIDWRMOT. (*Llygrair.*) *edr.* BRYTWN.

SIMMWR Y CÔR; *Alchemilla vulgaris*; Common Ladies' mantle.

SINSIR; *Amomum Zingiber*; Ginger.

Y gwreiddyn hwn sydd iw gael am y geiniog ym mhob pentref; ac hynod llesol ydyw rhag gwendid a llesgedd y cylla, ac i chwalu'r gwynt, a fo yn peri cnofeydd yn y coludd, ar ymysgaroedd.

Gellir cymmeryd y sylwedd, gwedi ei falurio, ar ychydig o ryw wlyb, neu tywallter arno, gwedi ei ysigo, ddwr berwedig, ac yfed y claf hwnnw, yn gryf, neu yn wan, fel y bo yr achos yn gofyn; gellir ei felysu ag ychydig siwgr llwyd. Nid oes odid ei gyffelyb am gynhesi, ac adfywio cyfangorph henaint.

SINSIR Y GORS. *edr.* POETHWRAIDD.

SIRCYN Y MELINYDD; *Verbascum Thapsus*; Great Mullein, High Taper.

Trwyth o ddwy wns o'r dail, mewn chwart o ddwr, sydd lesol iawn rhag dolur rhydd o hîr barhad, sef pedair wns bob teirawr. Chwart o hono yn y dydd a roddwyd i esmwythau enofeydd yr ymysgaroedd. O'r tu allan y mae yn llesol iawn yn rhith sugaethen, i esmwythau dargod, a'r lledewigwst.

Trwyth o'r dail mewn llefrith sydd fuddiol iawn rhag yr unrhyw glefyd, sef y lledewigwst, iw yfed ddwywaith neu dair yn y dydd.

SIRIANEN; *Prunus Cerasus*; Cherry-tree.

SIRIG; *Byssus*;—*Byssus*.

SISLI PER; *Scandix odorata*; Sweet Cicely, Great Shepherd's-needle.

SITTIM-COED; (*Deut. x. 3.*) *Pinus Larix*; Larch-tree.

SIWDR MWDR. (*llygrair.*) *edr.* BRYTWN.

SMAELAES. (*llygrair.*) *edr.* MERS.

SOWDL. *edr.* SAWDL.

SUGN Y GEIFR. *edr.* GWYDDFID.

SURAN Y COED;

SURAN Y GÔG;

SURAN DEIRDALEN;

} *Oxalis Acetosella*; Wood Sorrel.

Mwydiad o'r suran flasus hon, mewn dwr berwedig, a wna ddiod hyfryd a llesol iawn i ddyn tan y cryd poeth; ac os berwir hi mewn llefrith hi wna faidd rhagorol i'r un perwyl. Ym mhob rhith hi a gryfha yr cylla, ac a bair awydd at fwyd, rhwystro llygrad y gwaed, ardymheru gwres, ac attal chwysu.

SURAN Y CWN,—Y FRAN;

SURAN Y MAES,—Y WAUN;

} *Rumex Acetosa*; Common Sorrel.

Y llysieuyn cyffredin hwn, os cymmerir yn rhwydd helaeth yn fwydlys, naill ai yn lās neu gwedi ei drin, naill ai ar ei ben ei hun, neu ynghyd a rhyw llysiau eraill, a wna fawr les i oeri, ac i bureiddio y gwaed, os parheir i'w gymmeryd dros ennyd o amser. Efe a wna ddiod pur gymmwys i ddyn tan y cryd poeth, lle na bo *suran y coed* i'w chael.

SURAN HIR. *edr.* TAFOLEN Y DWR.

SURAN YR YD; *Rumex Acetosella*; Sheep's Sorrel.

SURAN GODOG; *Physalis Alkekengi*; Winter cherry.

SWYN ESGRAS; *Calendula officinalis*; Marigold.

SWYNFRI. *edr.* YSWINFRI.

SWYNYDDLYS. *edr.* LLYS STEPHAN.

SYCOMORWYDDEN; *Ficus Sycomorus*; Sycomore tree, of *Scripture*.

SYFI; }
SYFIEN; } *Fragaria vesca*; Strawberry.

“Lle amyl y syfi, amyl y neidredd.”—*Diar*.

SYMWL; }
SYMYLEN; } *Primula vulgaris*; Common Primrose.

“Mor ddiwair a Symylen.”—*Diarh*.

SYNSEG. *edr.* SENSEG.

TAFOD YR AFR; }
TAFOD Y BWCH; } *Echium vulgare*; Common Viper's Bugloss.

TAFOD Y BYTHEUAD; *Cynoglossum*;—Hound's tongue.

TAFOD Y BYTHEUAD MEDDYGAWL; *Cynoglossum officinale*; Common Hound's tongue.

Sydd sugawl, a llysnafeddawg, yn enwedig y gwraidd, yr hwn a gyfrifir oreu; trwyth o'r gwraidd iw yfed, a'r gwraidd yn sugaethan, neu blastr, iw doddi ar y tynchwydd, a chwarenau manwynawg, a fuant yn aml yn dra llesol i drueiniaid tan y clefyd blin, sef clwy'r brenin. Y dail o herwydd eu rhin llyslynaidd, rhwymawl, esmwythâawl, ydynt fuddiol iawn rhag y peswch, poeri gwaed, dolur rhudd, a chlefyd y gwaed; gwasanaethgar hefyd ydynt iw doddi ar weliau mall crawnllyd.

TAFOD Y CÎ; *Potamogeton natans*; Broad-leaved Pondweed.

TAFOD YR EDN; *Stellaria*;—Stitchwort.

TAFOD YR HEDYDD. *edr.* YSPARDYN Y MARCHOG.

TAFOD YR HYDD; *Scolopendrium vulgare*; Common Hart's tongue.

Y rywogaeth hon o redyn sydd unnaws a *Gwallt y forwyn*, ac y mae iddi y gair o fod yn llesol i gryfhau'r coluddion, i attal dolur rhydd, a chlefyd y gwaed, a phob dylif o'r ymysgaroedd, i chwalu y graean, ac i ryddhau rwystrau yn yr afu, a'r dduwg; ac i esmwythau clwyfau yr ysgyfaint, a'r peswch. *Edrych* GWALLT Y FORWYN.

TAFOD Y LLEW; *Picris echioides*; Bristly Ox-tongue.

- TAFOD Y MARCH; }
 TAFOD Y PAGAN; } *Ruscus hypoglossum*; Horse-tongue.
 TAFOD Y NEIDR; *Ophioglossum vulgatum*; Common Adder's tongue.
 TAFOD YR OEN; *Plantago media*; Hoary Plantain.
 TAFOD YR WYDD; *Achillea Ptarmica*; Sneeze-wort Yarrow.
 TAFOD Y FUWCH; }
 TAFOD YR YCH; } *Borago officinalis*; Common Borage.
 TAFOD YR YCH ANWYW; *Anchusa sempervirens*; Evergreen Alkanet.
 TAFOD YR YCH CULDDAIL; *Lycopsis arvensis*; Small Bugloss.

Y ddeilen hon, gwedi ei hysigo, a'i dodi wrtho, a iachâ'r Boeth-fflam neu 'r tandde chwyddedig; rhwymer hi ar y dolur dros bedair awr ar ugain, a newidir hi os bydd angenrheidiol; yna tacler y briw rhagllaw a'r eli *basilicon*. *Curtis Fl. Lond.*

- TAFOD YR YCH LLIWIOL. *edr.* LLYS Y GWRÎD.
 TAFOD YR YCH MEDDYGAWL; *Anchusa officinalis*; Garden Bugloss.
 TAFOLEN; *Rumex*; ---Dock.
 TAFOLEN Y CWN; *Rumex obtusifolius*; Broad-leaved Dock.
 TAFOLEN Y DWR; }
 TAFOLEN HIR; } *Rumex aquaticus*; Great Water Dock.

Trwyth o wraidd y llysieuyn hwn sydd feddygiaeth o fawr effaith, ac yn haeddu pob canmoliaeth, iw gymmeryd rhag y llwg, (*ysgyrft*), a 'r cryd cymmalau, a chlefydau nychlyd, y rhai a darddant oddi wrth rwystrau yn yr ymysgaroedd. Y dywededig drwyth sydd dra llesol i olchi y genau pan fo cîg y dannedd yn llesghau; neu gwne-ler y gwraidd yn bylor i rwbio 'r dannedd; nid oes gwell deintlwch. Y mae hefyd yn hynod i olchi hen ddoluriau a gweliau mall iw glanhau.

- TAFOLEN GÔCH; }
 TAFOLEN WAEDLYD; } *Rumex sanguineus*; Bloody-veined Dock.
 TAFOLEN GRYCH; *Rumex crispus*; Curled Dock.

Y mae tywalltiad dwr berwedig ar yr hâd, gwedi ei ysigo, yn llesol rhag clefyd y gwaed. Trwyth neu eli o'r gwraidd a iachâ y cosu.

- TAFOLEN MAIR; *Rumex acutus*; Sharp Dock. *edr.* TRYTHON.
 TAFOLEN Y MÔR; *Rumex maritimus*; Golden Dock.

TAGARADR; *Ononis arvensis*; Rest-harrow, Cammock.

Trwythiad o risgl y gwraidd a ganmolir rhag y tostedd, a'r clefyd melyn.

TAGLYS; *Convolvulus arvensis*; Small Bindweed.

TAGLYS YR YD; *Polygonum Convolvulus*; Black Bindweed.

TAGLYS MAWR; } *Convolvulus sepium*; Great Bindweed.

TAGWYDD;

TAGWYG; *Vicia Cracca*; Tyfted Vetch.

TALFEDEL. *edr.* LLYS YR ANGEL PER.

TAMAID Y CYTHRAUL. *edr.* GWREIDD-DON.

TAMARISC. *edr.* GRUG-BREN.

TANCLYS. } *edr.* GYSTLYS.

TANSI.

TANSI GWYLLT. *edr.* GWYN Y MERCHED.

TAPR DUNOS. } *edr.* TEWBANNOG.

TAPR MAIR.

TAPR Y DWR; Typha;—Cat's tail, Reed-mace.

TARFGRYD. *edr.* WERMOD WEN.

TARFWGAN; *Hypericum perforatum*; Perforated St. John's wort.

TAWDDRYDD. *edr.* TODDAIDD.

TEGEIRIAN; Orchis;—Cullions, Dog's-stones, Orchis.

TEGEIRIAN Y WAUN; Orchis *Morio*; Meadow Orchis.

Y gwraidd, gwedi ei berwi hyd yn feddalion, a roddant luniaeth tyneraidd, a buddiol i gleifion tan glefyd y gwaed, y dolur rhydd, y tostedd, a'r peswch.

TEGWCH MEINWEN. *edr.* TAGARADR.

TEILAI GWYLLT; *Dipsacus sylvestris*; Wild Teasel.

TEILAI MAWR; *Dipsacus fullonum*; Fuller's Teasel.

TEIM. *edr.* GRUWLYS.

TEIRCAILL; *Ophrys spiralis*; Spiral Ophrys, Ladies' Traces.

TEREBINTHUS. *edr.* PREN TERPENTIN.

TETHAU'R GASEG. *edr.* GWYDDFID.

TEWBANNOG; *Verbascum Thapsus*; Great Mullein, High Taper.

TEWBANNOG FECHAN; *Primula veris*; Cowslip.

TEWBANNOG WEN WRRYW; *Agrostemma Coronaria*; Rose-campion.

TILÆA. *edr.* ANWYWIG.

TINDOLL; }
TINAGORED; } *Mespilus germanica*; Common Medlar.

TINBOETH; *Polygonum Hydropiper*; Biting Persicaria, Arsemart.

Trwyth o'r llysieuyn hwn sydd lesol iawn rhag y dolur o'r genau, yr hwn a enwir y gân; golcher y safn yn aml ag ef yn gymmysg ag ychydig fel. Y rywogaeth hon, a'r *Elinog gôch*, a liwiant wlan yn felyn.

TINLLWYD. *edr.* GWYN Y MERCHED.

TIWLIP; *Tulipa sylvestris*; Wild Tulip.

TODDAIDD }
TODDEDIG } FELEN; *Pinguicula vulgaris*; Common Butterwort.

“Ai blodeuyn glâs diffaeth.”—*Medd. Myddfai.*

Eithr y ddeilen a iacha y mân agenau ar biwod (neu byrsau) buchod.

TODDAIDD }
TODDEDIG } RUDD; *Drosera*;—Sundew.

Y sug, yn gymmysgedig a llefrith, a dyn ymaith frychni neu losg haul; a'r sug digymmysg a ddifetha ddafadenau dofion ar ddwyllaw, neu wyneb, a chyrn ar y traed.

TODDAIDD }
TODDEDIG } WEN; *Hydrocotyle vulgaris*; White-rot, Marsh Pennywort.

TOFFIELDIA; *Tofieldia*;—Marsh Asphodel.

TORFAGL; *Salvia Verbenaca*; Wild English Clary, Cleere eye. *Ger.*

TORGOS; }
TORLAITH; } *Veratrum album*; White Hellebore.

TORLLWYD; }
TORLLWYDIG; } *Hieracium Pilosella*; Mouse-ear Hawkweed.

TORMAEN; *Saxifraga*;—Saxifrage, *Llyfenwy*.

TORMAENWYDD; *Laurus Sassafras*; Sassafras-tree.

TORMWYTH. *edr.* WERMOD WEN.

TORORTH; *Seseli Hippomarathrum*; Hartwort of Marseilles.

TORWENWYN; *Ruta graveolens*; Rue.

TOSTFRWYNEN; *Scirpus lacustris*; Bull-rush.

TRAETURIAID Y BUGEILYDD. *edr.* LLWYNHIDYDD.

TREIGLEDLYS; *Polygonum minus*; Creeping Persicaria, or Knotgrass.

TRESGL YR EITHIN ;

TRESGL MELYN ;

TRESGL Y MOCH ;

}

Tormentilla *officinalis* ; Common Tormentil.

Gwraidd y ddeilen hon a gyfrifir yn rhwymawl ym mhlith y cryfaf o'r holl lysiau, ac yn llesol iawn lle bo y cyfryw yn addas ; sef rhag y dolur rhydd, clefyd y gwaed, ymadael a dwr o anfodd, &c. Y dogn yw o hanner dram i ddram, neu ychwaneg, yn bylor, mewn ychydig ddwr neu ddiod ; neu gellir ei roddi yn drwyth o wns a hanner gwedi ei falu a'i ferwi mewn tri pheintiaid o ddwr hyd na leiheir y drydedd ran, gan ddodi atto, tu ag at ddiwedd y berwad, ddram o *Sinamon* ; O'r meddyglyn hwn gwedi ei hidlo, a'i felysu yn y modd y gwelir oreu, yfed y claf ddwy wns, bedair gwaith neu bump yn y dydd. Y mae trwyth o hon yn bŵr effeithiol rhag clefyd y gwaed ar wartheg.

TREWYNYN ; *Lysimachia vulgaris* ; Yellow Loose-strife.Y llysieuyn hwn, ynghyd ag *alum*, a liwia felyn têt.TRIAGL Y CWN ; *Triticum repens* ; Couch-grass.TRIAGL Y CYMRO. *edr.* CHWERWLYS YR EITHIN.TRIAGL TAIRDALEN. *edr.* SURAN Y GÔG.TRIAGL Y TLAWD ; *Allium vineale* ; Crow-Garlick.TRIAGLOG ; *Valeriana* ;—Valerian.TRILLIW ; *Viola tricolor* ; Pansy Violet, Heart's ease.TRINGOL ; *Rumex Acetosella* ; Sheep's Sorrel.TROED YR ADERYN ; *Ornithopus perpusillus* ; Common Bird's foot.TROED YR ARTH. *edr.* CRAFANGC.TROED YR ASEN. *edr.* GARLLEGOG.TROED Y BARCUD ; *Thalictrum flavum* ; Common Meadow-rue.

Sugaethan neu blastr o'r dail a arferir rhag y glinwst.

TROED Y CEILIOG ; *Dactylis glomerata* ; Cock's-foot grass.TROED Y CYW ; *Caucalis* ;—Bur-parsley, Hedge Parsley.TROED Y DRYW ; *Alchemilla arvensis* ; Parsley Piert, Field Ladies' mantle.TROED YR EBOL. *edr.* GOLD Y GORS.TROED YR ERYDD. *edr.* CRAFANGC.TROED Y GATH ; *Gnaphalium dioicum* ; Mountain Cat's foot.TROED Y GOLOMEN ; *Geranium molle* ; Dove's foot Crane's bill.

- TROED Y GYWEN; Peplis *Portulaca*; Water Purslane.
 TROED YR HEDYDD. *edr.* YSPARDYN Y MARCHOG.
 TROED Y LLEW. *edr.* MANTELL FAIR.
 TROED Y TARW; Tussilago *Farfara*; Colt's foot, Bull-foot, *Ger.*
 TROED YR WYDD; Chenopodium;—Goose-foot.
 TROED YR YSGYFARNOG; Trifolium *arvense*; Hare's foot Trefoil.
 TROEDRUDD; Geranium *Robertianum*; Stinking Crane's bill, Herb Robert.
 TROELLGORYN; Iuncus *squarrosus*; Moss Rush, Goose-corn.
 TROELIG; Spergula;—Spurrey.
 TROGENLLYS; Ricinus *communis*; Palma Christi.
 TRWYN Y LLO; Antirrhinum;—Snapdragon.
 TRWYNSOR; Chenopodium *olidum*; Stinking Goose-foot.
 TRYDON. *edr.* CWLYN Y MEL.
 TRYTHON; Rumex *acutus*; Sharp Dock.

Pur fuddiol ydyw gwraidd y llysieuyn hwn rhag y gymmalwst, yn enwedig y rywogaeth honno o'r clefyd ag sydd yn deilliaw oddiwrth ammhurdeb gwaed. Crafer o hono ynhyloch hanner wns, a thywallter arno beintiaid o ddwr berwedjig, a safed dros nôs a chaead ar wyneb y llestr; yfer o'r meddyglyn hwn lonaid gwydr-gwnin neu o ddwy *wns* i ddwy *wns* a hanner bob dydd rhwng y boreu-fwyd a'r prydawn-fwyd dros rai wythnosau. Myfi fy hun a gefais brawf o'i effaeth; adnabum hefyd rai, ac a glywais sôn am nifer eraill, a iachawyd o'r clefyd tost hwnnw trwy y modd hynny, ac ar ol eu iachâad a fuant hir-hoedlog, heb onid prin argoel o'r clefyd gwedi hynny. Cymmwys fydd gwarchod, rhag dychweliad y clefyd, trwy gymmeryd y trwyth hwn dros dair wythnos neu fîs yn y gwanwyn, a thu a diwedd y cynhauaf, efe a wna fawr lles rhag pob ammhurdeb y gwaed. Yn nifyg y rywogaeth hon, gellir arferu y dafolen gyffredin, neu 'r grych. *edr.* t. d. 35. o'r *Rhan gyntaf*.

- TRYW. *edr.* TRYDON.
 TUSWDDYFRLLYS; Ruppia *maritima*; Tassel-pondweed.
 TWRGED; Turritis;—Tower-mustard.
 TYBACO. *edr.* MYGLYS.
 TYWODWLYDD; Arenaria;—Sandwort.

UCHELAWG, UCHELAWR, UCHELFA, UCHELFAL, UCHELFAR, UCHELFEL, UCHELWYDD; *Viscum album*; Misseltoe.

Gwiwbarch a dalai y Derwyddon gynt i'r llysieuwyddyn hwn, nid yn unig o ran y lliosog, a'r nefolaidd rinweddau meddyginiaethawl, a dybiasant iddo feddiannu, gan ei enwi yn HOLLIACH, ac iddo iachau pob clefyd, ar ddyn ac ar anifail; eithr hefyd mewn dull crefyddawl, gan iddynt dybio ei ddisgyn o'r nef, a chan nad ydyw ond megis cangen yn unig, ac nad oes iddo gyff i'w gynnal, na gwraidd daearol, meddyliwyd fod mawr debygoliaeth rhyngddo a'r "blaguryn," sef y "Blaguryn cyfiawn," a ragddywedasad yn ei gylch gan y prophwydi, yr hwn oedd "ddymuniad yr holl bobloedd." Eithr y mae meddygon yr oes hon yn credu mai ar ofergoelion yr oedd ei holl rinweddau meddygawl yn sefyll.

URDDON; *Lythrum hyssopifolium*; Hyssop-leaved Loose-strife, or Grass-poly.

WALWRT. (corruption of *Wall-wort*.) *edr.* CORYSGAWEN.

WDRON. *edr.* LLYS YR ERYR.

WDROYTH, WDRWTH, WDRWYTH, WDWYTH; *Asphodelus*;—*Asphodel*, King's Spear.

I much suspect all these to be corruptions of *Woodruff* or *Wood-roof*; *Medd. Myddf.* however, have them thus.

WERMOD LWYD; *Artemisia Absinthium*; Common Wormwood.

Gwraidd y llysieuyn hwn sydd beraroglaidd a thwymn; y dail ydynt wasanaethgar mewn diod frâg a fo ar suro; a dwr berwedig arnynt sydd llesol iawn i'r cylla, ac a bair ymadael a'r dwr yn rhwydd, ac yn ddilynol y mae yn dda rhag y dyfrglwyf. Y planhigyn gwedi ei fwydo mewn dwr poeth, a'i ddodi yn blastr, a'i aml newid, ar glais neu ysgtod, a ostege y gwaew yn fuan, ac a'i attal rhag chwyddo. Y mae y meddyg *Hil* yn ei ganmol yn fawr, gan iddo ef ei hun, a nifer o'i gydnabod gael prawf helaeth a digonol o'i rinweddau rhag y gymmalwst, a chlefyd y graean, a gwendid neu lesgedd y cylla; y modd y parattoai efe ef oedd hel y blodau, a'r dail oddi ar y goes, ac ar lonaid llaw o'r rhâi hyn y tywalltai beintiaid o ddwr berwedig, gadawai iddynt sefyll dros ddeuddeg awr; yna efe a yfai chwarter peint o hono ynghylch awr o flaen ei brydnawnfwyd, a'r un faint ym mhen y

pedair awr neu bump gwedi hynny: Ac y mae yn dywedyd mae dedwydd fydd y sawl a ymarferant ag ef tan y clefydau a grybwyllwyd uchod.

Y dogn o hono yn bylor yw o scrwpl i scrwpl a hanner, sef deg gronyn ar ugain.

WERMOD Y MÔR; *Artemisia maritima*; Sea Wormwood.

WERMOD WEN; *Pyrethrum Parthenium*; Common Feverfew.

Y mae'r llysieuyn cyffredin, diniwed, hwn yn feddiannol o rinweddau tu hwnt i bob canmoliaeth, a phob gwerth, mewn perthynas i fenywod; ni wna yr un o gyffyrïau y meddygon gyffelyb les, tu ag at rwyddhau a dwyn ymlaen eu teithi, nag i bob math o glefyd y fam. Y mae efe hefyd yn fuddiol i'r cylla, rhag y llyngyr, a'r cryd dyspeidiol. Casgler y dail a thywallter arnynt ddwr berwedig, o'r dwr hwn, yn o gryf, yfed y clwyfus ddiod, ynghylch hanner peintiaid, ddwywaith neu dair yn y dydd. Gwraig fonheddig rinweddol, yr hon a ddioddefodd mawr gystudd hyd na byddai, ar rai amseroedd, ymron gwallgofi yn ei hieuengtyd, gan gŵr echryslon yn ei phen, a hynny agos yn ddibaid, gwedi treilio llawer ar feddygon, yn llwyr ddiles a difydd, ym mhen amser a iachawyd yn hollol gan y moddion llyn; hi a yfodd y dwr oddiar y dail yn helaeth, ac yn aml, ac a ddododd y dail, o ba rai y parottowyd y llyn, yn blastr neu sugaethan gynnes ar y fan honno o'i phen, lle yr oedd y cŵr; y clefyd a ymadawodd, ac ni ddychwelodd byth drachefn.

WINIWN; }
WINWYN; } *Allium Cepa*; Onion.

WINWYN GWYLLT; }
WINWYN Y CWN; } *Allium vineale*; Crow Garlick.
WINWYN Y MAES; }

WINWYN Y MÔR; *Scilla*;—Squill.

WIOLYDD. *edr.* GWIOLYDD.

WROITH. *edr.* GWROITH.

WYDRO. *edr.* GWYDRO.

WYNIONYN. *edr.* WINWYN.

YAIG ; *Agrostemma Githago* ; Cockle.

YD MEDDW. *edr.* EFRE.

YDBYSEN ; }
YTBYSEN ; } Lathyrus ; — Vetchling.

YDGEIRCH ; *Avena sativa* ; Cultivated Oat.

YRDDON. *edr.* URDDON.

YRINLLYS. *edr.* EURINLLYS.

YSBEINWYDDEN ; *Buxus sempervirens* ; Box-tree.

YSBIN. *edr.* YSPINWYDDEN.

YSBWNG. *edr.* YSPWNG.

YSBWYNWYDD ; *Rosmarinus* ; — Rosemary.

YSCENLLYS ; *Marchantia hemispherica* ; Hemispheric Liver-green.

YSCORPIONLLYS ; *Myosotis scorpioides* ; Mouse-ear Scorpion-grass.

YSGALLEN ; *Carduus* ; — Thistle.

YSGALLEN Y BLAIDD ; *Carduus lanceolatus* ; Spear Thistle.

YSGALLEN DDU ; *Carthamus corymbosus* ; Black Chameleon Thistle.

YSGALLEN DDRAINWEN ; *Carlina vulgaris* ; Common Carlina Thistle.

YSGALLEN FAIR. }
YSGALLEN FRAITH. } *edr.* YSGALLEN WEN.

YSGALLEN FENDIGAID ; *Centaurea benedicta* ; Blessed Thistle.

YSGALLEN FOGLYNOG ; *Eryngium maritimum* ; Sea Eryngo.

YSGALLEN FWYTH ; *Carduus heterophyllus* ; Melancholy Thistle.

YSGALLEN GANPEN ; *Eryngium campestre* ; Field Eryngo.

YSGALLEN GOTTYMMOG ; *Onopordum Acanthium* ; Cotton Thistle.

YSGALLEN Y MEIRCH. *edr.* YSGELLOG.

YSGALLEN Y MÔCH ; *Sonchus oleraceus* ; Common Sowthistle.

YSGALLEN PANNWR. *edr.* TEILAI MAWR.

YSGALLEN WEN ; *Carduus marianus* ; Milk Thistle.

YSGALLEN WYLLT. *edr.* YSG. Y BLAIDD.

YSGARLLYS. *edr.* ESGORLLYS.

YSGAWEN GYFFREDIN ; *Sambucus nigra* ; Common Elder.

Yr ail, sef y glas risgl, neu'r dail a wnant garth-ddiod gref, pan fo 'r cyfryw yn addas ; yn fân ddogneau y mae yn droethbair effeithiol, ac a wna fawr lês rhag chwarren-rwystrau, a 'r dyfrglwyf. Y sug yn fân ddogneau o ddram neu lai sydd fuddiol i

ruddhau, a symmud rhwystrau yn y coludd, &c. neu sŷg y ffrwyth addfed yn ddogneau mwy, sef o hanner wns i wns, a wasanaetha i'r un perwyl. Tywalltiad dwr berwedig ar y blodau sydd esmwyth garth-ddiod. Y blodau a'r dail a wnant hynod feddyg-olch brwd, lle bo achos. Cyffyr da mewn eli ydynt. Lle bo yr pwd ar ddefaid, os caniatheir iddynt gyfleusdra i ddirisglio y cangau ieuainge, hwy yn fuan a iachânt eu hunain.

YSGAWEN Y GORS. *edr.* CORSWIGEN.

YSGAWEN FENDIGED ;

YSGAWEN Y DDAEAR ;

YSGAWEN FAIR ;

} Sambucus *Ebulus* ; Dwarf Elder, Danewort.
edr. CORYSGAWEN.

YSGEDD ; Crambe *maritima* ; Sea Kale.

YSGELYNLLYS. *edr.* LLWYNHIDYDD.

YSGELLOG ; Cichorium *Intybus* ; Wild Succory.

Cyfan unnaws ydyw y llysieuyn hwn a'r *Dant y llew*. Gallwn ddywedyd yn hyf bod sug neu drwyth cryf o bob un o'r ddau yn llesol iawn, os cymmerir hwy yn ddogneau go helaeth, sef wns neu dwy neu ychwaneg, rhag nych-dod neu glefyd yr ysgyfaint. *Edr.*
 DANT Y LLEW.

YSGLAREI. *edr.* COCHLAS.

YSGOL FAIR ;

YSGOL GRIST ;

} Chironia *Centaurium* ; Common Centaury.

Mwydiad o'r llysieuyn rhînweddol lwn, mewn dwr berwedig, sydd feddygiaeth mwy hynod rhag llesgedd y cylla, mall draul bwyd, a drwg ansawdd y corph, nag yr un o'r holl chwerwaidd lysiau, Dr. *Cŵlen* a ddywed ei fod yn niwy buddiol na'r *Gentian* na'r *Peruvian Bark* ; ac ynghyd a gwraidd y *Tresgl* neu *afal y derw*, unfaint o bob un, a iacha yn ddifeth ddyn o'r cryd a'r mwyth. Trwyth o hono lâdd lau, ac a iachâ yr cosi. Rhai a ddywedant iddo gyfrannu ei rinweddau yn mwy cyflawn i boethlynodd (sef *brandi* a'r cyffelyb) nag i ddwr.

YSGORDIWM. *edr.* DERLYS Y DWYR.

YSGORPIONLLYS. *edr.* YSCORP.

YSGRAS. *edr.* TRESGL.

YSGRIF-GEN ; *Opegrapha* ;——Lettered Liverwort : a division of the genus
LICHEN.

YSGYRFI. *edr.* LLWYLYS.

YSGYRFI GWRRYW ; *Atriplex portulacoides* ; Shrubby Orache.

YSGYRR. *edr.* YSGORDIWM.

YSLAFAN *Ulva* ;——Laver.

YSNIAB ; *Sinapis* ;——Mustard.

YSNODEN FAIR ; *Cyperus longus* ; English Galingale.

YSNODEN Y MÔR ; *Fucus loreus* ; Sea thongs.

YSNODEN LAS-WERDD Y MÔR. *edr.* GWELLT Y GAMLAS.

YSOP ; *Hyssopus officinalis* ; Hyssop.

YSPARDYN Y MARCHOG ; *Delphinium Consolida* ; Lark's spur.

YSPER FINTYS ; *Mentha viridis* ; Spear Mint.

Ei natur sydd gyffelyb i'r *Pupur Fintys*, ynghylch pa un y gallwm yn hyf ddywedyd mai hynod yw rhag clefyd y gwynt, y parlys, a'r wrwst, neu gwlwm y gwythi.

Tywalltiad dwr berwedig arnynt sydd lesol iawn i'r cylla, i'w gryfhau ac i attal tueddiad i sych-gyfogi ; da hefyd yw rhag clefyd y fam, a'r cyffelyb. *Edr.* PUPUR FINTYS.

YSPIGAWGLYS ; *Spinacia oleracea* ; Spinach.

YSPINWYDDEN. } *edr.* PRENMELYN.

YSPINYS.

YSPWNG ; *Spongia* ;——Spunge.

YSPYDDADEN ; *Mespilus Oxyacantha* ; Hawthorn, Whitethorn.

YSTREWLYS. *edr.* DYSTREWLYS.

YSWINFRI ; *Bellis perennis*. *edr.* LLYGAD Y DYDD.

YSWTHORNAT. *edr.* BRYTWN.

YSWYDDEN ; *Ligustrum vulgare* ; Privet, Prim-print.

Y grawn, cyn gynted ag y bont addfed, ynghyd ag *alwm*, a liwiant wlan a sidan o liw gwyrdd têtg, a pharhäus ; y dail ydynt chwerwaidd ac ychydig rwymawl.

“ Gorwyn blaen celli, gogyhyd YSWYDD.”

———— evenly trim'd is the Privet.

Llyw. Hen.

YTBYSSEN. *edr.* YDBYSSEN.

YTTAG. *edr.* TAGLYS YR YD.

Yw ; }
 YWEN ; } *Taxus baccata* ; Yew-tree.

“ Ywen *coed* pymtheg ceiniog a dâl ; Ywen *sanct* punt a dâl.”

Cyfr. How. Dda.

“ Pwy sydd mor gampus heddyw,

“ Pwy a wyr nerth y pren yw !”

Marwnad Rhobert ab Siôn gan Dudur Aled.

ZANNISHELIA. *edr.* LLYN-WLYDDYN.

ADDITIONS.

Page.

62. After *C. officinalis*, insert *C. groenlandica* ; groenland Scurvy - grass; *Morlwyau groenlandaid*.

This plant, though it grows so near me as the beach below Friars, escaped my ken, *in this shape*, till April, 1813; but, when it creeps to some distance from thence, and occupies the old roofs and walls in Beaumares, which it does plentifully, it becomes, as I have now had an opportunity of ascertaining, "*Cochlearia minor rotundifolia nostras*," &c.—*R. Syn.* 303. 4. in which state I have known it for many years past.—*See Trans. Lin. Soc.* v. X. 344.

65. l. 7. After *yd*, add *Cadafarth*.

111. Let the following be inserted alphabetically, under the division *LEPROSUS*.

L. abietinus.

L. albellus.

L. atro-flavus.

L. atro-rufus.

L. byssinus.

L. candelarius, E. B. is the

Page.

L. concolor, Dicks.

v. p. 114.

L. candidus.

L. exanthematicus. Above Baron-hill, on a rock near the poultry-yard.

L. graniformis.

L. luteus. Baron-hill lawn on trees.

112. *L. maurus*. E. B.

L. rufus is *byssoides*. E. B.

L. sinopicus. E. B. If the botanical tourist should be disappointed in his search for this very rare plant in Anglesey, and if the line of his ramble leads him towards Beddcelert, he can scarcely fail of finding it near the antique family - seat, or resting-place, at *Nant*, the mansion of Sir Robert Williams, Baronet.

L. squamulosus. E. B.

L. varius. Near Llysdules, on deal pales.

L. vernalis. Near Bodorgan.

L. umbrinus. This is included in the *niger* of Hudson.

Page.

Spiloma versicolor. N. B.
not *L. versicolor* of Ach.

113. After *L. sinuatus*, insert
L. sinuosus.

114. After *L. fraxinæus*, add
L. fuciformis. Very rare;
on a rock in Bodowen-
park.

118. The repetition of *F. fruti-
culosus* is unnecessary, as
that of Mr. Turner and
Wulfen have been proved
to be the same, since I
wrote the above. I found
it near Aberffraw and
Llangwyfan.

After *F. crispus*, insert *F.
cristatus*, y.

119. After *F. rubens*, add *F.
ruscifolius*. This I found
near the Point, Beau-
mares.

The *F. sarniensis* I have

Page.

found on different parts
of our coast, viz. N. E.
and S. W.

Vaucheria geminata. E. B.
In a ditch in Llanfaes.

Rivularia calcarca. E. B.
On the bottoms of rivu-
lets, particularly those
which run through marly
grounds; Rhos y Meirch,
&c.

126. After *A. turfusus*, *A. va-
rius*.

133. After ACTÆA, insert ADI-
ANTUM; True Maiden-
hair; *Diwlydd*, *Gwallt
Gwener*.

134. After BUPLEURUM, insert
BUXBAUMIA; *Buxbaumia*;
Bwscbawmia.

219. After MENYG Y GOG, insert
MENYG Y MERCHED, *edr*.
MENYG Y GOG.

MYNEGAI o'r Clefydon, &c. a draethir amdanynt yn y dalenau rhagflaenol.

Agenau ar biwod, neu byrsau, buchod, 239.

Ammhurdeb gwaed, 241.

Anafad yn y cnawd, 209.

Ansawdd drwg y corph, 245.

Archoll, (*Wound*) 162, 165, 189, 193, 198, 209, 212.

Arlocs - feddygiaeth, (*Cathartic*) 182, 190, 195, 206, 221, 224, *edr.*

Carth, ac Ysgarth.

Arloes-feddygiaeth i anifeiliaid corniog, 195.

Atgyweirio tymmer y corph, 187.

Attalfeydd yn yr afu, 177, 220, 222, 229.

Attalfeydd yn y coludd, 168, 222.

Attalfeydd yn yr ysgyfaint, 182, 220.

Awydd i fwyd, 164, 235.

Bara, 172, 196.

Braen-ddolur } (*Gangrene*,) 182, 191.
Braenedd }

Bras, rhy, 190.

Brech, (*Eruption*) *edr.* Dyfrwaint, a Tarddiadau.

Brenhinbren y ganllwyd, 183.

Briw, *edr.* Archoll.

Brychni neu losg-haul, 239.

Bwydllys, 157, 169, 178, 181, 193, 207, 214, 234.

Byddardod, 175, 231.

Caethder yn nghledr y ddwyfron, 174.

Caled-chwydd, 172, *edr.* Crangen, a Chwarren.

Cangr, 163, 173, 212, 229.

Carn yr ebol, i ladd, 166.

Carth-feddygiaeth, *esmwyth*, 168, 176, 182, 184, 204, 211, 213, 224, 234, 245.

Carth-feddygiaeth *cryf*, *neu lym*, 160, 163, 171, 174, 192, 227, 244.

Cawl, (*Oleracea*) *edr.* Bwydllys.

Clafr, *edr.* Llwg.

Clais, 242.

Clefyd y fam, (*Hysterics*) 161, 162, 164, 167, 188, 195, 201, 210, 211, 217, 220, 226, 231, 243, 246.

Clefyd y giau, (*Nervous*, &c.) 131, *edr.* Iselniysprydoedd.

Clefyd y garreg. *edr.* Graean.

Clefyd y gwaed, 165, 168, 178, 182, 185, 189, 199, 212, 213, 226, 236, 237, 238, 240.

Clefyd y gwaed ar wartheg, 185, 240.

- Clefyd y gwres, *edr.* Cryd poeth.
 Clefyd y gwynt, 155, 161, 164, 188,
 190, 209, 219, 221, 226, 229,
 234, 246.
 Clefyd melyn, *edr.* Cryd.
 Clefyd yr ysgyfaint, (*Decay*) 154, 165,
 181, 188, 198, 204, 205, 209,
 216.
 Clwyf dygwydd, 159, 210.
 Clwyf y brenin, 166, 229, 236.
 Clwyf y marchogion, *edr.* Lledewlgwst.
 Clwyf tegle, *edr.* Cl. dygwydd.
 Clipenau, eu twyll, 175.
 Cnafa'r coludd, 164, 188, 229, 234,
 235; neu'r cylla, 195, 219.
 Coethaidd-feddygiaeth, (*Stimulants.*)
 Coethi y cyfangorph, 211, 232, 234.
 Coethi y ffroenau, a'r pen, 166, 176,
 185, 192.
 Coethi unrhyw gwr o'r corph, 168.
 Corn ar draed, 191, 239.
 Corn y gwddf. *edr.* Dolur.
 Cosi, *edr.* Ymgrafu.
 Crangen, (*Schirrous tumor*) 205.
 Cryd cymmalau, 168, 169, 171, 188,
 190, 203, 206, 232, 234, 237.
 Cryd melyn, (*Jaundice*) 178, 179, 181,
 183, 186, 190, 196, 205, 206,
 220, 232, 234, 238.
 Cryda mwyth, (*Ague*) 162, 200, 202,
 224, 229, 245.
 Cryd diddyspaid, (*Hectic*) 208.
 Cryd dyspeidiol, (*Intermitting*) 182,
 183, 213, 215, 229, 243.
 Cryd poeth, 176, 178, 180, 188, 197,
 235.
 Cryfhaol, 177, 182.
 Cryfhau'r coludd, 236.
 Cryfhau'r cyfangorph, *edr.* cyfangorph.
- Crygboeth-flam, *edr.* Tandde Chwydde
 dig.
 Crygdardd, 163, 265.
 Crygni, 155, 168, 198, 205, 213, 215,
 232.
 Curiaw. *edr.* Didycciant ymborth.
 Cwlwm y gwythi, (*Cramp.*) 161, 167,
 195, 246, *edr.* Gwrwst.
 Cwrw, diod yn lle, 186.
 Cyfangorph i gryfhau, 177, 215, 243.
 Cyfog, i attal, 229.
 Cyfogbair, (*Emetic*) 158, 160, 163,
 164, 166, 168, 177, 187, 190,
 225, 227, 234, 235, 242, 245,
 246.
 Cylla llesg, 155, 161, 164, 188, 190,
 195, 198, 201, 235, 242, 243,
 245, 246.
 Cymhibau, (*Lochia*) 188.
 Cymmalwst, 162, 168, 181, 234, 241,
 242.
 Cyweiriaw, (*to restore*) 187.
 Cywer, 181, 210.
 Chwain, i darfu, 200.
 Chwarrenau yn y bronnau, 173.
 Chwarrenau yn yr afu, 196.
 Chwarrenau Manwynawg, 236.
 Chwarren-rwystrau, 244.
 Chwydd penddig, *edr.* Penddigid.
 Chwysbair, (*Diaphoretic*) 167, 191,
 205, 219, 220, 227.
 Chwysiad y nos, 169, 235.
 Chwysigl ar ddwylaw plant, 165.
 Chwysigl-blastr, } (*A Blister,*) 158,
 Chwysiglydd, } 176, 229.
- Dafadenau, 180, 183, 191, 239.
 Dannedd yn siglo, *edr.* Llesgedd.
 Dannodd, 166, 191, 192.

Dargod, *edr.* Crangen.
 Darymred, *edr.* Dolur rhydd.
 Deirton. *edr.* Cryd a mwyth.
 Didycciant ymborth, (*Atrophy*) 187.
 Diffyg anadl, 165, 168, 174, 182, 188,
     191, 198, 204, 206, 211, 216,
     220, 229.
 Diffyg anadl llysnafeddog, 207.
 Diffyg awydd i fwyd, 229. *edr.* Cylla
     llesg.
 Diod i glaf, 197.
 Dolur corn y gwddf, 168, 155, 184,
     232.
 Dolur crachlyd ym mhenau plant, 210.
 Dolur safn. *edr.* Safn.
 Dolur rhydd, 165, 177, 178, 182, 189,
     192, 209, 213, 229, 235, 236,
     238, 240.
 Doluriau, hen. 237.
 Dyfrglwyf, 156, 160, 174, 181, 190,
     192, 198, 201, 205, 207, 213,
     217, 219, 227, 232, 242, 244.
 Dyfrweinyn. *edr.* Tarddiadau.
 Dylif geriaidd, 228.
 Eglwys rhufain, 194.
 Eigion, i attal, 229.
 Eisglwyf, (*Pleurisy*) 154.
 Eli i anifeiliaid, 179.
 Eli briwiau, 193.
 Ennynfa, 163, 188.
 Eryr, *edr.* Tarddiadau.
 Euod, (*Tape-worm*) 217.
 Ffroenau. *edr.* Coethi.
 Gàn, (*Thrush*) 163, 239.
 Genau, 155, 198.
 Glaswst, (*Chlorosis*) 220.
 Glinwst, 168.

Golch-ludw, 224.
 Gormwyth, (*Rheum*) 182.
 Gormwythiad, (*Defluxion of rheum*) 19.
 Graean, { 164, 165, 168, 170, 174,
 Graeanwst, { 181, 189, 221, 229, 236,
                   242.
 Gwaed, rhwystro llygrad, *edr.* Purei-
     ddio.
 Gwaed-boeriad. *edr.* Pœriad.
 Gwaedlif, (*Hemorrhage*) 165, 199, 212.
 Gwallt, i dewychu, 159.
 Gwaew, 221.
 Gwaew yn y cefn, 203.
 Gwaew yn y dannedd. *edr.* Dannodd.
 Gwaew yn y genau, 198, 228.
 Gwaew yn ypen. *edr.* Pen.
 Gwaew yn yr ystlys, 154.
 Gweliau, mall, a changcraidd, 173,
     202, 211, 222, 229, 236, 237.
 Gwlyau, 196.
 Gwendid, a gwynt yn y cylla, *edr.*
     Cyllallesg.
 Gwenwyn, 162, 194, 201, 203, 205.
 Gwrach, (*Ague*.) 164, 209.
 Gwres, 163, 198, 205, 221, 235.
 Gwres yn yr elwlenau, 165.
 Gwres oddimewn, 208; 228.
 — yn y llygaid, 165, 166, 176,
     186.
 Gwrthduedd i luniaeth, 229 *edr.* Cylla
     llesg.
 Gwrwst, (*Cramp*.) 164, 167, 210,
     211, 246.
 Haint y gwres, *edr.* Cryd poeth.
 Henaint, i gynhesu ac adfywio, 234.
 Hoppys, *edr.* Pensoeg.
 Hunglwyf, (*Lethargy*) 166, 231.
 Iselni sprydoedd, 165.

- Llaeth yn y bronnau, 229.
 ——— asen, 208.
 Llaidd ar draed gwartheg, 201.
 Llammiad y galon, 211.
 Llau, i ddifa, 172, 205, 227, 245.
 Lledewigwst, (*Hemorrhoids*) 158, 205, 235.
 Llesgedd, (*Debility*) 190, 229, 232.
 ——— cig y dannedd, 228, 237.
 ——— y coludd, 155, 213, 227.
 ——— y corph a'r cylla, 182, 227, 229, 232, 234, 245.
 Lliain parhäus, 181.
 Lliwio, 167, 181, 192, 209, 210, 213, 218, 229, 240, 246.
 Llogfa, *edr.* Gwres.
 Llog eira, 180.
 Llog tân, 163.
 Llwg, (*Scurvy*) 174, 181, 190, 198, 229, 237.
 Llws, llyslyn, (*Mucilage*).
 Llygod, i darfu, 174, 205.
 Llygad, *edr.* Gwres.
 Llymsurni, 228.
 Llyngŷr, i ddifa, 159, 165, 171, 172, 174, 175, 182, 187, 190, 201, 206, 211, 217, 226, 243.
 Llysnafeddawg (*Mucilaginous*), 158.
 Madredd, (*Gangrene*) 191.
 Magl ar lygad, 183.
 Malldrael bwyd yn y cylla, 229, 231, 245.
 Mallgryd diddyspaid, (*Hectic fever*) 208.
 Mallhaint, 228.
 Mamwst, *edr.* Clefyd y fam.
 Manwyn, (*Scrophula*) 166, 229, 236.
 Marchwraint, 183.
 Meddygfaeth, (*Emulsion*) 215.
 Meddyglyn, (*Medicinal draught*).
 Meddygolch, (*Fomentation*) 164, 245.
 Mel, i buro, 206.
 Moch crestlyd, 182.
 Mynyglog, (*Quincy*) 160. *edr.* Dolur corn y gwddf.
 Nychdod, (*Decay*) 172, 198, 206, 237, 245. *edr.* Clefyd yr ysgyfaint.
 Parlys, 166, 168, 181, 229, 231, 232, 246.
 Päs, 161, 216.
 Pen, dolur neu waew, 164, 166, 175, 176, 192, 195, 203, 229, 231, *edr.* Coethi.
 Penysgafnder, 195, 229, 231.
 Penddigid, } (*Boil, Inflammation*) 167,
 Penddiyn, } 205, 229.
 Pensoeg, a ellir arferu yn lle, 179, 190.
 Peswch, 155, 165, 174, 179, 182, 186, 198, 204, 205, 206, 213, 215, 216, 220, 229, 236, 238.
 Peswch-boeriad, (*Expectoration*) 154, 155, 162, 172, 174, 176, 186.
 Peswch gormwythawl, (*Catarrhal cough*) 154.
 Poeriad gwaed, 168, 189, 195, 204, 209, 216, 236.
 Poerlif, 228.
 Poethwyn, *edr.* Penddigid.
 Pureiddio gwaed, (*Anti-scorbutics*) 155, 157, 158, 163, 167, 176, 187, 188, 191, 207, 222, 232, 235, 241.
 Pwd ar ddefaid, 245.
 Pysau buchod, 239.
 Rhwymawl, 177, 184, 199, 200, 213, 215, 216, 225, 228, 240, 246.

- Rhwymedd cynnefn y coludd, 210.
- Rhwysr, (*Obstruction*) 157, 177, 181, 196, 201, 211, 226, 234, 244.
- Rhwysr yn yr afu, 177, 206, 236, *edr.* Attalfeydd.
- Rhwysr, chwalu yn ngholuddion anifeiliaid corniog, 160, 195.
- Rhwysr o'r llaeth geulo yn y bronau, 229.
- Safn, dolor, 168, 184, 228, 232.
- Scyrfi. *edr.* Llwg.
- Sipsiwn, 214.
- Sugaethan, (*Poultice*) 162, 163, 164, 173, 195, 201, 205, 211, 215, 222, 243.
- Surni yn y cylla, &c. 215, 216, 222.
- Surni yn y gwaed, 169.
- Sych-gyfogi, i attal, 246.
- Syfrdanedd, 195.
- Tan iddwf, (*Herpes*) *edr.* Tarddiadau, &c.
- Tandde chwyddedig, (*Carbuncle*) 163, 237.
- Tarddiadau yn y croen.
- Tarddwreiny, (*Eruptions*) 162, 163, 181, 183, 184, 192, 198, 205, 207, 222.
- Tarfryd, (*Febrifuge*) 165, 174, 215.
- Tarfryngyr, (*Vermifuge*) 200. *edr.* Llyngyr.
- Tê, 170, 184, 186, 199, 220, 232.
- Teithi gwraig, i rwyddhau, 187, 188, 229, 243.
- Tô, ar fythod, &c. 173, 196, 200.
- Tostedd, (*Dysuria*) 176, 178, 190, 215, 216, 217, 221, 238.
- Troethbair, (*Diuretic*) 155, 156, 158, 168, 174, 176, 181, 191, 205, 206, 207, 215, 219, 221, 225, 226, 227, 232, 242, 244.
- Troeth gwaedlyd, 165.
- Troethlif, (*Diabetes*) 240.
- Trwyth, Decoction.
- Twym-olchiad, neu-fwydiad, (*Fomentation*) 182, 220, 225.
- Tynchwydd, (*Tumor*) 173, 195, 205, 236.
- Tywalltiad dwr berwedig ar lysiau, &c. (*Infusion*).
- Tywyllni ar lygâd, 183, 186.
- Ymadael a dwr o anffodd, *edr.* Troethlif.
- Ymgrafu, 183, 234, 237, 245.
- Ymysgaroedd, 196, 234, 235, 237.
- Ysgafnder mewn pen, *edr.* Pen.
- Ysgarth-feddygiaeth, (*Cathartic*) 177, 187, 205, 207, 225. *edr.* Arloes, a Carth.
- Ysgyfaint, 155, 165, 172, 175, 176, 181, 182, 191, 204, 205, 209, 216, 236.
- Ysigtod, 242.
- Ysigtod, oddimewn, 165, 193
- Ysgyrfi. *edr.* Llwg.

W. MARCHANT, Printer,
Ingram-Court, Fenchurch-Street,
London.